

České vydání

Informace a oznámení

Ročník 65

12. května 2022

Obsah

I Usnesení, doporučení a stanoviska

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

566. plenární zasedání Evropského hospodářského a sociálního výboru – Interactio, 19. 1. 2022 – 20. 1. 2022

2022/C 194/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu rozvoj umělé inteligence v evropských mikropodnicích a malých a středních podnicích (stanovisko z vlastní iniciativy)	1
2022/C 194/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Strategie pro malé a střední podniky nové generace – posílení účinného a rychlého provádění (stanovisko z vlastní iniciativy) . .	7
2022/C 194/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k EURES – za lepší integraci trhů práce (stanovisko z vlastní iniciativy)	14
2022/C 194/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Na cestě k novému modelu péče o starší osoby: poučení z pandemie COVID-19 (stanovisko z vlastní iniciativy)	19
2022/C 194/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Právní stát a fond na podporu oživení (stanovisko z vlastní iniciativy)	27
2022/C 194/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Jak přispějí vybrané průmyslové ekosystémy ke strategické autonomii EU a dobrým životním podmínkám jejích občanů? (průzkumné stanovisko)	34
2022/C 194/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Inovativní finanční nástroje v rámci rozvoje podniků se sociálním dopadem (průzkumné stanovisko)	39
2022/C 194/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přínosy nejvzdálenějších regionů pro Evropskou unii (průzkumné stanovisko)	44

2022/C 194/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (průzkumné stanovisko na žádost francouzského předsednictví)	50
2022/C 194/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Potravinové zabezpečení a udržitelné potravinové systémy (průzkumné stanovisko na žádost francouzského předsednictví) . .	72

III Přípravné akty

Evropský hospodářský a sociální výbor

566. plenární zasedání Evropského hospodářského a sociálního výboru – Interactio, 19. 1. 2022 – 20. 1. 2022

2022/C 194/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2019/631, pokud jde o zpřísnění výkonnostních norem pro emise CO ₂ pro nové osobní automobily a nová lehká užitková vozidla v souladu s ambicióznějšími cíli Unie v oblasti klimatu [COM(2021) 556 final – 2021/0197(COD)]	81
2022/C 194/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí politický program 2030 „Cesta k digitální dekádě“ [COM(2021) 574 final – 2021/0293 (COD)]	87
2022/C 194/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění struktura rámcových předpisů Unie o zdanění energetických produktů a elektřiny [COM(2021) 563 final – 2021/0213 (CNS)]	92
2022/C 194/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k doporučení pro doporučení Rady týkající se hospodářské politiky eurozóny [COM(2021) 742 final]	97
2022/C 194/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů NAIADES III: Podpora evropské vnitrozemské vodní dopravy, která ob stojí i v budoucnosti [COM(2021) 324 final]	102
2022/C 194/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2020/1429, pokud jde o délku referenčního období pro uplatňování dočasných opatření týkajících se zpoplatnění použití železniční infrastruktury [COM(2021) 832 final – 2021/0437 (COD)]	107

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

566. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A SOCIÁLNÍHO VÝBORU –
INTERACTIO, 19. 1. 2022 – 20. 1. 2022**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu rozvoj umělé inteligence
v evropských mikropodnicích a malých a středních podnicích****(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2022/C 194/01)

Zpravodajka: **Marie-Françoise GONDARD-ARGENTI**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 3. 2021
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	13. 12. 2021
Přijato na plenárním zasedání	19. 1. 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	238/0/3

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) připomíná, že mikropodniky a malé a střední podniky budou umělou inteligenci využívat v závislosti na tom, jak bude spolehlivá, inkluzivní a udržitelná, a pokud se stane součástí hospodářského a sociálního modelu ohleduplného k životnímu prostředí, jenž umožní rozvoj podniků, zaměstnatelnost a lepší kvalitu života a zdraví pro všechny evropské pracovníky a občany. Dodržování základních a sociálních práv a posílení požadavků na transparentnost zlepší důvěru v umělou inteligenci a její osvojení občany a mikropodniky a malými a středními podniky.

1.2. EHSV připomíná, že osoby samostatně výdělečně činné a mikropodniky a malé a střední podniky ve všech odvětvích představují 99 % podniků v EU, poskytují dvě třetiny pracovních míst v soukromém sektoru a více než polovinu z celkové přidané hodnoty, kterou podniky v EU vytvářejí. Ačkoliv tyto subjekty čelí hospodářské soutěži, která se v důsledku digitalizace hospodářství radikálně změnila, i tak plní v digitální a ekologické transformaci v EU úlohu, jež je pro řešení stávajících výzev klíčová. Musí tedy získat k umělé inteligenci rovný přístup, aby Evropa neztratila své nejcennější hospodářské, sociální a lidské zdroje.

1.3. EHSV ve stanovisku k revizi koordinovaného plánu ⁽¹⁾ zdůraznil, že pro dohnání zpoždění evropského průmyslu je nezbytně nutné, aby mikropodniky a malé a střední podniky začaly umělou inteligenci v široké míře využívat. I když jsou mikropodniky a malé a střední podniky, které se snaží o digitální transformaci, velmi pohotové, potýkají se se značnými vnitřními i vnějšími obtížemi, mezi něž patří náklady, chybějící širokopásmová infrastruktura v některých oblastech, přístup k financování, lidské zdroje, informace, odborná příprava atd.

1.4. EHSV vyzývá k tomu, aby byly mikropodnikům a malým a středním podnikům poskytnuty jednoduché nástroje a snadno dostupné finanční prostředky, které jim pomohou využívat tuto nákladnou a přesto nezbytnou technologii, a zachovaly si tak nebo dokonce posílily svou konkurenceschopnost. Prioritou je přístup ke kvalitním a dostatečně obsáhlým údajům i praktické experimentování.

1.5. EHSV se domnívá, že k tomu, aby byla mikropodnikům a malým a středním podnikům poskytována účinná pomoc s osvojováním umělé inteligence, je nutná silná politická vůle na všech úrovních, úzká spolupráce se všemi subjekty organizované občanské společnosti a kvalitní sociální dialog v členských státech.

1.6. Vzhledem k tomu, jak jsou mikropodniky a malé a střední podniky v různých odvětvích rozmanité, je nutná odpovídající a cílená podpora umělé inteligence a inteligentní a inkluzivní právní předpisy, které jsou nezbytné pro zajištění právní jistoty a důvěryhodnosti.

1.7. EHSV doporučuje, aby byl všem zúčastněným stranám a přednostně podnikatelům rychle poskytnut osvětový „soubor nástrojů“, o němž se zmiňuje studie, kterou EHSV na toto téma vydal ⁽²⁾ a v níž se popisují různé fáze využívání umělé inteligence mikropodniky a malými a středními podniky. Tyto nástroje mohou dobře posloužit k rozptýlení obav z této technologie a změně jejího vnímání.

2. Obecné připomínky

2.1. Studie *Podpora využívání umělé inteligence v mikropodnicích a malých a středních podnicích v Evropě*, kterou EHSV vydal, analyzuje pět odvětví (zemědělství, stavebnictví, zdravotnictví, právní služby a účetnictví) v pěti členských státech (v Itálii, Francii, Irsku, Rumunsku a Švédsku). Tvůrci politik a mikropodniky a malé a střední podniky mají k dispozici doporučení obsažená v jejím „souboru nástrojů“.

2.2. Zpráva o malých a středních podnicích za rok 2021, kterou Komise vydala v červenci ⁽³⁾, výstižně popisuje realitu osvojování digitálních technologií mikropodniky a malými a středními podniky ve 27 zemích Unie, a to na základě dvou průzkumů uskutečněných v první fázi pandemie a v posledním čtvrtletí roku 2020.

2.3. 25 milionů evropských mikropodniků a malých a středních podniků, které jsou pilíři hospodářství EU, neboť poskytují přibližně 100 milionů pracovních míst a vytvářejí téměř 57 % evropského HDP, hraje klíčovou úlohu při vytváření hodnot ve všech odvětvích (od tradičních samostatných řemeslných podniků po sociální ekonomiku, tj. 2,8 milionu podniků, technologicky vyspělých začínajících podniků atd.) a vyzývá k vhodné a cílené podpoře a k vytvoření inteligentních a inkluzivních právních předpisů, které pracovníkům zaručí právní jistotu, důvěru a kvalitu života.

2.4. EHSV si přeje, aby opatření přijatá Komisí a členskými státy byla i nadále konkrétně prováděna v praxi. Výše uvedený soubor nástrojů by měl veřejné orgány motivovat k tomu, aby ve spolupráci s občanskou společností a příslušnými podniky vyzkoušely vhodné iniciativy.

2.5. Umělá inteligence, která je zárukou transformace průmyslu, je pro mikropodniky a malé a střední podniky často nedostupná. Jejich činnost totiž brzdí vnitřní obtíže (lidské zdroje, náklady, přístup ke kvalitním údajům atd.) i vnější problémy (přístup k širokopásmové infrastruktuře, k financování, informacím, odborné přípravě atd.).

2.6. Všeobecně rozšířené využívání umělé inteligence mikropodniky a malými a středními podniky je klíčem k dohnání zpoždění v evropském průmyslu ⁽⁴⁾, protože nejzranitelnější osoby, osoby samostatně výdělečně činné, mikropodniky, rodinné struktury nebo podniky vzdálené od městských center i podniky sociální ekonomiky si zaslouží zvláštní pozornost, aby se zabránilo jakékoli diskriminaci, jejíž hospodářské a sociální dopady by byly pro celou EU katastrofální.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 56.

⁽²⁾ Zadávací řízení EHSV č. CES/FSA/02/2020; autor: Space Tec Partners.

⁽³⁾ Výroční zpráva Komise o evropských malých a středních podnicích za období 2020–2021, Evropská komise, červenec 2021.

⁽⁴⁾ Stanovisko k revizi koordinovaného plánu Komise v oblasti umělé inteligence (Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 56).

2.7. Je naprosto naléhavé vytvořit důvěryhodné prostředí pro to, aby se mikropodniky a malé a střední podniky zapojily do strategie zaměřené na excelenci a vedoucí postavení, o niž EU usiluje. K tomu je třeba, aby se mobilizovaly všechny institucionální subjekty, od Evropské komise až po vlády členských států a regionální a místní struktury, a poskytly cílené nástroje a pomoc podle velikosti podniků a zajistily podporu a záruky pro investice. Je zásadně důležité, aby došlo k překlenutí digitální propasti a k integraci sítí s cílem odstranit rozdíly, které panují v oblasti umělé inteligence mezi mikropodniky a malými a středními podniky a velkými společnostmi.

2.8. Důvěra se odvíjí od silné politické vůle úzce spolupracovat na všech úrovních: s organizovanou občanskou společností, sociálními partnery, sdruženími, obchodními komorami, profesními organizacemi, seskupeními atd. Tyto subjekty působí v praxi, zaměstnavatelé i zaměstnanci mikropodniků a malých a středních podniků je znají a uznávají a jsou nejlépe způsobilé k tomu, aby informovaly pracovníky a zaměstnance o riziku a výzvách v jednotlivých odvětvích. Mají veškeré kompetence k tomu, aby inspirovaly politická rozhodnutí na všech úrovních tak, že budou vyhovovat potřebám mikropodniků a malých a středních podniků v oblasti umělé inteligence. EHSV se domnívá, že členské státy by měly podporovat kvalitní sociální a kolektivní dialog s cílem maximalizovat dopad politik zaměřených na mikropodniky a malé a střední podniky.

2.9. Význam účinného nasměrování evropských programů, jako je Digitální Evropa a Horizont Evropa, na mikropodniky a malé a střední podniky ⁽⁵⁾ má průkazný účinek. Všechny nástroje musí být možné jednoduše využívat.

2.10. Stále větší komplexnost algoritmů ohrožuje kvalitu a ochranu údajů i bezpečnost a transparentnost a vyvolává řadu etických otázek (týkajících se diskriminace, prohlubování sociálních nerovností, zpochybňování nezávislého rozhodování lidí atd.). Tyto výzvy, které vyžadují ode všech maximální ostražitost, včetně mikropodniků a malých a středních podniků, by neměly zpozdit zavedení umělé inteligence v těchto podnicích.

2.11. Výsledky výše uvedené studie potvrzují řadu doporučení EHSV:

- přijetí umělé inteligence ze strany mikropodniků a malých a středních podniků závisí především na tom, zda ji před zaváděním těchto technologií zvládají vedoucí pracovníci a zaměstnanci, a to i co se týče rizik,
- pouze přiměřené financování umožní kompenzovat znevýhodnění dané velikostí a vyspělostí, které brání praktickému rozvoji umělé inteligence v mikropodnicích a malých a středních podnicích. V tomto ohledu EHSV vítá oznámení EK, že v rámci programu Digitální Evropa vyčlení finanční prostředky ve výši 1,98 miliardy EUR. ⁽⁶⁾ Inovační centra poskytují nejlepší přístup k nejnovějším digitálním kapacitám a k odborné přípravě zainteresovaných subjektů,
- mikropodniky a malé a střední podniky potřebují kvalitní externí databáze. EHSV již zdůraznil, že je důležité zajistit přístup všech k datům velkého objemu ve veřejném sektoru a zavést odolné rozhraní pro programování aplikací a případně i evropské platformy pro bezpečné sdílení dat ⁽⁷⁾, jako je Gaia-X. Navrhl rovněž společně spravovat a vyměňovat data a zdůraznil význam rozvoje altruistických dat ⁽⁸⁾,
- pokud jde o poskytování technologií umělé inteligence, o přístup k datům, o normalizaci a o přístup k financování, potřebují mikropodniky a malé a střední podniky jasná a jednotná pravidla na evropském trhu, jež jsou podmínkami pro zdravou hospodářskou soutěž, která zase vytváří růst a pracovní místa. Kromě toho se podniky musí samy v co nejranější fázi podílet na tvorbě norem a právních předpisů na evropské úrovni. Budou-li k dispozici jasná a transparentní řešení etických otázek a odpovědnosti, která umožní získat důvěru občanů a spotřebitelů, budou mikropodniky a malé a střední podniky motivovány k tomu, aby začaly umělou inteligenci využívat.

2.12. EHSV podporuje doporučení výše uvedené studie a zdůrazňuje, že k jejich provedení je nezbytná velice aktivní a neutuchající politická vůle s tím, že je třeba:

- prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy podporovat obecnou gramotnost občanů v oblasti umělé inteligence, aby všechny složky občanské společnosti, včetně mikropodniků a malých a středních podniků, přestaly mít vůči umělé inteligenci zábrany a aby se v tomto ohledu chovaly kompetentně a odpovědně. Je nezbytné, aby akademické vzdělávání provázela praktická opatření a bylo zavedeno uzpůsobené a cenově dostupné další odborné vzdělávání pro samostatně výdělečně činné osoby, vedoucí pracovníky mikropodniků a malých a středních podniků a jejich zaměstnance. ⁽⁹⁾ Manažerům by měl být usnadněn přístup k externím odborným znalostem prostřednictvím partnerství mezi podniky, umělé inteligence přístupné všem a poskytování „umělé inteligence jako služby“,

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 210).

⁽⁶⁾ Oznámení komisaře Thierryho Bretona ze dne 10. listopadu 2021.

⁽⁷⁾ Viz Úř. věst. C 240, 16.7.2019, s. 51.

⁽⁸⁾ Jak je uvedeno v 36. bodě odůvodnění návrhu Komise týkajícího se aktu o správě dat, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0767>.

⁽⁹⁾ Viz stanovisko EHSV (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 1).

- zajistit, aby měly mikropodniky a malé a střední podniky snadný přístup k veřejnému i soukromému financování, a mobilizovat v jejich zájmu synergie v oblasti financování ze strany EU,
- zajistit nezbytnou infrastrukturu a propojení ve všech oblastech, včetně venkovských oblastí, aby se odstranila digitální propast a byl umožněn přístup k relevantním a interoperabilním údajům, jež se v široké míře využívají zejména v zemědělství,
- zajistit dobrou koordinaci mezi všemi subjekty a úrovněmi,
- podporovat obecné povědomí o výzvách kybernetické bezpečnosti⁽¹⁰⁾ i o hospodářských a společenských škodách způsobených neobjektivními údaji a o ostatních potenciálních nových rizikách. Nezbytným prostředkem ke zlepšení kvality dat je zohlednění rozdílů mezi lidmi při koncipování nástrojů umělé inteligence,
- rozsáhle šířit osvědčené postupy a příklady úspěchů v praxi, usnadnit sdílení zpětné vazby s cílem poskytnout impuls, který umožní široké zavedení umělé inteligence v mikropodnicích a malých a středních podnicích.

2.13. EHSV by rád upozornil evropské instituce na tyto zásady činnosti v oblasti umělé inteligence:

- začít v malém s cílem stimulovat vhodné a přiměřené politiky, které by bylo možné později přizpůsobit velkým společnostem,
- posílit právní jistotu a správné chápání pravidel, které by podnikům umožnilo si umělou inteligenci osvojit, a podpořit investice, které umožní rozvoj inovací a umělé inteligence,
- usnadnit všem pochopení umělé inteligence prostřednictvím lepší koordinace a větší součinnosti mezi politickými nástroji a iniciativami, a to díky platformě specializované na mikropodniky a malé a střední podniky,
- podpořit předběžné praktické experimentování, zejména prostřednictvím provozních protokolů. EHSV připomíná, že je důležité „mít k dispozici zkušební místa a regulační „pískoviště“ pro zkoušení a testování nových myšlenek“⁽¹¹⁾ a že je třeba tyto nástroje také vyhodnocovat, aby bylo možné je co nejlépe přizpůsobit⁽¹²⁾. Úzce spolupracovat musí též centra pro digitální inovace, síť Enterprise Europe Network (EEN) a platformy na vyžádání, aby podpořily úsilí malých a středních podniků o provádění,
- podporovat celoevropský přístup tím, že bude dokončen jednotný evropský trh a politiky budou přizpůsobeny potřebám členských států, od vývoje umělé inteligence až po její přijetí,
- umožnit otevřený přístup k datům a zároveň respektovat ochranu údajů a vlastnictví údajů a zvýšit toky dat určené pro systémy založené na umělé inteligenci,
- zajistit transparentní evropský jednotný trh s cílem snížit rizika a zvýšit přenositelnost řešení v oblasti umělé inteligence na mikropodniky a malé a střední podniky. Klíčovou podmínkou je interoperabilita zásadně důležitých digitálních infrastruktur.

3. Konkrétní připomínky⁽¹³⁾

3.1. Zemědělství

3.1.1. Odvětví zemědělství, které je živnou půdou pro rodinné mikropodniky a malé a střední podniky (v roce 2016 představovaly 96 % zemědělských podniků), musí řešit několik výzev, mezi něž patří demografie, klima, atraktivnost a konkurenceschopnost.

3.1.2. Vzhledem k prokázaným přínosům umělé inteligence a robotiky v tomto odvětví je žádoucí poskytovat zemědělcům a jejich zaměstnancům trvalou podporu při zavádění těchto změn, rozvíjet odbornou přípravu v této oblasti, šířit vhodnou osvětu v oblasti sdílení a agregace dat⁽¹⁴⁾ a zároveň zkoumat nové možnosti sdílení nákladů, jako jsou řešení založená na spolupráci.

⁽¹⁰⁾ Viz odstavce 4.7 a 4.8 stanoviska EHSV (Úř. věst. C 429, 11.12.2020).

⁽¹¹⁾ Viz Úř. věst. C 240, 16.7.2019, s. 51.

⁽¹²⁾ Viz Úř. věst. C 240, 16.7.2019, s. 51.

⁽¹³⁾ Tyto konkrétní připomínky se zaměřují na jednotlivá odvětví analyzovaná ve výše uvedené studii EHSV.

⁽¹⁴⁾ Podle zprávy „Intelligence artificielle – État de l'art et perspectives pour la France“ (Umělá inteligence – současný stav a perspektivy ve Francii) z roku 2021 se zemědělci zdráhají sdílet své údaje, i když v široké míře využívají družicová a automaticky generovaná data.

3.2. Stavebnictví

3.2.1. Toto odvětví, jež je náročné na pracovní sílu, by mohlo více využívat digitalizaci. V tomto odvětví používá nejméně jednu technologii umělé inteligence 36 % podniků, ve srovnání se 42 % za všechna odvětví jako celek.

3.2.2. Informační modelování budov (Building Information Modeling – BIM) ve stavebnictví, které má pro toto odvětví stále větší význam a v roce 2016 ho využívalo 29 % podniků, vyžaduje obrovské investice do odborné přípravy a zajištění otevřeného a nediskriminačního přístupu k softwaru pro elektronické plánování prostřednictvím otevřených a standardizovaných rozhraní („open BIM“), aby nebyl ohrožen přístup na trh pro mikropodniky a malé a střední podniky.

3.2.3. Vzhledem k vlastnostem tohoto odvětví a jeho potenciálu by se stavebnictví mohlo stát příkladem zelené a digitalizované Evropy, pokud by byly zajištěny předpoklady pro zaručení přístupu na trh, pokud jde o technologie a právní předpisy upravující zadávání veřejných zakázek.

3.3. Zdravotnictví

3.3.1. V oblasti zdravotnictví musí inovace ještě více než v jiných oblastech splňovat etické a bezpečnostní požadavky, a to od koncepce až po použití. Rozvoj umělé inteligence v oblasti zdravotnictví vyžaduje přístup k dostatečným a kvalitním údajům. Na podporu mikropodniků a malých a středních podniků v tomto směru by byly vhodné místní experimenty, jako jsou „datová pískoviště“.

3.3.2. Mikropodniky a malé a střední podniky působí zejména v odvětví zdravotnického vybavení (95 % z 32 000 společností v tomto odvětví) a ve službách, a jsou tedy v čele inovací a produktivity (47 % společností již nějakou technologii umělé inteligence využívá).

3.3.3. Čelí však vysokým nákladům na výzkum a vývoj a dlouhým cyklům inovací, složitým postupům pro registraci a omezením plynoucím z obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

3.3.4. Vytvoření evropského prostoru pro spolehlivá data v oblasti zdravotnictví i nábor pracovníků na „hybridní“ pracovní místa, kteří budou současně kvalifikováni v tomto oboru i v těchto technologiích, by podpořil vznik inovativních řešení, a to i v mikropodnicích a malých a středních podnicích, což by vedlo k úsporám v zájmu odolnějších a udržitelnějších systémů péče.⁽¹⁵⁾

3.4. Svobodná povolání⁽¹⁶⁾

3.4.1. Vzhledem k vysoce citlivé povaze údajů, které mají k dispozici pracovníci vykonávající svobodná povolání, jsou problémy týkající se soukromí, důvěrnosti, transparentnosti a nediskriminace v tomto odvětví obzvláště palčivé.

3.4.2. Využívání umělé inteligence k automatizaci těch nejrutinnějších úkolů by mělo těmto pracovníkům umožnit, aby se znovu zaměřili na jádro své profese, a lépe tak reagovali na potřeby svých klientů či pacientů.

3.4.3. Jak bylo zdůrazněno ve stanovisku EHSV Svobodná povolání 4.0⁽¹⁷⁾, umělá inteligence vyvolává otázky týkající se vztahu důvěry mezi pracovníky vykonávajícími svobodná povolání a jejich klienty, stejně jako problematiky nezávislosti a profesní odpovědnosti. To konkrétně znamená, že je třeba přezkoumat etická pravidla, začlenit do nich technické a etické aspekty související s umělou inteligencí a stanovit nové požadavky na odbornou přípravu a související dovednosti (týkající se bezpečnosti a kvality údajů, ochrany osobních údajů, kybernetické bezpečnosti atd.).

3.5. Právní poradenství

3.5.1. Navzdory trvalému a nezávislému růstu hospodářských cyklů (2,6 % ročně v letech 2014 až 2018) je pokrok v tomto odvětví zpomalen z důvodu problémů, které existují v oblasti transparentnosti a předsudků, což má již od počátku na umělou inteligenci negativní dopad, jelikož v této oblasti je důvěra založena na bezprostředních mezilidských kontaktech.

3.6. Účetnictví/kontrola správy

3.6.1. V tomto odvětví, v němž v Evropě v roce 2018 působilo 640 000 podniků, mají mikropodniky a malé a střední podniky převahu. Vzhledem k tomu, že polovinu účetních operací lze automatizovat, je umělá inteligence příležitostí poskytnout přidanou hodnotu tím, že by se tato profese mohla více zaměřit na poradenství uživatelům.

⁽¹⁵⁾ Viz zejména stanovisko EHSV – Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 76, stanovisko Koordinovaný plán v oblasti umělé inteligence – Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 56 i zpráva o strategickém výhledu Evropské komise za rok 2021.

⁽¹⁶⁾ SDEU definoval svobodná povolání takto: Mezi svobodná povolání patří „činnosti, které mají mimo jiné výraznou intelektuální povahu, vyžadují vysokou úroveň kvalifikace a obvykle se na ně vztahují přesná a přísná profesní pravidla“. (rozsudek C 267/99, I-7467, 2001).

⁽¹⁷⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 8.

3.6.2. V obou oborech (a zejména s cílem zabránit riziku zneužití údajů v posledně jmenovaném odvětví) je velmi žádoucí, aby byla zavedena odborná příprava hybridních profilů pracovníků, jež by kombinovala právo či účetnictví s informačními technologiemi.

V Bruselu dne 19. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Strategie pro malé a střední podniky nové generace – posílení účinného a rychlého provádění**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2022/C 194/02)

Zpravodajka: **Milena ANGELOVA**Spoluzpravodaj: **Panagiotis GKOFAS**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 3. 2021
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	13. 12. 2021
Přijato na plenárním zasedání	19. 1. 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	235/1/7

1. Závěry a doporučení

1.1. Malé a střední podniky jsou páteří hospodářství EU. Hospodářské oživení proto do značné míry závisí na tom, jak úspěšně se tyto podniky přizpůsobí nové postpandemické realitě, která je utvářena výraznými změnami vyvolanými digitální a ekologickou transformací, a jak úspěšně v ní budou fungovat. Aby mohly malé a střední podniky nejen přežít, ale také prosperovat, růst a úspěšně expandovat, a být tak hnací silou hospodářství EU, vytvářet kvalitní pracovní místa a přinášet občanům blahobyt, potřebují, aby EU a členské státy vyvinuly zvláštní úsilí a zajistily jim příznivé podnikatelské prostředí a přiměřené finanční prostředky a náležitá podpůrná opatření.

1.2. Politický a regulační rámec vhodný pro budoucnost musí malým a středním podnikům poskytnout jistotu, konzistentnost, jasnost a rovné podmínky, musí při zavádění nových nebo revidovaných politických opatření respektovat zásady zlepšování právní úpravy⁽¹⁾ a testování dopadů na konkurenceschopnost a zároveň udržovat vysokou úroveň ochrany životního prostředí a sociální ochrany. EHSV požaduje zjednodušení administrativních postupů, aby se zabránilo zaměření zdrojů na činnosti, které brání úsilí o rozvoj podnikání.

1.3. EHSV opakuje svůj návrh na vytvoření a rozvoj sítě „finančních ombudsmanů“, kteří by sledovali provádění opatření zaměřených na zlepšení krátkodobé likvidity malých a středních podniků. Tato síť by prosazovala zlepšení přístupu malých a středních podniků k finančním prostředkům, shromažďovala a analyzovala kvalitativní údaje, které by umožňovaly zjišťovat, zda a jak zprostředkující banky používají finanční nástroje k oslovování malých a středních podniků, které finanční zdroje potřebují nejvíce, a proč jim neposkytují úvěry. Mohla by rovněž fungovat jako prostředník při urovnávání obecnějších sporů mezi malými a středními podniky a poskytovateli finančních služeb a prostředků. EHSV navrhuje, aby Evropská komise a členské státy urychleně vypracovaly a zavedly postup podávání jednostránkových žádostí pro malé a střední podniky, aby jim tak usnadnily a urychlily přístup k finančním prostředkům EU.

1.4. EHSV považuje umožnění hladkého fungování vnitřního trhu i mezinárodních trhů za důležité krátkodobé politické opatření a vyzývá členské státy, aby vyvíjely zvláštní úsilí o poskytnutí příležitostí malým a středním podnikům, aby se mohly ucházet o veřejné zakázky a získávat je, a urychlily veřejné investice obecně, tak aby se zvýšil obrat společností, a aby zároveň účinně provedly směrnici o opožděných platbách⁽²⁾. EHSV vítá návrh Evropské komise na prodloužení dočasného rámce státní podpory do června 2022, což by umožnilo přechod na tržní podmínky v období po pandemii COVID-19.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 45, odst. 3.6.3.

⁽²⁾ Úř. věst. L 48, 23.2.2011, s. 1.

1.5. EHSV zdůrazňuje, že pro malé a střední podniky je klíčové zlepšování schopností a dovedností, včetně digitálních a zelených dovedností. Tato potřeba se týká podnikatelů, vedoucích pracovníků i zaměstnanců podniků. Poptávka po nových dovednostech vyžaduje jak přizpůsobení odborného vzdělávání a přípravy, tak prohlubování dovedností a změnu kvalifikace. Při rozvoji dovedností na pracovištích hraje významnou úlohu sociální dialog, a osvědčené postupy v oblasti odborného vzdělávání a přípravy by tak měly být podporovány a vyměňovány prostřednictvím příslušných iniciativ EU ve spolupráci mezi organizacemi malých a středních podniků, sociálními partnery a členskými státy.

1.6. Zejména mikropodniky, malé, rodinné a tradiční podniky a podniky sociální ekonomiky potřebují praktickou podporu na místní úrovni, konkrétní kampaně, nástroje a poradenství. Je třeba učinit mnohem více pro zajištění dostupnosti odpovídajících a použitelných poradenských služeb a přístupu k nim – rovněž s nepostradatelnou podporou organizací malých a středních podniků. EHSV vítá skutečnost, že Komise zahájila akční plán pro sociální ekonomiku⁽³⁾.

1.7. K urychlení oživení a digitalizace malých a středních podniků a posílení jejich schopností v oblasti ekologizace přispívá také navazování kontaktů, spolupráce a partnerství s jinými podniky a zúčastněnými stranami, a to i prostřednictvím úzkého zapojení malých a středních podniků do přípravy způsobů, jakými má být provedena transformace průmyslových ekosystémů. Pandemie COVID-19 sice posílila digitalizaci malých a středních podniků, jež jsou v této oblasti průkopníky, zároveň ale také prohloubila digitální propast, v níž se ocitají ty z nich, které již předtím zaostávaly. Je rovněž nezbytně nutné provést důkladnější posouzení šancí a výzev, které se před malými a středními podniky, zejména před nejzranitelnějšími z nich, jež disponují nejmenšími zdroji, otevírají v důsledku ekologické transformace, a napomoci jejich úspěchu v tomto úsilí. Tento proces mohou usnadnit a mohou při něm být nápomocné organizace zastupující malé a střední podniky. Za tímto účelem by pro ně měla být navržena a měla by jim nabídnuta zvláštní podpůrná opatření a finanční prostředky pro společná opatření.

1.8. EHSV zdůrazňuje stěžejní úlohu sítě zmocněnců pro malé a střední podniky, sítě Enterprise Europe Network a organizací malých a středních podniků, při propagaci veškerých podpůrných opatření a šíření informací o nich mezi co možná největší okruh malých a středních podniků, a vyzývá je, aby rozvíjely své struktury a pracovní metody, tak aby lépe odpovídaly těmto potřebám. EHSV navrhuje, aby byly dále posilovány vztahy mezi organizacemi malých a středních podniků na úrovni EU a členských států a sítě zmocněnců pro malé a střední podniky, a to v zájmu vytvoření interaktivnějšího modelu, v jehož rámci bude existovat stále, přímé, konzistentní, úzké a komplexní propojení s malými a středními podniky a organizacemi, které je zastupují, jakož i v zájmu lepšího pochopení a uznání úlohy zmocněnce pro malé a střední podniky. Právě zmocněnci pro malé a střední podniky budou politiky EU vtělovat do konkrétních opatření a režimů podpory ve svých členských státech a tato opatření a režimy konkrétně uprůbňovat. Také budou zajišťovat praktická opatření k řešení specifické situace jednotlivých malých a středních podniků, tak aby žádný z nich nezůstal opomenut. EHSV se zájmem očekává brzké jmenování zmocněnce EU pro malé a střední podniky, který skutečně povede tento proces.

2. Souvislosti

2.1. EHSV vyzval k vypracování „strategie EU nové generace pro malé a střední podniky“, která by reagovala na novou situaci⁽⁴⁾, neboť Komise zahájila strategii EU zaměřenou na malé a střední podniky těsně před vypuknutím pandemie COVID-19⁽⁵⁾. Při dokončování práce na VFR na období 2021–2027 a na plánech pro oživení a odolnost jednotlivých států v rámci nástroje NextGenerationEU je navíc důležité posoudit, zda bylo skutečně dosaženo cíle umístění opatření na podporu malých a středních podniků do středu všech těchto programů. To je obzvláště naléhavé a důležité, neboť mnoho doporučení a návrhů organizací zastupujících malé a střední podniky je stále třeba lépe integrovat na úrovni EU a na vnitrostátní a regionální úrovni, aby byla zajištěna jejich rychlá a úspěšná realizace.

2.2. Toto stanovisko EHSV z vlastní iniciativy se na základě předchozího stanoviska⁽⁶⁾, a aniž by opakovalo jeho doporučení, zaměřuje na to, jak lépe vyhovět potřebám malých a středních podniků v oblasti podpory. Tyto potřeby vyplývají nejen z nové reality po pandemii COVID-19, ale i ze skutečnosti, že malé a střední podniky EU, které hrají významnou úlohu v oživení a odolnosti hospodářství a společnosti na úrovni EU a členských států, musí splňovat požadavky jednoho z nejsložitějších legislativních rámců. Toto stanovisko se zabývá tím, jak finanční prostředky EU a další podpůrná politická opatření pomáhají využít potenciál malých a středních podniků a co lze udělat pro urychlení provádění a zaručení úspěšné a rychlé realizace strategie pro malé a střední podniky, včetně možných úprav na základě nedávných zkušeností a vývoje.

3. Výzvy, příležitosti a různé schopnosti malých a středních podniků

3.1. Malé a střední podniky čelí vážným problémům nejen s ohledem na hospodářské oživení po pandemii a přizpůsobení se novým postpandemickým poměrům, ale také vzhledem k digitální a ekologické transformaci a demografickým změnám. Nová situace přináší malým a středním podnikům také příležitosti, zejména pokud existují odpovídající podpůrná opatření přizpůsobená značným rozdílům v charakteristických rysech malých a středních podniků a jejich schopnostech dosáhnout oživení, digitalizovat a stát se ekologičtějšími⁽⁷⁾.

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=cs&catId=89&newsId=10117&furtherNews=yes>.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 210.

⁽⁵⁾ COM(2020) 103 final.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 210.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 197, 8.6.2018, s. 1.

3.2. Pandemie radikálním způsobem změnila prostředí, v němž malé a střední podniky fungují, a to v důsledku pozoruhodných změn, které způsobila také na globálních trzích, a zvýšení nákladů na energii a dopravu, což v poslední době ještě zhoršila rostoucí inflace a záporné úrokové sazby. Kromě toho malé a střední podniky negativně zasáhly následující jevy: pokles poptávky ze strany zákazníků a snížení jejich příjmů, což mělo dopad na peněžní tok a dostupnost kapitálu, narušení dodavatelských řetězců (nedostatek surovin a zvýšené ceny) a výzvy spojené s hledáním rovnováhy mezi schopnostmi zaměstnanců, jejich dobrými životními podmínkami a řešeními týkajícími se nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi. Dalšími významnými problémy, které se během pandemie ještě zhoršily, jsou nedostatek likvidity, opožďování plateb a zvýšená poptávka po financování.

3.3. Malé a střední podniky jsou velmi různorodé a heterogenní a také jejich schopnost oživení a rozvoje se liší v závislosti na tom, zda produkují zboží a služby pro spotřebitelské trhy, nebo poskytují meziprodukty větším firmám. Oživení malých a středních podniků, které působí hlavně na vnitrostátní, nebo dokonce místní úrovni, navíc silně závisí na oživení domácích podmínek, zatímco podniky, které provozují svou činnost na jednotném trhu, jsou ovlivněny jeho plynulým fungováním, a ty, jež působí na mezinárodní úrovni, budou počítat s opravou narušených mezinárodních hodnotových řetězců, jejich přesunem do blízkých zemí nebo diverzifikací a s rychlým prováděním dohod o volném obchodu.

3.4. Úroveň digitalizace malých a středních podniků ve 27 státech EU bohužel zaostává za úrovní jejich protějšků ve Spojeném království, Norsku, Spojených státech a Asii. Období pandemie sice pomohlo zvýšit povědomí o významu digitalizace, zároveň ale také prohloubilo digitální propast mezi průkopníky a těmi, co se přidávají později, a rovněž přetrvává problém malých a středních podniků s nedostatečnými odbornými znalostmi a zdroji, jež by mohly využívat, neboť jim schází:

- povědomí o digitálních technologiích a nástrojích nezbytných pro digitalizaci, jejich dostupnost a rozvoj dovedností v této oblasti,
- dobrá konektivita, digitální nástroje a služby,
- čas a finanční prostředky,
- schopnost kombinovat digitální strategii s konkrétním obchodním modelem (včetně neschopnosti propojit novou technologii se stávající technologií a současnými obchodními postupy nebo opustit předchozí systémy/vyřadit z provozu staré technologie).

3.5. Zjištění průzkumu mezi malými a středními podniky potvrzují platnost dřívějších závěrů EHSV⁽⁸⁾, neboť 72 % malých a středních podniků zastává názor, že k tomu, aby mohly provádět digitalizaci, by potřebovaly lepší přístup k režimům veřejné podpory, podporu při hledání požadovaných dovedností nebo odborných znalostí (61 %), přístup k sítím (62 %) a pomoc se získáváním finančních prostředků (50 %). Všechny malé a střední podniky by měly větší prospěch z grantů a dotovaného veřejného financování než z finančních nástrojů.

3.6. Pro malé a střední podniky jsou stále důležitější také nehmotná obchodní aktiva, jako např. image nebo dlouhodobé vztahy se zákazníky, umožňující uspokojovat neustále se měnící a rostoucí potřeby a vyrovnat se se zvýšenou úrovní konkurence vyplývající z udržitelnosti. Digitalizace a ekologizace jdou ruku v ruce, neboť digitalizace pomáhá podnikům optimalizovat využívání zdrojů a snižovat dopady na životní prostředí, přičemž je třeba řešit i negativní dopady digitalizace na klima a životní prostředí, a to převážně na širší systémové úrovni.

3.7. Mnoho malých a středních podniků se potýká s nejistotou a nedostatkem znalostí a porozumění, pokud jde o konkrétní politiky v oblasti klimatu a životního prostředí, a to včetně požadavků všech nových finančních nástrojů. Dopad na malé a střední podniky má mimo jiné Zelená dohoda a balíček „Fit for 55“, ať už prostřednictvím přímých požadavků, nebo nepřímo, prostřednictvím zvýšených nákladů na zdroje. Lepší účinnost při využívání energie a materiálu a v logistice však mohou vést také k úsporám nákladů a udržitelnější produkty mohou – v závislosti na očekávaných zákaznících – přinést výhody na trzích. Nárůst domácí i světové poptávky po environmentálních a klimatických technologiích a řešeních je příležitostí pro podniky, které poskytují řešení jiným podnikům nebo veřejnému sektoru. Existuje také jasný trend rostoucích očekávání v oblasti udržitelnosti ze strany investorů a poskytovatelů financování.

3.8. Postavení malých a středních podniků v rámci digitální a ekologické transformace navíc ovlivňují tyto faktory:

- velikost malých a středních podniků, která ovlivňuje dostupnost zdrojů a přístup k nim. Mikropodniky, malé podniky a střední podniky jsou si sice podobné, pokud jde o podíl vytvořené přidané hodnoty, počet podniků nacházejících se v každé z těchto kategorií se však značně liší (v roce 2020 to bylo 93,3 % mikropodniků, 5,7 % malých podniků a 0,9 % středních podniků). Na převaze mikropodniků, které mají k dispozici nejméně zdrojů, je vidět povaha a velikost problémů,

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 210 a předchozí stanoviska.

- rozdíly v postavení na trhu a pokud jde o odvětví, v nichž podnikají – např. podniky, které vyvíjejí a poskytují technologie a řešení pro digitalizaci a ekologizaci, jsou v jiném postavení než ty, které tato řešení zavádějí a využívají,
- stáří a intenzita růstu podniků. U začínajících a rozvíjejících se podniků je pravděpodobnější než u jiných malých a středních podniků, že budou využívat pokročilé digitální technologie,
- celkové podnikatelské prostředí, které musí být atraktivní a musí podporovat podnikání, inovace, investice a obchod,
- rozdíly mezi členskými státy – rozdíly, pokud jde o digitální transformaci, se týkají hlavně digitální infrastruktury a digitálních dovedností, zatímco rozdíly v oblasti ekologické transformace vyplývají například z náročnosti hospodářství na přírodní zdroje a z různých tradic a kultur environmentálního řízení,
- různé umístění – rámcové podmínky pro malé a střední podniky se liší např. mezi městy a venkovskými oblastmi.

3.9. Protože podnikatelé v EU stárnou, měla by Komise podporovat a usnadňovat převody podniků, neboť ty jsou přínosem pro celé hospodářství. Chrání totiž zaměstnanost a samotné podniky a pomáhají malým a středním podnikům v tom, aby byly schopny naplňovat budoucí potřeby, protože mohou znamenat lepší připravenost a dovednosti týkající se digitalizace, ekologizace a obnovy podniků. Zatímco skrze úspěšný převod podniku lze vylepšit obchodní model a transformovat jej na digitální a udržitelný, neúspěšné nebo nerealizované převody podniků v konečném důsledku vedou ke ztrátě pracovních míst a oslabení hospodářského růstu. Podpora rozmanitosti v podnikání, např. začleňování žen a státních příslušníků třetích zemí, může přinést přidanou hodnotu a urychlit růst řady oblastí ve strategických průmyslových a podnikatelských odvětvích. Svou úlohu hrají i modely sociální ekonomiky, jako jsou např. družstva vlastněná zaměstnanci.

4. Klíčové zásady úspěšné strategie pro malé a střední podniky nové generace

4.1. EHSV vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby urychlily provádění strategie pro malé a střední podniky a přizpůsobily ji různým podmínkám, schopnostem a potřebám malých a středních podniků v souladu s níže uvedenými zásadami.

4.2. Veškerá opatření na podporu oživení a odolnosti na úrovni EU a členských států by měla podporovat hospodářsky, sociálně a environmentálně udržitelný rozvoj. Ačkoliv veřejné investice a financování hrají zásadní úlohu, nesmí to zastírat význam soukromých investic a potřebu příznivého podnikatelského prostředí, zejména v dobách, kdy je také třeba náležitě řídit rušivé procesy. Obecně by politická opatření EU měla vést k udržitelnému postpandemickému hospodářství založenému na inovacích a hospodářské soutěži, nikoliv na státní podpoře a protekcionismu.

4.3. Vzhledem k tomu, že podniky hrají zásadní hospodářskou a společenskou úlohu, jelikož vytvářejí pracovní místa a zvyšují celkový blahobyt, musí být ústředním bodem politik EU podpůrná opatření, která jim umožňují prosperovat. Tato výzva je opodstatněna také skutečností, že podniky jsou klíčovými hráči při dosahování jak souběžné ekologické a digitální transformace, tak cíle konkurenceschopného, digitálního, klimaticky neutrálního a oběhového hospodářství. Tento vývoj stále více ovlivňují tržní mechanismy podporované odpovědným sociálním dialogem.

4.4. Vzhledem k tomu, že malé a střední podniky odpovídají za 53 % přidané hodnoty a 65 % pracovních míst vytvořených všemi podniky v EU (v roce 2020), je jejich klíčová úloha v hospodářství EU a jeho úspěšném oživení nepopiratelná. Zvláštní pozornost by měla být věnována konkrétním potřebám mikropodniků (93 % všech malých a středních podniků) a posílení jejich úlohy jakožto hlavní hnací síly sociální ekonomiky. Jelikož jsou malé a střední podniky a velké společnosti v mnoha ohledech vzájemně propojeny, je účinnější integrace do příslušných ekosystémů a hodnotových řetězců oboustranně prospěšná.

4.5. Vzhledem k tomu, že se malé a střední podniky značně liší ve svých schopnostech v oblasti oživení, digitalizace a ekologizace, neexistuje žádné univerzální řešení. Podpůrná opatření musí vzít v úvahu, že celkové schopnosti malých a středních podniků závisí na povaze, rozsahu a příčině ztrát podniku během pandemie (často jsou specifické pro jednotlivá odvětví), postavení podniku na trzích a v hodnotových řetězcích a podnikatelských ekosystémech, úloze a úrovni podniku v digitální a ekologické transformaci, finančních, hmotných a lidských zdrojích podniku a na prostředí, v němž podniky v daném členském státě fungují.

4.6. Vzhledem k tomu, že dosud nebyly řešeny krátkodobé důsledky pandemie, je stále důležité pomoci zdravým podnikům přestat současnou situací. Zároveň je třeba okamžitě posílit podmínky, které by umožnily a podpořily dlouhodobou ekologickou transformaci. Malé a střední podniky by tudíž měly být v centru provádění krátkodobých i střednědobých až dlouhodobých opatření EU v oblasti financování i dalších politických opatření EU.

4.7. Krize COVID-19 zdůraznila potřebu podporovat podniky a podnikatele ve finančních potížích, aby se zabránilo zbytečným úpdkům a zachovala se pracovní místa. EHSV vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby pokračovaly v práci na odstraňování překážek bránících druhé šanci podnikatelů a znovuzahájení podnikatelské činnosti, a aby urychleně a řádně provedly směrnici o restrukturalizaci a insolvenční (⁹), která vybízí členské státy, aby vytvořily systémy včasného varování, jež by umožnily poskytnutí včasné pomoci podnikatelům v nesnázích.

5. Vytvoření zdravého podnikatelského prostředí

5.1. Strategie pro malé a střední podniky je úzce propojena s průmyslovou strategií a je třeba je rozvíjet a provádět současně, v zájmu vytváření příznivých podmínek pro podnikání. Ty zahrnují dobře fungující jednotný trh zboží, služeb, kapitálu, údajů a osob, hladkou souběžnou ekologickou a digitální transformaci a otevřenou strategickou autonomii EU v klíčových průmyslových odvětvích a souvisejících hodnotových řetězcích malých a středních podniků. Je nezbytné, aby byly malé a střední podniky úzce zapojeny do přípravy způsobů, jakými má být provedena transformace průmyslových ekosystémů.

5.2. Členské státy mohou pomoci urychlit rozvoj malých a středních podniků tím, že jim poskytnou více příležitostí, aby se mohly ucházet o veřejné zakázky a získávat je, a to jak na úrovni EU, tak na vnitrostátní úrovni, a urychlí veřejné investice obecně, aby se rychleji zvýšil obrát dotčených společností. Pravidla stanovená ve směrnici o opožděných platbách, pokud jde o platby prováděné orgány veřejné správy podnikům, musí být přísněji prosazována. Je rovněž třeba uvažovat o nových nápravných opatřeních, jež budou zaměřena mj. na urychlení transakcí mezi soukromými společnostmi. Zvýšení rychlosti plateb může dále zlepšit likviditu malých a středních podniků.

5.3. Vzájemné uznávání zboží může zajistit volný pohyb zboží v EU, ale mnoho malých a středních podniků se stále potýká s obtížemi při vstupu na trh v jiných členských státech kvůli zatěžujícím vnitrostátním administrativním postupům. EHSV zdůrazňuje význam, který má při odstraňování překážek na trhu a usnadňování přeshraničních činností normalizace. Mělo by být i nadále podporováno účinné zapojení zúčastněných stran, jako jsou malé a střední podniky, do procesů normalizace, a to jak na úrovni EU, tak na úrovni mezinárodní. Normy by měly být navrhovány způsobem vstřícným k malým a středním podnikům a pro jejich uplatňování v těchto podnicích by měla být poskytována podpora a pokyny.

5.4. Při podpoře růstu a rozvoje podniků a hospodářství EU hraje důležitou úlohu mezinárodní obchod. Za účelem zlepšení přístupu malých a středních podniků na trh a posílení jejich internacionalizace a růstu je kromě řešení překážek souvisejících s pandemií třeba pokračovat v dlouhodobých dvoustranných a mnohostranných jednáních o otevřeném obchodu založeném na pravidlech.

5.5. Aby mohla strategie pro malé a střední podniky nové generace dosáhnout svých cílů a zároveň řešit četné výzvy v oblasti nákladů a transparentnosti, musí ji doprovázet podpůrný a motivační regulační rámec, který bude podporovat účinné a rychlé oživení malých a středních podniků, jejich rozvoj a schopnost poskytovat zaměstnání. EHSV zdůrazňuje, že politický a regulační rámec musí malým a středním podnikům poskytovat jistotu, soudržnost a jednoznačnost, musí být v souladu s programem zlepšování právní úpravy (¹⁰) včetně testování dopadů na konkurenceschopnost a posuzování kumulativních dopadů různých iniciativ a musí v plné míře uplatňovat zásady iniciativy Small Business Act i zásadu „pouze jednou“, při současném zachování vysoké úrovně ochrany životního prostředí a sociální ochrany a zajištění rovných podmínek. Regulace musí také zohlednit rozsah těchto podmínek, a tedy posoudit, zda by některá konkrétní pravidla měla být stejná pro všechny společnosti, nebo by měla být přizpůsobena jejich velikosti. EHSV rovněž požaduje zjednodušení administrativních postupů, aby se zabránilo zaměření zdrojů na činnosti, které nepodporují, ale naopak brzdí úsilí o rozvoj podnikání.

5.6. Lepší koordinace opatření mezi členskými státy na jednotném trhu během nepředvídaných okolností, jako je pandemie, je nezbytná k zajištění volného pohybu zboží, služeb a pracovníků, jakož i kontinuity činnosti malých a středních podniků. Důležitým základem pro tuto práci je připravovaná iniciativa týkající se nástroje pro mimořádné situace na jednotném trhu.

5.7. EHSV je přesvědčen, že u malých a středních podniků s vysokým stupněm informační asymetrie mezi poskytovatelem služeb a zákazníkem a u služeb, kde poskytovatel vystupuje jako někdo, kdo má zákazníka v péči (např. ve svobodných povoláních), mohou profesní pravidla chránit bezpečnost, nezávislost a kvalitu služeb a zároveň je zde třeba potlačovat narušení trhu, včetně možných přeshraničních překážek.

5.8. Aby bylo možné využívat digitální a ekologická řešení, je zapotřebí odpovídající fyzická infrastruktura za dostupnou cenu na všech místech, kde je podnikání provozováno, včetně venkovských a odlehlých oblastí. Investice do účinného digitálního propojení a udržitelných dopravních a energetických systémů jsou užitečné za všech okolností, podporují však také oživení.

(⁹) Úř. věst. L 172, 26.6.2019, s. 18.

(¹⁰) Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 45, odst. 3.6.3.

6. Finanční a jiná podpora

6.1. Zvláštní potřeby malých a středních podniků, pokud jde o finanční a jinou podporu, vyplývají především z jejich omezených schopností v oblasti oživení, digitalizace a ekologizace v důsledku jejich omezených zdrojů. Krizi vyvolanou onemocněním COVID-19 nyní prohlubuje rostoucí inflace, kterou způsobují také rostoucí ceny energií. EHSV proto zdůrazňuje význam poskytování odpovídající finanční a nefinanční podpory a doufá, že členské státy – s přihlédnutím ke svým odlišným zdrojům a schopnostem podporovat podniky – urychleně schválí návrh na prodloužení dočasného rámce státní podpory ⁽¹¹⁾, který umožní přechod na tržní podmínky v období po pandemii COVID-19.

6.2. Při přidělování veřejné finanční podpory je třeba dbát na to, aby nebyly vybírány nejlepší podniky nebo nebyly podporovány života neschopné podniky, protože určovat, které podniky uspějí, by měla hospodářská soutěž a trh. Přidělování finančních prostředků by spíše mělo zohledňovat různé podmínky a typy malých a středních podniků, a tím zajistit účinnější a na uspokojování daných potřeb lépe zacílenou podporu.

6.3. EHSV opakuje svůj návrh na vytvoření a rozvoj sítě finančních ombudsmanů v členských státech, která by byla koordinována ze strany EU, a navrhuje, aby byla její působnost rozšířena na všechny zdroje financování. EHSV rovněž navrhl zřídit pracovní skupinu pro likviditu malých a středních podniků, která by v úzké spolupráci s ombudsmany sledovala provádění nových opatření Komise zaměřených na krátkodobou likviditu mikropodniků, která byla navržena na úrovni EU a členských států. Kromě poskytování podpory malým a středním podnikům při získávání přístupu k finančním prostředkům může tato síť rovněž pomáhat Evropské komisi při shromažďování a analyzování kvalitativních údajů, které by v souladu se zásadami poskytování zpětné vazby od bank umožňovaly zjišťovat, jak zprostředkující banky používají finanční nástroje k oslovování malých a středních podniků, jež finanční zdroje potřebují nejvíce, a proč jim neposkytují úvěry. Síť by také měla urovnávat obecnější spory mezi malými a středními podniky a bankami, jinými poskytovateli finančních služeb a likvidity a jinými subjekty, které poskytují financování.

6.4. Investice do inovací jsou rozhodně přínosné, neboť přispívají jak k rozvoji stávajících podniků, tak k vytváření nových a ke zvyšování dlouhodobého úspěchu. Financování inovací by se mělo zaměřit na určité inovační ekosystémy, ale kromě toho by mělo také podporovat rozvoj technologií a řešení, které mohou být rozšiřovány a přejímány širokou škálou malých a středních podniků. Realizace riskantních, ale inovativních nápadů vyžaduje zapojení řady aktérů: výzkumných pracovníků, podnikatelů a konečných uživatelů nebo zákazníků. Režimy podpory EU financované z programů Horizont Evropa a InvestEU jsou však pro některé malé a střední podniky příliš složité, než aby v jejich rámci zažádaly o podporu, přestože by byly uznány za způsobilé. EU může tento problém překonat tak, že sníží zátěž a zmenší překážky, pokud jde o předkládání nápadů ze strany malých a středních podniků, a bude v průběhu celého procesu poskytovat úspěšným žadatelům neustálé odborné vedení a podporu. EHSV navrhuje, aby Evropská komise a členské státy urychleně vypracovaly a zavedly postup podávání jednostránkových žádostí pro malé a střední podniky, aby jim tak usnadnily a urychlily přístup k finančním prostředkům EU.

6.5. Mnohé programy politiky soudržnosti využívají nově zavedená pravidla a větší flexibilitu k restrukturalizaci svých přidělů a jejich přesměrování do odvětví a regionů, které byly pandemií zasazeny nejvíce. Evropská komise musí zaručit, že přiděly spojené s inovacemi a souběžnou ekologickou a digitální transformací se nebudou snižovat, což by ovlivnilo investice malých a středních podniků do infrastruktury, digitálních kapacit a environmentální odolnosti.

6.6. Další oblast pro investice orientované do budoucna, která by měla být upřednostněna, je zlepšování schopností a dovedností. Potřeba rozvoje dovedností se týká podnikatelů, vedoucích pracovníků i zaměstnanců podniků. Musí být zajištěny náležité odborné dovednosti, které naplní současné i budoucí potřeby malých a středních podniků. Aby bylo možné pokrýt potřeby souběžné ekologické a digitální transformace, měly by být digitální a zelené dovednosti považovány za základní dovednosti každého člověka. Uspokojit poptávku po nových dovednostech vyžaduje jak přizpůsobení odborného vzdělávání a přípravy, tak organizaci prohlubování dovedností a změny kvalifikace. Při rozvoji dovedností na pracovištích hraje významnou úlohu sociální dialog, a osvědčené postupy v oblasti odborného vzdělávání a přípravy by tak měly být podporovány a vyměňovány prostřednictvím příslušných iniciativ EU ve spolupráci mezi organizacemi malých a středních podniků, sociálními partnery a členskými státy.

6.7. Zejména mikropodniky a malé podniky potřebují praktickou podporu a poradenství na místní úrovni, které by byly ze své podstaty spojeny s jejich schopnostmi týkajícími se zdrojů. Je třeba učinit mnohem více pro zajištění dostupnosti a přístupnosti odpovídajících a použitelných poradenských služeb pro dlouhodobější i každodenní účely, včetně zavádění moderních technologií, rozvoje dovedností a lepší výkonnosti podniků. EHSV rovněž požaduje, aby byly vytvořeny zvláštní kampaně a nástroje specificky pro mikropodniky coby největší a nejzranitelnější část malých a středních podniků.

⁽¹¹⁾ Zveřejněný dne 30. září 2021 – měl by být prodloužen o dalších šest měsíců.

6.8. Aby bylo možné porozumět praktickým potřebám malých a středních podniků a správně zacílit opatření, je nezbytná spolehlivá databáze údajů o podmínkách na místní úrovni. Je také důležité, aby tvůrci politik na všech úrovních udržovali spojení s praktickým životem a poměry malých a středních podniků. EHSV vybízí Komisi, aby dále posilovala síť zmocněnců pro malé a střední podniky v zájmu vytvoření interaktivnějšího modelu, v jehož rámci bude existovat stále, přímé, konzistentní a co nejužší a nekomplexnější propojení s malými a středními podniky a s organizacemi, které je zastupují, a s podpůrnými sítěmi těchto podniků, jako jsou sociální partneři a příslušné organizace zúčastněných stran. EHSV rovněž žádá Komisi, aby bezodkladně jmenovala zmocněnce EU pro malé a střední podniky a zahájila činnost tohoto zmocněnce, jenž musí mít v institucích funkci, a nikoli pouze formální status. EHSV zdůrazňuje stěžejní úlohu sítě zmocněnců pro malé a střední podniky, sítě Enterprise Europe Network a organizací malých a středních podniků, pokud jde o co nejširší propagaci veškerých podpůrných opatření za účelem šíření informací mezi co možná největší okruh subjektů z řad malých a středních podniků.

6.9. Dalšími způsoby, jak posílit schopnosti malých a středních podniků v oblasti oživení, digitalizace a ekologizace, jsou navazování kontaktů, spolupráce a partnerství s jinými podniky a zúčastněnými stranami. To by mělo být jedním z hlavních účelů zlepšování inovačních a podnikatelských ekosystémů. EHSV rovněž zdůrazňuje, že je třeba posílit úlohu a síť center pro digitální inovace a online platform, aby byly snadno dostupné malým a středním podnikům a podporovaly je. Digitalizace je klíčová i v každodenním podnikání, neboť usnadňuje navazování kontaktů a umožňuje malým a středním podnikům těsněji a v širším měřítku komunikovat a spolupracovat se zákazníky, investory, obchodními a sociálními partnery, výzkumnými pracovníky, pedagogickými pracovníky a orgány veřejné správy.

6.10. EHSV určil následující zásady, které je třeba vzít v úvahu při přípravě veškerých nových programů v oblasti digitalizace malých a středních podniků a které lze uplatnit také na všechna opatření na podporu malých a středních podniků:

- zajistit, aby byl program zacílený, vyhovoval potřebám, byl pro příjemce snadněji pochopitelný, umožňoval jim snadněji požádat o podporu a byl pro ně snadněji proveditelný, a to prostřednictvím předem provedených konzultací s klíčovými zúčastněnými stranami a odborníky,
- vytvořit klíčové kontaktní místo programu poskytující informace a zdroje, k němuž by měly malé a střední podniky přístup a které by podporovalo jejich činnosti v oblasti digitalizace a pomáhalo jim rozvíjet know-how jak v oblasti nákupu těchto technologií, tak v oblasti jejich používání,
- rozvíjet digitální dovednosti samotných podnikatelů, protože to přímo souvisí s úrovní digitalizace společnosti, a zároveň zvyšovat celkovou úroveň digitálních dovedností ve společnosti,
- usnadnit přístup k externím finančním prostředkům a zajistit rychlé vyplacení,
- podporovat spolupráci s dalšími partnery a zúčastněnými stranami,
- programy v oblasti digitalizace by měly být koncipovány tak, aby od malých a středních podniků shromažďovaly údaje a zpětnou vazbu, mj. se záměrem zlepšit současné a budoucí služby a programy.

V Bruselu dne 19. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k EURES – za lepší integraci trhů práce**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2022/C 194/03)

Zpravodaj: **Dimitar MANOLOV**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. února 2020
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	16.12.2021
Přijato na plenárním zasedání	19.01.2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	237/1/5

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV podporuje iniciativy na evropské a místní úrovni, které rozvíjejí přizpůsobivější a přístupnější evropský trh práce pro všechny občany bez ohledu na národnost, pohlaví, věk nebo sociální postavení. Zásadní význam pro posílení a rozvoj evropského trhu práce má transparentnost a dostupnost informací a poradenských a zprostředkovatelských služeb na trhu práce. Portál EURES, který byl spuštěn v roce 1994, se rychle stal dobře známým nástrojem, jehož cílem je zajistit rovný přístup ke kvalitním informacím, poradenství a zprostředkování, k efektivním a bezpečným systémům pro elektronickou výměnu dat mezi uchazeči o zaměstnání a zaměstnavateli a zároveň zlepšit zpětnou vazbu mezi zaměstnavateli, uchazeči o zaměstnání a institucemi o procesech provázejících zprostředkování zaměstnání v jiné zemi. Sociálně-ekonomické změny, k nimž za těchto téměř 27 let došlo v EU a EHP, však vyžadují zlepšení těchto služeb a větší přehlednost a zviditelnění skutečné výkonnosti veřejných služeb zaměstnanosti. Tohoto zlepšení lze dosáhnout na základě nastínění budoucích možností dalšího rozvoje nebo změn informačních, poradenských a zprostředkovatelských činností, podpory snižování nerovnováhy na evropském trhu práce a také řešením nekalých a neregulovaných praktik v oblasti zprostředkování zaměstnání. Regulační rámec sítě EURES je zapotřebí aktualizovat také s ohledem na novou situaci, jež nastala po vystoupení Spojeného království z EU, ale také na pandemii COVID-19, dynamicky se měnící socioekonomické prostředí v EU a EHP a začlenění sítě EURES do činností Evropského orgánu pro pracovní záležitosti. Zároveň je nutné zohlednit skutečnost, že síť EURES neprošla od svého vzniku žádnými podstatnými změnami, které by včas aktualizovaly její úlohy a činnosti.

1.2. EHSV doporučuje provést komplexní analýzu nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/589⁽¹⁾. V souvislosti s její činností se domníváme, že síť má potenciál poskytovat více analytických informací a sledovat procesy související s mobilitou pracovních sil. Síť by prostřednictvím svého elektronického portálu mohla poskytovat konsolidované informace a poradenství uchazečům o zaměstnání a zaměstnavatelům v mnohem větším měřítku než v současnosti. Se začleněním sítě EURES do činnosti Evropského orgánu pro pracovní záležitosti by se její činnost mohla rozšířit a optimalizovat s cílem maximalizovat dopad lidských a finančních zdrojů, které jsou do ní investovány.

1.3. EHSV vyzývá k zahájení veřejné konzultace o modernizaci sítě a portálu EURES a k vyhodnocení účinnosti poskytovaných služeb, které by mělo být provedeno ve spolupráci se sociálními partnery na vnitrostátní i evropské úrovni. To poskytne nezbytný základ a platformu pro další rozvoj sítě za aktivního přispění všech zúčastněných stran zapojených do tohoto procesu.

⁽¹⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/589 ze dne 13. dubna 2016 o Evropské síti služeb zaměstnanosti (EURES), přístupu pracovníků ke službám mobility a další integraci trhů práce a o změně nařízení (EU) č. 492/2011 a (EU) č. 1296/2013 (Úř. věst. L 107, 22.4.2016, s. 1).

1.4. EHSV se domnívá, že je třeba provést systematickou a podrobnou analýzu činnosti sítě EURES s ohledem na její začlenění do obecného mechanismu působení Evropského orgánu pro pracovní záležitosti. To, že je síť EURES součástí Evropského orgánu pro pracovní záležitosti, zvyšuje její potenciál a možnosti dále rozvíjet své aktivity v boji proti nekalým praktikám na trhu práce a usnadňovat mobilitu pracovních sil a lépe informovat uživatele o problémech, které s ní souvisejí. Síť EURES představuje kvalitní prostředek pro poskytování systematizovaných informací a může hrát aktivnější roli při prevenci, sledování a kontrole rizika zneužívání pracovních práv v souvislosti s přeshraniční mobilitou. Vývoj veřejně přístupných systémů pro sledování procesů spojených s pandemií COVID-19, které ovlivňují dynamiku evropského trhu práce, jakož i procesů odrážejících neregulované praktiky zprostředkovatelů a aktérů na trhu práce a vrhajících na ně světlo, by měl pro činnost sítě EURES významnou přidanou hodnotu.

1.5. EHSV upozorňuje zejména na rychle se měnící situaci na trhu práce v Evropě v důsledku pandemie COVID-19. Členské státy se musí řídit algoritmy určenými k řešení vyvíjející se sociální krize a také rozvíjet inovativní přístupy k řešení problémů. V případě pandemie nebo v případě omezení a nových výzev v oblasti volného pohybu pracovních sil by měla být platforma EURES připravena okamžitě reagovat konkrétními opatřeními. V této souvislosti by měla být rovněž vypracována opatření ke zlepšení integrace sociálních skupin, které jsou nejvíce vzdáleny trhu práce, jako jsou osoby se zdravotním postižením, osoby v předdůchodovém věku a mladí lidé, a to i prostřednictvím lepšího dialogu a spolupráce mezi různými dotčenými institucemi a sociálními partnery.

1.6. Jedním z nejvíce postižených segmentů trhu práce jsou při pandemii sezónní pracovníci. Důležitou součástí informovaného rozhodnutí o tom, zda nastoupit do zaměstnání v jiné než vlastní zemi, jsou podrobné informace, které uchazečům o zaměstnání poskytne potenciální zaměstnavatel a které se týkají všech opatření pro řešení komplikací při sezónním přeshraničním zaměstnávání, jež vznikly v důsledku pandemie COVID-19. EHSV se rovněž domnívá, že by bylo užitečné provést kvalitativní přezkum organizace a vzorů zveřejňovaných oznámení, aby byla upřednostněna kvalita před množstvím zveřejňovaných informací.

1.7. EHSV doporučuje využívat Evropský portál pracovní mobility (EURES) také jako nástroj pro zprostředkování iniciativ týkajících se mobility v oblasti vzdělávání a zvyšování kvalifikace různých skupin na trhu práce. Domníváme se, že takový model využívající zdroje a kvalitu sítě EURES v rámci Evropského orgánu pro pracovní záležitosti by byl prospěšný a proveditelný.

2. Konkrétní připomínky

2.1. EHSV oceňuje Evropský portál pracovní mobility EURES jako zásadní nástroj v procesu transformace evropského trhu práce a uznává zásadní úlohu veřejných služeb zaměstnanosti při jeho zavádění. EHSV se domnívá, že EURES může hrát mnohem větší úlohu při informování pracovníků a poskytování poradenství, jak nejlépe reagovat na současné výzvy, které přináší digitalizace, přechod na zelená pracovní místa či probíhající pandemie, to vše s ohledem na nové politiky a formy zaměstnávání. EHSV vítá zřízení Evropského orgánu pro pracovní záležitosti a jeho úlohu jako koordinačního mechanismu v oblasti přeshraniční mobility pracovních sil pro usnadnění společných kontrol a jako prostředníka při hledání řešení v případě přeshraničního sporu mezi vnitrostátními orgány. V tomto smyslu se EHSV domnívá, že EURES jako součást Evropského orgánu pro pracovní záležitosti musí pokračovat ve své transformaci a urychlit ji, aby mohl aktivně přizpůsobit svou činnost novým výzvám vyplývajícím z pandemie COVID-19, které mají vliv na celkový rozvoj evropského trhu práce.

2.2. Pro ekonomické a sociální zdraví EU je zásadní uvážlivé a včasné vyvážení prioritních politik. Lidský faktor a dobré podmínky a rozvoj lidí je společným posláním evropského společenství. Tato nová realita vyžaduje naléhavé přehodnocení všech dostupných zdrojů a v případě potřeby transformaci činností souvisejících se sítí EURES tak, aby odpovídaly novým tržním a sociálním podmínkám. Za této situace se EHSV domnívá, že je třeba klást zvláštní důraz také na zranitelné skupiny na trhu práce – osoby se zdravotním postižením, mladé lidi a stárnoucí populaci – a věnovat zvláštní pozornost určitým

formám zaměstnávání, jako je zaměstnávání sezónních pracovníků⁽²⁾, aby bylo zajištěno rovné zacházení s těmito zaměstnanci, zejména v souvislosti s pandemií. Výzvy, kterým zaměstnavatelé při používání sítí čelí, nejsou zanedbatelné. EHSV proto žádá, aby bylo společně se sociálními partnery na místní a evropské úrovni provedeno hodnocení poskytovaných služeb a analýza výsledků.

2.2.1. Sezónní pracovníci. Sezónní pracovní mobilita mezi členskými státy s sebou v současné době nese kromě dalšího rizika, které představuje pro zdraví pracovníků v důsledku pandemie, i sníženou schopnost zajistit jejich bezpečnost kvůli jejich nedostatečným znalostem a informacím o pracovním právu hostitelské země. Síť EURES, která se zaměřuje na uchazeče o zaměstnání, musí přehodnotit svůj způsob práce a zajistit co nejvyšší úroveň informovanosti o zárukách týkajících se práv, pracovních podmínek a postavení této skupiny pracovníků během pandemie. Každého pracovníka, který se rozhodne pracovat v jiné než ve své vlastní zemi a který k tomu využije síť EURES, musí týmy EURES předem srozumitelně informovat o přesných podmínkách a specifických zdravotních opatřeních, které budou jemu a jeho rodině zaručeny při nástupu do zaměstnání v jiném členském státě. Rovněž musí být jednoznačně vymezena odpovědnost za nedodržení navrhovaných hygienických a zdravotních podmínek. EHSV proto považuje za naléhavé posoudit, zda je nařízení (EU) 2016/589 schopné reagovat na současné výzvy a specifické potřeby evropského trhu práce, nebo je zapotřebí jej revidovat. Sezónní pracovníci patří vzhledem k povaze svého zaměstnání k nejzranitelnějším přeshraničním pracovníkům a ochrana jejich práv by měla být přezkoumána jak v rámci omezení zavedených v důsledku epidemických opatření, přírodních katastrof nebo jiných okolností vyšší moci, tak obecně poté, co se veřejný a hospodářský život vrátí do běžných kolejí. Síť EURES by měla prostřednictvím svých poradců v členských státech poskytovat denně aktuální informace o opatřeních přijatých v jednotlivých členských státech, která se týkají práv a povinností pracovníků v době pandemie, včetně možností a podmínek léčby při výskytu zdravotních problémů. Dobrým základem pro využití tohoto typu informací jsou publikace na elektronickém portálu⁽³⁾ týkající se práv sezónních pracovníků. Pro tuto skupinu pracovníků je třeba vypracovat záruky, které by měly podléhat veřejně dostupné kontrole. EHSV doporučuje, aby byly posouzeny služby zaměřené na sezónní pracovníky a aby se na ně vztahovaly požadavky směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/36/EU⁽⁴⁾, jakož i sdělení Komise Pokyny týkající se sezónních pracovníků v EU v souvislosti s šířením onemocnění COVID-19⁽⁵⁾.

2.2.2. Lidé se zdravotním postižením. EHSV doporučuje přizpůsobit síť specifickým potřebám osob se zdravotním postižením, které jsou v současné době z působnosti portálu vyloučeny, což vytváří nerovnosti mezi zranitelnými skupinami na trhu práce. EHSV doporučuje především zabudovat do portálu funkce, které umožní jeho využívání osobami s různými druhy postižení. Dále je třeba vytvořit samostatnou sekci pro pracovní místa, která jsou vhodná pro osoby se zdravotním postižením, a také přístupné prostředí pro získání snadno dosažitelných informací o těchto pracovních místech. EHSV se domnívá, že v rámci našeho úsilí o vytvoření společného a sociálně angažovaného evropského domova je třeba tomuto segmentu věnovat více pozornosti a zdrojů, a požaduje strukturované informace o počtu osob se zdravotním postižením, které služeb portálu využívají. Současné nám také chybí systematické informace o celoevropských iniciativách iniciovaných sítí EURES a tento nedostatek by měl být včas a odpovídajícím způsobem odstraněn.

2.2.3. Mladí lidé. Nabídka iniciativ na podporu mladých lidí, kteří hledají možnosti učňovské přípravy či pracovní stáže, je krokem ke zlepšení pracovního prostředí. Síť EURES se již podílí na evropských projektech pro mládež a objektivním zkoumáním výsledků jejich provádění za použití integrovaného přístupu by mohla přispět ke zlepšení informovanosti o nebezpečích, která se mohou vyskytnout při přijímání mladých lidí na pozice stážistů, a k jejich řešení nebo prevenci. Stále více mladých lidí využívá pro zahájení své pracovní praxe práva na pracovní mobilitu v jiném členském státě. Při tomto typu zaměstnávání se bohužel používá také mnoho neregulovaných a škodlivých praktik, které vyplývají zejména z rozdílů v normách členských států a různých právních předpisech. Dosud jedinou iniciativou zaměřenou na mladé lidi ve věku 18–35 let byla iniciativa „Tvoje první práce přes EURES“⁽⁶⁾. EHSV žádá, aby byla tato iniciativa vyhodnocena a aby

⁽²⁾ Odbornice Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) Lea von Martius a Dr. Martina Manke ve své analýze z 28. dubna 2021, zveřejněné na portálu Migration Data Portal, uvedly: „Na vině je jistě to, že zájmy sezónních pracovníků nemají dostatečnou politickou prioritu. K tomu je nutné přičíst nedostatek komplexních a smysluplných údajů o této problematice: značné podhodnocení těchto pracovníků a útržkovité údaje o dopadu pandemie COVID-19 na jejich pohyb, pracovní podmínky a zdraví podkopávají práva pracovníků a ohrožují jejich zdraví a zdraví veřejnosti a v konečném důsledku i bezpečnost potravin. Stávající údaje nám neposkytují reprezentativní obraz o tomto odvětví a úloze migrantů v rámci něj. To vede k závažným mezerám v informacích potřebných pro navrhování účinných politik a sledování dopadu politik souvisejících s pandemií COVID-19 na sezónní migrující pracovníky.“

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/eures/public/seasonal-worker-guide-your-rights-2021-09-30_cs

⁽⁴⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/36/EU ze dne 26. února 2014 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem zaměstnání jako sezónní pracovníci (Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 375).

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 235 I, 17.7.2020, s. 1.

⁽⁶⁾ <https://www.yourfirsteuresjob.eu/en/home>.

byla posouzena její účinnost a efektivita a aby portál poskytoval strukturované informace od členských států o právech a povinnostech stážistů/učňů a také o platných právních předpisech.

2.2.4. Osoby v předdůchodovém věku. EHSV vítá skutečnost, že se střední délka života v Evropě prodlužuje, ale je velmi znepokojen dopady stárnutí evropské populace na trh práce. Pro co nejúplnější využití potenciálu starších lidí díky možnostem sítě EURES bylo by vhodné vytvořit celoevropské programy na podporu udržení starších lidí v zaměstnání, podobně jako to v Německu dělá dobrovolnická organizace *Senior Expert Services* (SES) ⁽⁷⁾. Podíl starších lidí na trhu práce se neustále zvyšuje, což vyžaduje zvláštní opatření a pobídky. Demografické výzvy ⁽⁸⁾, kterým evropský trh práce čelí, vyžadují nové přístupy a opatření, která budou koordinována a sledována z hlediska dosažených výsledků. V této souvislosti disponuje EURES vynikajícími technickými a lidskými zdroji, které by mohly být aktivněji a konkrétněji využity pro účely iniciativ souvisejících s podporou zaměstnanosti v kontextu stárnutí populace. Iniciativa, kterou síť v současné době navrhuje, se nazývá *Reactivate* ⁽⁹⁾, a EHSV doporučuje, aby i tato iniciativa byla vyhodnocena a aby byla posouzena její účinnost a účelnost.

2.2.5. Zaměstnavatelé. EHSV se domnívá, že síť EURES by měla poskytovat přístupné a srozumitelné informace zaměstnavatelům, kteří síť využívají, a portál by se měl zaměřit nejen na přeshraniční mobilitu, ale také na podporu mobility v rámci členských států. Z hodnotící zprávy sítě z roku 2019 – Studie podporující hodnocení *ex-post* sítě EURES a druhá dvouletá zpráva EURES ⁽¹⁰⁾ – vyplývá, že pro zajištění rovných podmínek pro všechny zaměstnavatele by měly být k dispozici jasné pokyny k řešení administrativních překážek při najímání zaměstnanců z jiných členských států. V souvislosti s nedostatkem zejména kvalifikovaných pracovních sil, s nímž se potýkají všechny členské státy, by síť EURES měla rovněž poskytovat aktuální informace o nedostatku a přebytku pracovních sil v jednotlivých členských státech a rovněž podporovat koordinaci opatření členských států pro rovnoměrné rozdělení uchazečů o zaměstnání s cílem posílit celoevropský trh práce.

2.3. EHSV si zároveň uvědomuje, že pro posílení schopností pracovní síly a vytváření kvalitních a udržitelných pracovních míst jsou nezbytné zvyšování kvalifikace a přenositelné dovednosti. V zájmu skutečného zlepšení zaměstnatelnosti uchazečů o zaměstnání EHSV navrhuje rozšířit funkce portálu EURES tak, aby poskytoval relevantní informace o možnostech mobility v oblasti vzdělávání s podrobným popisem možností odborné přípravy v jiných členských státech, které poskytují soukromé a veřejné organizace a instituce, včetně dalších portálů/sítí ES, jako je SALTO ⁽¹¹⁾. Tyto informace nejsou v současné době shromážděné na jednom místě. Informace na portálu by bylo možné v tomto ohledu doplnit posílením spolupráce s organizacemi a institucemi zabývajícími se odbornou přípravou a vzděláváním. Elektronický portál sítě se tak může stát spolehlivou platformou nabízející jednotná řešení v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti a ochrany zájmů uchazečů o zaměstnání a zaměstnavatelů.

2.4. EHSV se domnívá, že by se měla omezená úloha portálu EURES jako „zprostředkovatelské platformy“ pro vyhledávání a zprostředkování zaměstnání přehodnotit a rozšířit, a to ještě více poté, co byl jeho správou pověřen Evropský orgán pro pracovní záležitosti. Funkce poradců sítě EURES v jednotlivých členských státech, které v současné době zahrnují poskytování informací a poradenství a pomoc s náborem jak pro uchazeče o zaměstnání, tak pro zaměstnavatele, by měly být vylepšeny a doplněny o funkce vydávání upozornění v případě porušení pracovního práva a o usnadnění kontaktu s inspektoráty práce a dalšími kontrolními orgány. To by vyžadovalo mnohem lepší spolupráci mezi veřejnými službami zaměstnanosti a inspektoráty práce na vnitrostátní úrovni, jakož i spolupráci s platformou pro hlášení pracovní poměry.

2.5. EHSV rovněž požaduje vypracování udržitelných pravidel pro práci sítě EURES, pokud jde o kontrolu zveřejněných oznámení, jakož i o pořádání veletrhů pracovních příležitostí v různých členských státech. V každém členském státě je třeba stanovit společná pravidla a mechanismy pro primární kontrolu, ověřování rizikových zaměstnavatelů a dočasné vyloučení jejich přístupu na portál. Pomocí příslušných sítí a organizací pro sociální spolupráci by měl být vytvořen vhodný systém ochrany práv přeshraničních pracovníků.

2.6. EURES musí hrát aktivnější roli při prevenci nerovnováhy na vnitrostátních trzích práce. Tato síť by měla poskytovat informace a zohledňovat konkrétní nedostatek a přebytek pracovních sil a v určitých obdobích bránit lákání nedostatkových pracovníků ve velkém měřítku, zejména osob vykonávajících vysoce kvalifikovaná povolání, které jsou pro národní hospodářství mimořádně důležité. Pro mnoho členských států již odliv mozků do zemí s vyšší životní úrovní představuje hrozbu pro jejich vlastní ekosystémy. EHSV doporučuje, aby síť shromažďovala a analyzovala informace

⁽⁷⁾ <https://www.ses-bonn.de/en/about-us>.

⁽⁸⁾ Podle Eurostatu se index závislosti starých osob (podíl osob ve věku 65 let a více na obyvatelstvu v produktivním věku 16–65 let) v EU zvýší z 27,8 % v roce 2013 na 39,5 % v roce 2030, přičemž v Dánsku může dosáhnout 47,6 % a v Lotyšsku 43,6 %.

⁽⁹⁾ <https://www.reactivatejob.eu/en/home>.

⁽¹⁰⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=cs&pubId=8370&furtherPubs=yes>.

⁽¹¹⁾ <https://www.salto-youth.net/>.

o nedostatkových pracovnících podle jednotlivých zemí a vytvořila jasný algoritmus pro organizaci a účast na aktivitách souvisejících s náborem těchto pracovníků. Pro zlepšení zviditelnění činnosti této sítě a zajištění její aktuálnosti je třeba znovu prověřit, jaká volná pracovní místa národní poradci na elektronickém portálu EURES ⁽¹²⁾ zveřejňují. V současné době jsou na portálu miliony oznámení z databází vnitrostátních služeb zaměstnanosti, ale kvůli požadavkům se velká část z nich nevztahuje na všechny evropské občany. To vytváří pocit velkého rozsahu, ale na druhé straně je třeba analyzovat účinnost takového přístupu a jeho konečný výsledek. EHSV opakuje, že je třeba usilovat o vyvážený přístup k náboru a nabídce pracovních sil, který bude zohledňovat nedostatek a přebytek pracovních sil v jednotlivých členských státech.

2.7. EHSV požaduje jednotný přístup při práci poradců EURES ve všech členských státech prostřednictvím výměny osvědčených postupů a vypracování jednotných pokynů. Měla by se zlepšit zpětná vazba mezi různými subjekty zapojenými do konzultačního a zprostředkovatelského procesu. V některých členských státech neexistuje právní rámec, který by vyžadoval zpětnou vazbu a podávání zpráv o skutečném získání zaměstnání po jeho vyhledání v rámci sítě EURES. Shromažďováním a analýzou tohoto typu informací podle členských států doporučujeme pověřit Evropský koordinací úřad jako zastřešující jednotku. Na tomto základě bude možné přijímat včasné a adekvátní rozhodnutí o zlepšení funkcí sítě nebo rozšíření jejích možností. EHSV se domnívá, že pro hodnocení účinnosti sítě EURES je klíčová zpětná vazba mezi zaměstnavateli, pracovníky a veřejnými službami zaměstnanosti.

2.8. EHSV rovněž upozorňuje na skutečnost, že vystoupení jednoho z hlavních aktérů na evropském trhu práce, konkrétně Spojeného království, vyžaduje další flexibilitu a nastavení procesů týkajících se zpracování, ochrany a předávání osobních údajů a pracovních práv a spolupráci se zprostředkovatelskými agenturami na místní úrovni a v celé EU. Včasná reakce a přizpůsobení sítě po vystoupení Spojeného království z EU jsou zásadní pro bezpečnost procesů, které jsou spojeny se zprostředkovatelskými činnostmi, a také pro kvalitní a bezpečné zpracování osobních údajů občanů EU. Je nezbytné zajistit, aby evropští občané, jejichž osobní údaje byly předány prostřednictvím sítě a jsou již uchovávány zprostředkovatelskými organizacemi na území třetí země, byli náležitě informováni a aby byly řešeny případné problémy. Tyto procesy se přímo týkají fungování sítě EURES a je třeba je řádně a včas promítnout do právního základu, a to i prostřednictvím revize nařízení (EU) 2016/589 a jeho prováděcích rozhodnutí, pokud se to ukáže jako nezbytné.

V Bruselu dne 19. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/eures/public/index_en

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Na cestě k novému modelu
péče o starší osoby: poučení z pandemie COVID-19**

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2022/C 194/04)

Zpravodaj: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Žádost o vypracování stanoviska	25. 3. 2021
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	16. 12. 2021
Přijato na plenárním zasedání	19. 1. 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	241/3/3

1. Cíle a oblast působnosti stanoviska: péče o starší osoby a zejména o starší osoby ve stavu odkázanosti

1.1. Záměrem tohoto stanoviska z vlastní iniciativy je věnovat se čistě analýze různých modelů dlouhodobé péče o osoby starší 65 let, které ztratí soběstačnost nebo jsou závislé na jiných lidech, zejména v institucionálních zařízeních; analyzovat dopad pandemie COVID-19 na různé modely péče (v institucích, v domácnostech, či na jiné formy poskytování péče) v členských státech; vyvodit příslušné závěry a požadovat opatření odpovídající zjištěným nedostatkům, jež budou současně koordinována, a to jak v rámci evropských, tak v rámci vnitrostátních politik.

1.2. Rostoucí průměrná naděje dožití představuje jak výzvu, tak příležitost z demografického, sociálního a ekonomického hlediska a v oblasti bydlení, i pokud jde o dodržování základních práv, které nesouvisí jen s péčí o starší osoby. Výzva souvisí také s dalšími tématy spojenými s důstojným, soběstačným, aktivním a zdravým stárnutím. Takovýto mnohostranný přístup však bude třeba konkrétněji rozpracovat v rámci dalších stanovisek EHSV.

2. Závěry a doporučení

O modelech péče

2.1. EHSV se domnívá, že péči o starší osoby, které potřebují dlouhodobou péči⁽¹⁾, by měla být věnována zvláštní pozornost a s ohledem na demografické změny by se měla stát ústředním tématem v rámci přípravy politik EU. To je obzvláště důležité vzhledem k tomu, že podle údajů platných před pandemií bude do roku 2050 více než čtvrtina obyvatelstva starší 65 let a počet osob starších 80 let se zdvojnásobí.

2.2. EHSV navrhuje vytvořit evropskou observatoř v oblasti péče o starší osoby, která by umožnila například shromažďovat dostatečné statistické údaje, srovnávat dobrou praxi modelů v jednotlivých členských státech, odhalovat strukturální nedostatky vnitrostátních systémů z hlediska kapacity pokrytí poptávky po pomoci a financování, poskytovat technickou podporu s cílem usnadnit přijímání politických směrů vydaných Uníí určených k vypracování třetí zprávy o péči o starší osoby a provedení Akčního plánu pro evropský pilíř sociálních práv a přispět k vypracování evropské strategie v oblasti dlouhodobé péče, mimo jiné péče o starší osoby. Vodítkem všech těchto činností bude zvýšené úsilí o to, napomoci starším osobám, aby zůstaly co nejdéle aktivní, samostatné a v dobrém fyzickém a duševním zdraví, a motivovat je v tomto směru.

⁽¹⁾ Je třeba upozornit na to, že pod pojmem „péče“ se ve stanovisku rozumí všechny druhy péče o starší osoby. Někdy se ve světle jazykové interpretace zaměňují pojmy, například pojem „soin“ ve francouzštině znamená zejména zdravotní péči, zatímco v češtině jsou pod pojmem „péče“ zahrnuty různé druhy péče, včetně asistence a pomoci starším osobám v rámci konverzace, procházek, podpory mobility, pomoci s nákupy a s úklidem a dalšími domácími pracemi, jako je vaření nebo oblékání, a dalších aktivit. Právě v takto širokém pojetí je třeba v rámci stanoviska vnímat pojem „péče“. Zahrnuje tedy i koncept podpory.

2.3. EHSV se domnívá, že je nezbytné vytvořit strategický rámec za účelem střednědobého výhledu a na základě komplexního přístupu, aby bylo možné reagovat na výzvy, které představuje péče o starší osoby v EU, v rámci vytváření základů dlouhodobé společnosti a solidárního mezigeneračního paktu v EU. Pandemie ukázala nedostatky při předvídání, koordinaci a plánování v aspektech, které mají dopad na základní služby komunity, jako jsou zdravotní a sociální služby a politiky v oblasti biomedicínského výzkumu. Tyto nedostatky je třeba řešit rychle.

2.4. EHSV proto vítá iniciativu Komise vytvořit novou evropskou strategii v oblasti péče. Zároveň naléhavě žádá, aby byla provedena co nejrychleji a aby byly do jejího vypracování zapojeny evropské poradní instituce a evropský sociální dialog na různých úrovních, přičemž musí být zohledněny dohody, jež strany schválí. Kromě toho je na místě občanský dialog s evropskými organizacemi občanské společnosti zastupujícími seniory (mimo jiné platforma AGE Europe a její členové). Nic z toho by nemělo jakkoli ovlivnit vytvoření zvláštní evropské strategie pro starší osoby v EU v příštích letech. S ohledem na důležitost demografických otázek navrhuje EHSV zařadit péči o starší osoby mezi strategické prvky diskuse v rámci Konference o budoucnosti Evropy. Současně podporuje, aby bylo začlenění témat Evropy pro zdraví, včetně dlouhodobé péče o starší osoby, stanoveno prioritou.

2.5. Stejně tak navrhuje, aby byla v rámci EHSV během současného funkčního období vytvořena skupina *ad hoc*, jež by – v souladu s meziskupinou EP pro „demografické výzvy“ – prováděla různé iniciativy související s péčí o starší osoby, se stárnutím a s výzvou v podobě dlouhověkosti, a kromě jiných činností i v souvislosti se světovým shromážděním OSN pro stárnutí, jež by se mělo uskutečnit v roce 2022.

2.6. EHSV naléhavě žádá Evropskou komisi a členské státy, aby během krátké doby vypracovaly v rámci Akčního plánu pro evropský pilíř sociálních práv zásady, které souvisejí s péčí o starší osoby.

2.7. EHSV se domnívá, že dlouhodobá péče by měla být zahrnuta do tzv. „zátěžových testů“ stanovených v nařízení EU o vážných přeshraničních hrozbách.

2.8. Pandemie přispěla ke zdůraznění dlouhodobých konceptuálních, strukturálních a funkčních nedostatků modelů péče o starší osoby, ať už šlo o péči poskytovanou v pobytových zařízeních, prostřednictvím domácích pečovatelských služeb nebo ze strany rodin či profesionálních pečovatелů.

2.9. Domníváme se, že je nezbytné, aby členské státy vytvořily nebo modernizovaly své právní předpisy o podpoře a ochraně samostatnosti starších osob, v souladu s článkem 12 úmluvy týkající se důstojnosti a lidských práv osob se zdravotním postižením, kterou ratifikovalo 27 členských států a EU. Zároveň je třeba, aby se v rámci systémů sociální ochrany rozvinuly disciplíny věnované prevenci, ztrátě samostatnosti starších osob a jejich sebeurčení. V kontextu sociální ochrany pro všechny a ostatních sociálních práv, jako je pojištění pro případ nezaměstnanosti, ochrana rodiny, přístup k bydlení nebo péče o osoby ve stavu odkázanosti, se EHSV domnívá, že samostatnost starších osob musí být zaručena za rovných podmínek, přičemž je třeba ji uznat jako subjektivní právo a právo občanů v rámci budování pilířů sociálního státu.

2.10. Pandemie COVID-19 ukázala, že neexistuje dostatečná nabídka kvalitní a cenově dostupné dlouhodobé péče pro všechny starší osoby, a zejména že pro velkou část evropských občanů a jejich rodin je problematický přístup k této péči. V tomto smyslu se EHSV domnívá, že prioritou je to, aby členské státy věnovaly pozornost skupině osob, které potřebují péči, ale nemají k ní z různých důvodů přístup.

2.11. EHSV navrhuje, aby Komise v zájmu poskytnutí rámce a podpory pro tyto politiky a související vnitrostátní předpisy vypracovala návrhy týkající se předvídání, prevence a ztráty samostatnosti starších osob a zahrnula je do strategie v oblasti zdravotní péče a do příštích pokynů týkajících se nezávislého života starších osob, které navážou na Evropskou strategii pro pomoc osobám se zdravotním postižením.

2.12. Během pandemie bylo zjištěno, že na starší osoby je pohlíženo způsobem, který je neobjektivní a který je podceňuje, a dokonce diskriminuje. Problémem není péče o starší osoby, ale její absence.

2.13. EHSV navrhuje, aby EU stanovila jednotnou definici s cílem lépe vymezit pojmy odkázanosti na jiné osoby a potřeby jejich pomoci v důsledku ztráty samostatnosti, jak bylo požadováno v předchozích stanoviscích EHSV a ve zprávě EP o stárnutí starého kontinentu, a to s přihlédnutím k rozmanitosti přístupů existujících v různých zemích a právu jednotlivých zemí svobodně si navrhnout svůj systém sociální ochrany. Protože věk neurčuje totožnost a ne všechny starší

osoby jsou odkázané na externí péči nebo ji naléhavě potřebují a protože odkázanost vyplývající ze zdravotního postižení není totéž, co ztráta samostatnosti vyvolaná nefunkčnostmi, jež se mohou objevit s rostoucím věkem. Ačkoli ve značném procentu případů nastávají obě okolnosti zároveň.

2.14. EHSV požaduje, aby Evropská komise vyhlásila evropský rok starších osob jako uznání základních práv, které starším osobám náleží, a vyjádření jejich přínosu společnosti, jak je stanoveno v článku 25 Listiny základních práv Evropské unie.

2.15. V několika zemích Unie byla podána trestní oznámení nebo žaloby týkající se péče v domovech pro seniory nebo možných případů násilí či porušování základních práv starších osob. Proto EHSV požaduje, aby byly vymáhány zásady evropských smluv a smluv OSN ratifikovaných EU a členskými státy s cílem zaručit základní práva a důstojnost starších osob, aby byla zavedena opatření na podporu starších osob při přijímání rozhodnutí a přijata opatření v oblasti právní ochrany v rámci služeb péče o osoby ve stavu odkázanosti, a to jak soudní, tak mimosoudní povahy. Stejně tak by bylo možné zvážit vytvoření postavy zákonně jmenovaného správce či prostředníka nebo obdobné pozice (v závislosti na právním systému dané země), který by jednal s empatií a v nejlepším zájmu osob ve stavu odkázanosti, což, jak ukázaly analýzy v některých zemích, může mít pozitivní dopady. V tomto rámci EHSV v souladu s návrhy OSN doporučuje podpořit schválení úmluvy o důstojnosti a právech starších osob.

O strukturách

2.16. Reagovat na požadavek obecné deinstitucionalizace péče o starší osoby v domovech pro seniory znamená podporovat samostatnost, nezávislost, schopnost postarat se sám o sebe a společenské kontakty starších osob ve stavu odkázanosti. To vyžaduje dát k dispozici sociální a zdravotní zdroje na úrovni komunit, mnohem strukturovanější a účinnější domácí péči a nové alternativy v oblasti bydlení, jako je asistované bydlení, bydlení s dohledem nebo společné bydlení, jednotky pro spolubydlení či další alternativy, které existují v různých zemích EU, v souladu s potřebami a preferencemi starších osob postižených ztrátou samostatnosti. Pro osoby s vyšší mírou odkázanosti je nezbytné modernizovat tradiční domovy pro seniory v souladu se zásadou „bydlet jako doma“. Dále je třeba, aby slabé stránky systémů péče odhalené pandemií byly řešeny prostřednictvím evropských strukturálních fondů a Fondu soudržnosti a rovněž Nástroje pro oživení a odolnost a programu EU v oblasti zdraví (EU4Health) formou doporučení ohledně financování začleněných v rámci evropského semestru.

2.16.1. EHSV požaduje, aby členské státy k tomuto účelu využily strukturální fondy a fondy na podporu oživení EU a přidělily finanční prostředky na přizpůsobení obydlí, vytvoření jednotek pro spolubydlení nebo přestavbu různých typů pobytových zařízení a aby investovaly do pracovní síly a do služeb. Při provádění těchto přizpůsobení je třeba splnit maximální požadavky na přístupnost, co se týče jak stavby, tak digitálního ekosystému, který ji doprovází.

2.17. EHSV se domnívá, že sociální ekonomiku (družstva, vzájemné pojišťovny, sdružení a nadace) je třeba jakožto odvětví zaměřené na člověka považovat – v souladu s akčním plánem pro sociální ekonomiku – za klíčový subjekt a nositele inovací a přechodu k tomuto novému modelu a jako takovou ji podporovat.

O prostředcích

2.18. Ústředním nedostatkem této otázky, který je základem mnoha dalších otázek, je nedostatečné financování. Jde o faktor, který se mezi jednotlivými členskými státy podstatně liší, přičemž se pohybuje mezi 0,3 % a 3,7 % HDP. Je bezpochyby spojen s jednotlivými modely ochrany péče, ale také s dopadem politik pramenících z krizí, k nimž došlo v posledních letech a které na ně měly významný dopad.

2.19. EHSV se domnívá, že s ohledem na důsledky dluhové krize je nezbytné přezkoumat pravidla, která k této situaci přispěla, a že je třeba v rámci systémů sociálního zabezpečení zajistit dostatečné veřejné financování odpovídající stávající poptávce a umožňující kvalitní služby.

2.20. Na základě zkušeností získaných v několika členských státech se EHSV domnívá, že je třeba vhodným způsobem regulovat nabídku různých druhů péče o starší osoby, přičemž v rámci systémů zadávání veřejných zakázek musí být rozhodujícím prvkem kvalita služeb, a nikoliv cena.

2.20.1. EHSV proto doporučuje, aby v těch členských státech, kde je to možné – s ohledem na konkrétní mechanismy a postupy existující v jednotlivých členských státech – byla stanovena povinnost podmínit přidělování míst smluvním zařízení i obnovu smluv plněním požadavku poměrného počtu zaměstnanců, odbornou přípravou pracovníků, dodržováním jejich pracovních podmínek a plněním daňových povinností.

2.20.2. Struktury poskytující služby v rámci partnerství veřejného a soukromého sektoru a soukromé struktury – stejně jako ty veřejné – musí rovněž disponovat jasnými a účinnými mechanismy hodnocení, kontroly a inspekce, a to jednak v důsledku povinnosti, která se vztahuje na veřejné zdroje určené soukromým či smluvním zařízením, a jednak v důsledku veřejné odpovědnosti za ochranu práv starších osob.

2.21. EHSV se domnívá, že je nezbytná náležitě strukturovaná debata na různých úrovních a mezi různými subjekty s cílem zajistit financování péče o starší osoby, jež bude k dispozici všem. Touto otázkou bychom se neměli zabývat pouze z hlediska výdajů, ale také z hlediska investic. Za tímto účelem je třeba prozkoumat fungování těchto systémů v různých státech a modely financování a různé možnosti, jak financování zajistit: veřejného, smluvního i doplňkového charakteru. Taková analýza by měla zahrnovat pozitivní externalitu z hlediska úspor – ovšem vždy s ohledem na to, že prioritou je cíl zajistit kvalitu života –, které mohou být důsledkem mimo jiné zavádění nových technologií, investic do politik v oblasti aktivního a zdravého stárnutí nebo podpory zdraví a prevence nemocí.

2.22. EHSV navrhuje, aby byla zavedena opatření, která zaručí vhodnou odbornou přípravu pečovatелů, přičemž vytvoří specializované a institucionalizované vzdělávací plány pro pracovníky v oblasti péče, a aby bylo pro práci ve službách sociální péče o starší osoby vyžadováno oficiální osvědčení o základních dovednostech. Doporučuje rovněž, aby se pro uznávání těchto osvědčení mezi různými zeměmi používaly digitální brány. Dále doporučuje, aby Evropský sociální fond vyčlenil finanční prostředky na odbornou přípravu pečovatелů o starší osoby.

2.23. EHSV se domnívá, že by bylo vhodné začlenit do evropského sociálního dialogu tematiku pečovatелů v EU v jejich rozličných variantách, včetně práva na kolektivní vyjednávání, jak se začalo provádět s autonomní rámcovou dohodou evropských sociálních partnerů o aktivním stárnutí a mezigeneračním přístupu (2017). Přičemž sociální dialog by měl být prováděn také na úrovni odborových svazů a mezi nimi a v odvětví péče a individuální sociální pomoci.

2.24. EHSV v souladu s požadavkem Rady (COM(2013) 152 final) souhlasí s tím, že by bylo vhodné, aby členské státy ratifikovaly úmluvu Mezinárodní organizace práce č. 177 z roku 1996 o práci doma a č. 189 o důstojné práci pro pracovníky v cizí domácnosti z roku 2011, jakož i doporučení č. 201, které doplňuje úmluvu č. 189.

2.25. Podstatnou podporu v péči o starší osoby mohou poskytnout technologické změny, ačkoli nemohou nikdy nahradit práci člověka. Příkladem toho je telemedicína nebo telerehabilitace, vzdělávání odborníků, společenské kontakty prostřednictvím videohovorů atd. K dalším příkladům patří využívání čidel v lůžkách nebo osobních čidel za účelem monitorování životních funkcí či při prevenci pádů nebo využití infrastruktury či architektury, jako jsou domotická zařízení, s cílem vytvořit vstřícná prostředí nebo řešení mobility pro starší osoby.

2.25.1. EHSV se proto domnívá, že je nezbytné, aby všechny strany zapojené do péče o starší osoby lépe využívaly inovace vyplývající z digitálních technologií, které by mohly být stimulovány prostřednictvím programů strukturálních fondů. Stejně tak EHSV navrhuje, aby bylo zvaženo školení v oblasti digitálních technologií pro starší osoby, které potřebují dlouhodobou péči.

2.26. Na druhou stranu a v rozporu s tím, čím, se někdy argumentuje, chránit starší osoby, které potřebují péči, není neslučitelné s péčí o mladé lidi. EHSV se domnívá, že je nezbytné tento falešný koncepční rámec odmítnout. Stejně jako musí být ekologická a digitální transformace spojeny se sociální transformací, musí být výzvy a příležitosti v demografické oblasti založeny na mezigeneračním paktu, jehož základním cílem bude přístup ke kvalitnímu vzdělávání pro všechny, k řádnému zaměstnání a důstojné práci a k vyspělým systémům sociální ochrany globálního charakteru. To platí zejména ve společnostech, jako jsou evropské společnosti, ve kterých je společenská smlouva založena na mezigenerační solidaritě. Proto je pakt o spolupráci mezi generacemi naprostým základem obnovy evropské společenské smlouvy. Transformace společnosti, která právě probíhá, ani obnovení po pandemii nebudou možné bez vazby mezi generacemi.

2.27. EHSV zastává názor, že bude zcela nezbytné vypracovat v rámci politik a opatření zaměřených na podporu starších osob a péči o ně širokou škálu strategií s cílem: a) včas odhalovat nestabilitu, která by mohla vyvolat budoucí ztrátu samostatnosti, předvídat proces vedoucí ke ztrátě samostatnosti a k odkázanosti a předcházet mu, umožňovat rehabilitaci a poskytovat v této souvislosti finanční prostředky; b) zpomalit vznik odkázanosti pomocí zdraví prospěšných návyků, stravování, fyzické aktivity nebo pracovních podmínek; c) předvídat dopad životních zvratů (nezaměstnanost, rozchody, přechody mezi zaměstnáními a odchod do důchodu) a osamělosti na zdraví; d) identifikovat nejzranitelnější osoby, aby bylo možné čelit specifickým situacím (neurodegenerativní onemocnění, deprese a riziko sebevraždy, rakovina atd.); e) dostatečně a trvale financovat kolektivní odpovědnost za péči o starší osoby; a f) pomáhat rodinným pečovatелům a poskytovat jim

podporu pomocí nástrojů, odborné přípravy, opatření pro sladění pracovního života, s přihlédnutím k tomu, že jejich úloha pečovatелů může vyústit ve ztrátu jejich vlastní autonomie a práv na ochranu ve stáří.

3. Východiska a souvislosti

Vývoj

3.1. V EU již po desetiletí probíhají debaty týkající se nezbytnosti péče, kterou potřebují starší osoby ve stavu odkázanosti.

3.2. Různé aspekty přispěly k tomu, že se počáteční koncepce dlouhodobé péče mění. Od vize asistenční povahy se přešlo k více začleňující vizi, která se pohybuje na pomezí zdravotní a sociální oblasti, má univerzální povahu, je zaměřena na člověka a je vysoce kvalitní, přičemž podle Rady a Evropské komise musí odpovídat třem základním kritériím: přístup pro všechny bez ohledu na příjmy nebo majetek, kvalita péče a dostatečné financování systémů zdravotní a sociální péče.

3.3. K posílení tohoto přístupu přispěly sociologické změny, jako je vlastní stárnutí obyvatelstva, podíl starších obyvatel ve stavu odkázanosti nebo ztráty samostatnosti, nárůst duševních onemocnění v horních částech populační pyramidy, masivní začleňování žen do oblasti placené práce, zvýšení počtu osob, které žijí samy, nebo změny v modelech rodiny.

3.4. Dopad těchto změn zpochybnil jak asistenční povahu sociálních služeb, tak ústřední roli rodiny, převážně ženy, v této péči, přičemž nastínil nutnost vytvořit – vedle důchodů, vzdělávání, zdravotnictví a péče o osoby ve stavu odkázanosti – nový pilíř sociálního státu týkající se sociálních služeb.

3.5. V různých členských státech však lze zejména od doby krize státního dluhu a politik úsporných opatření, které se mimo jiné projeví (v rozdílné míře v různých členských státech EU) rozpočtovými škrty v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb, pozorovat různé tendence k návratu k asistenční povaze a rostoucímu upřednostňování závažnějších stupňů odkázanosti nebo finančně slabších osob, zbrzdění odstraňování rodiny coby základu systému a k nárůstu komercializace poskytování péče, ať už s veřejným financováním, nebo bez něj.

3.6. To vše se (v různých členských státech v různé míře) děje v kontextu zvýšeného rozpočtového tlaku na systémy zajištění na stáří, výrazného zvýšení poptávky po dlouhodobé péči, nárůstu nezaměstnanosti v některých členských státech, nejistého zaměstnání a přerušovaných profesních kariér a upřednostňování skupiny pracovníků starších 50 let v rámci plánů snižování stavu zaměstnanců v podnicích. Hrozí, že bez podpory rozhodných veřejných politik povede tato situace k nižším důchodům, než jsou důchody stávající, a k větším nerovnostem v přístupu k péči.

3.7. Dalším z ústředních aspektů je určit, zda mají péče, podpora a soužití probíhat doma, nebo v pobytových zařízeních. Většina dotčených osob si podle mnoha průzkumů přeje zůstat doma a v prostředí své komunity.

3.8. Tato preference také odpovídá strukturálnímu požadavku, který má navíc ekonomické opodstatnění v umožnění nárůstu aktivního obyvatelstva: 25 % žen v EU uvádí, že se z důvodu poskytování péče, mimo jiné o starší osoby, nemohou zapojit do pracovního života nebo mohou pracovat pouze na částečný úvazek, aniž by tomu tak chtěly, přičemž v případě mužů totéž uvádí 3 %. Protože jsou rodiny menší a náklady na domácnost v mnoha případech nelze financovat pouze z jednoho platu (s výjimkou jednočlenných domácností), je převzetí péče ze strany rodiny stále méně únosné. A pokud nechceme, aby přístup k péči zůstal omezen na skupiny s nejvyššími příjmy, bude se financování muset navýšit.

3.9. Proto je naléhavě nutné zdůraznit pozitivní dopady – sociální i ekonomické – inkluzivního systému s kvalitní péčí a přívětivým jednáním: jako první krok je třeba potvrdit, že financování služeb péče musí být považováno za investici se značnou a mnohostrannou návratností. Snižují se negativní externality nedostatečné nebo nedostupné péče z hlediska zdravotních a sociálních výdajů. Zlepšuje se sociální rozměr, pokud jde o podporu rodin, sladování pracovního a soukromého života, péči o jiné členy rodiny, emoční podporu, uskutečňování solidárních aktivit, historickou paměť. Pokud jde o hospodářský aspekt, tento systém usnadňuje tvorbu milionů pracovních míst, financování velkého procenta domácností s nízkými příjmy, zvýšení daňových příjmů, spotřebu, předávání úspor potomkům a podporu a produktivní podnikání. Domácí péče je zároveň obecně nejen mnohem kompletnější a individualizovanější, ale také levnější než v prostředí domovů pro seniory, s výjimkou určitých konkrétních situací, jako v případě osob s vysokým stupněm ztráty samostatnosti žijících v pobytových zařízeních.

3.10. Zásadním pilířem systémů institucionálních zařízení a forem péče poskytované doma jsou pečovatelé, kterých je v určitých případech nedostatek, kteří mají nejisté pracovní smlouvy, postrádají nezbytnou podporu v oblasti odborné přípravy, mají malé profesní uznání a jsou nedostatečně ohodnoceni, nebo jde o nehlášené pracovníky (v některých zemích tvoří vysoký podíl). Proto je – mimo jiné – podstatné začlenit vzdělávací programy související s péčí o starší osoby, včetně odkázanosti, do různých fází odborné přípravy, a připravit tak půdu pro duální formu.

Následky pandemie a poučení z ní

3.11. Pandemie přispěla (z velké části škodami, jež způsobila) k tomu, že je ještě více zřejmé, že stárnutí obyvatelstva představuje pro EU a její členské státy zásadní strategickou výzvu. V rámci toho upozornila na potřeby v oblasti péče o starší osoby kvůli ztrátě samostatnosti a ve stavu odkázanosti. Podle „zprávy z roku 2021 o dlouhodobé péči“, kterou vypracovaly Evropská komise a Výbor pro sociální ochranu, bude za třicet let 130,1 milionu osob starších 65 let, což znamená zvýšení o 41 % oproti současnému počtu. Protože se zdravotní postižení a potřeba dlouhodobé péče a pomoci s věkem zvyšují, stejně jako se zvyšuje naděje dožití v dobrém zdravotním stavu, předpokládá se, že počet osob, které by mohly tento typ péče potřebovat, se v EU-27 zvýší z 30,8 milionu v roce 2019 na 33,7 milionu v roce 2030 a dále na 38,1 milionu v roce 2050.

3.12. K tomuto zvýšení kolektivního povědomí ohledně výzev spojených s prodloužením průměrné naděje dožití přispěly různé aspekty. Pandemie COVID-19 vyvolala vyšší úmrtnost, která zasáhla starší osoby a v jejich rámci osoby nejvíce zranitelné a ubytované v domovech pro seniory. Během pandemie byly zaznamenány předsudky a stereotypy vůči skupině starších osob, diskriminační rozhodnutí při zdravotním screeningu a implicitní či explicitní zpochybňování hodnoty této skupiny osob a jejího přínosu pro společnost.

3.12.1. Stejně tak se ve veřejné debatě rozšířily překroucené zprávy o tom, že si zájmy lidí mladých a zájmy těch „starých“ údajně vzájemně odporují. Projevily se koncepční, strukturální a funkční nedostatky, které trápí modely péče o starší osoby. Je stále více požadováno, aby se tyto modely více soustředily na přístupnost a cenovou dostupnost kvalitní péče, na respektování důstojnosti a práv starších osob, na zachování jejich životní samostatnosti a sociálního prostředí v co nejvyšší možné míře, na zajištění koordinace mezi sociálními a zdravotními službami a zaručení jejich financování (veřejné výdaje představovaly v průměru 1,7 % evropského HDP a předpokládá se, že v roce 2050 by mohly být dvojnásobné, pokud mezi státy dojde ke vzestupné konvergenci).

3.12.2. Kromě toho se ukázaly nedostatky, jež mají dopad na zásadní pilíř dlouhodobé péče, kterým jsou pečovatelé a pracovníci v odvětví péče, jež poskytuje práci 6,4 milionu osob, přičemž se předpokládá, že do roku 2030 bude vytvořeno dalších 7 milionů pracovních míst. V neposlední řadě se zdůraznil přínos neformálních poskytovatelů dlouhodobé péče (a genderová předpojatost v celém odvětví), jakož i potřeba rozšířit určitá opatření v oblasti sladování pracovního a soukromého života nebo ochrany této skupiny, k čemuž v minulosti nedošlo. Nastal čas jednat.

3.13. Výraznější zaměření na výzvy a příležitosti v demografické oblasti a – pokud jde o obsah tohoto stanoviska – péče o starší osoby v důsledku ztráty samostatnosti nebo odkázanosti přispělo k tomu, že evropské orgány vypracovaly významné dokumenty související s těmito výzvami a s tématem, kterým se zabývá toto stanovisko.

3.14. Patří k nim zelená kniha Evropské komise o stárnutí, akční plán pro evropský pilíř sociálních práv, usnesení Evropského parlamentu o stárnutí starého kontinentu, zpráva a závěry Rady EU o začleňování problematiky stárnutí do veřejných politik, zpráva Evropské komise a Výboru pro sociální ochranu o tendencích, výzvách a příležitostech ve stárnoucí společnosti, pracovní dokument Výboru regionů Plán pro budoucnost pečovatelů a pečovatelských služeb – místní a regionální příležitosti pro evropskou výzvu, a zejména návrh, který vyslovila předsedkyně Komise Ursula Von der Leyen během svého projevu před Evropským parlamentem o stavu Unie a jímž je vypracovat „novou evropskou strategii v oblasti péče“.

3.15. Krize zdůraznila, že je nezbytné zajistit v celé Unii lepší znalost tohoto tématu. Bylo zjištěno, že chybí statistické údaje týkající se starších osob, že jsou nezbytné větší obecné znalosti o modelech sociální ochrany a péče, které se v jednotlivých členských státech značně liší, že by bylo vhodné shromažďovat a šířit správnou praxi mezi jednotlivými členskými státy a že je nezbytné vyšetřovat diskriminaci starších osob ve stavu odkázanosti a násilí vůči nim a předcházet jim. Celkově je nutné podrobné a trvalé sledování tohoto tématu.

3.15.1. V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že záměru tohoto stanoviska, kterým je analyzovat a porovnat situaci v různých zemích, se věnovaly různé zprávy a studie. Mimo jiné zprávy Evropské komise a Výboru pro sociální ochranu, které byly zveřejněny krátce před tímto stanoviskem.

3.15.2. Kromě zjištění, že v jednotlivých členských státech existují různé modely péče a rozdílné situace, obsahují tyto zprávy také související ponaučení. Jde o následující ponaučení (nejedná se o kompletní výčet): i) preferovaná je péče poskytovaná doma nebo jako doma; ii) je třeba lépe koordinovat sociální a zdravotní služby; iii) pracovníci v oblasti péče mají zásadní úlohu, kterou je třeba uznat ve všech jejích aspektech, včetně formalizace nehlášené práce; iv) potřeby v oblasti péče nejsou naplňovány v dostatečné míře; v) je naléhavě nutné zabývat se potřebou dostatečného, dostupného a udržitelného financování; vi) je třeba potírat způsoby vnímání starších osob, jež jsou neobjektivní, nemají k nim uznání a nerespektují jejich důstojnost; vii) je nezbytné více zviditelnit neformální pečovatele a zajistit jim větší uznání, ochranu a podporu; viii) není dostatek statistických a sociologických údajů týkajících se starších osob; ix) povinnost zahrnout do analýzy domácí péči a péči poskytovanou v domácnosti; x) vzájemné působení mezi různými aspekty ovlivňujícími péči o starší osoby; xi) významný genderový rozměr v rámci tohoto sektoru; xii) potřeba nastavit operační protokoly, systémy pro hodnocení a opatření pro regulaci modelů péče.

3.16. Pandemie přispěla ke zdůraznění dlouhodobých nedostatků modelů péče o starší osoby, ať už jde o péči poskytovanou v pobytových zařízeních, prostřednictvím domácích pečovatelských služeb, nebo ze strany rodin či soukromých pečovatelů.

3.17. Tyto nedostatky se projevují podle toho, zda je péče pro všechny, či nikoli, podle diverzifikace a roztržitésti nabídek služeb, jejich nedostatečné regulace, obtíží s koordinací úrovní řízení, problémů s koordinací mezi sociálními a zdravotními službami, rostoucí komercializace daných služeb a potřeby preventivních politik a opatření. Pokud jde o strukturální hledisko, mohou záviset na koncentraci zejména starších osob s vyšší mírou odkázanosti v domovech pro seniory a nikoli v rámci řešení zaměřených na člověka. Z funkčního hlediska jde z velké části o nedostatečné financování, chybějící ochranné materiály nebo jejich nedostatek, nejisté podmínky, profesní rizika (včetně duševního zdraví) a chybějící odbornou přípravu a odborné a pracovní uznání zaměstnanců.

3.18. Pandemie COVID-19 ukázala, že neexistuje dostatečná nabídka dlouhodobé péče pro všechny starší osoby, která by byla cenově dostupná pro velkou část evropských občanů. V tomto smyslu je prioritou kvantifikovat skupinu starších osob, které potřebují péči a nemají k ní z různých důvodů (nedostatek míst, ekonomické náklady atd.) přístup, a věnovat jim pozornost – v roce 2014 využila v EU-27 domácích pečovatelských služeb pouze jedna třetina osob starších 65 let s vážnými obtížemi při osobní péči. Modely sociální ochrany členských států by se navíc měly přizpůsobit tak, aby pokryly tyto nové potřeby pomocí dostupných, přístupných, udržitelných, cenově přijatelných a kvalitních veřejných či dotovaných služeb.

3.19. Jestliže již před pandemií byla institucionalizace péče o starší osoby v domovech seniorů velmi zpochybňována, po pandemii se její odmítání prohloubilo, s výjimkou případů starších osob, které nejsou samostatné nebo jsou ve stavu významné odkázanosti. Mezi její nedostatky patří zejména: větší riziko nákazy, skutečnost, že klienti ztrácejí kontrolu nad svými životy, striktnost časového rozvrhu v každodenním životě, vysoké počty a velmi rozmanité profily klientů, nedostatek soukromí (běžně bydlí dvě osoby v jedné místnosti), nedostatečná účast příjemce péče nebo členů jeho rodiny na dohledu nad vedením zařízení, oslabení rodinných a sociálních vztahů a dezorientace a vytržení z prostředí své komunity. Je rovněž velmi potřebné posílit práva a možnost vyjádřit jasnou vůli starších osob v těchto zařízeních pomocí způsobů opatrovnictví, jež budou respektovat jejich důstojnost a konkrétní situaci, zejména v případě starších osob s kognitivními a duševními problémy.

3.20. V případě starších osob, jimž je poskytována domácí péče, chybí kontinuita těchto služeb, lidé se doma cítí osamělí a mají potíže s přístupem k základním službám.

3.21. Obecně lze říci, že během pandemie bylo zjištěno, že na starší osoby je pohlíženo způsobem, který je plný předsudků, a který je dokonce diskriminuje. Přitom by na stáří nemělo být nahlíženo jako na problém, ale jako na příležitost. V různých zemích byla podána trestní oznámení nebo žaloby týkající se péče v domovech pro seniory nebo možných porušování základních práv. To poukázalo na nutnost ustavit trvalé mechanismy s cílem zajistit dobré podmínky a práva starších osob a bojovat při tom proti diskriminaci této skupiny osob.

3.22. Již před pandemií byly v řadě zemí doloženy významné nedostatky v souvislosti s pracovníky v oblasti péče, jako je například 1) nedostatek personálu, vysoký podíl dočasných smluv a smluv na částečný úvazek, časté střídání zaměstnanců, nízké mzdy, malé profesní uznání, chybějící pracovní práva, jako je právo na podporu v nezaměstnanosti nebo uznání nákazy onemocněním COVID-19 coby nemoci z povolání (v některých případech), a v některých zemích dokonce významný podíl pracovníků bez smlouvy, kteří často nemají sociální práva ani práva týkající sociálního zabezpečení; a 2) nedostatečná odborná příprava a chybějící oprávnění pečovatelů (pečovatelé o seniory, pečovatelé nebo pomocní pečovatelé poskytující domácí pečovatelské služby), kteří poskytují velkou většinu pečovatelských služeb v domovech pro seniory a v rámci domácí péče ⁽²⁾.

V Bruselu dne 19. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽²⁾ Viz přílohu stanoviska SOC/687 (pouze v angličtině).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Právní stát a fond na podporu oživení**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2022/C 194/05)

Zpravodaj: **Christian BÄUMLER**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	25. 3. 2021
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	16. 12. 2021
Přijato na plenárním zasedání	20. 1. 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	204/14/18

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor zdůrazňuje, že Evropská unie je založena na hodnotách, jako je úcta k lidské důstojnosti, svoboda, demokracie, rovnost, právní státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin.

1.2. EHSV zastává názor, že respektování těchto hodnot, zejména právního státu, má zásadní význam pro občany EU i pro další existenci Evropské unie.

1.3. (EHSV se zasazuje o to, aby Rada Evropské unie a Evropská komise ukládaly v případech, že se v členských státech vyskytnou v oblasti právního státu systematické nedostatky, které zároveň ohrožují rozpočet Evropské unie, vysoké a odrazující sankce.

1.4. Pro EHSV je mimořádně důležité, aby bylo v národních plánech obnovy, jež členské státy předložily, objasněno, jaká opatření k posílení právního státu přijmou.

1.5. EHSV požaduje, aby všechny programy podporované z rozpočtu EU podléhaly právním požadavkům na svobodu informací a transparentnost.

1.6. EHSV je pro to, aby nezbytnou podmínkou účasti na programech financovaných z rozpočtu EU bylo zapojení do intenzivnější spolupráce s Úřadem evropského veřejného žalobce.

1.7. EHSV požaduje, aby se z Evropského úřadu pro boj proti podvodům (OLAF) v budoucnu stala agentura pro právní stát a účinnost veřejné správy.

1.8. EHSV se domnívá, že systematické nedostatky v členských státech, pokud jde o právní stát, mají negativní dopad na rozpočet EU, a vyzývá v tomto ohledu k obrácení důkazního břemene.

1.9. EHSV požaduje, aby EU chránila nevládní organizace, které se zasazují o právní stát a ochranu základních a lidských práv, před nepatřičným ovlivňováním a podpořila jejich financování.

1.10. EHSV je pro to, aby evropské orgány a instituce ve spolupráci s občanskou společností zahájily kampaň pod heslem „Moje EU – moje práva“, která by propagovala dialog o významu právního státu vedený v celé EU.

2. Obecné připomínky

Souvislosti návrhu

2.1. Evropská unie je založena na hodnotách uvedených v článku 2 SEU. Mezi tyto hodnoty patří úcta k lidské důstojnosti, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Evropská společnost se navíc vyznačuje pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů ⁽¹⁾.

2.2. Dodržování těchto hodnot má pro všechny občany EU zásadní význam. Na pozadí evropských dějin a zvláště pak zločinů proti lidskosti napáchaných v obou světových válkách Evropská unie přislíbila ochranu, která zajistí v Evropě mír a ochranu základních práv všech jejích občanů. Z tohoto závazku vyplývá pro Evropskou unii úkol stíhat systematické porušování těchto hodnot a zabránit mu.

2.3. Respektování těchto hodnot, zejména hodnoty právního státu, je navíc předpokladem existence Evropské unie v její současné podobě: Evropská unie je v souladu se zásadou právního státu jen tehdy, pokud požadavky právního státu splňují všechny členské státy. Jen tehdy je zajištěno řádné provádění politik Unie, včetně výdajů z evropského rozpočtu, ve všech členských státech. Spolupráce mezi soudy a správními orgány členských států je navíc založena na vzájemné důvěře, že všechny členské státy sdílejí společné hodnoty a že se těmito zásadami řídí ve svém jednání. Pouze na tomto základě mohou správní a justiční orgány členských států přeshraničně spolupracovat a uznávat a provádět rozhodnutí jiného členského státu.

2.4. Tyto hodnoty, a zejména hodnota právního státu, jsou také důležité pro udržitelný hospodářský rozvoj Evropské unie. Kromě zajištění bezpečnosti investic, dodržování pravidel hospodářské soutěže a dalších hospodářských předpisů má totiž důvěra v právní systém jako celek zásadní význam pro soukromé investice a přeshraniční obchod. Udržitelné oživení evropského jednotného trhu postiženého hospodářskými důsledky pandemie COVID-19 vyžaduje proto kromě zvláštních podpůrných opatření, například v rámci fondu na podporu oživení, též respektování evropských hodnot, zvláště pak hodnoty právního státu.

2.5. Zásada právního státu a další hodnoty uvedené v článku 2 SEU jsou ostatně součástí identity Evropská unie. Právní stát je nedílnou součástí demokratické a pluralitní evropské společnosti, která je jedním ze základních příslibů, na nichž Unie stojí. Význam právního státu však přesahuje hranice Unie. Zahraniční a bezpečnostní politika Unie do značné míry staví na hodnotách stanovených v článku 2 SEU a na zásadě právního státu. Ve své zahraniční politice se Evropská unie zasazuje o celosvětový řád založený na právech a na hodnotách. V této politice může Evropská unie důvěryhodným způsobem pokračovat pouze tehdy, bude-li tyto požadavky plnit ona sama i všechny její členské státy. Také integrační schopnost a atraktivita Unie na celosvětové úrovni je rovněž do značné míry založena na dodržování těchto hodnot.

2.6. Evropské orgány v mnoha stanoviscích i legislativních aktech neustále zdůrazňovaly význam hodnot uvedených v článku 2 SEU, zejména pak respektování hodnoty právního státu. Vedle možností jiných sankcí, jako je zejména řízení o porušení Smlouvy podle článku 263 SFEU, stanoví nyní nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) 2020/2092 ⁽²⁾ i možnost ukládat finanční sankce za systematické porušování zásad právního státu. Tyto sankce slouží v první řadě jako ochrana rozpočtu Unie. Mohou však také přispět i obecně k lepší ochraně právního státu ve všech členských státech. Nařízení má kromě toho zvýšit důvěryhodnost Unie, a usnadnit tak investování.

2.7. EHSV zavedení tohoto nového nařízení vítá. Kromě ochrany právního státu a finančních zájmů Unie má toto nařízení rovněž přispět k tomu, převody finančních prostředků v rámci Evropské unie, a zejména pak fond na podporu oživení, byly přijatelné ze strany společnosti ve všech členských státech. Z hlediska účinnosti nařízení je však zcela zásadní, aby se uplatňovalo prováděno v praxi a aby za porušování zásad právního státu, která současně ohrožují rozpočet Unie, byly ukládány rychlé a rozsáhlé sankce.

2.8. Kromě tohoto nově zavedeného dohledu, který se zaměřuje zejména na dodržování zásad právního státu v souvislosti s přidělováním finančních prostředků, by Komise měla i nadále plnit své obecné povinnosti v oblasti dohledu nad rozpočtem EU a v případě potřeby svůj postup zpřísnit. Každé nesprávné využití finančních prostředků EU, i pokud nesouvisí s nedostatky v oblasti právního státu, poškozuje evropské programy a pověst EU. Komise by měla také zajistit, aby

⁽¹⁾ Článek 2 SEU.

⁽²⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) 2020/2092 ze dne 16. prosince 2020 o obecném režimu podmíněnosti na ochranu rozpočtu Unie (Úř. věst. L 433 I, 22.12.2020, s. 1).

občané EU byli lépe informováni o konkrétních projektech, které EU v daném místě (spolu)financuje. Za tímto účelem by měly být rovněž změněny příslušné předpisy upravující transparentnost a informování veřejnosti, například prostřednictvím informačních tabulí o stavebních projektech a online informací, přičemž by měla být zřetelněji uváděna účast EU.

3. Obecné požadavky

3.1. EHSV vyzývá k důslednému uplatňování nového nařízení ve všech oblastech týkajících se rozpočtu. Má-li být Komise schopna plnit povinnosti v oblasti dohledu, které jí byly uloženy nařízením a Smlouvami, musí vyčlenit odpovídající lidské zdroje a finanční prostředky a důsledně se zabývat upozorněními na případné porušení. Musí při tom uplatňovat přísně objektivní kritéria a porušování předpisů vyšetřovat ve všech členských státech stejným způsobem. Komise by navíc měla více kontrolovat řádné provádění programů EU ve třetích zemích a zejména v případě kandidátských zemí uplatňovat stejná kritéria, jaká uplatňuje na členské státy.

3.2. Komise a členské státy musí v první řadě zajistit, aby z rozpočtu Unie nebyly vypláceny žádné prostředky, jejichž využití nelze spolehlivě prokázat. Na všechny příjemce plateb z rozpočtu Unie se musí vztahovat příslušná pravidla transparentnosti bez ohledu na to, zda se jedná o veřejné, či soukromé subjekty. Členské státy a Komise by měly podrobně informovat občanskou společnost o využití finančních prostředků a konzultovat s ní možná zlepšení v jejich využívání. Pro plánování a plnění rozpočtu musí existovat transparentní postup a být prováděny konzultace, přičemž členské státy musí konzultovat i organizace občanské společnosti.

3.3. Vyskytnou-li se v členských státech v oblasti právního státu systematické nedostatky, které zároveň ohrožují rozpočet Unie, měla by zejména Komise včas a rychle zareagovat. Jedině tak lze zaručit, že budou nedostatky odhaleny a odstraněny již v raném stádiu. Kromě toho musí být při porušení předpisů uloženy odrazující sankce. Komise ukládá značné finanční sankce i v jiných oblastech, například v souvislosti s prosazováním pravidel hospodářské soutěže. Činí tak proto, aby chránila uplatňování práva EU. Vzhledem k zásadnímu významu právního státu a ochrany rozpočtu Unie je nezbytné, aby Komise a Rada ukládaly vysoké a odrazující sankce i v těchto oblastech. Pokud by se toto nařízení muselo přezkoumat, měla by být taková formulace součástí nového znění nařízení. EHSV Komisi a Radu navíc dále vyzývá, aby úzce spolupracovaly s Evropským parlamentem a aby měl Evropský parlament v případě potenciálního přezkumu nařízení v budoucnosti stejná procesní práva jako Rada.

3.4. EHSV se domnívá, že systematické nedostatky v oblasti právního státu v určitém členském státě vždy narušují – nebo alespoň vážně ohrožují – také provádění programů financovaných EU, a tím i ochranu rozpočtu EU. Pokud se tedy zjistí, že určitý členský stát má systematické nedostatky v oblasti právního státu, měl by pak nést důkazní břemeno ohledně toho, že provádění programů financovaných EU a ochrana rozpočtu EU jsou zaručeny. EHSV požaduje, aby to bylo v nařízení (EU, Euratom) 2020/2092 jasně stanoveno.

3.5. Kromě možností stanovených v nařízení (EU, Euratom) 2020/2092 by Komise, Rada Evropské unie a Evropský parlament měly v případě soustavného porušování zásad právního státu použít i veškeré další sankční prostředky, které mají k dispozici. Patří mezi ně zejména řízení o porušení Smlouvy podle článku 263 SFEU a postup podle článku 7 SEU. Při uplatňování těchto postupů by výše uvedené evropské orgány měly rovněž dbát na jejich co nejrychlejší provedení a usilovat o uložení odrazujících sankcí. Komise by měla neprodleně vydat pokyny, zejména pokud jde o uplatňování nařízení (EU, Euratom) 2020/2092, aby mohla v případě porušování zásad právního státu rychle reagovat. V těchto pokynech by Komise měla především stanovit, za jakých podmínek považuje finanční sankci za nezbytnou a jaké finanční sankce považuje za přiměřené. Měla by rovněž objasnit, za jakých podmínek zahájí navíc i řízení o porušení Smlouvy podle článku 263 SFEU nebo postup podle článku 7 SEU.

3.6. Kromě toho by Evropská komise, Rada Evropské unie a Evropský parlament měly nadále vést se všemi členskými státy průběžný dialog o právním státě a veřejně by měly jasně pojmenovávat případy porušování zásad právního státu. Evropské orgány by měly ještě více vzájemně spolupracovat na dalším prosazování zásad právního státu a hledání dalších možných způsobů ochrany právního státu ve všech členských státech.

4. Konkrétní požadavky

4.1. Pokud jde o fond na podporu oživení, vyjadřuje EHSV politování nad tím, že rozhodnutí Evropské komise, v nichž jsou posuzovány programy členských států, se o zásadní význam právního státu zmiňují pouze okrajově. Jak již bylo uvedeno výše, má právní stát zásadní význam pro udržitelný hospodářský rozvoj Evropské unie, a v rámci fondu na

podporu oživení proto musí být náležitě zohledněn. Nestačí tudíž, aby se Komise při kontrole zaměřovala převážně na hospodářské ukazatele, například ukazatele uváděné v rámci evropského semestru. EHSV již dříve požadoval, aby Komise více zohledňovala význam právního státu pro udržitelný hospodářský rozvoj i v rámci evropského semestru a zahrnula příslušné ukazatele⁽³⁾.

4.2. Programy, které členské státy doposud předložily, obsahují podle EHSV příliš málo iniciativ na posílení právního státu. Například programy Itálie, Chorvatska a České republiky totiž obsahují pouze jednotlivé iniciativy v oblasti právního státu, jako jsou opatření k boji proti korupci a ke zvýšení účinnosti justičních orgánů. Podle EHSV však tímto způsobem nelze obecně a ve vztahu ke všem členským státům učinit zadost zásadnímu významu právního státu. EHSV má proto za to, že je mimořádně důležité, aby všechny členské státy ve svých národních programech stanovily, jaká opatření k posílení právního státu přijmou.

4.3. Dále požaduje rozpracovat požadavky týkající se plnění rozpočtu Unie, včetně nařízení (EU, Euratom) 2020/2092. V budoucnu by všechny programy podporované z rozpočtu Unie měly podléhat rozsáhlým vnitrostátním právním předpisům o svobodě informací a transparentnosti, aby měly sdělovací prostředky, nevládní organizace a občanská společnost snadný a rozsáhlý přístup k informacím. Výjimku lze učinit pouze v případech, kdy je to nezbytné s ohledem na zájem národní bezpečnosti. Evropská komise by měla tyto vnitrostátní právní předpisy týkající se svobody informací neustále přezkoumávat a v případě potřeby předkládat návrhy na změnu, a to i s přihlédnutím ke stanoviskům Evropského parlamentu, EHSV ad.

4.4. EHSV podporuje zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce, neboť tento úřad významným způsobem přispěje k ochraně finančních zájmů Unie a ke stíhání přeshraničních trestných činů. EHSV je přesvědčen, že Úřad evropského veřejného žalobce má již nyní odrazující účinek a v dlouhodobém horizontu přispěje k výraznému zlepšení přeshraničního stíhání trestné činnosti. Proto EHSV žádá, aby se všechny členské státy zapojily do intenzivnější spolupráce s Úřadem evropského veřejného žalobce a aby se tato spolupráce stala nezbytnou podmínkou účasti na programech financovaných EU.

4.5. Nově vytvořený Úřad evropského veřejného žalobce přebírá úkoly, které dosud vykonával OLAF. EHSV proto žádá, aby se z úřadu OLAF v budoucnu stala evropská agentura pro právní stát a účinnost veřejné správy. Tato nová agentura by měla obecně a průběžně kontrolovat respektování zásad právního státu v členských státech a na základě toho radit Evropskému parlamentu, Radě Evropské unie a Evropské komisi, pokud jde o uplatňování nařízení (EU, Euratom) 2020/2092. Tato nová agentura by měla vydávat obecná doporučení, jak v členských státech posílit právní stát a účinnost veřejné správy, a v tomto směru by měla také členským státům a jejich správním orgánům poskytovat podporu. Pokud se členské státy nebudou řídit důležitými doporučeními této agentury, měly by mít povinnost tuto skutečnost náležitě odůvodnit.

4.6. Evropská komise by též měla navrhnout i další iniciativy k posílení právního státu a respektování evropských základních práv ve všech členských státech. Například pro zaměstnance justičních orgánů členských států a nevládních organizací, které se obzvláště zasazují o právní stát a ochranu základních a lidských práv, by měly být zavedeny a rozšířeny výměnné programy, například prostřednictvím Erasmus+, s cílem posílit a dále rozvíjet společné chápání právního státu v Evropě. Evropská unie by za tímto účelem měla navýšit financování dobrovolných a přeshraničních programů dalšího vzdělávání určených pro tyto pracovníky justičních orgánů členských států. Podporovány by měly být i vzdělávací programy nevládních organizací, které se zasazují o právní stát a ochranu základních a lidských práv. Cílem by mělo být prosazování takové zásady právního státu v Evropě, která bude mít na zřeteli nejen zohlednění rozmanitosti právních tradic jednotlivých členských států, ale i závaznost společných minimálních standardů pro všechny členské státy.

4.7. EHSV se domnívá, že pro ochranu právního státu je obzvláště důležitá občanská společnost, která proto nese příslušný díl odpovědnosti. V zájmu posílení právního státu ve všech členských státech by proto Komise měla prostřednictvím nového programu posílit svou podporu platformě občanské společnosti, které se zaměřují především na ochranu právního státu v členských státech, jakož i podporu vzdělávacích programů⁽⁴⁾. V rámci tohoto programu by EU měla podporovat financování nevládních organizací. Je třeba zajistit ochranu nevládních organizací před nepatřičným ovlivňováním ze strany politických činitelů s rozhodovací pravomocí, lobbistů a jiných subjektů i před dalšími omezeními nezávislosti těchto organizací.

⁽³⁾ Viz také stanovisko EHSV *Právní stát a jeho vliv na hospodářský růst*, ECO/511 (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 16), odstavec 7.1 a násl., a stanovisko EHSV *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě Další posílení právního státu v rámci Unie*, SOC/627 (Úř. věst. C 282, 20.8.2019, s. 39), odstavec 4.1 a násl.

⁽⁴⁾ Viz také stanovisko EHSV *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě Další posílení právního státu v rámci Unie – Aktuální stav a další možné kroky*, SOC/627, odstavec 3.9 a násl., a stanovisko EHSV *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o evropském akčním plánu pro demokracii*, SOC/672 (Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 56), odstavec 6.2.1 a násl.

4.8. V neposlední řadě by zejména Evropská komise, Rada Evropské unie, Evropský parlament a EHSV měly více informovat všechny občany o významu evropských hodnot, především právního státu. EU potřebuje komunikační strategii, která by koncepci právního státu spojila s realitou. Za tímto účelem by výše uvedené evropské orgány a instituce měly ve spolupráci s dalšími subjekty občanské společnosti zahájit odpovídající kampaň věnovanou významu právního státu pod heslem „Moje EU – moje práva“. Tato kampaň musí být zaměřena na všechny skupiny obyvatelstva, musí poskytnout základní informace k tématu právního státu tak, aby byly všem srozumitelné, a přimět všechny k dialogu v rámci celé EU ⁽⁵⁾.

V Bruselu dne 20. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ Viz také stanovisko EHSV Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě Další posílení právního státu v rámci Unie – Aktuální stav a další možné kroky, SOC/627, odstavec 3.19, a stanovisko EHSV Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o evropském akčním plánu pro demokracii, SOC/672, odstavec 4.3.2.

PŘÍLOHA

Následující pozměňovací návrhy byly v diskusi zamítnuty, získaly však nejméně čtvrtinu odevzdaných hlasů (čl. 59 odst. 3 jednacího řádu):

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 1

Předkládá:

TEDER Reet

SOC/692 – Právní stát a fond na podporu oživení

Odstavec 3.4

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
EHSV se domnívá, že systematické nedostatky v oblasti právního státu v určitém členském státě vždy narušují – nebo alespoň vážně ohrožují – také provádění programů financovaných EU, a tím i ochranu rozpočtu EU. Pokud se tedy zjistí, že určitý členský stát má systematické nedostatky v oblasti právního státu, měl by pak nést důkazní břemeno ohledně toho, že provádění programů financovaných EU a ochrana rozpočtu EU jsou zaručeny . EHSV požaduje , aby to bylo v nařízení (EU, Euratom) 2020/2092 jasné stanoveno.	EHSV se domnívá, že systematické nedostatky v oblasti právního státu v určitém členském státě vždy narušují – nebo alespoň vážně ohrožují – také provádění programů financovaných EU, a tím i ochranu rozpočtu EU. Pokud se tedy zjistí, že určitý členský stát má systematické nedostatky v oblasti právního státu, měl by mít povinnost se plně podílet na odhalení porušení a zjednání nápravy, aby bylo zaručeno zajištění řádného provádění programů financovaných EU a ochrany rozpočtu EU. EHSV doporučuje , aby to bylo v nařízení (EU, Euratom) 2020/2092 jasné stanoveno.

Odůvodnění

Právní stát musí být zaručen s pomocí zákonných prostředků. Důkazní břemeno ve své stávající podobě je jednou z nejdůležitějších hlavních zásad zákonnosti. Změna nebo obrácení důkazního břemene by mohla vytvořit velmi nebezpečný precedens a základy právního státu podřýt.

Výsledek hlasování:

pro: 41

proti: 65

hlasování se zdrželo: 13

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 2**Předkládá:**

TEDER Reet

SOC/692 – Právní stát a fond na podporu oživení**Odstavec 1.6**

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
EHSV se domnívá, že systematické nedostatky v členských státech, pokud jde o právní stát, mají negativní dopad na rozpočet EU, a vyzývá v tomto ohledu k obrácení důkazního břemene .	EHSV se domnívá, že nedostatky v členských státech, pokud jde o právní stát, mají negativní dopad na rozpočet EU, a vyzývá v tomto ohledu k cílenému zjednání nápravy a k důslednému respektování zákonnosti při provádění programů financovaných EU a při ochraně rozpočtu EU .

Odůvodnění

Právní stát musí být zaručen s pomocí zákonných prostředků. Důkazní břemeno ve své stávající podobě je jednou z nejdůležitějších hlavních zásad zákonnosti. Změna nebo obrácení důkazního břemene by mohla vytvořit velmi nebezpečný precedens a základy právního státu podrýt.

Výsledek hlasování:

pro: 72

proti: 141

hlasování se zdrželo: 18

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Jak přispějí vybrané průmyslové ekosystémy ke strategické autonomii EU a dobrým životním podmínkám jejích občanů?**(průzkumné stanovisko)**

(2022/C 194/06)

Zpravodajka: **Sandra PARTHIE**

Žádost o vypracování stanoviska	francouzské předsednictví Rady Evropské unie, 21. 9. 2021
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	13. 12. 2021
Přijato na plenárním zasedání	19. 1. 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	244/1/3

1. Závěry a doporučení

1.1. Aby mohly evropské ekonomiky zůstat celosvětově konkurenceschopné, musí se podniky v mnoha odvětvích přizpůsobit novým globálním konkurentům, přinést nové obchodní modely a přehodnotit dodavatelské řetězce. Následná změna je strukturální, a někdy dokonce zlomová – a to nejen pro podniky, ale také pro občany a jejich pracovní podmínky. EHSV zdůrazňuje zásadu „nikoho neopomíjet“ a vyzývá k dialogu se všemi zainteresovanými subjekty o řízení této strukturální změny.

1.2. Otevřenost vůči obchodu, investicím a dalším formám mezinárodní spolupráce je silnou stránkou EU a zdrojem jejího růstu a blahobytu. EHSV podporuje ambici EU převzít větší odpovědnost za svou vlastní bezpečnost, snížit jednostranné závislosti v kritických oblastech a posílit schopnost stanovovat a prosazovat své vlastní priority, při současném budování hospodářské konkurenceschopnosti a vyšší odolnosti.

1.3. Aniž bychom se uchýlili k protekcionismu, je nezbytné na evropské úrovni jednat prostřednictvím regulace a stanovování norem za účelem snižování rizika strategického nebo strukturálního nedostatku, diverzifikace, ochrany duševního vlastnictví a zajištění spravedlivé a na pravidlech založené hospodářské soutěže mezi členskými státy i s dalšími globálními partnery. V rámci svých nadnárodních a globálních aliancí musí být EU schopna identifikovat porušování lidských práv, základních svobod a zdraví a bezpečnosti lidí i životního prostředí v rámci hodnotových a dodavatelských řetězců.

1.4. EHSV doporučuje, aby EU v zájmu posílení své výrobní základny zvýšila výdaje na výzkum, vývoj a inovace a na další související nástroje financování, jako je Nástroj pro meziregionální inovační investice⁽¹⁾, a to alespoň na stejnou úroveň jako ostatní regiony světa, a umožnila tak tolik potřebné inovace.

1.5. EHSV dále doporučuje přizpůsobit agendu dovedností budoucím potřebám trhu práce. Přístup založený na průmyslových ekosystémech by se měl rovněž promítnout do zlepšování životních podmínek občanů EU, pokud jde o kvalitní pracovní místa, odměňování a přístup k celoživotnímu učení. EHSV v této souvislosti zdůrazňuje svou podporu Evropskému paktu pro dovednosti, který má zásadní význam pro zajištění dlouhodobých vyhlídek evropských občanů na zaměstnání.

1.6. EHSV se domnívá, že je důležité dosáhnout skutečné vzestupné konvergence ekonomik EU, zejména pokud jde o produktivitu, sociální normy, bezpečnost a ochranu zdraví při práci a výrobu šetrnou k životnímu prostředí. Konkurenceschopnost evropského jednotného trhu do značné míry závisí na rozvoji a využití plného potenciálu všech vnitrostátních ekonomik, které jsou stále na velmi odlišných úrovních, a vyžadují tudíž odlišné a cílené politiky. Cílem by mělo být odstranění hospodářských rozdílů mezi členskými státy. Zásadní význam mají investice do výzkumu, vývoje a nových technologií.

⁽¹⁾ https://eisma.ec.europa.eu/programmes/interregional-innovation-investments-i3-instrument_en.

1.7. V zájmu vyváženého pohledu na dobré životní podmínky EHSV souhlasí s hodnocením OECD, že potřebujeme komplexní statistické přehledy, které by odrážely to, co je pro občany důležité, přičemž by zahrnovaly rozsáhlé údaje týkající se např. příjmu občanů, jejich zdraví, sociálních vazeb, bezpečnosti a životního prostředí. Chceme-li pochopit nejen to, zda se život zlepšuje, ale také pro koho, musíme hledět za rámec průměrů jednotlivých zemí. Kromě toho musíme měřit nejen dnešní úroveň blahobytu, ale také zdroje, které ji pomáhají udržet do budoucna. V neposlední řadě mohou lidé vnímat strukturální změny jako hrozbu, a to navzdory výsledkům hospodářské analýzy. Volební úspěchy populistických stran v celé EU, ale i výsledek hlasování o brexitu, lze přičíst voličům, kteří se cítí bezmocní v důsledku globalizace a mají pocit ztráty kontroly nad svými životními rozhodnutími. To nelze zmírnit statistikami. Tvůrci politik musí mnohem více zapojit sociální partnery a organizace občanské společnosti do řešení stížností a obav týkajících se sociálních potíží a do formulování a provádění řešení v praxi. EHSV podporuje otevřenější a udržitelnější přístup ke správě a řízení společností, který přikládá větší význam participaci, včetně zajištění informovanosti pracovníků a konzultací s nimi a zapojení pracovníků do procesů na úrovni podniku.

2. Souvislosti předložení stanoviska včetně předmětného legislativního návrhu

2.1. EHSV poukazuje na závěry zasedání Evropské rady z 1. a 2. října 2020, podle nichž je koncepce strategické autonomie ústředním prvkem vnitřního trhu, průmyslové politiky a digitálního odvětví. Zdůrazňuje rovněž závěry Rady pro konkurenceschopnost ze dne 13. listopadu 2020, v nichž se uvádí, že sem patří identifikace strategických závislostí a snížení jejich počtu za současného zvýšení odolnosti nejcitlivějších průmyslových ekosystémů a konkrétních oblastí, jako jsou například zdravotnictví, obranný průmysl, vesmír, digitální oblast, energetika, odvětví mobility a kritické suroviny.

2.2. Cíli otevřené strategické autonomie jsou stabilita, šíření evropských norem a prosazování hodnot EU. Odrážejí se v několika nedávných iniciativách, k nimž patří sdělení o formování digitální budoucnosti Evropy z února 2020, sdělení o přímých zahraničních investicích (nařízení o prověřování přímých zahraničních investic) přijaté v březnu 2020, mechanismus prověřování přímých zahraničních investic přijatý v roce 2019 a plně zprovozněný v říjnu 2020, přezkum obchodní politiky „otevřené strategické autonomie“ z února 2021 a probíhající práce na protinátakovém mechanismu. Jedním z příkladů rostoucího povědomí o environmentálních tématech v rámci EU je kromě toho návrh nařízení o mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích z července 2021.

2.3. Lisabonská strategie z roku 2000 usilovala o to, aby se EU stala znalostní ekonomikou a společností, stanovila kvantifikovatelné ukazatele a posílila nutnost podporovat občany v jejich celoživotním učení. Pakt pro dovednosti má zásadní význam z hlediska vzdělávání, odborných znalostí a know-how, neboť některá průmyslová odvětví čelí v rámci souběžné digitální a ekologické transformace významným změnám. Kromě toho, jak je uvedeno v plánu v oblasti dovedností, jsou hlavní zúčastněné strany, k nimž patří podniky, odborové svazy, výzkumné instituce, instituce vzdělávání nebo odborné přípravy a veřejné orgány, nepostradatelnými aktéry při řešení potřeb v oblasti odvětvových dovedností. EHSV vítá úsilí Evropské komise a odvětvových partnerů, např. Rady pro odvětvové dovednosti a evropských aliancí odvětvových dovedností, o překonání nesouladu mezi poptávkou průmyslu po dovednostech a nabídkou vzdělávání⁽²⁾.

2.4. EHSV rovněž poukazuje na práci Komise v oblasti odolnosti proti nedostatku kritických surovin⁽³⁾, jejímž cílem je vytyčit cestu k větší udržitelnosti a bezpečnosti, na související stanovisko EHSV⁽⁴⁾ a na hodnocení, která EHSV vypracoval k různým průmyslovým ekosystémům a odvětvím⁽⁵⁾.

3. Obecné připomínky

3.1. EU je založena na otevřeném hospodářském modelu, přičemž EU uskutečňuje 14 % světového dovozu a 16 % světového vývozu má původ v EU. EHSV zastává názor, že je nezbytné, aby evropská průmyslová politika našla způsoby a prostředky ke snížení jednostranné závislosti na třetích zemích ve strategických oblastech, k nimž patří např. technologie,

⁽²⁾ Plán pro odvětvovou spolupráci v oblasti dovedností. Reakce na nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi na odvětvové úrovni. Klíčové opatření nové agendy dovedností pro Evropu.

⁽³⁾ Evropská komise, Odolnost proti nedostatku kritických surovin: zmapování cesty k lepšímu zabezpečení a udržitelnosti, COM(2020) 474.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 220, 9.6.2021, s. 118.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV Strategie EU v oblasti mobility a průmyslové hodnotové řetězce EU: Ekosystémový přístup v automobilovém průmyslu (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 26); doplňující stanovisko EHSV Aktualizace nové průmyslové strategie – Dopady na průmyslový ekosystém ve zdravotnictví (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 152); stanovisko EHSV Předjímání strukturálních a odvětvových změn a nové pojetí průmyslové kultury – vytyčení nových mezí v oblasti oživení a odolnosti v různých částech Evropy; stanovisko EHSV Požadavky pro udržitelnost baterií v EU (Úř. věst. C 220, 9.6.2021, s. 128); stanovisko EHSV Evropský sklářský průmysl na rozcestí – jak zajistit ekologizaci a energetickou účinnost tohoto odvětví a zároveň zvýšit jeho konkurenceschopnost a zachovat kvalitní pracovní místa (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 18).

potravin a zdraví. Průmyslová politika se silnou průmyslovou výrobní základnou by měla eliminovat případné negativní dopady narušení obchodu. Bezpečnosti dodávek lze dosáhnout rovněž partnerstvími se „zeměmi sdílejícími podobné hodnoty a postoje“. O vytváření takových partnerství usiluje například Rada EU-USA pro obchod a technologie. V zájmu ochrany EU před obchodními asymetriemi EHSV rovněž podporuje úsilí EU o zavedení a zlepšení nástrojů na ochranu obchodu, jako jsou mechanismus EU pro prověřování zahraničních investic ⁽⁶⁾, nástroj EU pro mezinárodní zadávání veřejných zakázek ⁽⁷⁾ nebo nařízení, které má řešit narušení způsobená zahraničními subvencemi na jednotném trhu, které navrhla Evropská komise v květnu 2021 ⁽⁸⁾.

3.2. Z analýzy strategických závislostí zdola nahoru provedené Komisí vyplývá, že závislosti v nejcitlivějších ekosystémech představují pouze 0,6 % hodnoty zboží dováženého ze zemí mimo EU. Mnoho hodnotových řetězců tak během pandemie prokázalo pozoruhodnou odolnost. EHSV důrazně podporuje úsilí Komise o zmapování strategických závislostí a kapacit. Analýza rovněž ukazuje, že z 5 200 výrobků dovážených do EU patří 137 do citlivých ekosystémů, na nichž je EU vysoce závislá – zejména v energeticky náročných odvětvích (např. suroviny) a ve zdravotnických ekosystémech (např. farmakologicky účinné látky), jakož i mezi výrobky, které jsou důležité pro podporu ekologické a digitální transformace. 52 % dovozu těchto výrobků, na nichž je EU závislá, pochází z Číny. 34 výrobků je potenciálně zranitelnějších, neboť mohou mít nízký potenciál z hlediska další diverzifikace a nahrazení výrobky z EU. Podmínkou zlepšení konkurenceschopnosti evropského průmyslu jsou silné politiky v oblastech udržitelné energetiky a digitálních technologií. EHSV by rád zdůraznil, že evropská aktéři v oblasti digitální zdravotní péče a energie z obnovitelných zdrojů patří ke světovým lídrům.

3.3. Otevřená strategická autonomie se vyznačuje existencí výrobní kapacity v odvětvích orientovaných na budoucnost v rámci evropského jednotného trhu, a to zejména v případě zboží s vysokou hodnotou, kde je nezbytné zachovat technologický a inovační potenciál EU. Hodnocení Komise například ukazuje, že Evropa má celosvětově podíl 33 % na trhu v oblasti robotiky, 30 % v oblasti vestavěných systémů, 55 % u polovodičů používaných v automobilovém průmyslu, 20 % u polovodičových zařízení a 20 % u fotonických součástí ⁽⁹⁾. Strategická autonomie zahrnuje nástroje na ochranu obchodu v kontextu rostoucí mezinárodní hospodářské soutěže a protiprávní hospodářské soutěže. Průmyslová politika EU jde proto ruku v ruce se silnou obchodní politikou a politikou hospodářské soutěže.

3.4. EHSV zdůrazňuje, že zvýšení otevřené strategické autonomie zahrnuje posílení odolnosti jednotného trhu, investice do vlastní kompetence a technologické kapacity EU a do zdrojů pro výzkum a vývoj, diverzifikaci výrobních a dodavatelských řetězců, zajištění digitální svrchovanosti, zajištění tvorby strategických zásob, přilákání investic a výroby do Evropy a jejich podporu zlepšením podmínek, v nichž podniky působí, zkoumání alternativních řešení a modelů oběhového hospodářství, podporu široké průmyslové spolupráce napříč členskými státy, jakož i úsilí o dosažení vedoucího postavení v oblasti technologií, jak uvedla v listopadu 2020 Rada pro konkurenceschopnost.

3.5. Jednotný trh je největším aktivem Evropy, a Komise by měla i nadále soustředit své úsilí na zvýšení jeho odolnosti prostřednictvím provádění a prosazování pravidel a odstraňování překážek, aby bylo dosaženo cíle inovativní, prosperující a na budoucnost orientované evropské ekonomiky. Silný domácí trh je předpokladem zakládání, rozvoje a prosperity evropských společností, jakož i toho, aby se mohly vyhnout budoucím narušením, například za pomoci nástrojů pro mimořádné situace na jednotném trhu.

3.6. EHSV ve svém stanovisku *Zelenou dohodu nelze realizovat bez sociální dohody* zdůrazňuje význam silného sociálního dialogu zaměřeného na budoucnost a udržitelného přístupu ke správě a řízení společností, který přikládá větší význam participaci. EHSV rovněž souhlasí s tím, aby byla zajištěna informovanost pracovníků a konzultace s nimi a v zájmu podpory inovací na pracovišti prosazuje zapojení pracovníků do procesů na úrovni podniku ⁽¹⁰⁾. Evropský parlament ve svém *usnesení o udržitelné správě a řízení společností* z prosince 2020 uvítal závazek Komise týkající se revize směrnice

⁽⁶⁾ Evropská komise, „Mechanismus EU pro prověřování zahraničních investic je plně funkční“, 9. října 2020.

⁽⁷⁾ Výzkumná služba Evropského parlamentu, „EU international procurement instrument“ (Nástroj EU pro mezinárodní zadávání veřejných zakázek), říjen 2021.

⁽⁸⁾ Evropská komise, „Komise navrhuje nové nařízení, které má řešit narušení způsobená zahraničními subvencemi na jednotném trhu“, 5. května 2021.

⁽⁹⁾ Evropská komise, Investice do inteligentního, inovativního a udržitelného průmyslu. Obnovená strategie průmyslové politiky EU (COM(2017) 479 final).

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 341, 24.8.2021, s. 23.

o vykazování nefinančních informací a vypracování standardů pro nefinanční výkaznictví⁽¹¹⁾. Dodržování zásad udržitelné správy a řízení společností je důležitým způsobem prosazování evropských hodnot v zahraničí a evropským společenstvem poskytuje konkurenční výhodu.

3.7. Socioekonomická situace v jednotlivých členských státech a regionech EU je stále velmi odlišná. Proto je důležité zajistit, aby byly v rámci specifického procesu správy různých ekosystémů rozvíjeny cílené, regionální způsoby transformace, včetně podpory přístupu na nové trhy, zejména pro malé a střední podniky, a udržitelné hodnotové řetězce. EHSV podporuje správné přístupy, jako jsou regionální transformační komise nebo transformační centra, jež v úzké spolupráci s místními a regionálními hospodářskými subjekty definují konkrétní místní a regionální řešení nadcházejících hospodářských změn.

3.8. Pokud jde o zlepšení průmyslové spolupráce mezi členskými státy EU, EHSV oceňuje analytickou činnost Komise týkající se vymezení a načrtnutí 14 „průmyslových ekosystémů“. Analýza odráží podobná opatření ze strany USA a Číny. Jde o dvě různé kategorie – o ekosystém vymezený jako síť klastrů v rámci určitého druhu činnosti a o regionální ekosystém zaměřený na interakci hospodářských subjektů v daném regionu. Společně poskytují interaktivní platformu pro optimalizaci spolupráce mezi orgány a zúčastněnými stranami a pro usnadnění komunikace mezi subjekty. EHSV vnímá skutečnou přidanou hodnotu pro podniky, které mohou s konkrétní potřebou seznámit celý ekosystém, který je schopen reagovat. Čím hlubší a hustší ekosystém je, tím užitečnější bude pro všechny zúčastněné subjekty a tím větší bude jeho přidaná hodnota.

3.9. EU a její členské státy se zaměřují na veřejné programy v oblasti špičkové vědy na úrovni EU. Podobně byly rozpočty na výzkum a inovace převedeny z vnitrostátní úrovně na úroveň EU, přičemž jsou vyšší než kdy dříve, ačkoliv stále nedosahují úrovně strategických konkurentů, jako je Čína. Čtvrté kolo „velice ambiciózních programů“ je zaměřeno na obnovení celosvětového vedoucího postavení EU v oblasti výzkumu a inovací. To by mělo zahrnovat modely umělé inteligence pro velké podniky (LEAM), společné průmyslové datové prostory a nově vznikající zelené technologie a posílit výzkum, vývoj a inovace s cílem vytvořit syntetické náhražky kritických surovin.

3.10. Výdaje na výzkum a vývoj v Evropské unii vyjádřené jako procentní podíl HDP činily v roce 2019 2 %. Pro srovnání, Čína vynaložila v roce 2019 na výzkum a vývoj 2 % svého HDP a USA 3 %. EHSV doporučuje, aby EU v zájmu posílení své výrobní základny zvýšila výdaje na výzkum a vývoj, a vyjadřuje politování nad tím, že inovační ekosystémy EU – s výjimkou hlavních veřejných investic do výzkumu a inovací a silných soukromých konglomerátů v odvětvích zmírňování změny klimatu a zdravotnictví – dostatečně neprosperují⁽¹²⁾. Ačkoliv je účinná hospodářská soutěž v EU pro podniky vynikající motivací k inovacím, měly by být lépe podporovány prostřednictvím plného využívání dalších unijních nástrojů sloužících k financování výzkumu, vývoje a inovací, aby se EU dostala na alespoň na stejnou úroveň jako ostatní regiony světa, a umožnila tak tolik potřebné inovace. V současnosti jsou investice EU zaměřeny především na podporu domácích, tj. vnitrostátních zájmů členských států, a nikoli na hledání evropských přístupů a řešení, vytváření lepších a hlubších vazeb mezi hospodářskými subjekty a jejich využívání.

3.11. EHSV důrazně podporuje výzvy k posílení ekosystémů a hodnotových řetězců a ke spolupráci mezi nimi a domnívá se, že v zájmu zlepšení životních podmínek Evropanů je třeba je propojit se souběžnou ekologickou a digitální transformací. Způsoby transformace poskytnou přidanou hodnotu tím, že navrhnou smysluplnou posloupnost politických opatření a zajistí předvídatelnost, což je důležité pro podniky i pro dobré životní podmínky občanů, např. pokud jde o rozvoj dovedností. V této souvislosti chceme vyzdvihnout hospodářské modely zaměřené na zúčastněné strany, jejichž hlavní hnací silou je zmírňování změny klimatu a škod na životním prostředí, a vyzýváme členské státy a Komisi, aby tyto modely ve větší míře využívaly při formulaci svých politik a posuzování dopadů.

3.12. Investice do vytváření odolnějších a udržitelnějších hodnotových řetězců, které poskytují přístup k základním službám a zboží, musí přinést výsledky v oblasti hospodářského růstu a blahobytu. Měly by být vypracovány odvětvové akční plány, které budou propojeny s iniciativami stávajícími hlavních hospodářských subjektů a posílí stávající hospodářské skupiny v Evropě, a to včetně malých a středních podniků. To by mělo zahrnovat institucionální podporu, která jim umožní lépe kontrolovat hodnotové řetězce a předvídat krize prováděním zátěžových testů nebo posuzováním rizik, a předcházet tak nedostatkům.

⁽¹¹⁾ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 17. prosince 2020 o udržitelné správě a řízení společností (2020/2137(INI)).

⁽¹²⁾ Zpráva Společného výzkumného střediska (JRC) z oblasti vědy a politiky – Shaping & Securing the EU's open strategic autonomy by 2040 and beyond (Formování a zajištění otevřené strategické autonomie EU do roku 2040 a dále), 2021.

3.13. Klíčové bude vymezení správných strategických hodnotových řetězců, dodavatelských řetězců a klastrů. Podporou významných projektů společného evropského zájmu a vytvářením průmyslových aliancí pro baterie pro elektrická vozidla, vysoce výkonnou výpočetní techniku, mikroelektroniku, propojená, čistá a autonomní vozidla, inteligentní zdravotnictví, nízkouhlíkový průmysl, vodíkové technologie a systémy, průmyslový internet věcí a kybernetickou bezpečnost, dala Komise jasně najevo, které oblasti by měly být rozvíjeny jako prioritní oblasti se skutečnou přidanou hodnotou EU. Spolu s ochranou evropských zájmů v oblasti norem vyvinutých na evropské úrovni a ochranou evropského duševního vlastnictví to tvoří pevný základ pro soudržný soubor průmyslových a hospodářských politik.

3.14. To není jen cíl sám o sobě; zaměřuje se na zachování a udržení dobrých životních podmínek Evropanů díky poskytování kvalitních pracovních míst v odvětvích orientovaných na budoucnost, při současném úsilí o souběžnou transformaci. K dosažení těchto cílů je třeba použít správné ukazatele a parametry. EHSV se domnívá, že „dobré životní podmínky“ vyzrály ve statistickou a měřitelnou koncepci, jež se stala pro tvůrce politik „kompasem“, jímž se řídí při svém rozhodování.

3.15. EHSV souhlasí s OECD, jež definuje „ekonomiku blahobytu“ jako ekonomiku, která:

- 1) rozšiřuje příležitosti dostupné lidem, pokud jde o vzestupnou sociální mobilitu a zlepšení jejich životů v oblastech, jež jsou pro ně nejdůležitější;
- 2) zajišťuje, že tyto příležitosti přinášejí výsledky v oblasti blahobytu pro všechny segmenty populace, včetně segmentů na nejnižší úrovni příjmové distribuce;
- 3) snižuje nerovnosti;
- 4) zajišťuje environmentální a sociální udržitelnost.

V Bruselu dne 19. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Inovativní finanční nástroje
v rámci rozvoje podniků se sociálním dopadem**

(průzkumné stanovisko)

(2022/C 194/07)

Zpravodaj: **Giuseppe GUERINI**

Spoluzpravodajka: **Marie-Pierre LE BRETON**

Žádost o vypracování stanoviska	francouzské předsednictví Rady Evropské unie, 21.9.2021
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Přijato v sekci	13.12.2021
Přijato na plenárním zasedání	19.1.2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	231/1/3

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá rozhodnutí francouzského předsednictví Rady EU a konkrétní závazek ministerstva hospodářství a financí a francouzské vlády podpořit provádění akčního plánu pro sociální ekonomiku.

1.2. EHSV se domnívá, že je důležité rozvíjet inovativní finanční nástroje, které mohou mít pozitivní sociální dopady, a to především prostřednictvím činnosti prováděné organizacemi sociální ekonomiky, ale také díky zapojení všech podniků, které usilují o dosažení pozitivních sociálních dopadů. EHSV proto oceňuje a podporuje ustanovení akčního plánu pro sociální ekonomiku, který Evropská komise předložila dne 9. prosince 2021, zvláště pokud jde o návrh podpořit vznik trhu pro investice do sociálních podniků v Evropě prostřednictvím tvorby nových nástrojů.

1.3. EHSV se domnívá, že uznání místní a sociální ekonomiky jako jednoho ze čtrnácti ekosystémů evropské průmyslové strategie je v souladu s podporou investic se sociálním dopadem, a toto uznání vítá.

1.4. EHSV považuje za důležité zavádět a podporovat formy investic zaměřené na dosažení sociálních dopadů, vytváření kvalitních pracovních míst a přilákání soukromých investorů a nového kapitálu. Zároveň však doporučuje, aby tyto investice byly zaměřeny na další multiplikační účinky a nikdy nenahrazovaly veřejné sociální výdaje na základní služby.

1.5. EHSV se vyslovuje pro to, aby i) se nástroje a ukazatele pro hodnocení sociálního dopadu vyvíjely předem společně, pro každý jednotlivý projekt, čímž se zaručí respektování specifických rysů organizací sociální ekonomiky, ii) byla stanovena evropská definice sociálního dopadu.

1.6. EHSV doporučuje, aby byly investice se sociálním dopadem koncipovány tak, aby byla zajištěna rovnováha mezi sociálním dopadem (pozitivní změny vyvolané investicí), mírou návratnosti (odpovědná a udržitelná návratnost pro investora) a mírou rizika pro sociální podnik, čímž se podpoří posílení sociálního podnikání prostřednictvím nového přílivu investovaného kapitálu a zlepšením standardů transparentnosti a sociální odpovědnosti a také selepší schopnost začlenit podniky se sociálním dopadem a podniky sociální ekonomiky do evropského hospodářského systému.

1.7. EHSV oceňuje iniciativy, které Evropská komise uskutečnila v posledních letech, zejména iniciativy související s programem Evropské unie pro zaměstnanost a sociální inovace (EaSI), a vítá skutečnost, že v rámci InvestEU byly vyčleněny specifické prostředky na posílení evropské sociální infrastruktury.

1.8. V zájmu povzbuzení členských států a Komise k tomu, aby těmto iniciativám daly nový impuls, považuje EHSV za důležité, aby byly pravidelně prováděny analýzy zaměřené na zmapování různých inovativních systémů za účelem podpory financování se sociálním dopadem v členských státech s cílem vybudovat sdílenou znalostní základnu a podpořit výměnu osvědčených postupů.

1.9. EHSV se domnívá, že je nezbytné zřídit orgán na evropské úrovni, který by zajišťoval politické vedení a odborný dohled nad iniciativami v oblasti inovativního financování sociální ekonomiky a podniků, které usilují o dosažení cílů sociálního dopadu.

2. Obecné připomínky

2.1. EHSV již řadu let považuje za nezbytné, aby evropské orgány a členské státy usilovaly o posílení úlohy sociální ekonomiky v evropském kontextu.

2.2. EHSV nedávno ve svém stanovisku ECO/533 ⁽¹⁾ doporučil, aby unie kapitálových trhů (UKT) plně zohlednila různé formy investic se sociálním dopadem, zejména v oblasti sociální ekonomiky.

2.3. V posledních deseti letech se díky šíření povědomí o úloze organizací sociální ekonomiky a jejímu uznání zvýšil důraz na investice se sociálním dopadem, které by měly dále posílit již tak významný potenciál podniků sociální ekonomiky v oblasti odpovědných a udržitelných inovací a vytváření pracovních míst ⁽²⁾.

2.4. Evropa stále více potřebuje inkluzivní a odpovědné financování a Evropská unie by se měla zavázat k zavedení opatření a pokynů pro instituce, podniky, finanční fondy, ale také univerzity, výzkumná střediska, subjekty sociální ekonomiky a místní komunity ohledně toho, jak by mohly rozšířit potenciál sociálního podnikání a ovlivnit financování jako hybné síly rozvoje udržitelnější ekonomiky více podporující začlenění.

2.5. Mnoho organizací sociální ekonomiky poskytuje služby, na nichž závisí základní funkce nezbytné pro život zejména znevýhodněných skupin obyvatelstva. Patří sem sociální, zdravotní, pečovatelské a vzdělávací služby a obecně všechny služby potřebné k zajištění důstojného života zranitelných osob, a to především zaručením odpovídajících pracovních podmínek.

2.6. Proto musí být investice se sociálním dopadem zacíleny tak, aby vytvářely další multiplikační účinky vzhledem k veřejným politikám, a současně je nutné zabránit tomu, aby investice se sociálním dopadem nahrazovaly veřejné prostředky, zejména u podniků, které se zabývají sociálními politikami zaměřenými na zranitelné osoby.

2.7. Pandemie nás všechny postavila před sociální problémy, které brání dosažení ambiciózních cílů udržitelné transformace (chudoba a nerovnost, problémy s integrací migrantů, nedostatečné začleňování osob se zdravotním postižením a nedostupné bydlení pro zranitelné rodiny a mladé lidi). Nastal proto čas podpořit model hospodářského růstu a podnikový systém, pomocí nichž bude možné prosazovat sociální cíle, mezi nimiž musí mít prioritu podpora kvalitních pracovních míst.

3. Definice inovativních finančních nástrojů

3.1. Vzhledem k tomu, že EHSV souhlasí s ustanoveními akčního plánu pro sociální ekonomiku, která se týkají nutnosti zavést inovační finanční nástroje zaměřené na rozvoj podniků se sociálním dopadem a podniků sociální ekonomiky, považuje EHSV za velmi důležité zdůraznit, že tyto finanční nástroje zahrnují širokou škálu investic založených na předpokladu, že soukromý kapitál může přispívat k vytváření pozitivních sociálních dopadů, které by měly být vždy považovány za prioritní, a zároveň přinášet ekonomické výhody.

3.2. Specifičností těchto nástrojů je tedy právě záměr, s nímž investor sleduje sociální cíle, kdy vytváří společná aktiva a společné hodnoty a zároveň zajišťuje vyváženou ekonomickou návratnost, která je z velké části věnována dosažení sociálních cílů.

3.3. Aktivními subjekty, které tyto inovativní nástroje podporují a vytvářejí, mohou být podniky, organizace a fondy, které se snaží dosáhnout měřitelného sociálního dopadu slučitelného s ekonomickými přínosy.

3.4. Pro investice se sociálním dopadem by mělo platit následující:

- jasné a záměrné zaměření na vytváření pozitivních sociálních účinků,
- podpora podniků, které jsou jasně definovány jako podniky sociální ekonomiky na základě obecně uznávaných definic a objektivních kritérií,

⁽¹⁾ Úř. věst. C 155, 30.4.2021, s. 20.

⁽²⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, p. 13

- stanovení míry očekávání spojené se spravedlivými, udržitelnými a transparentními ekonomickými výnosy, a to i v případech, kdy mohou být nižší než průměrné tržní výnosy,
- ochota znovu investovat část aktiv na další investice se sociálními cíli,
- měřitelný dopad, který je nezbytný pro zajištění transparentnosti a dostatečné znalosti cílů a záměrů investic,
- pokud jsou investice určeny podnikům sociální ekonomiky, musí být prioritou soulad se statutárními zásadami a hodnotami.

3.5. Investice se sociálním dopadem by měly podporovat zejména podniky zabývající se inovacemi a rozvojem komunit, které by se jinak nemohly rozvíjet, ale někdy by také nebyly schopny zajistit svým obyvatelům odpovídající úroveň služeb. Měly by být schopny vytvořit potenciální nástroj hospodářského růstu podporujícího začlenění.

3.6. Investice do podniků a organizací zaměřených na sociální dopad mají potenciál zlepšit účinnost a efektivitu veřejných výdajů na sociální, vzdělávací, zdravotní a kulturní služby a podpořit zaměstnanost prostřednictvím větší účasti investorů s cílem podpořit podnikatelský ekosystém, který v sobě spojuje udržitelnost a sociální odpovědnost.

4. Složitá otázka definice podniků sociální ekonomiky

4.1. I když se klade stále větší důraz na analýzu a povědomí o podnicích sociální ekonomiky a inovativních finančních nástrojích, které jsou nejlépe schopny podpořit jejich úlohu, je třeba překonat ještě mnoho překážek, aby se vedle podniků sociální ekonomiky mohl rozvíjet stejně inovativní ekosystém inovativního, odpovědného a udržitelného financování, který umožní rozvoj skutečného a konkrétního opravdu evropského hospodářského modelu ve službách občanů a podniků.

4.2. Mezi překážkami, s nimiž se potýká mnoho organizací sociální ekonomiky, pokud jde o neomezený přístup k inovativním finančním nástrojům, jako je účast ve fondech soukromého kapitálu, kvazikapitálové nástroje či zajištěné a dlouhodobé úvěry, a konečně cílení solidárního financování v rámci spoření zaměstnanců v sociálních podnicích, můžeme určit čtyři oblasti, v nichž je třeba odstranit nedostatky:

- doplnění chybějících informací a náprava vnímání poskytovatelů úvěrů, jakož i právní definice a uznání specifické povahy jejich hospodářského charakteru,
- zlepšení dovedností subjektů finančního sektoru při posuzování fungování organizací sociální ekonomiky z finančního hlediska,
- podpora odborné přípravy v organizacích sociální ekonomiky s cílem zlepšit jejich ekonomické a finanční dovednosti,
- poskytování informací pro organizace sociální ekonomiky, které jim umožní naučit se využívat finanční nástroje, a tím bojovat proti míře jejich nevyužívání.

4.3. Pokud jde o první bod, EHSV doufá, že akční plán pro sociální ekonomiku bude příležitostí povzbudit evropské orgány a členské státy, aby dospěly k definici platné jak pro veřejné, tak pro finanční instituce v Evropské unii, což je stále nutnější pro zajištění úplného přístupu na kapitálový trh, a to i prostřednictvím nefinančních podpůrných opatření zaměřených na posílení dovedností subjektů působících v oblasti investic se sociálním dopadem.

4.4. V této souvislosti se EHSV domnívá, že úloze sociální ekonomiky při získávání investic se sociálním dopadem v Evropě⁽³⁾ by měla být věnována větší pozornost také v akčním plánu pro unii kapitálových trhů pro občany a podniky.

4.5. Pokud jde o zlepšení schopnosti hodnotit inovativní sociální investice, domníváme se, že finanční subjekty v příliš mnoha případech uplatňují u organizací sociální ekonomiky vysokou míru rizika jednoduše proto, že používají nástroje hodnocení obecně používané pro jiné podniky, což vede ke zkreslení hodnocení, které má tendenci podceňovat specifitější rozměry sociální ekonomiky, jako je sociální a lidský kapitál, dobrá pověst, sociální funkce, společenský konsensus, zaměření na cíle obecného zájmu a schopnost vytvářet společné statky. To by se dalo označit za nepřiměřené měření prostředků z důvodu absence nástrojů pro měření účelu.

⁽³⁾ Unie kapitálových trhů pro občany a podniky – nový akční plán (COM(2020) 590 final).

4.6. Prioritou organizací sociální ekonomiky je provádění sociálních, vzdělávacích a environmentálních cílů. Toto sociální poslání musí být plně sladěno s ekonomickými a finančními požadavky, což je jedním z nástrojů udržitelnosti těchto organizací a vyžaduje poskytování odborné přípravy a zvyšování kvalifikace zaměstnanců v ekonomických a finančních otázkách.

5. Inovativní finanční nástroje a sociální taxonomie

5.1. V posledním desetiletí se finanční nástroje pro sociální podniky značně rozvinuly⁽⁴⁾, ale stále existuje prostor pro další rozvoj a lepší uspokojování potřeb sociálních podniků i pro podporu jejich expanze na vnitřním trhu. EHSV považuje za důležité, aby jejich šíření doprovázel rozvoj kultury hodnocení ve všech organizacích a také vypracování nástrojů hodnocení, které budou specificky určené pro sociální ekonomiku a na nichž se bude podílet zejména akademická sféra.

5.2. Evropská komise uspořádala v období od 12. června do 27. srpna 2021 konzultaci na téma sociální a environmentální taxonomie. V této souvislosti EHSV upozorňuje na to, že je třeba zabránit tomu, aby se environmentální a sociální taxonomie dostaly do vzájemné konkurence nebo do ještě závažnějšího střetu.

5.3. Vytvoření jediného modelu taxonomie (sociální a environmentální) je optimálním řešením, konkrétně z důvodu úzké vazby, která musí být zachována mezi sociálními a environmentálními cíli, ale aby byl proveditelný a pružný, nesmí pro podniky představovat velkou zátěž.

5.4. Podniky sociální ekonomiky jsou zakotveny hlavně v místních komunitách, kde převažuje participativní rozměr, a také se vyznačují sociální angažovaností: vytvářením pracovních míst, podporou a zachováním zaměstnanosti, spravedlivou mzdovou politikou a profesní rovností. Je to dáno také tím, že podniky sociální ekonomiky mají většinou participativní strukturu řízení založenou na kritériích demokracie, otevřenosti a transparentnosti. Tyto aspekty by měly být v sociální taxonomii zohledněny a konkrétně podporovány.

5.5. Sociální taxonomie by měla pomoci ovlivnit financování, aby doplňovalo veřejné zdroje, které často nedostatečně podporují politiky sociálního začleňování. Sociální financování by však nikdy nemělo nahradit úlohu institucí, zákonů a veřejných politik při prosazování sociálních práv, odstraňování nerovností a boji proti diskriminaci.

5.6. Co se konkrétně týče služeb obecného zájmu, musí být financovány z veřejných prostředků, a soukromý kapitál je může pouze doplňovat. Podniky, které mají sociální dopad, hrají ve společnosti zásadní roli, a proto by investice do nich měly být co nejvíce založeny na stabilních finančních prostředcích a „trpělivém“ kapitálu. Je totiž třeba si uvědomit, že sociální cíle mají dlouhodobou perspektivu.

5.7. Je třeba se vyhnout riziku, že měření a metody měření budou přínosné pro odvětví, která jsou snadněji měřitelná a kde je k dispozici více zdrojů či údajů, na úkor oblastí, kde je objektivní měření složitější nebo je obtížnější získat údaje. Má-li se v oblasti sociálních investic dosáhnout úspěchu, je nezbytné, aby veřejný, soukromý a sociální sektor spolupracovaly. Spolupráce sociálního sektoru má zásadní význam pro stanovení priorit, co se týče potřeb, protože právě tento sektor je činný přímo v terénu a zná příslušné potřeby.

6. Návrhy založené na osvědčených postupech z praxe

6.1. V posledních letech přijala Evropská komise na základě Iniciativy pro sociální podnikání z roku 2011 různé iniciativy, a to přímo i prostřednictvím Evropského investičního fondu, jejichž účelem je podpořit sociální inovace a zlepšit přístup organizací sociální ekonomiky k financování. Zvláště relevantní byly programy EaSI Funded, EaSI Debt, EaSI Guarantee, EaSI Capacity Building a EFSI Equity Social Impact. Pro budoucí plánování se jeví jako slibné také sociální iniciativy plánované v rámci Programu InvestEU, zvláště pokud – jak bylo oznámeno v akčním plánu pro sociální ekonomiku – budou zavedeny konkrétní inovace ve smyslu podpory sociálních investic.

6.2. EHSV považuje za důležité, aby se členské státy v zájmu podpory ekosystému příznivého pro sociální investice při provádění jednotlivých národních plánů pro oživení a odolnost připravily s pomocí finančních prostředků nástroje Next Generation EU na uskutečnění řady konkrétních opatření, jako jsou níže uvedené kroky.

⁽⁴⁾ Obecná analýza se nachází v publikaci EK „A recipe book for social finance“ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f1b8099b-fd4c-11e5-b713-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-234506515>.

6.3. V řadě zemí byly provedeny pokusy o zavedení a schválení mechanismů financování typu „platby podle výsledků“ („pay by result“). Například ve Francii tomu tak bylo v případě smluv o sociálním dopadu, přičemž zvláštní pozornost byla věnována modelům „outcome funds“, do nichž jsou zapojeni soukromí investoři ochotní mobilizovat zdroje na opatření dohodnutá s vládou, zejména v oblasti sociálních politik, kde je platba vázána na dosažení očekávaných výsledků. Podpora těchto postupů musí být založena na předchozím posouzení, aby se zjistilo potenciální zneužití, jako jsou převody kapacit na podniky mimo sociální ekonomiku nebo případné stažení účasti států.

6.4. Mezi osvědčené postupy patří velmi zajímavý postup finské vlády, která zřídila „Odborné centrum pro investice s dopadem“. Jeho prostřednictvím je poskytována technická a odborná pomoc na zlepšení dovedností subjektů, které hodlají investovat se sociálním dopadem.

6.5. Tyto iniciativy potvrzují, že je důležité podporovat vytváření, rozvoj a dostupnost fondů s dopadem, fondů fondů nebo jiných finančních nástrojů, které financují iniciativy podniků sociální ekonomiky, a to zejména zaměřením fondů, jako je InvestEU nebo Fond pro spravedlivou transformaci, aby se též podpořily formy spolufinancování (vlastní kapitál), spolufinancování (úvěry) a úvěrových záruk pro tržní operace.

6.6. Je třeba zlepšit schopnost evropských orgánů a členských států shromažďovat a analyzovat údaje potřebné k prokázání toho, že pravděpodobnost selhání při financování podniků a sociální infrastruktury je nižší než průměrná pravděpodobnost selhání u bankovních úvěrů, a dosáhnout tak uznání poměrů absorpce vlastního kapitálu, které zohledňují sociální hodnotu tohoto typu financování.

6.7. EHSV již vyzval k tomu, aby nařízení o kapitálových požadavcích⁽⁵⁾ obsahovalo podpůrné faktory, zejména ekologické a sociální, s cílem snížit absorpci kapitálu vyčleněného bankami na pokrytí půjček určených k financování podniků sociální ekonomiky.

6.8. Je nepochybně třeba zmínit úlohu, kterou v mnoha evropských zemích plní alternativní a etické banky při podpoře financování zaměřeného na sociální a environmentální cíle, což v některých případech rovněž vedlo ke vzniku investičních fondů nebo společností působících v oblasti správy úspor, jejichž záměrem je investovat do sociálního a environmentálního odvětví.

6.9. Užitečné by mohly být režimy zdanění, které by usnadnily investice do sociální ekonomiky, byly by schopny prokázat skutečně dosažený sociální dopad a motivovaly by jak emitenty, tak upisovatele.

6.10. Bylo by rovněž důležité podporovat a stimulovat „trpělivý“ kapitál, jako jsou dluhopisy sdružení a družstev, jejichž účelem je posílit vlastní kapitál sdružení a družstev. Kromě toho by pro podporu investic do podniků sociální ekonomiky byla pro správce penzijních fondů přínosná i pobídková pravidla usnadňující využívání těchto inovativních nástrojů.

6.11. Na základě francouzských zkušeností s regulačním zaměřením regulovaných bankovních úspor a fondů solidárních spoření zaměstnanců na podniky sociální ekonomiky, podniky označené jako podniky se sociálním dopadem a solidární fondy by bylo důležité změnit předpisy týkající se fondů solidárního financování, aby se optimalizovala míra zaměření na sociální podniky a vytvořila se dodatečná kapacita pro investice do vlastního a kvazivlastního kapitálu.

6.12. K osvědčeným postupům uplatňovaným v podnicích sociální ekonomiky, zejména v družstvech, patří postupy zaměřené na přeměnu podniků v krizi na podniky řízené pracovníky pod názvem družstva, známé jako „převzetí podniku zaměstnanci“⁽⁶⁾, které jsou realizovány ve Francii, Itálii a Španělsku prostřednictvím mechanismů financování, a to vytvářením zvláštních vzájemných fondů, které umožňují kapitálovou účast, kdy zaměstnanci spolufinancují obnovu obchodní činnosti prostřednictvím vytvoření družstva.

V Bruselu dne 19. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ Úř. věst. L 176, 27.6.2013, s. 1

⁽⁶⁾ *Business transfers to employees under the form of a cooperative in Europe: opportunities and challenges* (Převody podniků na zaměstnance formou družstva v Evropě: příležitosti a výzvy), CECOP, 2013.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přínosy nejvzdálenějších regionů pro Evropskou unii**(průzkumné stanovisko)**

(2022/C 194/08)

Zpravodaj: **Joël DESTOM**Spoluzpravodaj: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada – francouzské předsednictví, 21/09/2021 dopis Clémenta BEAUNE, státního tajemníka pro evropské záležitosti
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	14. 12. 2021
Přijato na plenárním zasedání	20. 1. 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	216/3/6

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV uznává, že nejvzdálenější regiony tvoří nedílnou součást EU, a to navzdory skutečnosti, že je od evropského kontinentu dělí tisíce kilometrů. Jde o ostrovy a souostroví a jedno pevninské území (Francouzská Guyana). Celkem je těchto regionů devět a nacházejí se v západním Atlantiku, karibské oblasti, amazonském deštném pralese a Indickém oceánu. Konkrétně jde o Francouzskou Guyanu, Guadeloupe, Martinik, Svatého Martina, Réunion a Mayotte (Francie), Azory a Madeiru (Portugalsko) a Kanárské ostrovy (Španělsko). Žije v nich téměř pět milionů obyvatel. EHSV zdůrazňuje, že nejvzdálenější regiony reprezentují Evropu ve světě a poskytují jí námořní prostor, jaký nemá žádná jiná mocnost, a také mnoho geostrategických výhod.

1.2. EHSV vyzývá Komisi, aby zvážila významné přínosy, kterými mohou nejvzdálenější regiony přispět k budoucnosti Evropy, a definovala je jako testovací místa pro podporu pokroku v celosvětovém měřítku (potravinová a energetická soběstačnost v Evropě, ekologická transformace, udržitelný cestovní ruch, sociální začlenění, zapojení organizací občanské společnosti atd.). Nejvzdálenější regiony se mohou stát vzorem, který lze v různých zeměpisných oblastech, v nichž se nacházejí, kopírovat.

1.3. Pandemie COVID-19 zdůraznila význam silného a odolného potravinového systému, který funguje za všech okolností a je schopen zajistit občanům dostatek potravin za dostupnou cenu. Strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“ představuje nový komplexní přístup, který ukazuje, do jaké míry si Evropané cení udržitelnosti potravin. Je to způsob, jak zlepšit životní styl, zdraví a životní prostředí. Evropská politika v nejvzdálenějších regionech musí vést k potravinové nezávislosti těchto území, aby se z nich staly demonstrační projekty pro Evropu. Nejvzdálenější regiony jsou oblastmi příležitosti, v nichž se některým tradičním hospodářským odvětvím dostává stále podpory EU. Je třeba lépe podporovat nově vznikající odvětví.

1.3.1. EHSV vyzývá Komisi, aby v rámci svého pracovního plánu pro strategii „Od zemědělce ke spotřebiteli“ zohlednila specifickou povahu nejvzdálenějších regionů a aby zajistila, že národní programy POSEI (programy speciálně zaměřené na odlehlost a ostrovní charakter) budou splňovat hlavní cíl, kterým je podpora udržitelného zemědělství.

1.4. EHSV žádá Komisi, aby v nejvzdálenějších regionech zrychlila provádění evropských projektů financovaných z prostředků EU, které se zaměřují na zjištění místních, udržitelných a cenově dostupných zdrojů energie, a aby v případě potřeby uplatnila článek 349 SFEU. To vše s cílem prokázat, že tyto projekty mohou skutečně vést k vytvoření systémů založených na energii z obnovitelných zdrojů. Náklady na energii jsou v těchto regionech celkově vyšší než na kontinentu, a nejvzdálenější regiony se tak mohou v době, kdy se Evropa snaží dosáhnout energetické soběstačnosti, stát pokusnými laboratořemi.

1.5. EHSV vyzývá Komisi, aby zajistila provádění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001⁽¹⁾ o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a vypuštění jejího čl. 29 odst. 13, protože Evropská unie nemůže dotovat transformaci energetiky nejvzdálenějších regionů a přispívat přitom k odlesňování ve třetích zemích.

1.6. EHSV žádá Komisi, aby v době, kdy usilujeme o oživení hospodářství postiženého krizí COVID-19, nesnižovala specifickou podporu určenou pro nejvzdálenější regiony, neboť potřebují dostatečné finanční zdroje na to, aby mohly dosáhnout cílů vytyčených ve strategii EU stanovené v balíčku „Fit for 55“. Nejvzdálenější regiony jsou regiony, které jsou vzhledem ke svým zeměpisným podmínkám ve velké míře vystaveny rizikům spojeným s extrémními klimatickými jevy (jako jsou hurikány, ničivé vlny, zemětřesení a sucho), jež pravidelně postihují jejich obyvatelstvo. Na to proto dolehnout důsledky změny klimatu jako první.

1.7. EHSV vyzývá Komisi, aby zajistila, že uplatňování článku 349 SFEU nebude bránit revizi právních předpisů v oblasti klimatu, energetiky a dopravy, a bude tak možné sladit stávající texty s cíli stanovenými pro roky 2030 a 2050.

1.7.1. Tato transformace do roku 2030 (a dále s cílem dosáhnout klimatické neutrality) musí být společným a inkluzivním úsilím, které je koncipováno společně s průmyslovými ekosystémy.

1.7.2. Aktualizovaná průmyslová strategie oznámila spoluvytváření způsobů transformace se sociálními partnery a dalšími zúčastněnými stranami s cílem nastínit, jak nejlépe zrychlit souběžnou ekologickou a digitální transformaci a jak z ní těžit, a zároveň zohlednit rozsah, rychlost a podmínky každého ekosystému.

1.8. EHSV žádá Komisi, aby vypracovala konkrétní postup pro ekosystém nejvzdálenějších regionů. Tento postup upřesní rozsah potřeb, zejména pokud jde o změnu kvalifikace nebo také o investiční nebo technologické potřeby, a určí opatření, která by měla být podniknuta, aby tyto potřeby byly naplněny, přičemž se bude přihlížet k příspěvkům, jako jsou plány. Výchozím bodem pro realizaci těchto plánů může být model programu EU pro energetickou soběstačnost INSULAE prováděný v rámci programu Horizont 2020.

1.9. EHSV vyzývá Komisi, aby stanovila pevné obecné zásady pro politiku v oblasti cestovního ruchu, a to s cílem se společně zamyslet nad tím, jak zcela změnit náš přístup a do všech činností a v rámci všech profesí začlenit zásady udržitelnosti. Cestovní ruch totiž vzhledem ke svému dopadu, který se projevuje v celé řadě oblastí, a ke svému velkému potenciálu vytvářet pracovní místa, zejména pro mladé lidi, hraje v rozvoji nejvzdálenějších regionů zásadní úlohu. Udržitelný cestovní ruch se musí stát charakteristickým znakem těchto regionů. Všichni, kdo se podílejí na cestovním ruchu, mají v udržitelném rozvoji tohoto odvětví svou roli. Při provádění plánů pro oživení v těchto regionech musí být zhodnocena rozmanitost služeb a povolání, jež se podílejí na rozvoji, a také výrazné zapojení mikropodniků a malých a středních podniků do odvětví cestovního ruchu. Ačkoli kontext vyžaduje, aby se pamatovalo na zvláštní charakteristiky tohoto odvětví, je třeba vzít v úvahu také opatření nezbytná k zajištění jak kvalitních pracovních míst, tak náležité obchodní rovnováhy. V tomto smyslu je nutné výrazné politické vedení: je třeba spojit síly a do všech činností ve všech profesích začlenit zásady udržitelnosti, a zcela tak změnit celkový přístup.

1.10. EHSV vyzývá k podpoře nejzranitelnějších komunit a k zamyšlení nad způsoby, jak do klimatické, digitální a sociální transformace zapojit co možná nejvíce lidí. Žádná transformace však nebude možná, pokud do těchto změn nebudou plně zapojeny místní komunity, neboť rozvoj nejvzdálenějších regionů se opírá o výjimečné, ale křehké ekosystémy. Je proto nutné předvídat dopady budoucích veřejných politik, protože nejvzdálenější regiony se nevyhnou změnám, které přináší zásadní klimatické, digitální a sociální transformace. Musí se připravit na to, že jejich hospodářství bude muset projít celkovou transformací, aby odpovídalo budoucím požadavkům, a věnovat přitom maximální pozornost sociálním dopadům těchto změn. Je proto nutné zajistit podporu pro nejzranitelnější skupiny obyvatelstva a zamyslet se nad tím, jak zapojit co největší počet lidí, a pokud možno dosáhnout toho, aby se s těmito změnami ztotožnili. Žádná transformace nebude možná, pokud se do těchto přeměn plně nezapojí místní obyvatelstvo.

1.11. EHSV vyzývá Komisi, aby přehodnotila způsob, jakým probíhají její veřejné konzultace tak, aby se do nich mohl zapojit každý občan nebo podnik, aniž by se musel nejprve zapsat do rejstříku transparentnosti. EHSV považuje sociální dialog za nejdůležitější prostředek, jak se sociálními partnery v nejvzdálenějších regionech nalézt konkrétní řešení. Vyzývá k tomu, aby se jejich využívání ještě zvýšilo a rozšířilo. Zapojení občanské společnosti do přípravy evropských programů se musí stát skutečností a musí být zajištěno v přímé spolupráci se subjekty, jež aktivně působí na daném území. Je třeba posílit opravdovou míru zapojení sociálních partnerů a organizací občanské společnosti do fáze provádění i do fáze hodnocení plánů pro oživení a odolnost v nejvzdálenějších regionech. Je nezbytné zřídit kontaktní místo Evropské komise, k němuž bude mít občanská společnost přímý přístup.

⁽¹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (Úř. věst. L 328, 21.12.2018, s. 82).

1.12. EHSV žádá Komisi, aby vytvořila pakt týkající se dovedností v nejvzdálenějších regionech, jak to učinila v případě několika průmyslových ekosystémů.

1.12.1. Ekologická transformace nejvzdálenějších regionů může uspět pouze tehdy, budou-li mít tyto regiony k dispozici kvalifikovanou pracovní sílu, kterou potřebují k tomu, aby si zachovaly konkurenceschopnost. Vzdělávání a odborná příprava mají zásadní význam pro zvyšování povědomí o zelené ekonomice a pro prohlubování dovedností v této oblasti v rámci nástrojů, jako je zelená složka programu Erasmus+ a Koalice pro vzdělávání v oblasti klimatu. Prostřednictvím Evropské agendy dovedností pro udržitelnou konkurenceschopnost, sociální spravedlnost a odolnost Komise zavádí stěžejní opatření, jejichž cílem je vybavit lidi správnými dovednostmi potřebnými pro ekologickou a digitální transformaci. V rámci agendy Komise rovněž usnadňuje vypracování závazků týkajících se změny kvalifikace a prohlubování dovedností ve všech průmyslových ekosystémech. Nejvzdálenější regiony musí být do těchto stěžejních opatření Komise plně začleněny, a to prostřednictvím vytvoření zvláštního pracovního programu.

1.12.2. EHSV žádá Komisi, aby zintenzivnila své úsilí o snížení nerovností v nejvzdálenějších regionech, neboť pandemie COVID-19 tyto snahy negativně ovlivnila. Obecně se má za to, že tyto regiony jsou zmítané přetrvávajícími nerovnostmi. Výklad pojmů „centrum“ a „okrajová oblast“ poskytuje určité vysvětlení pro rozdělení bohatství v rámci hospodářství, kde jsou vztahy často nevyvážené. Posílení hospodářské, sociální a územní soudržnosti je jedním z hlavních cílů EU.

1.13. EHSV vyzývá Komisi, aby zajistila, že proces oživení bude respektovat sociální potřeby a zároveň zůstane na regionální úrovni jednotný a vyvážený. Trvá na nutnosti posuzovat dané území jako celek, aby bylo možné nalézt řešení šitá na míru.

1.13.1. EHSV vyzývá Komisi, aby přijala opatření, která by v nejvzdálenějších regionech zajistila přístup k digitálním technologiím. Více než jinde zde platí, že neschopnost zajistit všeobecný a spolehlivý přístup k digitálním technologiím a účinné využívání souvisejících zdrojů prohlubuje stávající nerovnosti. Již dříve existující digitální nerovnosti se však ještě prohloubily a pandemie některé rozdílly dále zvýraznila, takže zatímco digitalizace nabírá na obrátkách, někteří občané zůstali stranou. Pracovní místa, vzdělávání, zdravotnictví a veřejné služby budou zcela jistě na digitálních technologiích stále více závislé.

1.13.2. EHSV vyzývá Komisi, aby vyvíjela trvalé úsilí v oblasti výzkumu a inovací, které jsou nezbytné pro využití všech příležitostí, jež ve spojitosti s oceány, moři a mořskými zdroji vyplývají ze specifických vlastností nejvzdálenějších regionů a na něž je zapotřebí klást obzvláštní důraz, neboť nabízejí velký potenciál z hlediska podpory hospodářství, vytváření vysoce kvalitních pracovních míst a zajištění dobrých životních podmínek lidí. Týká se to celé řady podniků všech velikostí. Zároveň to má zásadní význam jak pro rozvoj tradičních činností, tak pro vytváření nových tržních příležitostí, které by rovněž mohly přilákat mladé lidi.

1.14. EHSV žádá Komisi, aby do příštích operačních programů nejvzdálenějších regionů začlenila velký projekt zaměřený na přístup k vodě a hygienickým zařízením. Tyto velké projekty by měla řídit přímo Evropská komise. Velké projekty mobilizují rozsáhlé investice s jednotkovou hodnotou přesahující 50 milionů EUR a jsou podporovány z fondů politiky soudržnosti EU. Přinášejí přímý prospěch členským státům a jejich občanům, neboť vytvářejí lepší infrastrukturu a nová pracovní místa, zajišťují zdravější životní prostředí a přinášejí nové obchodní příležitosti.

1.14.1. Ve francouzských nejvzdálenějších regionech nemají obyvatelé přístup k pitné vodě a kanalizační systém je mnohdy nevyhovující. Přístup k pitné vodě a hygienickým zařízením je neoddelitelně spjat s právem na život a lidskou důstojnost a s potřebou přiměřené životní úrovně.

1.15. EHSV požaduje, aby Komise aktualizovala své sdělení, jež obsahuje analýzy týkající se situace v nejvzdálenějších regionech v souvislosti s přistěhovalectvím. Nabádá jednotlivé územní celky, aby při řešení migrace vzájemně spolupracovaly, a požaduje, aby se na tyto regiony vztahoval nový evropský pakt o migraci, který v důsledku „migračního tlaku“ umožňuje zavést „povinný mechanismus solidarity“.

2. Obecné připomínky

2.1. Díky nejvzdálenějším regionům, které se nacházejí v několika zeměpisných oblastech, zaujímá Evropa geostrategickou, hospodářskou a kulturní polohu na hranicích několika kontinentů a má k dispozici jedinečné výhody. Ty představují skutečnou přidanou hodnotu a jsou přirozeným základem spolupráce EU se třetími zeměmi, a to i mimo jejich zeměpisné oblasti. Přispívají k mezinárodnímu vlivu Evropy a vyznačují se jedinečným potenciálem přinášet řešení výzev, před nimiž EU stojí. Evropská komise oznámila, že během francouzského předsednictví Rady přijme nové sdělení o aktualizaci strategického partnerství Komise s těmito regiony.

2.2. Využití zmíněných výhod závisí do značné míry na schopnosti EU vést dialog se všemi svými občany. Občanská společnost musí přispět ke zvýšení povědomí různých subjektů (států, regionů, místních orgánů, místních společenství, škol, podniků i jednotlivců) o tom, že je důležité uznat, že nejvzdálenější regiony mohou přispět k šíření konkrétních operativních opatření, a urychlit tak provádění cílů udržitelného rozvoje. Dopady by měly být posuzovány podle několika typů potřeb (rybolov, zemědělství a měnící se modely; kultura a rozvoj odvětví; zaměstnanost a odborná příprava; vzdělávání a mobilita mládeže; rozvoj podnikání; životní prostředí, energetika a klimatické výzvy; přistěhovalectví).

2.3. Návrhy EHSV na rekonstrukci a oživení po krizi způsobené pandemií COVID-19 stanovují rámec, v němž je zapotřebí přednosti nejvzdálenějších regionů rozvíjet. Mohou odrážet přínos těchto regionů v různých oblastech: pokračování provádění nezbytných strukturálních změn a souvisejících investičních aktivit, zejména v oblasti digitalizace, inteligentních a sociálních inovací a ekologické transformace; trvalé zlepšování konkurenceschopnosti; vytvoření vhodných podmínek pro to, aby byla upevněna úloha práce coby jednoho z hlavních faktorů podporujících oživení hospodářského systému; vytvoření podmínek pro posílení soběstačnosti a odolnosti; výrazné zlepšení dodavatelských řetězců.

2.4. Rámcová směrnice EU o vodě uznává, že voda „není běžný obchodní produkt, ale spíše dědictví, které je třeba chránit, střežit a podle toho s ním nakládat“.

2.4.1. Pro zaručení a zlepšení přístupu k vodě a hygienickým zařízením mají zásadní význam tři prvky: kvalita, přístupnost a cenová dostupnost. EU přispěla k zajištění přístupu obyvatel svých členských států k pitné vodě a hygienickým zařízením prostřednictvím dvou hlavních kategorií opatření. Předně přijala přísné normy kvality vody, které zajišťují vysokou úroveň ochrany veřejného zdraví i životního prostředí. A dále pak financovala rozvoj a zlepšení vodohospodářské infrastruktury v členských státech, čímž přispěla ke zvýšení kvality vodohospodářských služeb a zlepšení fyzického přístupu k nim. Ve francouzských nejvzdálenějších regionech zatím nejsou tato opatření EU patrná a lidé zde k vodě nemají přístup.

3. Konkrétní připomínky

3.1. Kontext ozřejmující priority v oblasti potravin a energie

3.1.1. Nejvzdálenější regiony jsou považovány za hospodářsky zranitelné regiony. Některé zranitelnosti vyplývají z jejich vystavení rizikům v důsledku strukturálních proměnných (izolace, velikost trhů, koncentrace vývozu, podíl zemědělství a rybolovu na tvorbě bohatství atd.) a jiné jsou způsobeny vystavením otřesům odrážejícím jejich výjimečnou situaci (hospodářské, environmentální, sociální, zdravotní krize atd.). Pandemie COVID-19 zvýšila úroveň povědomí o možných důsledcích nedostatečné přípravy. I když distribuční a dodavatelské řetězce tuto krizi ustály, nikdy nebude existovat očkovací látka, která by obyvatele ochránila před následky určité formy potravinové a energetické zranitelnosti.

3.1.2. Nejvzdálenější regiony musí ukázat určitou míru schopnosti uspokojit základní potravinové a energetické potřeby, aby bylo obyvatelstvo odolné vůči vnějším otřesům. Jedná se o přístup, který umožňuje vytvářet nejen pracovní místa na místní úrovni a sociální vazby, ale jeho cílem je zapojit do sledování inovativních projektů v terénu aktivní občany, které budou podporovat dobře fungující a naslouchající veřejné organizace. Nejvzdálenější regiony mají nezbytné předpoklady k tomu, aby se staly symbolem transformace, která přinese hospodářskou aktivitu a sociální soudržnost. Existuje zde totiž silné kulturní zakotvení ve vztahu k přírodě, které by mohlo přispět ke vzniku ekosystémů podporujících zdravou a udržitelnou produkci potravin. Stejně tak snadný přístup k nejběžnějším obnovitelným zdrojům energie (vodní, z biomasy, větrné, tepelné, geotermální, fotovoltaické) otevírá velké pole možností.

3.1.3. EU přijme nový cyklus politik v oblasti změny klimatu, a to v podobě balíčku „Fit for 55“. Nejvzdálenější regiony se mohou stát testovacím místem pro zvýšení odolnosti EU. Strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“ je ústředním prvkem Zelené dohody pro Evropu. Nejvzdálenější regiony mají prostředky k tomu, aby dokázaly, že je naléhavě zapotřebí zachovat bohatou biologickou rozmanitost, upevnit postavení zemědělců a rybářů v hodnotovém řetězci, podporovat udržitelnou spotřebu potravin a propagovat zdravé potraviny za dostupné ceny pro všechny, aniž by byla ohrožena bezpečnost, kvalita nebo cena potravin. Nejvzdálenější regiony mohou představovat živnou půdu pro tuto strategii Evropské unie, která má obsáhnout celý potravinový řetězec. Mohou účinně objasnit potřebu vhodných posouzení dopadů. Energetická krize je již nyní v nejvzdálenějších regionech daleko citelnější. Proto je zapotřebí hledat pro tyto regiony na všech stranách konkrétní řešení, neboť v případě zhoršení současné energetické krize by mohly patřit k těm nejvíce zasaženým.

3.1.4. V nejvzdálenějších regionech, stejně jako ve všech regionech Evropy, není energetická transformace pouze otázkou technologie. Představuje velkou společenskou výzvu, do níž je nezbytné zapojit občanskou společnost. V tomto ohledu je oživení po pandemii COVID-19 příležitostí, jak využít finanční prostředky způsobem, který umožní dosáhnout cíle, aby se občané stali protagonisty transformace energetiky, a stimulovat tak regionální hospodářství. Obnovitelné zdroje energie jsou v nejvzdálenějších regionech snadno dostupné a decentralizované. Vyžadují poměrně nízké investice ve srovnání s náklady, které vznikají u velkých centralizovaných struktur. Prostřednictvím Zelené dohody zařadila Komise klimatickou neutralitu na přední místo mezi své priority a prostřednictvím plánu na podporu oživení hodlá investovat miliardy eur do obnovy hospodářství a vytváření a zachování kvalitních pracovních míst v Evropě. Nejvzdálenější regiony mohou připravit půdu pro přístup zaměřený na občany, který zohlední nejzranitelnější spotřebitele.

3.1.5. Rámcová směrnice EU o vodě uznává, že voda „není běžný obchodní produkt, ale spíše dědictví, které je třeba chránit, střežit a podle toho s ním nakládat“. Pro zaručení a zlepšení přístupu k vodě a hygienickým zařízením mají zásadní význam tři prvky: kvalita, přístupnost a cenová dostupnost. EU přispěla k zajištění přístupu obyvatel svých členských států

k pitné vodě a hygienickým zařízením prostřednictvím dvou hlavních kategorií opatření. Předně přijala přísné normy kvality vody, které zajišťují vysokou úroveň ochrany veřejného zdraví i životního prostředí. A dále pak financovala rozvoj a zlepšení vodohospodářské infrastruktury v členských státech, čímž přispěla ke zvýšení kvality vodohospodářských služeb a zlepšení fyzického přístupu k nim. V některých francouzských nejvzdálenějších regionech zatím nejsou tato opatření EU patrná, neboť potíže obyvatel s přístupem k vodě jsou v Evropě i nadále ojedinělé.

3.2. Prohlubující se rozdíly a nerovnosti

3.2.1. Nejvzdálenější regiony jsou považovány za regiony s přetrvávajícími nerovnostmi. Výklady pojmů „centrum“ a „periferie“ nabízejí několik vysvětlení rozdělení bohatství v ekonomice, kde jsou vztahy často asymetrické. Posílení hospodářské, sociální a územní soudržnosti je jedním z hlavních cílů EU. Na snižování rozdílů je vyčleněn značný rozpočet, jehož příjemci jsou z velké části nejvzdálenější regiony. Navzdory nedokonalosti hodnotících nástrojů je třeba uznat, že pandemie COVID-19 ovlivnila úsilí o snížení těchto nerovností. K těmto dopadům se ostatně vyjádřila i Konference předsedů nejvzdálenějších regionů, která se konala dne 19. listopadu 2021. Tento kontext rovněž vyžaduje, aby sociální partneři a všechny organizace občanské společnosti upozornili na nutnost urychlit veškeré úsilí skoncovat s přístupem založeným na dohánění, postavit do centra pozornosti občana a nabídnout do budoucna skutečnou perspektivu.

3.2.2. Pro dosažení udržitelného rozvoje a zachování ambiciózního sociálního modelu v nejvzdálenějších regionech jsou nezbytné pevné ekonomické základy. Ruku v ruce s politikami na podporu hospodářského rozvoje musí jít sociální politiky a musí být uznána jejich vzájemná nezbytnost pro společné dobro. Vytváření pracovních míst, rozvoj dovedností a zajištění toho, aby trhy práce podporovaly začlenění, představují jediný způsob, jak zabránit nerovnostem a vyloučení a zároveň posílit společenskou stabilitu. Proces oživení proto musí respektovat sociální potřeby, zároveň musí být na regionální úrovni rovnoměrný a vyvážený. Na regionální prostor je třeba nahlížet jako na celek, aby bylo možné navrhnout řešení odpovídající dané situaci.

3.2.3. Od března 2020 využívají všechny regiony v masovém měřítku kybernetický prostor. Stejně jako jinde i v nejvzdálenějších regionech zahájili školáci distanční vzdělávání, zaměstnanci začali pracovat na dálku a podniky se pokusily změnit své obchodní modely, aby mohly pokračovat ve své činnosti. Již dříve existující digitální nerovnosti se však ještě prohloubily a pandemie některé rozdíly dále zvýraznila, takže někteří občané zůstali při tom, jak se digitalizace urychluje, opomenuti. Zdá se, že není cesty zpět a že pracovní místa, vzdělávání, zdravotnictví a veřejné služby budou na digitálních technologiích zcela jistě stále více závislé. V nejvzdálenějších regionech platí ještě více než jinde, že neschopnost zajistit všeobecný a spolehlivý přístup k digitálním technologiím a účinné využívání souvisejících zdrojů prohlubuje nerovnosti. Je naléhavě nutné zavést v nejvzdálenějších regionech přístup k satelitnímu vysokorychlostnímu internetu, který obyvatelům umožní využívat digitální technologie.

3.2.4. V nejvzdálenějších regionech by měly převažovat činnosti související s oceány, moři a mořskými zdroji, neboť mají velký potenciál posílit hospodářství, vytvářet kvalitní pracovní místa a zajistit dobré životní podmínky občanů. Týká se to celé řady podniků všech velikostí. Pro využití všech příležitostí spojených s charakteristickými vlastnostmi nejvzdálenějších regionů je nezbytné vytrvalé úsilí v oblasti výzkumu a inovací. Takový přístup je nezbytný jak pro rozvoj tradičních činností, tak pro vytváření nových odbytišť, což by také mohlo pomoci přilákat mladé lidi.

3.3. Naléhavá potřeba posílit zapojení občanské společnosti

3.3.1. Evropské programy (Erasmus+, Horizont 2020 atd.) podporují několik pilotních projektů realizovaných v nejvzdálenějších regionech. Aktualizace strategického partnerství Komise s těmito regiony by měla být příležitostí k posílení této podpory a dalšímu šíření těchto projektů. Půjde o to, podporovat projekty v oblasti energetické soběstačnosti, potravinové soběstačnosti, udržitelného cestovního ruchu, vzdělávání dětí, odborné přípravy dospělých a sociálního začleňování. Nezbytným předpokladem pro rozvoj hospodářství nejvzdálenějších regionů musí být digitální rozvoj.

3.3.2. Vzhledem k výraznému dopadu pandemie COVID-19 na společnosti v nejvzdálenějších regionech vyzývá EHSV k provádění hospodářských a sociálních projektů zaměřených na prosperitu, pro které bude mít prvořadý význam zajistit dobré životní podmínky občanů a nenechat nikoho stranou. Hlavní výzvou pro tyto regiony je, jak napravit nerovnosti a nerovnováhy. Krize odhalila a prohloubila dlouhodobé rozdíly v těchto společnostech, zejména pokud jde o přístup ke zdravotní péči a vzdělání. Zdá se, že výskyt onemocnění COVID-19 byl vyšší mezi nejchudšími lidmi. U těchto lidí je také méně pravděpodobné, že budou moci pracovat na dálku. Nejvzdálenější regiony se mohou stát určitými laboratoři, které v rámci oživení umožní napravit nedostatky v sociální, hospodářské a environmentální politice. V těchto regionech nesmí evropské fondy představovat pouze čísla, cíle a termíny: musí také symbolizovat společnou vizi budoucnosti a skutečný zájem o evropský projekt.

3.3.3. Provádění plánů na podporu oživení v nejvzdálenějších regionech musí být příležitostí, jak vyzkoušet nové postupy pro kontrolu přidělování finančních prostředků a zdrojů. Vzniklá partnerství mohou být spojena s povinností vytvářet monitorovací výbory, v nichž bude zastoupena široká škála zúčastněných stran z řad organizací občanské společnosti. Posouzení přínosů nejvzdálenějších regionů pro EU představuje příležitost, jak vyzvat k dosažení širokého konsensu mezi politickými stranami, sociálními subjekty, podnikateli, odbory a občanskou společností, a zajistit tak co největší úspěch těchto regionů v EU.

3.4. Vzhledem k obrovským výzvám, jež vyvolala pandemie COVID-19 a očekávané transformace, je v nejvzdálenějších regionech nutná aktivní spolupráce všech aktérů zastupujících občanskou společnost, přičemž je třeba respektovat odpovědnost a pravomoci každého z nich. Sociální dialog je klíčovým nástrojem pro provádění opatření na podporu oživení v nejvzdálenějších regionech. S jeho pomocí by mělo být možné vyzkoušet nové postupy pro kontrolu přidělování finančních prostředků a zdrojů. Partnerství mohou zahrnovat povinnost zřídit monitorovací výbory, v nichž bude zastoupena široká škála zúčastněných stran, včetně sociálních partnerů, kteří by měli hrát stěžejní úlohu, a dalších organizací občanské společnosti. Posouzení přínosů nejvzdálenějších regionů pro EU představuje příležitost, jak vyzvat k širokému konsensu, který by zajistil, aby byly tyto regiony EU co nejúspěšnější.

3.5. I na nejvzdálenější regiony plně doléhají požadavky globalizace, která se vyznačuje zejména rostoucím propojením jednotlivých území, kultur a ekonomik. Představují hranice EU, které jsou od kontinentu velmi vzdálené. Řízení migračních toků a ochrana hranic jsou pro tyto regiony ve skutečnosti i nadále velkou výzvou. Tato skutečnost vede ke zranitelnosti, kterou krize způsobená pandemií ještě zhoršila. Ve svém sdělení ze dne 12. září 2007 nazvaném „Strategie pro nejvzdálenější regiony: výsledky a výhledy do budoucnosti“ se Evropská komise rozhodla zaměřit na situaci, jež v nejvzdálenějších regionech panuje v souvislosti s imigrací. Z analýzy vyplynulo, že se v těchto regionech složitě prolínají jednotlivé úrovně veřejné správy. Toto různorodé uspořádání komplikuje stanovení společného přístupu k řešení otázky migrace ve všech těchto regionech.

V Bruselu dne 20. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

(průzkumné stanovisko na žádost francouzského předsednictví)

(2022/C 194/09)

Zpravodajka: **Franca SALIS-MADINIER**

Žádost francouzského předsednictví dopis ze dne 21. září 2021
Rady o vypracování stanoviska

Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	16. prosince 2021
Přijato na plenárním zasedání	20. ledna 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	172/32/70

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV sdílí názor, který Komise vyjádřila ve své strategii pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (BOZP) na období 2021–2027, a považuje sociální dialog za zásadní nástroj pro dosažení tří klíčových cílů, kterými jsou předvídání a řízení změn ve světě práce v důsledku ekologické, digitální a demografické transformace, zlepšení prevence pracovních úrazů a nemocí z povolání a připravenost na možné budoucí zdravotní krize.

1.2. Pandemie je příležitostí k vytvoření nových kolektivních schopností pro řešení budoucích krizí a zmírnění jejich dopadů na BOZP. Plán na podporu oživení by měl posílit úlohu sociálních partnerů v členských státech, v nichž je nejméně významná.

1.3. EHSV doporučuje provést komplexní a integrovanou výhledovou analýzu dopadu digitalizace na trh práce, jež by umožnila předvídat prudké změny, které přináší, a vypracovat dlouhodobou strategii týkající se BOZP.

1.4. Evropská rámcová dohoda z roku 2002 neumožňuje reagovat na nové výzvy spojené s prací na dálku. EHSV doporučuje vypracovat nové pokyny, které by se zvláště zaměřily na prevenci psychosociálních rizik a muskuloskeletálních poruch.

1.5. EHSV vyzývá inspektoráty práce, aby prováděly kontroly podmínek práce na dálku, a to na žádost zaměstnance a s respektováním jeho soukromého života v souladu s vnitrostátními právními předpisy.

1.6. EHSV doporučuje důkladně monitorovat náklady na nemoci z povolání, jako jsou srdeční choroby a syndrom vyhoření, a dospět tak k vhodným opatřením na vhodné úrovni, jejichž cílem bude nulový výskyt těchto onemocnění.

1.7. EHSV vyzývá k rozvoji kultury prevence prostřednictvím odborné přípravy subjektů sociálního dialogu, zvyšování povědomí o nově vznikajících rizicích a posilování a šíření zdrojů, které jsou k dispozici.

1.8. EHSV se domnívá, že v členských státech musí být prováděny dohody uzavřené podle čl. 155 odst. 2 SFEU mezi sociálními partnery. EHSV žádá Komisi, aby se sociálními partnery projednala provádění samostatných dohod a postup společné žádosti o rozhodnutí Rady s tím, že bude respektována autonomie sociálních partnerů a dodržen postup podle článku 155 SFEU.

1.9. EHSV vyzývá k vypracování referenčních norem a nástrojů pro hodnocení rizik k okamžitému použití, které jsou obzvláště užitečné pro velmi malé a střední podniky. Mají-li malé a střední podniky plnit povinnosti v oblasti BOZP, potřebují odpovídající pokyny, školení a finanční podporu.

1.10. EHSV se zasazuje o vytvoření mechanismu pro hodnocení dopadu legislativních iniciativ, kolektivních smluv a evropských akčních plánů a opakuje své doporučení⁽¹⁾, aby na 10 000 pracovníků připadal jeden inspektor práce.

1.11. EHSV vyzývá k proaktivnější kampani „vize nula“, jež se v souladu s rámcovou směrnicí zaměří na prevenci a odstranění rizik.

1.12. Pokud jde o boj proti rakovině související s výkonem povolání, EHSV požaduje ambicióznější postoj, který by pokrýval všech 50 prioritních karcinogenů, látek toxických pro reprodukci a nebezpečných léků včetně stresu⁽²⁾ a práce na směny⁽³⁾.

1.13. EHSV žádá, aby EU přijala právní předpisy týkající se psychosociálních rizik. Účinný přístup k prevenci předpokládá zaměřit se na pracovní prostředí, a nikoli pouze na duševní zdraví jednotlivce.

1.14. EHSV se domnívá, že rozvoj komplexní, udržitelné a integrované politiky prevence vyžaduje, aby se znovu začalo pracovat na návrhu směrnice o muskuloskeletálních poruchách.

1.15. EHSV žádá, aby byly změněny právní předpisy o umělé inteligenci⁽⁴⁾. EHSV doporučuje, aby bylo posuzování shody třetí stranou povinné pro veškerou vysoce rizikovou umělou inteligenci.

1.16. EHSV požaduje, aby byli do oblasti působnosti strategického rámce začleněni pracovníci platform. Mělo by být zaručeno právo organizovat se, být zastoupen a kolektivně vyjednávat a práva na sociální ochranu by měla být rozšířena i na tyto pracovníky.

2. Souvislosti

2.1. Francie požádala v souvislosti s budoucím předsednictvím EU Výbor, aby vypracoval toto stanovisko a prozkoumal v něm otázku účinnosti sociálního dialogu⁽⁵⁾ jako nástroje podpory BOZP.

2.2. Komise navrhuje nový strategický rámec pro BOZP se třemi klíčovými cíli, kterými jsou předvídání a řízení změn ve světě práce v důsledku ekologické, digitální a demografické transformace, zlepšení prevence pracovních úrazů a nemocí z povolání a připravenost na možné budoucí zdravotní krize.⁽⁶⁾ Komise se při dosahování těchto tří cílů spoléhá zejména na sociální dialog.

2.3. Strategický rámec uplatňuje přístup „vize nula“ s cílem eliminovat úmrtí související s výkonem povolání v EU a zaměřuje se na rovnost žen a mužů v oblasti BOZP.

2.4. Za prioritní oblast je označován boj proti rakovině spojené s výkonem povolání. Komise se zavazuje stanovit závazné limitní hodnoty expozice na pracovišti pro další karcinogenní látky.

3. Obecné připomínky

3.1. Sociální dialog jako základní nástroj prevence rizik

3.1.1. Při řešení problémů v oblasti BOZP mají zásadní význam dvoustranná jednání evropských sociálních partnerů. Samostatné dohody jsou však někdy prováděny různě, a to v závislosti na relativní intenzitě sociálního dialogu a rozmanitosti systémů pracovněprávních vztahů v členských státech.⁽⁷⁾ Dohody, jejichž výsledkem jsou směrnice Rady po předchozí žádosti obou smluvních stran, se zdají účinnější, neboť zaručují, že v členských státech budou přijaty konkrétní akční plány. EHSV žádá Komisi, aby se sociálními partnery projednala lepší provádění samostatných dohod a postup společné žádosti o rozhodnutí Rady s tím, že bude respektována autonomie sociálních partnerů a dodržen postup podle článku 155 SFEU.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 114.

⁽²⁾ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/>.

⁽³⁾ <https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx>.

⁽⁴⁾ Evropská komise (2021), návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (akt o umělé inteligenci) a mění určité legislativní akty Unie, COM(2021) 206 final.

⁽⁵⁾ Evropský sociální dialog zahrnuje diskuse, konzultace, jednání a společné akce organizací zastupujících sociální partnery (zaměstnavatele a zaměstnance). Rozlišuje se mezi tripartitním dialogem s veřejnými orgány a bipartitním dialogem mezi odbory a evropskými zaměstnavateli.

⁽⁶⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0323&qid=1626089672913#PP1Contents>.

⁽⁷⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/cs/publications/report/2021/right-to-disconnect-exploring-company-practices>.

3.1.2. Evropský sociální dialog pomohl zlepšit pracovní podmínky pracovníků, ať už na mezioborové úrovni (stres na pracovišti⁽⁸⁾), násilí a obtěžování⁽⁹⁾), nebo na odvětvové úrovni (muskuloskeletální poruchy v zemědělství⁽¹⁰⁾), ochrana zdraví v kadeřnických salonech⁽¹¹⁾), krystalický oxid křemičitý v chemickém a těžebním průmyslu⁽¹²⁾), prevence poranění ostrými předměty v nemocnicích⁽¹³⁾).

3.1.3. Odvětvové dohody, které stanoví minimální standardy nebo obecné pokyny pro oblast BOZP, jsou důležité zejména pro malé a střední podniky, které nemají vždy potřebné prostředky na plánování zlepšení pracovních podmínek. Při jejich provádění potřebují malé a střední podniky poradenství, odbornou přípravu a finanční podporu.

3.1.4. Sociální dialog je cenným nástrojem pro podniky i celou společnost. Opatření v oblasti BOZP prováděná prostřednictvím sociálního dialogu příznivě přispívají ke zdraví pracovníků, mohou zlepšovat ziskovost podniků a snižují náklady na zdravotní péči a počet absencí⁽¹⁴⁾. Náklady na pracovní úrazy a nemoci z povolání, které společnost nese, se odhadují na 3,3 % HDP EU⁽¹⁵⁾ (476 miliard EUR), což je více než polovina finančních prostředků plánu na podporu oživení. Tento podíl se v členských státech značně liší v závislosti na průmyslové struktuře, legislativním kontextu a platných preventivních opatřeních.

3.1.5. V krizové situaci měla opatření přijatá veřejnými orgány velké dopady na jednotlivá odvětví: zavírání škol, obchodů atd. Řada podniků v odvětví hotelových a stravovacích služeb, kultury a dalších se obává úpadku⁽¹⁶⁾.

3.1.6. Jednání umožnila zajistit kontinuitu aktivit, a tedy přežití evropské ekonomiky. V odvětvích, jako je doprava, obchod a zemědělství, sehráli evropští sociální partneři zásadní úlohu při řešení nezbytných úprav, dočasného, nebo dokonce trvalého přerušení činnosti a jejich dopadu na zaměstnanost. S ohledem na možné budoucí krize bude třeba se z těchto zkušeností poučit.

3.1.7. Toto hodnocení však nemůže nepoukázat na značné nedostatky. Kvalita vnitrostátních mechanismů sociálního dialogu se různí.⁽¹⁷⁾ V mnoha členských státech byla opatření přijata bez včasné a rozsáhlé konzultace s vnitrostátními sociálními partnery. Některé vlády přijaly mimořádná opatření omezující jejich nezávislost, jako by představovali spíše překážku než řešení. Během zdravotní krize vyšlo najevo, že je třeba lépe řídit a koordinovat nezbytná opatření přijatá v členských státech. Je nezbytné posílit dialog mezi členskými státy, evropskými institucemi a vnitrostátními a evropskými sociálními partnery, a poskytnout tak řešení pro řízení krize.

3.1.8. EHSV konstatuje, že v rozsudku Soudního dvora EU ze září 2021 se uvádí, že Komise není povinna vyhovět žádostem sociálních partnerů o provádění uzavřených dohod, a vyzývá Komisi, aby stanovila jasná kritéria pro provádění dohod podepsaných sociálními partnery⁽¹⁸⁾. EHSV se domnívá, že v členských státech musí být prováděny dohody uzavřené podle čl. 155 odst. 2 SFEU mezi sociálními partnery.

3.2. Konkrétní připomínky

3.2.1. Digitální a klimatická transformace a nové formy nejistoty

3.2.1.1. Evropská centrální banka upozorňuje na makroekonomická a finanční rizika⁽¹⁹⁾ spojená s globálním oteplováním (ekonomické ztráty v důsledku zvyšování hladiny moří a změny ve srážkovém režimu) a ekologickou transformací (nárůst uvízlých aktiv, růst strukturální nezaměstnanosti, kolísání cen a inflace).

3.2.1.2. Robotizace, umělá inteligence, rozvoj nových obchodních modelů, různých forem využívání subdodavatelů a práce na dálku budou mít trvalý dopad na trh práce, využívání dovedností, organizaci práce, přizpůsobení pracovišť, pracovní rizika a způsoby jejich prevence.

⁽⁸⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=1106>.

⁽⁹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=5000>.

⁽¹⁰⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=1202>.

⁽¹¹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=5460>.

⁽¹²⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=1348>.

⁽¹³⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=en&agreementId=5595>.

⁽¹⁴⁾ <https://osha.europa.eu/cs/themes/good-osh-is-good-for-business>.

⁽¹⁵⁾ <https://visualisation.osha.europa.eu/osh-costs#!/>.

⁽¹⁶⁾ Viz Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 159, odstavec 2.3.

⁽¹⁷⁾ Zapojení sociálních partnerů do tvorby politik během pandemie COVID-19, Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek (Eurofound) (2021), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk.

⁽¹⁸⁾ Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 14.

⁽¹⁹⁾ ECB (2021), *Climate change and monetary policy in the euro area* (Změna klimatu a měnová politika v eurozóně), Occasional Paper Series, č. 271/září 2021.

3.2.1.3. I když základní normou zůstává smlouva na dobu neurčitou, jsme svědky nárůstu takzvaných „flexibilních“ nebo „nestandardních“ forem zaměstnání, jako je práce na zavalanou a práce prostřednictvím platform. Vzhledem k tomu, že tito pracovníci mají malý vliv na způsob výkonu své práce, setkávají se častěji se **špatnými pracovními podmínkami** (nepohodlná poloha, příliš vysoké tempo, práce pod vysokým tlakem či nedostatečná samostatnost a rozmanitost úkolů).⁽²⁰⁾

3.2.1.4. Tyto změny vedou k **přesunu pracovních rizik**. Nejprve směrem k okrajovým skupinám pracovníků v důsledku kombinace rozvoje subdodavatelských a nejistých smluv, které poskytují menší ochranu z hlediska BOZP. Dále pak k novým nejistým situacím spojeným s pracovními podmínkami, a to v důsledku hybridizace pružných forem organizace a obnovených forem starých taylorovských postupů. A konečně směrem k novým nemocem z povolání, které se projevují chronickým nárůstem stresu při práci a souvisejících onemocnění.

3.3. Výzvy pro BOZP v digitálním ekosystému

3.3.1. Informační a komunikační technologie postupně utvářejí nový digitální ekosystém, jehož typickou složkou je především **práce na dálku**. Její široké využití odpovídá očekáváním, jelikož 80 % zaměstnavatelů a 76 % pracovníků v Evropě chce pokračovat v práci na dálku i po skončení krize⁽²¹⁾. Práce na dálku, která poskytuje větší flexibilitu, však s sebou nese nové výzvy, jako je nedostatečné vybavení, pocit izolace, potíže s psychickým odpojením od práce a nedostatečná podpora ze strany nadřízených. 25 % pracovníků v Evropě uvádí, že se cítí neustále emocionálně vyčerpáno svou prací, a to pravidelně, což je hlavní aspekt syndromu vyhoření⁽²²⁾. Práce na dálku s sebou nese nové výzvy také pro zaměstnavatele, pokud jde například o rozsáhlejší nákupy vybavení pro práci na dálku nebo o řízení a organizaci práce na dálku.

3.3.2. Pokroky v **robotice** vedou k přesunu od výrobních úkolů k dohledu nad automatizovanými procesy. Odhaduje se, že do roku 2030 by mohlo být v EU automatizováno 22 % pracovních míst, což představuje 53 milionů pracovních míst⁽²³⁾. Automatizace může zlepšit pracovní podmínky (bezpečnost a ergonomie pracovišť, pestřejší úkoly, odstranění obtížných a nebezpečných úkonů). Je samozřejmě rovněž důležité sledovat a zmírňovat možná rizika v oblasti BOZP vyvolaná těmito změnami, které by v případě, že by jejich účelem byla pouze produktivita, mohly vést ke zhoršení pracovních podmínek.

3.3.3. Velká část toho, čeho jsme dosáhli díky umělé inteligenci, je zatím stále v plenkách, což platí pro **algoritmické řízení** v ekonomice platform a u některých logistických gigantů. Výzva je dvojí: nahradit dohlázele při kontrole a sledování výkonu a zvýšit produktivitu prostřednictvím racionalizace práce, která je někdy dováděna do extrému. Podle vědeckých studií, které komplexně shrnul Evropský odborový institut, se z hlediska BOZP v těchto postupech objevují „klasická“ rizika spojená s racionalizací (zvýšení intenzity a náročnosti práce, menší pestrost úkolů), která se překrývají s „nově vznikajícími“ riziky spojenými s digitalizací (psychické přetížení, hyperkonektivita, sociální izolace)⁽²⁴⁾.

3.3.4. Do podniků se postupně zavádí algoritmické řízení, které zde řeší výzvy spojené s **prací na dálku**. Neustálé sledování a hodnocení však představuje riziko pro duševní zdraví pracovníků⁽²⁵⁾, zejména kvůli efektu „Velkého bratra“ a stírání hranic mezi soukromým a pracovním životem. Bez nezbytných ochranných záruk mohou tyto technologie porušovat základní práva, jimiž je právo na soukromí a důstojnost.

3.3.5. Komise se ve svém návrhu právních předpisů o umělé inteligenci⁽²⁶⁾ nezabývá přímo otázkami **vysoce rizikových aplikací** na pracovišti. EHSV doporučil, aby bylo posuzování shody třetí stranou povinné pro veškerou vysoce rizikovou umělou inteligenci⁽²⁷⁾. Systémy umělé inteligence, které hodnotí chování, pracovní dobu nebo výkonnost pracovníka či zjišťují jeho emoce, musí být posouzeny třetí stranou z hlediska shody, jsou-li kvalifikovány jako vysoce rizikové.

⁽²⁰⁾ Bérastégui P. (2021), *Exposure to Psychosocial Risk Factors in the Gig Economy: A Systematic Review* (Vystavení psychosociálním rizikovým faktorům v zakázkové ekonomice: systematický přehled), zpráva ETUI 2021.01.

⁽²¹⁾ Průzkum Littler Mendelson (2020), Littler European Employer COVID-19 Survey Report.

⁽²²⁾ Eurofound (2020), *Living, working and COVID-19* (Život, práce a COVID-19), série COVID-19, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk.

⁽²³⁾ <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/the-future-of-work-in-europe>.

⁽²⁴⁾ Bérastégui P. (2021), *Exposure to Psychosocial Risk Factors in the Gig Economy: A Systematic Review* (Vystavení psychosociálním rizikovým faktorům v zakázkové ekonomice: systematický přehled), zpráva ETUI 2021.01.

⁽²⁵⁾ APPG (2021), *The new frontier: Artificial Intelligence at work* (Nová hranice: umělá inteligence na pracovišti).

⁽²⁶⁾ Evropská komise (2021), návrh nařízení, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro umělou inteligenci (akt o umělé inteligenci) (COM(2021) 206 final).

⁽²⁷⁾ Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 61, odstavec 1.10.

3.4. Transformace, přechody a „nové nemoci“

3.4.1. Spíše než počet pracovních úrazů nyní vzrůstá počet nemocí z povolání. Mezi lety 2000 a 2016 se v souvislosti s dlouhou pracovní dobou celosvětově zvýšil počet úmrtí na srdeční choroby o 41 % a na mozkovou mrtvici o 19 %. ⁽²⁸⁾ Stále častější jsou také psychické potíže související s prací, jako je deprese. 17 až 35 % depresí lze přičíst práci ⁽²⁹⁾, což naznačuje rostoucí trend psychosociálních rizik a jejich dopadu na zdraví pracovníků.

3.4.2. Posun v druhu onemocnění je patrný také u **fyzických rizikových faktorů**. Počet pracovních úrazů se mírně snížil ⁽³⁰⁾, zatímco celosvětově nejčastější příčinou pracovní neschopnosti zůstávají muskuloskeletální poruchy ⁽³¹⁾. Z posledního **průzkumu ESENER** vyplývá, že opakované pohyby horních končetin a dlouhodobé sezení jsou dva rizikové faktory, kterým jsou pracovníci vystaveni nejvíce. ⁽³²⁾ BOZP tedy již neohrožuje ani tak ojedinělé vystavení vysoce nebezpečným situacím, jako spíše dlouhodobé působení nízkých rizikových faktorů.

4. Perspektivy pro zlepšení účinnosti sociálního dialogu a zmírnění rizik v oblasti BOZP

4.1. Pandemie je příležitostí k vytvoření nových kolektivních schopností v reakci na zdravotní, ekologické a demografické krize. Sociální partneři mají nejlepší předpoklady k tomu, aby předpovídali změny, předvídali nové potřeby v oblasti odborné přípravy, přizpůsobovali se novému prostředí, identifikovali nově vznikající rizika ⁽³³⁾ a připravovali se na transformaci výrobních procesů.

4.2. Je důležité zajistit účinné provádění dohod uzavřených v rámci sociálního dialogu. EHSV opětovně podporuje ⁽³⁴⁾ doporučení MOP ⁽³⁵⁾, aby na 10 000 pracovníků připadal jeden inspektor práce, a zdůrazňuje, že je třeba v oblasti BOZP posílit úlohu zástupců odborů. Sociální partneři musí být v souladu s rámcovou směrnicí na všech úrovních dostatečně zapojeni do navrhování a provádění preventivních opatření.

4.3. Vzhledem k tomu, že je rozsáhle využívána práce na dálku, je nutné rozšířit působnost inspekce práce. Inspektoři musí mít možnost kontrolovat podmínky práce na dálku, a to na žádost zaměstnance a při respektování jeho soukromého života, jak je tomu ve Španělsku ⁽³⁶⁾. To znamená zjišťování a zaznamenávání stížností týkajících se chybějícího potřebného vybavení, nedodržování práva odpojit se atd.

4.4. EHSV doporučuje provést výhledovou analýzu dopadu digitalizace na práci v členských státech, včetně zhodnocení dovedností, organizace práce, pracovních rizik a způsobů, jak jim předcházet.

4.5. Je třeba důkladně sledovat nárůst nákladů v souvislosti s nemocemi z povolání, jako jsou srdeční choroby a syndrom vyhoření, a dospět tak k vhodným opatřením na vhodné úrovni, jejichž cílem bude nulový počet úmrtí.

4.6. Současná úprava neumožňuje důkladné posouzení dopadu samostatných rámcových dohod. Dostupné údaje jsou útržkovité a protokoly neumožňují stanovit příčinnou souvislost. Je třeba investovat do vývoje ukazatelů specifických pro každou dohodu a do dlouhodobého systému, který by umožnil stanovit příčinnou souvislost, a to při plném respektování autonomie sociálních partnerů při provádění rámcových dohod.

4.7. Tyto specifické ukazatele budou doplněny širšími ukazateli pro sledování pokroku dosaženého v oblasti BOZP. Toho by mohlo být úkolem **průzkumů ESENER**, které by se podle EHSV měly provádět častěji a měly by se systematictěji zabývat problémy v oblasti BOZP. Takový mechanismus umožní posoudit rozsah prováděných iniciativ a v případě potřeby navrhnout nová opatření.

⁽²⁸⁾ MOP (2021) *WHO/ILO Joint Estimates of the Work-related Burden of Disease and Injury* (Společné odhady WHO/MOP týkající se nemocí z povolání a pracovních úrazů), 2000–2016.

⁽²⁹⁾ Niedhammer et al. (2021). *Update of the fractions of cardiovascular diseases and mental disorders attributable to psychosocial work factors in Europe* (Aktuální informace o podílu případů kardiovaskulárních onemocnění a duševních poruch, které lze přičíst psychosociálním faktorům práce v Evropě), *Int Arch Occup Environ Health*.

⁽³⁰⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211012-2>.

⁽³¹⁾ Cieza et al. (2020). *Global estimates of the need for rehabilitation based on the Global Burden of Disease study 2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019* (Celosvětové odhady potřeb v oblasti rehabilitace vycházející ze studie věnované celosvětové zátěži onemocnění z r. 2019: systematická analýza pro studii věnovanou celosvětové zátěži onemocnění z r. 2019), *The Lancet*, 396: 10267.

⁽³²⁾ EU-OSHA (2020), *European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks* (Evropský průzkum podniků na téma nových a vznikajících rizik (ESENER 2019) – stručné informace).

⁽³³⁾ <https://osha.europa.eu/cs/emerging-risks>.

⁽³⁴⁾ Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 114.

⁽³⁵⁾ <https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf>.

⁽³⁶⁾ <https://ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=23324&langId=en>.

4.8. Dozorčí úlohu Evropského orgánu pro pracovní záležitosti ⁽³⁷⁾ by mohl vykonávat **Výbor vrchních inspektorů práce**, a to **poskytováním příležitostí a doporučení k výměně osvědčených postupů a podporou budování kapacit v oblasti uplatňování právních předpisů a provádění dohod o sociálním dialogu, které nebyly přeměněny na směrnice**.

4.9. Správné propojení mezi evropským a vnitrostátním sociálním dialogem vyžaduje širší zapojení sociálních partnerů ve všech členských státech. Mohly by být uvolněny finanční prostředky na posílení kapacit sociálních partnerů tam, kde jsou slabé.

4.10. EHSV podporuje veškeré iniciativy na pomoc malým a středním podnikům v jejich úsilí o prevenci. Můžeme uvést nedávnou normu ISO 45003 ⁽³⁸⁾ týkající se psychosociálních rizik a platformu OiRA, která je pravidelně rozšiřována o nové moduly, a portál „Healthy workplaces“ seskupující zdroje, které jsou k dispozici zaměstnavatelům. Ve Francii využilo platformu OiRA 61 000krát ⁽³⁹⁾ 42 000 uživatelů, což je polovina uživatelů. EHSV zdůrazňuje, že tyto nástroje k okamžitému použití představují příležitost pro podniky, které nemají potřebné vlastní zdroje, a připomíná, že posouzení rizik je základním pilířem prevence.

4.11. Přístup „vize nula“ musí být v souladu s rámcovou směrnicí proaktivnější a zaměřený na odstranění rizik. Veškeré politiky v oblasti BOZP musí dodržovat zásadu prevence vypracovanou a prováděnou prostřednictvím sociálního dialogu za podpory striktních právních předpisů.

4.12. Pokud jde o boj proti rakovině související s výkonem povolání, EHSV požaduje ambicióznější postoj, který by pokrýval všech 50 prioritních karcinogenů. Oblast působnosti směrnice 2004/37/ES musí být rozšířena i na látky toxické pro reprodukci a nebezpečné léky ⁽⁴⁰⁾. Kromě toho riziko vzniku rakoviny zvyšuje chronický stres ⁽⁴¹⁾ a noční směny jsou příčinou rakoviny prsu, prostaty a tlustého střeva a konečníku ⁽⁴²⁾. Měl by být přijat přístup založený na riziku, a nikoli metodika, která považuje ochranu pracovníků za něco, co způsobuje náklady.

4.13. Muskuloskeletální poruchy jsou v EU stále největším zdravotním problémem v oblasti BOZP. Na podnikové úrovni jsou zárukou účinnosti prevence kvalita sociálního dialogu a řádné fungování výboru pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, pokud existují. Pomoci může také sociální dialog na odvětvové úrovni, a to prostřednictvím konkrétních pokynů, činností zaměřených na zvyšování povědomí a výměnu zkušeností a šíření osvědčených postupů. Na evropské úrovni vyžaduje rozvoj komplexní, udržitelné a integrované politiky, aby se opětovně začalo pracovat na návrhu směrnice o muskuloskeletálních poruchách.

4.14. Neúplné provedení samostatné rámcové dohody o pracovním stresu z roku 2004 poukazuje na potřebu evropských právních předpisů týkajících se psychosociálních rizik. EHSV připomíná, že účinný přístup k prevenci předpokládá zaměřit se na příčinné faktory, tedy na organizaci práce. Přístup zaměřený na duševní zdraví jedince neumožní odstranění pracovního stresu.

4.15. EHSV zdůrazňuje, že je zapotřebí silný regulační rámec a zároveň účinný sociální dialog. Směrnice stanoví obecné pokyny v oblasti BOZP, zatímco různé úrovně sociálního dialogu umožňují nezbytné uzpůsobení odvětvovým a vnitrostátním zvláštnotem.

4.16. EHSV vyjadřuje politování nad tím, že z oblasti působnosti strategického rámce jsou vyloučeny osoby samostatně výdělečně činné. Část tzv. „samostatně výdělečně činných“ pracovníků platform je ve skutečnosti podřízena platformám prostřednictvím algoritmického řízení. Během pandemie vyšla najevo zranitelnost těchto pracovníků a nedostatečná prevence v rámci platform. Není žádoucí, aby byli tito pracovníci v důsledku svého vyloučení ze strategického rámce i nadále vystaveni nekontrolovaným rizikům.

4.17. EHSV zdůrazňuje, že mezi platformami a těmito pracovníky panují asymetrické vztahy, a připomíná, že svoboda sdružování a právo na kolektivní vyjednávání jsou základními právy. Pro usnadnění sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání má zásadní význam zajistit vhodnou organizaci a zastoupení. Kromě toho by měla být na tyto pracovníky rozšířena práva na sociální ochranu.

⁽³⁷⁾ Cílem Evropského orgánu pro pracovní záležitosti je podporovat dodržování předpisů a koordinaci mezi členskými státy při účinném prosazování právních předpisů EU v oblasti mobility pracovních sil a koordinace systémů sociálního zabezpečení.

⁽³⁸⁾ <https://www.iso.org/standard/64283.html>.

⁽³⁹⁾ <https://oiraproject.eu/en/news/road-transport-france-now-safer-oir-a>.

⁽⁴⁰⁾ Chemická látka, která může poškodit plodnost mužů nebo žen či ovlivnit vývoj dosud nenarozeného dítěte.

⁽⁴¹⁾ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/>.

⁽⁴²⁾ <https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenecite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx>.

4.18. Stejně důležité je věnovat pozornost pracovníkům se zdravotním postižením nebo chronicky nemocným pracovníkům. Zaměstnání umožňuje přístup k důstojnému bydlení, k plnohodnotnému společenskému a kulturnímu životu a k začlenění do společnosti. Pro dosažení cílů EU v oblasti začleňování je nutné snížit rozdíly mezi členskými státy a sjednotit politiky v oblasti zaměstnatelnosti a ekonomického, sociálního a kulturního začlenění.

4.19. Součástí sociálního dialogu musí být prevence vyloučení z trhu práce, jež musí podporovat návrat do zaměstnání (úprava pracoviště, návrat na částečný úvazek atd.). Doporučuje se provádění opatření zvyšujících povědomí o situaci pracovníků se zdravotním postižením nebo pracovníků, jimž hrozí vyloučení z důvodu nezpůsobilosti.

4.20. Zásadní význam pro zajištění bezpečnosti a zdraví pracujících mužů i žen má uznání rozmanitosti pracovní síly, včetně genderových rozdílů. EHSV má za to, že ačkoli bylo v této oblasti dosaženo určitého pokroku, je možné a nutné učinit více. Genderové rozdíly je třeba zohledňovat při vypracovávání politik v oblasti BOZP a strategií prevence. EHSV požaduje takový přístup k BOZP, který bude brát v potaz genderové hledisko, a to s cílem zajistit, aby otázka rovnosti žen a mužů byla začleněna do všech oblastí BOZP. EHSV zdůrazňuje, že má-li se těžit z přínosů sociálního dialogu, je důležité, aby se na něm rovnocenně podílely ženy.

4.21. Mladým pracovníkům musí být usnadněn přístup k informačním technologiím. Hlavním zdrojem jistoty zaměstnání v digitálním věku se stává celoživotní učení. Je rovněž důležité zohlednit starší pracovníky prostřednictvím podpory vzdělávacích příležitostí a ochrany před diskriminací na základě věku.

4.22. Přínosy práce na dálku závisejí na tom, jak tuto práci zaměstnavatel organizuje. Využívání práce na dálku musí být upraveno kolektivním vyjednáváním, aby se předešlo problémům, které plynou z mnoha průzkumů ⁽⁴³⁾. Evropská rámcová dohoda podepsaná v roce 2002 tyto nové výzvy neumožňuje řešit. EHSV doporučuje vypracovat nové pokyny, které by se zvláště zaměřily na prevenci psychosociálních rizik a muskuloskeletálních poruch.

4.23. Je třeba zdůraznit vazby mezi BOZP a ziskovostí podniku. Sociální dialog může díky svému vlivu na pracovní podmínky a setrvání v práci zabránit nákladům spojeným s pracovními úrazy a nemocemi z povolání. Jedná se o investici, jejíž výnosy převyšují náklady ⁽⁴⁴⁾.

4.24. Je třeba rozvíjet kulturu prevence prostřednictvím odborné přípravy jednotlivých subjektů sociálního dialogu, zvyšování povědomí o nově vznikajících rizicích a posilování a šíření zdrojů, které jsou k dispozici. EHSV v této souvislosti vyzývá k uvolnění finančních prostředků z plánu na podporu oživení.

V Bruselu dne 20. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽⁴³⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/cs/data/covid-19/working-teleworking>.

⁽⁴⁴⁾ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-ed_protect/-protrav/-travail/documents/publication/wcms_571914.pdf.

PŘÍLOHA

Následující pozměňovací návrhy byly v průběhu jednání zamítnuty, získaly však nejméně čtvrtinu odevzdaných hlasů (čl. 59 odst. 3 jednacího řádu):

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 2

Předkládá:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Odstavec 3.2.1.3

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
I když základní normou zůstává smlouva na dobu neurčitou, jsme svědky nárůstu takzvaných „flexibilních“ nebo „ne-standardních“ forem zaměstnání, jako je práce na zavalanou a práce prostřednictvím platform. Vzhledem k tomu, že tyto pracovníci mají malý vliv na způsob výkonu své práce, setkávají se častěji se špatnými pracovními podmínkami (nepohodlná poloha, příliš vysoké tempo, práce pod vysokým tlakem či nedostatečná samostatnost a rozmanitost úkolů) ⁽¹⁾. ⁽¹⁾ Bérastégui P. (2021), <i>Exposure to Psychosocial Risk Factors in the Gig Economy: A Systematic Review</i> (Vystavení psychosociálním rizikovým faktorům v zakázkové ekonomice: systematický přehled), zpráva ETUI 2021.01.	I když základní normou zůstává smlouva na dobu neurčitou, jsme svědky nárůstu takzvaných „flexibilních“ nebo „ne-standardních“ forem zaměstnání, jako je práce na zavalanou a práce prostřednictvím platform. Práce na dálku obnáší určitá rizika a případné obtíže spojené s tím, že se pracovník stane v pracovním prostředí neviditelným, s nedostatkem formálních a neformálních podpůrných struktur, osobních kontaktů s kolegy a přístupu k informacím, možností k povýšení a odborné přípravě, jakož i s možným zhoršením genderových nerovností a zvýšeným rizikem násilí a obtěžování ⁽¹⁾. Těmi je třeba se dále zabývat, aby byla pro tyto pracovníky zajištěna BOZP. ⁽¹⁾ Úř. věst. C 220, 9.6.2021, s. 13-25.

Odůvodnění

Navrhujeme vyškrtnout část tohoto velmi obecného prohlášení a použít text z konsensuálního stanoviska SOC/662 ⁽¹⁾, kde se mj. uvádí, že práce na dálku obnáší určitá rizika a případné obtíže spojené s tím, že se pracovník stane v pracovním prostředí neviditelným, s nedostatkem formálních a neformálních podpůrných struktur, osobních kontaktů s kolegy a přístupu k informacím, možností k povýšení a odborné přípravě, jakož i s možným zhoršením genderových nerovností a zvýšeným rizikem násilí a obtěžování.

Dále je třeba připomenout, že například osoby s pružným zaměstnáním nebo zaměstnané prostřednictvím platform často mají větší volnost při rozhodování o odpracovaných hodinách. Skutečnost, že práci zadává platforma, přímá souvisí s ergonomií práce atd. Jedná se o tentýž výkon práce, jako by tomu bylo bez platformy (např. řidič pro společnost Uber vs. řidič taxislužby). Platný není ani argument o nadměrné pracovní zátěži, neboť ve skutečnosti může být situace opačná.

⁽¹⁾ Dosud nezveřejněné v Úředním věstníku.

Dále neexistuje příčinná souvislost mezi flexibilní či nestandardní smlouvou a špatnými pracovními podmínkami.

Výsledek hlasování:

pro: 101

proti: 133

hlasování se zdrželo: 21

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 3

Předkládá:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Odstavec 3.2.1.4

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Tyto změny vedou k přesunu pracovních rizik. Nejprve směrem k okrajovým skupinám pracovníků v důsledku kombinace rozvoje subdodavatelských a nejistých smluv, které poskytují menší ochranu z hlediska BOZP. Dále pak k novým nejistým situacím spojeným s pracovními podmínkami, a to v důsledku hybridizace pružných forem organizace a obnovených forem starých taylorovských postupů. A konečně směrem k novým nemocem z povolání, které se projevují chronickým nárůstem stresu při práci a souvisejících onemocněních.	Tyto změny mohou vést k přesunu pracovních rizik. Tato potenciální rizika by mohlo pomoci řešit zaměření zvláštní pozornost v rámci sociálního dialogu nejprve směrem k okrajovým skupinám pracovníků u subdodavatelských a nejistých smluv, které mohou skýtat menší ochranu z hlediska BOZP. Dále pak k novým nejistým situacím spojeným s pracovními podmínkami, a to v důsledku hybridizace pružných forem organizace a obnovených forem starých taylorovských postupů. A konečně směrem k novým nemocem z povolání, které se projevují chronickým nárůstem stresu při práci a souvisejících onemocněních.

Odůvodnění

Touto změnou uznáváme, že posun ve formách práce vyžaduje více pozornosti prostřednictvím sociálního dialogu na odpovídající úrovni z hlediska BOZP. Navíc ačkoli mohou s novými formami práce vznikat i určité nové problémy, je třeba chápat, že ne všechny nestandardní formy zaměstnání, jako jsou např. subdodavatelské smlouvy, automaticky znamenají nižší ochranu z hlediska BOZP a mohou naopak tuto ochranu mít na téže úrovni, jako formy standardní.

Výsledek hlasování:

pro: 98

proti: 147

hlasování se zdrželo: 17

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 4**Předkládá:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci**Odstavec 4.2**

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Je důležité zajistit účinné provádění dohod uzavřených v rámci sociálního dialogu. EHSV opětovně podporuje ⁽¹⁾ doporučení MOP ⁽²⁾, aby na 10 000 pracovníků připadal jeden inspektor práce, a zdůrazňuje, že je třeba v oblasti BOZP posílit úlohu zástupců odborů. Sociální partneři musí být v souladu s rámcovou směrnicí na všech úrovních dostatečně zapojeni do navrhování a provádění preventivních opatření. ⁽¹⁾ https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/opinions-information-reports/opinions/health-safety-work-eu-strategic-framework-2021-2027 ⁽²⁾ https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf	Je důležité zajistit účinné provádění dohod uzavřených v rámci sociálního dialogu. EHSV bere na vědomí doporučení MOP ⁽¹⁾, aby na 10 000 pracovníků připadal jeden inspektor práce, a zdůrazňuje, že je třeba v oblasti BOZP posílit úlohu sociálních partnerů. Sociální partneři musí být v souladu s rámcovou směrnicí na všech úrovních dostatečně zapojeni do navrhování a provádění preventivních opatření. ⁽¹⁾ https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf

Odůvodnění

Navrhujeme „vzít na vědomí“ namísto „podpořit“. Ve druhé větě pak je namísto hovořit o sociálních partnerech obecně.

Výsledek hlasování:

pro: 103

proti: 150

hlasování se zdrželo: 15

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 5**Předkládá:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Odstavec 4.3

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Vzhledem k tomu, že je rozsáhle využívána práce na dálku, je nutné rozšířit působnost inspekce práce. Inspektoři musí mít možnost kontrolovat podmínky práce na dálku, a to na žádost zaměstnance a při respektování jeho soukromého života, jak je tomu ve Španělsku ⁽¹⁾. To znamená zjišťování a zaznamenávání stížností týkajících se chybějícího potřebného vybavení, nedodržování práva odpojit se atd. ⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=23324&langId=en	Vzhledem k tomu, že je rozsáhle využívána práce na dálku, pociťují některé členské státy potřebu rozšířit působnost inspekce práce. Ve Španělsku mají inspektoři možnost kontrolovat podmínky práce na dálku, a to na žádost zaměstnance a při respektování jeho soukromého života ⁽¹⁾. To znamená zjišťování a zaznamenávání stížností týkajících se chybějícího potřebného vybavení, nedodržování práva odpojit se atd. Od zaměstnavatelů by se mělo požadovat zajištění dostupnosti vybavení pro práci na dálku pouze v případě, že je zaměstnanec povinen pracovat z domova. ⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=23324&langId=en

Odůvodnění

Jakkoli souhlasíme s popisem systému konkrétního členského státu (Španělska) jako příkladem, není důvodné navrhnout zavedení tohoto systému též v jiných státech, neboť organizace a režimy inspekce práce jsou záležitostí členských států.

Jestliže zaměstnavatel již zajišťuje jedno pracoviště (běžně kancelář), kde má zaměstnanec veškeré potřebné vybavení, neměla by platit povinnost duplikovat toto vybavení pro práci z domova, pokud zaměstnavatel na zaměstnanci práci z domova nevyžaduje. Zvláště pro malé podniky může být duplikace pracovního vybavení velkou zátěží na straně nákladů.

Výsledek hlasování:

pro: 107

proti: 149

hlasování se zdrželo: 16

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 7

Předkládá:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitálij

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci**Odstavec 4.12**

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Pokud jde o boj proti rakovině související s výkonem povolání, EHSV požaduje ambicióznější postoj, který by pokrýval všech 50 prioritních karcinogenů. Oblast působnosti směrnice 2004/37/ES musí být rozšířena i na látky toxické pro reprodukci a nebezpečné léky. ⁽¹⁾ Kromě toho riziko vzniku rakoviny zvyšuje chronický stres ⁽²⁾ a noční směny jsou příčinou rakoviny prsu, prostaty a tlustého střeva a konečníku ⁽³⁾. Měl by být přijat přístup založený na riziku, a nikoli metodika, která považuje ochranu pracovníků za něco, co způsobuje náklady. ⁽¹⁾ Chemická látka, která může poškodit plodnost mužů nebo žen či ovlivnit vývoj dosud nenarozeného dítěte. ⁽²⁾ https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/ ⁽³⁾ https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenecite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx.	Pokud jde o boj proti rakovině související s výkonem povolání, EHSV vítá prozatímní dohodu Evropského parlamentu a Rady z konce roku 2021 o lepší ochraně pracovníků před riziky spojenými s expozicí karcinogenním a mutagenním látkám prostřednictvím aktualizace směrnice o karcinogenech a mutagenech.

Odůvodnění

Stojí za zmínku, že Evropský parlament a Rada dospěly v prosinci 2021 k předběžné dohodě o lepší ochraně pracovníků před riziky spojenými s expozicí karcinogenním a mutagenním látkám. Ke zlepšení ochrany pracovníků proti rakovině navrhla Komise v roce 2020 další omezení expozice rakovinotvorným chemickým látkám. Tato iniciativa je rovněž součástí závazku Komise bojovat proti tomuto onemocnění v rámci Evropského plánu boje proti rakovině. Komise zdůraznila, že na základě dohody o aktualizaci směrnice o karcinogenech a mutagenech bude přibližně 1 milion pracovníků lépe chráněn díky nastavení limitních hodnot pro expozici sloučeninám akrylonitrilu a niklu při práci a snížení limitů pro benzen.

Výsledek hlasování:

pro: 98

proti: 156

hlasování se zdrželo: 17

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 8**Předkládá:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Odstavec 4.13

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Muskuloskeletální poruchy jsou v EU stále největším zdravotním problémem v oblasti BOZP. Na podnikové úrovni jsou zárukou účinnosti prevence kvalita sociálního dialogu a řádné fungování výboru pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, pokud existují. Pomoci může také sociální dialog na odvětvové úrovni, a to prostřednictvím konkrétních pokynů, činností zaměřených na zvyšování povědomí a výměnu zkušeností a šíření osvědčených postupů. Na evropské úrovni vyžaduje rozvoj komplexní, udržitelné a integrované politiky, aby se opětovně začalo pracovat na návrhu směrnice o muskuloskeletálních poruchách.	Muskuloskeletální poruchy jsou v EU stále největším zdravotním problémem v oblasti BOZP. Na podnikové úrovni mohou v některých případech větší účinnost prevence zaručovat kvalita sociálního dialogu a řádné fungování výboru pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, pokud existují. Pomoci může také sociální dialog na odvětvové úrovni, a to prostřednictvím konkrétních pokynů, činností zaměřených na zvyšování povědomí a výměnu zkušeností a šíření osvědčených postupů. Na evropské úrovni vyžaduje rozvoj komplexní, udržitelné a integrované politiky, aby byla přijata opatření, jak je uvedeno v dokumentu Komise Strategický rámec EU pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na období 2021–2027 – Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v měnícím se světě práce.

Odůvodnění

Strategie Komise mimo jiné zahrnuje cíl zařadit do kampaně o zdravých pracovištích jako téma psychosociální a ergonomická rizika.

Výsledek hlasování:

pro: 95

proti: 161

hlasování se zdrželo: 16

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 9

Předkládá:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitáliš

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Odstavec 4.14

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Neúplné provedení samostatné rámcové dohody o pracovním stresu z roku 2004 poukazuje na potřebu evropských právních předpisů týkajících se psychosociálních rizik. EHSV připomíná, že účinný přístup k prevenci předpokládá zaměřit se na příčinné faktory, tedy na organizaci práce. Přístup zaměřený na duševní zdraví jedince neumožní odstranění pracovního stresu .	EHSV vyzývá k posílení úlohy sociálních partnerů, pokud jde o zvyšování povědomí o psychosociálních rizicích a přijímání preventivních opatření v této oblasti. Psychosociálními riziky je třeba se zabývat v první řadě na úrovni pracoviště/podniku. Neexistuje žádné univerzální řešení, které by fungovalo ve všech podnicích nebo ve všech členských státech, neboť i samotné problémy se různí. Ze zprávy o provádění, kterou vypracovali signatáři rámcové dohody, vyplývá, že jak provádění evropské rámcové dohody, tak i samotné zprávy jednoznačně přinášejí výraznou přidanou hodnotu v oblasti stresu souvisejícího s prací a v oblasti rozvoje sociálního dialogu, a to navzdory různým výzvám a překážkám. ⁽¹⁾ EHSV připomíná, že účinný přístup k prevenci předpokládá zaměřit se na příčinné faktory, tedy na organizaci práce. Přístup zaměřený na duševní zdraví jedince neumožní odstranění pracovního stresu. Psychosociální rizika jsou složitým problémem, na nějž mají vliv různé faktory, jako jsou pracovní podmínky, řízení pracovní zátěže, pracovní vztahy, ale také individuální schopnosti. ⁽¹⁾ https://www.buinessseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2008-02495-E.pdf

Odůvodnění

Měli bychom zde přístup více nasměrovat k posílení úlohy sociálních partnerů, pokud jde o zvyšování povědomí o psychosociálních rizicích a přijímání preventivních opatření v této oblasti. Psychosociálními riziky je třeba se zabývat v první řadě na úrovni pracoviště/podniku. Neexistuje žádné univerzální řešení, které by fungovalo ve všech podnicích nebo ve všech členských státech, neboť i samotné problémy se různí.

Nesouhlasíme s potřebou právních předpisů, schvalujeme však záměr Komise připravit ve spolupráci s členskými státy a sociálními partnery nelegislativní iniciativu na úrovni EU týkající se duševního zdraví při práci, která posoudí nově vznikající problémy v oblasti duševního zdraví pracovníků.

Pak je zde též zpráva o provádění, kterou vypracovali signatáři samostatné rámcové dohody o pracovním stresu <https://www.buinessseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2008-02495-E.pdf>, v níž se uvádí, že „jak provádění evropské rámcové dohody, tak i samotné zprávy jednoznačně přinášejí výraznou přidanou hodnotu v oblasti stresu souvisejícího s prací a v oblasti rozvoje sociálního dialogu, a to navzdory různým výzvám a překážkám“.

Výsledek hlasování:

pro: 97

proti: 159

hlasování se zdrželo: 14

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 10**Předkládá:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci**Odstavec 4.16**

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
EHSV vyjadřuje politování nad tím, že z oblasti působnosti strategického rámce jsou vyloučeny osoby samostatně výdělečně činné. Část tzv. „samostatně výdělečně činných“ pracovníků platform je ve skutečnosti podřízena platformám prostřednictvím algoritmického řízení. Během pandemie vyšla najevo zranitelnost těchto pracovníků a nedostatečná prevence v rámci platform. Není žádoucí, aby byli tito pracovníci v důsledku svého vyloučení ze strategického rámce i nadále vystaveni nekontrolovaným rizikům.	EHSV konstatuje, že do oblasti působnosti strategického rámce nejsou zahrnuty osoby samostatně výdělečně činné. EHSV již dříve doporučil, aby byla včas provedena studie za účasti Komise, odborníků a sociálních partnerů s cílem nalézt nejlepší řešení v souladu se zásadou, že i všechny osoby samostatně výdělečně činné musí pracovat v bezpečném a zdravém prostředí. EHSV rovněž konstatuje, že doporučení Rady ze dne 18. února 2003 o zlepšení ochrany zdraví a bezpečnosti osob samostatně výdělečně činných při práci ⁽¹⁾ uvádí, že by členské státy měly v rámci svých politik prevence pracovních úrazů a nemocí z povolání prosazovat bezpečnost a ochranu zdraví osob samostatně výdělečně činných, přičemž by měly brát v potaz zvláštní rizika, která existují v konkrétních odvětvích, a specifickou povahu vztahů mezi zadavatelskými podniky a osobami samostatně výdělečně činnými. ⁽¹⁾ https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1fd9fbe0-1ee4-4928-a47d-4404b5301bbd

Odůvodnění

Komise dne 9. prosince přijala návrh směrnice o zlepšení pracovních podmínek při práci prostřednictvím platform. K tomuto návrhu bude vypracováno zvláštní stanovisko EHSV (SOC/709), toto stanovisko by se proto příslušnými otázkami zabývat nemělo.

Text by měl odkazovat na doporučení Rady ze dne 18. února 2003 ke zlepšení ochrany zdraví a bezpečnosti samostatně výdělečně činných osob při práci.

Výsledek hlasování:

pro: 99

proti: 162

hlasování se zdrželo: 14

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 11**Předkládá:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitáliš

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci**Odstavec 4.17**

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
EHSV zdůrazňuje , že mezi platformami a těmito pracovníky panují asymetrické vztahy , a připomíná, že svoboda sdružování a právo na kolektivní vyjednávání jsou základními právy. Pro usnadnění sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání má zásadní význam zajistit vhodnou organizaci a zastoupení. Kromě toho by měla být na tyto pracovníky rozšířena práva na sociální ochranu.	EHSV konstatuje , že by měla být věnována zvláštní pozornost ochraně spravedlivého vztahu mezi platformami a pracovníky vykonávajícími práci prostřednictvím platform , a připomíná, že svoboda sdružování a právo na kolektivní vyjednávání jsou základními právy. Pro usnadnění sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání má zásadní význam zajistit vhodnou organizaci a zastoupení.

Odůvodnění

Pozměňovací návrh uznává potřebu chránit spravedlivý vztah mezi platformou a těmi, kteří ji využívají k výkonu práce, ať už jde o pracovníky, nebo podnikatele či osoby samostatně výdělečně činné. Dále pozměňovací návrh opravuje nesprávný předpoklad, že každý, kdo pracuje prostřednictvím platformy, je pracovník ve smyslu závislé činnosti, neboť se rovněž může jednat o osoby samostatně výdělečně činné nebo podnikatele.

Výsledek hlasování:

pro: 97

proti: 157

hlasování se zdrželo: 15

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 12**Předkládá:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitáliš

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Odstavec 4.22

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Přínosy práce na dálku závisejí na tom, jak tuto práci zaměstnavatel organizuje. Využívání práce na dálku musí být upraveno kolektivním vyjednáváním, aby se předešlo problémům, které plynou z mnoha průzkumů ⁽¹⁾. Evropská rámcová dohoda podepsaná v roce 2002 tyto nové výzvy neumožňuje řešit. EHSV doporučuje vypracovat nové pokyny, které by se zvláště zaměřily na prevenci psychosociálních rizik a muskuloskeletálních poruch. ⁽¹⁾ https://www.eurofound.europa.eu/cs/data/covid-19/working-teleworking	<i>Jak je uvedeno v rámcové dohodě z roku 2002, práce na dálku je pro pracovníka a dotčeného zaměstnavatele dobrovolná. Práce z domova může být vyžadována jakožto součást původní pracovní náplně pracovníka nebo může být zavedena následně coby dobrovolný prvek organizace pracovní činnosti.</i> Přínosy práce na dálku závisejí mj. na tom, jak tuto práci organizují zaměstnavatel a zaměstnanec a jak se ohledně této práce dohodnou. Využívání práce na dálku může být upraveno kolektivním vyjednáváním, aby se předešlo problémům, které plynou z mnoha průzkumů ⁽¹⁾. Evropská rámcová dohoda podepsaná v roce 2002 je i nadále platným nástrojem k řešení těchto výzev. ⁽¹⁾ https://www.eurofound.europa.eu/cs/data/covid-19/working-teleworking

Odůvodnění

Evropská rámcová dohoda z roku 2002 nadále umožňuje reagovat na výzvy spojené s prací na dálku.

Výsledek hlasování:

pro: 96

proti: 157

hlasování se zdrželo: 20

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 13

Předkládá:

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitáliš

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Odstavec 1.4

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Evropská rámcová dohoda z roku 2002 neumožňuje reagovat na nové výzvy spojené s prací na dálku. EHSV doporučuje vypracovat nové pokyny, které by se zvláště zaměřily na prevenci psychosociálních rizik a muskuloskeletálních poruch.	Evropská rámcová dohoda z roku 2002, doplněná rámcovou dohodou evropských sociálních partnerů o digitalizaci z roku 2020, poskytuje solidní základ pro řešení nových výzev spojených s prací na dálku.

Odůvodnění

Evropská rámcová dohoda z roku 2002 nadále umožňuje reagovat na výzvy spojené s prací na dálku.

Výsledek hlasování:

pro: 93

proti: 155

hlasování se zdrželo: 17

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 14**Předkládá:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci**Odstavec 1.10**

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
EHSV <i>se zasazuje o vytvoření mechanismu pro</i> hodnocení dopadu legislativních iniciativ, kolektivních smluv a evropských akčních plánů a <i>opakuje své doporučení</i> ⁽¹⁾ , <i>aby na 10 000 pracovníků připadal jeden inspektor práce..</i>	EHSV <i>vyzývá k dalšímu úsilí o</i> hodnocení dopadu legislativních iniciativ, kolektivních smluv a evropských akčních plánů.
⁽¹⁾ SOC/698	

Odůvodnění

Mechanismy pro hodnocení dopadu již existují. Také rámcové dohody samy počítají s monitorováním provádění.

Jak uvádí Komise, nemoc z povolání je úzce spjata se sociálním zabezpečením, které spadá do pravomoci členských států. Pokud jde o inspektoráty práce: je třeba vzít v úvahu i kvalitativní aspekt a skutečnost, že v jazyce MOP se inspekce práce netýká pouze zdraví a bezpečnosti, ale spadá sem též kontrola dalších oblastí (sociální otázky, nehlášená práce, služby zaměstnanosti atd.).

S příchodem pandemie a vzhledem k tomu, že počet fyzických inspekcí práce v některých členských státech poklesl v důsledku hygienických opatření, byly zavedeny digitální nástroje na podporu virtuálního zajištění těchto inspekcí (nebo alespoň některých jejich částí). Tyto nové pracovní postupy mohou též zvýšit efektivitu inspekcí práce. Je na členských státech, jak se rozhodnou své inspekce práce zorganizovat.

Výsledek hlasování:

pro: 96

proti: 154

hlasování se zdrželo: 16

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 15**Předkládá:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci**Odstavec 1.12**

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
Pokud jde o boj proti rakovině související s výkonem povolání, EHSV požaduje ambicióznější postoj, který by pokrýval všech 50 prioritních karcinogenů, látek toxických pro reprodukci a nebezpečných léků včetně stresu ⁽¹⁾ a práce na směny ⁽²⁾. ⁽¹⁾ https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/ ⁽²⁾ https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenicit�-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx	Pokud jde o boj proti rakovině související s výkonem povolání, EHSV vítá prozatímní dohodu Evropského parlamentu a Rady z konce roku 2021 o lepší ochraně pracovníků před riziky spojenými s expozicí karcinogenním a mutagenním látkám prostřednictvím aktualizace směrnice o karcinogenech a mutagenech.

Odůvodnění

Stojí za zmínku, že Evropský parlament a Rada dospěly v prosinci 2021 k předběžné dohodě o lepší ochraně pracovníků před riziky spojenými s expozicí karcinogenním a mutagenním látkám. Ke zlepšení ochrany pracovníků proti rakovině navrhla Komise v roce 2020 další omezení expozice rakovinou tvorným chemickým látkám. Tato iniciativa je rovněž součástí závazku Komise bojovat proti tomuto onemocnění v rámci Evropského plánu boje proti rakovině. Komise zdůraznila, že na základě dohody o aktualizaci směrnice o karcinogenech a mutagenech bude přibližně 1 milion pracovníků lépe chráněn díky nastavení limitních hodnot pro expozici sloučeninám akrylonitrilu a niklu při práci a snížení limitů pro benzen.

Výsledek hlasování:

pro: 98

proti: 156

hlasování se zdrželo: 17

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 16**Předkládá:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Odstavec 1.13

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
EHSV žádá, aby EU přijala právní předpisy týkající se psychosociálních rizik . Účinný přístup k prevenci předpokládá zaměřit se na pracovní prostředí, a nikoli pouze na duševní zdraví jednotlivce.	EHSV žádá, aby byla věnována větší pozornost psychosociálním rizikům a aby bylo v tomto ohledu vynaloženo další úsilí, a vyzývá k posílení úlohy sociálních partnerů, pokud jde o zvyšování povědomí o psychosociálních rizicích a přijímání preventivních opatření v této oblasti. Psychosociálními riziky je třeba se zabývat v první řadě na úrovni pracoviště/podniku. Neexistuje žádné univerzální řešení, které by fungovalo ve všech podnicích nebo ve všech členských státech, neboť i samotné problémy se různí. Ze zprávy o provádění, kterou vypracovali signatáři rámcové dohody, vyplývá, že jak provádění evropské rámcové dohody, tak i samotné zprávy jednoznačně přinášejí výraznou přidanou hodnotu v oblasti stresu souvisejícího s prací a v oblasti rozvoje sociálního dialogu, a to navzdory různým výzvám a překážkám. Účinný přístup k prevenci předpokládá zaměřit se na pracovní prostředí, a nikoli pouze na duševní zdraví jednotlivce. Psychosociální rizika jsou však složitým problémem, na nějž mají vliv různé faktory, jako jsou pracovní podmínky, řízení pracovní zátěže, pracovní vztahy, ale také individuální schopnosti.

Odůvodnění

Právní předpisy nepředstavují všelék. Měli bychom zde přístup více nasměrovat k posílení úlohy sociálních partnerů, pokud jde o zvyšování povědomí o psychosociálních rizicích a přijímání preventivních opatření v této oblasti. Psychosociálními riziky je třeba se zabývat v první řadě na úrovni pracoviště/podniku. Neexistuje žádné univerzální řešení, které by fungovalo ve všech podnicích nebo ve všech členských státech, neboť i samotné problémy se různí.

Nesouhlasíme s potřebou právních předpisů, schvalujeme však záměr Komise připravit ve spolupráci s členskými státy a sociálními partnery nelegislativní iniciativu na úrovni EU týkající se duševního zdraví při práci, která posoudí nové vznikající problémy v oblasti duševního zdraví pracovníků.

Je zde zpráva o provádění, kterou vypracovali signatáři rámcové dohody <https://www.business-europe.eu/sites/buseur/files/media/imported/2008-02495-E.pdf>, v níž se uvádí, že „jak provádění evropské rámcové dohody, tak i samotné zprávy jednoznačně přinášejí výraznou přidanou hodnotu v oblasti stresu souvisejícího s prací a v oblasti rozvoje sociálního dialogu, a to navzdory různým výzvám a překážkám“.

Psychosociální rizika jsou složitým problémem, na nějž mají vliv různé faktory, jako jsou pracovní podmínky, řízení pracovní zátěže, pracovní vztahy, ale také individuální schopnosti.

Výsledek hlasování:

pro: 99

proti: 152

hlasování se zdrželo: 18

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 17**Předkládá:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci**Odstavec 1.14**

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
EHSV se domnívá, že rozvoj komplexní, udržitelné a integrované politiky prevence vyžaduje, aby <i>se znovu začalo pracovat na návrhu směrnice o muskuloskeletálních poruchách</i> .	EHSV se domnívá, že rozvoj komplexní, udržitelné a integrované politiky prevence vyžaduje, aby <i>byla přijata opatření, jak je uvedeno v dokumentu Komise Strategický rámec EU pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na období 2021–2027 – Bezpečnost a ochrana zdraví při práci v měnícím se světě práce</i> .

Odůvodnění

Strategie Komise mimo jiné zahrnuje cíl zařadit do kampaně o zdravých pracovištích jako téma psychosociální a ergonomická rizika.

Výsledek hlasování:

pro: 95

proti: 161

hlasování se zdrželo: 16

POZMĚŇOVACÍ NÁVRH 18**Předkládá:**

ANGELOVA Milena

GAVRILOVS Vitālijs

KONTKANEN Mira-Maria

PILAWSKI Lech

VADÁSZ Borbála

SOC/703 – Sociální dialog jako nástroj bezpečnosti a ochrany zdraví při práci**Odstavec 1.16**

Změnit:

Stanovisko sekce	Pozměňovací návrh
EHSV <i>požaduje, aby byli do oblasti působnosti strategického rámce začleněni pracovníci platform. Mělo by být zaručeno právo organizovat se, být zastoupen a kolektivně vyjednávat a práva na sociální ochranu by měla být rozšířena i na tyto pracovníky.</i>	EHSV <i>konstatuje, že Komise dne 9. prosince přijala návrh směrnice o zlepšení pracovních podmínek při práci prostřednictvím platform. K tomuto návrhu bude vypracováno zvláštní stanovisko EHSV (SOC/709).</i>

Odůvodnění

Komise dne 9. prosince přijala návrh směrnice o zlepšení pracovních podmínek při práci prostřednictvím platform. K tomuto návrhu bude vypracováno zvláštní stanovisko EHSV (SOC/709), toto stanovisko by se proto příslušnými otázkami zabývat nemělo.

Výsledek hlasování:

pro: 104

proti: 152

hlasování se zdrželo: 16

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Potravinové zabezpečení a udržitelné potravinové systémy**(průzkumné stanovisko na žádost francouzského předsednictví)**

(2022/C 194/10)

Zpravodaj: **Arnold PUECH d'ALISSAC**Spoluzpravodaj: **Peter SCHMIDT**

Žádost o vypracování stanoviska	Dopis budoucího francouzského předsednictví Rady, 21. 9. 2021
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	7. 1. 2022
Přijato na plenárním zasedání	19. 1. 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	165/2/2

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV byl prvním orgánem EU, který vyzval k vytvoření komplexní politiky EU v oblasti potravin, jejímž cílem by mělo být rozvíjet zdravé stravování vycházející z udržitelných potravinových systémů a která by propojovala zemědělství s výživou a ekosystémovými službami a zajišťovala by dodavatelské řetězce, které by ochraňovaly veřejné zdraví všech vrstev evropské společnosti ⁽¹⁾. Tato politika, která se nyní odráží ve strategii „Od zemědělce ke spotřebiteli“, by měla zlepšit soudržnost napříč jednotlivými oblastmi politik souvisejícími s potravinami, zvýšit povědomí o hodnotě potravin a podpořit udržitelné potravinové systémy.

1.2. V reakci na žádost francouzského předsednictví o vypracování tohoto průzkumného stanoviska určil EHSV následující klíčové nástroje, které by měly být použity na úrovni EU k ochraně konkurenceschopnosti ⁽²⁾ evropských výrobců s ohledem jak na potravinové zabezpečení a udržitelnost potravinového systému v Evropě, tak i na přijatelnost cen pro spotřebitele:

- i. podpora otevřené strategické autonomie a potravinového zabezpečení a udržitelnosti potravinového systému;
- ii. rozvoj inovativních technologií a osiv, aby bylo možné vždy poskytnout řešení zemědělcům, kteří čelí omezením v oblasti existujících nástrojů;
- iii. zajištění širokopásmového pokrytí a digitalizace jako nezbytného předpokladu přesného zemědělství a robotiky a podpora investování do těchto udržitelných technik;
- iv. podpora a usnadňování přístupu zemědělců, zejména těch mladých, k odborné přípravě týkající se těchto nových technologií;
- v. zajištění reciprocity norem a rovných podmínek tím, že budou strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“ a strategie v oblasti biologické rozmanitosti, jež jsou součástí Zelené dohody pro Evropu, a související standardy, zahrnuty jako mezinárodní normy udržitelnosti do všech budoucích i stávajících obchodních dohod EU a dohod Světové obchodní organizace (WTO);
- vi. propagace hodnoty potravin prostřednictvím podpory vzdělávání spotřebitelů v oblasti potravin, což přispěje k přiblížení zemědělského odvětví společnosti;
- vii. zajištění spravedlivých cen a rozdělení příjmů v rámci celého řetězce, zvýšení ochoty platit za potraviny odpovídající ceny, snížení objemu spotřeby ve prospěch její kvality a zákaz nekalých obchodních praktik prostřednictvím ambiciózních předpisů;

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV k tématu Příspěvek občanské společnosti k vypracování komplexní politiky EU v oblasti potravin (Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 18).

⁽²⁾ Viz definice konkurenceschopnosti v odstavci 3.1.

viii. sladění postupů a provozních činností potravinářských podniků s cíli udržitelného rozvoje;

ix. zajištění strukturovaného zapojení a účasti občanské společnosti a všech zúčastněných stran napříč potravinovým řetězcem, a to mimo jiné prostřednictvím Evropské rady pro politiku v oblasti potravin – podpora spolupráce namísto konkurence.

1.3. EHSV dále určil následující klíčové nástroje, které mají pomoci snížit závislost na vstupech, včetně těch syntetických, a zlepšit soběstačnost EU v oblasti bílkovin:

- i. EU by měla podporovat postupy s nízkými vstupy, zejména pokud jde o fosilní paliva a pesticidy, a podporovat výrobní kapacity zemědělských vstupů v Evropě;
- ii. zlepšení soběstačnosti EU v oblasti bílkovin je žádoucí ze všech hledisek. Dovoz sóji ze třetích zemí může být odpovědný za odlesňování, znehodnocování lesů a ničení přírodních ekosystémů v některých zemích, které ji produkuje. Rozvoj produkce luskovin a luštěnin s vysokým obsahem bílkovin v Unii by omezil využívání dovozu, a měl by tak pozitivní dopad na klima a životní prostředí;
- iii. organizace a podpora odvětví bílkovin s cílem podpořit produkci a přesvědčit zemědělce, zejména prostřednictvím ambiciózní společné zemědělské politiky (SZP);
- iv. posílení produkce olejnatých semen a pokrutin olejnatých semen. Vzhledem k tomu, že primárním cílem je produkce potravin, vychází ocenění olejnatých semen z ocenění oleje i pokrutin, což nelze oddělit. Díky tomu je možné posílit udržitelnou produkci potravin a energie;
- v. posílení opatření EU na ochranu a obnovu světových lesů, zejména prostřednictvím zdokonalení stávajícího certifikačního systému v oblasti lesnictví (PEFC, FSC), jímž se schvalují výrobky, které nepřispívají k odlesňování;
- vi. rozvoj krátkých, spravedlivých a transparentních dodavatelských řetězců a zajištění toho, aby přechod k udržitelnému zemědělství probíhal postupně, aby tak byla zachována stávající rovnováha;
- vii. záruka možnosti uplatnit právo na potraviny pro všechny, zejména pro osoby žijící v ekonomické a sociální nejistotě, a usnadnění experimentování v oblasti sociálních inovací. Potravinová pomoc musí zůstat v členských státech povinnou politikou;
- viii. zajištění toho, aby mohly být potraviny vyráběny všude v EU.

1.4. EHSV vítá „Plán pro nepředvídané události pro zajištění dodávek potravin a potravinového zabezpečení v dobách krize“ a navrhané vytvoření evropského mechanismu připravenosti a reakce na krize v oblasti potravinového zabezpečení a doporučuje, aby byla tato opatření zahrnuta do komplexní politiky EU v oblasti potravin⁽³⁾. EHSV žádá, aby mu byla svěřena aktivní úloha ve specializované skupině odborníků.

2. Úvod

2.1. EHSV byl prvním orgánem EU, který vyzval k vytvoření komplexní politiky EU v oblasti potravin, jejímž cílem by mělo být zajištění zdravého stravování vycházejícího z udržitelných potravinových systémů a která by propojovala zemědělství s výživou a ekosystémovými službami a zajišťovala by dodavatelské řetězce, které by ochraňovaly veřejné zdraví všech vrstev evropské společnosti⁽⁴⁾. Tato politika, která se nyní odráží ve strategii „Od zemědělce ke spotřebiteli“, by měla zlepšit soudržnost napříč jednotlivými oblastmi politik souvisejícími s potravinami, zvýšit povědomí o hodnotě potravin a podpořit udržitelné potravinové systémy.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV k tématu Příspěvek občanské společnosti k vypracování komplexní politiky EU v oblasti potravin (Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 18).

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV k tématu Příspěvek občanské společnosti k vypracování komplexní politiky EU v oblasti potravin (Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 18).

2.2. Zelená dohoda pro Evropu prostřednictvím zásad uvedených ve strategii „Od zemědělece ke spotřebiteli“ a strategii v oblasti biologické rozmanitosti nabízí příležitost znovu potvrdit „společenskou smlouvu v oblasti potravin“ mezi Evropskou unií (EU) a jejími občany a v kontextu klimatické a environmentální nouze podpořit spravedlivý, zdravý a ekologický potravinový systém.

2.3. Pandemie COVID-19 měla bezprecedentní důsledky pro společnost a hospodářství⁽⁵⁾. Zemědělci a účastníci potravinového řetězce v celé EU zůstali mobilizováni, aby udrželi produkci a nasýtili obyvatelstvo, a to navzdory obtížím a překážkám, s nimiž se setkali. Zemědělsko-potravinářské odvětví EU prokázalo odolnost při zajišťování bezpečných a kvalitních potravin, přestože došlo k narušení dodavatelského řetězce.

2.4. Francouzská Národní rada pro výživu (CNA – Conseil national de l'alimentation) přijala v červenci 2021 stanovisko (č. 89) s názvem „Zpětná vazba z krize COVID-19 – období prvního celostátního omezení volného pohybu osob ve Francii“⁽⁶⁾. Dochází v něm k závěru, že vypuknutí krize COVID-19 posílilo potřebu vypracovat systémovější vizi potravinových systémů, a to prostřednictvím zavedení přístupu „jedno zdraví“ na všech úrovních potravinového řetězce. Tento integrovaný přístup ke zdraví klade důraz na vzájemné vztahy mezi zvířaty, lidmi a jejich prostředím. Vzhledem k ekonomické a sociální nejistotě, kterou krize někdy způsobila nebo posílila, poukázala také na výrazné nerovnosti týkající se přístupu k potravinám, které jsou neslučitelné s udržitelným potravinovým systémem, což podnítilo úvahy o právu na potraviny a potravinové demokracii. Přístup ke zdravým, legálně vyrobeným a dostupným potravinám pro všechny obyvatele EU je zásadní pro splnění cílů Zelené dohody pro Evropu⁽⁷⁾. EHSV se domnívá, že cíl Zelené dohody pro Evropu dosáhnout do roku 2030 toho, aby 25 % zemědělské půdy v EU bylo obhospodařováno ekologickým způsobem, je velmi ambiciózní⁽⁸⁾, a vyzývá k tomu, aby byla vypracována celounijní strategie, jež napomůže jeho dosažení, přičemž se nesmí zapomínat na to, že spotřeba se musí v tomto smyslu přizpůsobit.

2.5. Krize rovněž ukázala, že je třeba posílit koordinaci a zlepšit pohotovostní plánování, aby bylo možné připravit se na rizika, která mohou ohrozit dodávky potravin do EU a potravinové zabezpečení. Cílem je vyhnout se opakování zkušeností z pandemie COVID-19, kdy musela být koordinací opatření na úrovni EU přijímána *ad hoc* a vypracovávána bez jakékoliv přípravy. Za účelem dosažení tohoto cíle Komise nedávno zveřejnila sdělení o „Plánu pro nepředvídané události pro zajištění dodávek potravin a potravinového zabezpečení v dobách krize“⁽⁹⁾. V něm jsou uvedeny oblasti vyžadující zlepšení, které byly identifikovány uprostřed pandemie COVID-19, zásady, jež by se měly v době krize dodržovat, a hovoří se v něm i o vytvoření evropského mechanismu připravenosti a reakce na krizové situace v oblasti potravinového zabezpečení. To zahrnuje zřízení specializované skupiny odborníků zastupující veřejné orgány členských států i zemí mimo EU a rovněž zúčastněné strany.

2.6. Podle definice Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) lze za udržitelný označit takový potravinový systém, který zajišťuje potraviny a výživu pro všechny takovým způsobem, jenž neohrožuje hospodářské, sociální a environmentální základy nezbytné k zabezpečení potravin a výživy pro budoucí generace⁽¹⁰⁾. Strategie „Od zemědělece ke spotřebiteli“ musí zohlednit důsledky krize, ale také poskytnout nezbytné záruky pro zajištění potravinového zabezpečení v EU. Potravinové systémy EU by měly „zaručit množství a kvalitu dodávek pro obyvatelstvo, a to díky podpoře konkurenceschopnosti potravinářského odvětví s přihlédnutím k výzvám z hlediska udržitelnosti“. Měl by rovněž podporovat sociální inovace.

2.7. Společné výzkumné středisko (JRC) Evropské komise zveřejnilo v srpnu 2021 zprávu s názvem *Modelling environmental and climate ambitions in the agricultural sector with the CAPRI model* (Modelování cílů v oblasti životního prostředí a klimatu v zemědělském sektoru pomocí modelu CAPRI)⁽¹¹⁾, jež simuluje dopad některých kvantifikovaných cílů obsažených ve strategii „Od zemědělece ke spotřebiteli“ a strategii v oblasti biologické rozmanitosti (snížení používání přípravků na ochranu rostlin, snížení ztrát živin, rozšíření ploch využívaných v ekologickém zájmu v rámci ekologického zemědělství a rozšíření oblastí se zvláštním významem) na evropské zemědělství a trhy. Zdá se, že tyto cíle by mohly vést ke snížení evropské produkce o 10 až 15 %, k poklesu příjmů zemědělců, zvýšení cen a souběžnému zvýšení dovozu. Výsledky této zprávy zdůrazňují význam společného posuzování transformace zemědělství a potravinářství. Jak je uvedeno ve strategii „Od zemědělece ke spotřebiteli“, omezení potravinových ztrát a plýtvání potravinami by tomuto vývoji mohlo zabránit. Vhodným nástrojem by mohlo být účinné rozdělování dostupných potravinových zdrojů.

⁽⁵⁾ Evropský HDP se ve 2. čtvrtletí snížil o 11,8 % (Eurostat).

⁽⁶⁾ <https://cna-alimentation.fr/avis/tous-les-avis/>

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV Od zemědělece ke spotřebiteli – udržitelná potravinová strategie (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV Akční plán pro podporu ekologické produkce (Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 114).

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/contingency-plan_en

⁽¹⁰⁾ <https://www.fao.org/3/ca2079en/CA2079EN.pdf>

⁽¹¹⁾ https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC121368/pubsy_jrc_technical_report_-_capri_environmental_and_climatic_ambition_2.pdf

2.8. Vývoj způsobu stravování je nedílnou součástí transformace zemědělského a potravinového systému jako celku, což platí i pro politiky v dalších oblastech, jako je obchod, hospodářská soutěž, zdravotnictví, vzdělávání, životní prostředí a spotřebitelská politika.

2.9. Francouzské předsednictví Rady EU požádalo EHSV o vypracování průzkumného stanoviska se zaměřením zejména na:

- mechanismy, které by měly být použity na úrovni EU k ochraně konkurenceschopnosti evropských výrobců s ohledem na potravinové zabezpečení v Evropě a současně na přijatelnost cen pro spotřebitele,
- mechanismy, které mohou pomoci snížit závislost na vstupech, včetně těch syntetických, a zlepšit soběstačnost EU v oblasti bílkovin v rámci podpory transformace zemědělského odvětví a s ohledem na udržitelný přechod evropských potravinových systémů.

3. Nástroje na úrovni EU k ochraně konkurenceschopnosti evropských výrobců s ohledem na potravinové zabezpečení (a udržitelnost) v Evropě a současně na přijatelnost cen pro spotřebitele

3.1. Jak již bylo zmíněno v předchozích stanoviscích EHSV, aby byla komplexní evropská politika v oblasti potravin skutečně relevantní pro evropské spotřebitele, je nezbytné, aby cena a kvalita potravin vyrobených udržitelným způsobem v EU byly konkurenceschopné. To znamená, že evropský zemědělsko-potravinářský průmysl bude schopen dodávat spotřebitelům potraviny za ceny, které zahrnují dodatečné náklady související mj. s kritérii udržitelnosti, dobrých životních podmínek zvířat, bezpečnosti potravin a jejich výživových hodnot, ale i spravedlivý příjem pro zemědělce, a zároveň si zachová své postavení volby, již upřednostňuje převážná většina spotřebitelů⁽¹²⁾.

3.2. S ohledem na výše uvedené definice potravinového zabezpečení, udržitelného potravinového systému a konkurenceschopnosti by zachování konkurenceschopnosti evropských hospodářských subjektů a spravedlivých hodnotových řetězců mělo vést ke spravedlivému odměňování zemědělců a k uznání či podpoře jejich osvědčených postupů. Kromě úlohy, kterou má v rámci výživy, může potravinový systém nabídnout řešení z hlediska klimatických výzev, a to zejména v podobě přizpůsobení výrobních systémů, ukládání uhlíku do půdy, půdní a agroekologické infrastruktury, přirozené filtrace pitné vody a také zvyšování a udržování biologické rozmanitosti. Evropská komise (EK) však ve strategii „Od zemědělce ke spotřebiteli“ navrhuje jen několik málo konkrétních opatření k posílení zemědělsko-potravinářského odvětví a příjmů prvovýrobců, přičemž žádné z nich neposiluje konkurenceschopnost odvětví. Tyto klíčové otázky by měly být ústředním prvkem provádění strategie, neboť rozhodují o jejím úspěchu.

3.3. Pro podporu kvality a zachování produktivity a současné zajištění udržitelnosti jsou nezbytné cílené programy výzkumu a vývoje a rozvoj předávání znalostí. Úsilí musí být zaměřeno na to, aby zemědělci měli k dispozici praktická, dostupná a nákladově efektivní technologická řešení (např. přesné zemědělství, nástroje pro rozhodování atd.) a nástroje na podporu agroekologické a místní produkce, včetně podpory těch skupin, které nemají znalosti v oblasti udržitelné produkce.

3.4. EU musí rovněž zajistit pevné odhodlání k uplatňování základních práv všech pracovníků v potravinovém řetězci (výroba, zpracování, distribuce). V tomto smyslu by se EU měla zavázat k účinné ochraně základních sociálních práv pracovníků a zejména respektovat příslušná ustanovení Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (Výbor pro hospodářská, sociální a kulturní práva) a příslušné úmluvy a doporučení MOP.

3.5. Následující body by mohly být považovány za nástroje ochrany konkurenceschopnosti evropských výrobců s cílem zajistit jak evropské potravinové zabezpečení a udržitelnost, tak i přijatelnost cen pro spotřebitele:

3.5.1. Podpora otevřené strategické autonomie a potravinového zabezpečení a udržitelnosti

- i. EHSV již navrhl, aby byla definice **otevřené strategické autonomie** uplatňovaná na potravinové systémy založena na produkci potravin, pracovní síle a spravedlivém obchodu, přičemž hlavním cílem je zajistit pro všechny občany EU potravinové zabezpečení a udržitelnost prostřednictvím spravedlivých, zdravých, udržitelných a odolných dodávek potravin⁽¹³⁾.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV Od zemědělce ke spotřebiteli – udržitelná potravinová strategie (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV z vlastní iniciativy Strategická autonomie a potravinové zabezpečení a udržitelnost (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 56).

ii. EHSV také zdůraznil⁽¹⁴⁾, že je nezbytné harmonizovat výrobní normy, aby se zabránilo narušení hospodářské soutěže a aby každá země byla schopna vyrábět základní potraviny. Ochranné doložky WTO v oblasti zemědělství, a to jak obecná opatření, tak i ta, jež jsou součástí dvoustranných dohod, je zapotřebí vylepšit na základě jednotlivých kritérií, jež jsou uvedena ve stanovisku EHSV. Cílem je zajistit spravedlivou hospodářskou soutěž a udržitelnost zemědělsko-potravinářských odvětví EU, a zaručit tak potravinovou soběstačnost pro všechny, tj. pro výrobce i spotřebitele. Pandemie COVID-19 odhalila nezbytnost zajištění potravinové soběstačnosti. Stávající doložky jsou neúčinné, neboť jejich aktivace je příliš zdlouhavá. Díky digitalizaci ekonomiky přitom mohou být údaje k dispozici během několika hodin. Objemy a ceny lze dnes účinně sledovat, a je tak možné pohotově reagovat.

iii. Zejména by mělo dojít k větší diverzifikaci potravinových systémů v EU, měly by být posíleny pracovní síly v zemědělství, především přilákáním mladých lidí a zajištěním důstojných pracovních podmínek a příjmů, a obchodní politiky by měly být sladěny s normami EU v oblasti udržitelnosti potravin a s konkurenceschopností⁽¹⁵⁾.

3.5.2. *Zajištění reciprocity norem tím, že budou strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“ a strategie v oblasti biologické rozmanitosti, jež jsou součástí Zelené dohody pro Evropu, zahrnuty jako mezinárodní normy udržitelnosti do všech budoucích obchodních dohod EU*

i. EHSV navrhl, aby ve všech budoucích obchodních dohodách EU byly strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“, strategie v oblasti biologické rozmanitosti a strategie Fit for 55, které jsou součástí Zelené dohody, uvedeny jako celosvětová norma udržitelnosti, jakkoli zároveň uznává, že začlenění a plnění cílů udržitelného rozvoje a vyšších norem v rámci mnohostranných obchodních dohod představuje velmi náročný úkol. Zásadnější pokrok v oblasti plnění cílů udržitelného rozvoje a základních environmentálních a sociálních norem v rámci dvoustranných obchodních dohod se zdá být v krátkodobějším výhledu dosažitelný. Je všeobecně uznávanou skutečností, že obchod se zemědělskými produkty má zásadní význam z hlediska realizace většiny, ne-li všech cílů udržitelného rozvoje, a že WTO bude mít důležitou úlohu při jejich dosahování, což by bylo daleko těžší bez účinného mnohostranného obchodního mechanismu. Uzavírání hranic během krizí obvykle krizi zhoršuje a není řešením. EHSV je toho názoru, že EU by měla provádět právní předpisy, které ukládají společnostem povinnost náležitě péče v celém jejich dodavatelském řetězci, s cílem zjišťovat environmentální a sociální rizika a případy porušování lidských práv, předcházet jim a zmírňovat je. EU musí zaručit, že obchodní dohody nebudou tyto problémy externalizovat a nebudou zvyšovat odlesňování v jiných zemích. Všechny obchodní dohody EU musí dodržovat sanitární a fytosanitární ustanovení EU a zásadu předběžné opatrnosti⁽¹⁶⁾.

ii. EHSV rovněž zdůraznil, že cílů strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“ nebude možné dosáhnout beze změn v obchodních politikách EU⁽¹⁷⁾. Sdělení „Od zemědělce ke spotřebiteli“ obsahuje důležitá opatření k posílení ustanovení dvoustranných dohod EU o volném obchodu týkajících se udržitelnosti a jejich prosazování. Pro zajištění souladu s mezinárodními dohodami a zefektivnění postupů oznamování a jednání v případě porušení závazků týkajících se udržitelnosti lze však učinit více. Jak navrhl EK a EP pro jiná odvětví a jak bylo uvedeno ve stanovisku NAT/834⁽¹⁸⁾, je třeba zvážit zavedení mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích (CBAM) pro dovoz zemědělských produktů.

iii. EHSV navrhuje vytvoření agentury EU pro certifikaci dovážené produkce podle norem EU pro udržitelnost.

iv. EHSV dále vyzývá EU, aby v preferenčních obchodních dohodách zajistila skutečnou reciprocitu norem, zejména co se týče dobrých životních podmínek zvířat, udržitelnosti a sledovatelnosti od zemědělce ke spotřebiteli (označování původu surovin, složek ve zpracovaných výrobcích a všech složek potravin), přičemž by měly být zhodnoceny a zohledňovány výsledky, jichž bylo dosaženo v souvislosti s některými nedávno uzavřenými dohodami. Dále je nutné nalézt nové udržitelné metody, které by mohli zemědělci využívat, prosazovat udržitelné postupy a zajistit, aby mohli drobní zemědělci v EU i v rozvojových zemích využívat nové příležitosti v oblasti udržitelné produkce. Těmito úvahami

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV k tématu Zahrnutí opatření na ochranu zemědělských produktů do obchodních dohod (Úř. věst. C 364, 28.10.2020, s. 49).

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV z vlastní iniciativy Strategická autonomie a potravinové zabezpečení a udržitelnost (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 56).

⁽¹⁶⁾ Stanovisko EHSV Slučitelnost obchodní politiky EU se Zelenou dohodou pro Evropu (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 66).

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV Od zemědělce ke spotřebiteli – udržitelná potravinová strategie (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽¹⁸⁾ Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 181.

je třeba se zabývat na mnohostranných fórech, jako je Výbor OSN pro celosvětové zajišťování potravin (CFS) a Codex Alimentarius, namísto toho, aby byly omezeny na dvoustranná jednání, v nichž je účast zemědělců a občanské společnosti omezená, nerovnováha sil je značná a hlavním cílem je vždy liberalizace obchodu. Výchozím bodem může být plánovaný legislativní rámec pro udržitelné potravinové systémy. Ten musí sloužit k vypracování jasné definice udržitelných potravinových systémů v souladu se stávajícími definicemi environmentální udržitelnosti v EU ⁽¹⁹⁾.

3.5.3. Podpora hodnoty potravin

- i. Podle nejnovějších údajů zveřejněných Eurostatem činila v roce 2019 část rozpočtu domácností věnovaná na potraviny a nealkoholické nápoje 13 % celkových výdajů na spotřebu. To představuje výrazný pokles oproti stavu na počátku SZP. Jde o třetí kategorii výdajů domácností EU, přičemž její výše se v jednotlivých zemích liší; první kategorií je „bydlení, voda, elektřina a paliva“, která představovala 23,5 %, a druhou je „doprava“, která představovala 13,1 %. WHO současně označila nárůst úrovně obezity ve světě za „epidemii“. V roce 2017 se obezita týkala 17 % dospělé populace v EU. Z širšího hlediska vzato trpělo 52 % Evropanů nadváhou nebo obezitou, což znamená každý druhý dospělý a téměř každé třetí dítě. Evropa tedy následuje celosvětové trendy, kdy se zvyšuje množství zpracovaných potravin, ale také tučných, sladkých a slaných potravin.
- ii. K řešení této situace lze využít několika významných nástrojů: EHSV zdůrazňuje, že společný evropský přístup k označování potravin zohledňující pokyny pro udržitelné stravování by zvýšil transparentnost a odradil by od používání zbytečně laciných surovin, které jsou nezdravé a neudržitelné (např. tuky s obsahem transmastných kyselin, palmový olej a přebytný cukr). Označování potravin rozšířené o environmentální a sociální aspekty by pro spotřebitele bylo přínosné. Rozhodování spotřebitelů by se tak nasměrovalo směrem ke zdravějším a udržitelnějším alternativám ⁽²⁰⁾.
- iii. Cena je jistě silným hnacím motorem spotřebitelů, a to ještě více v dobách krizí, ale stejně důležitá je kvalita, podle některých průzkumů někdy i důležitější. Spotřebitelé musí mít na paměti, že požadavky, které zemědělci z EU splňují, byt jen díky regulačnímu základu, jsou vyšší než požadavky v zemích mimo EU. Tyto požadavky jsou zárukou kvality, zdravotní nezávadnosti, bezpečnosti a udržitelnosti naší produkce.

3.5.4. Zajištění spravedlivých cen a zákaz nekalých obchodních praktik

- i. Skutečně fungující potravinový řetězec je tak silný, jak silný je jeho nejslabší článek, a tím nejslabším článkem byl příliš dlouho zemědělec. Směrnice EU o nekalých obchodních praktikách v potravinovém řetězci ⁽²¹⁾ je významným krokem vpřed ⁽²²⁾. Poprvé zde bylo dosaženo dohody o závazných pravidlech pro regulaci některých nekalých obchodních praktik. Cílem směrnice je zajistit větší ochranu evropských zemědělců, organizací producentů a maloobchodních dodavatelů. Rovnováhy sil v potravinovém řetězci lze dosáhnout pouze prostřednictvím závazného legislativního rámce. Důležitou podmínkou je také organizace odvětví a zemědělců, to vše s cílem přinášet spotřebitelům kvalitní potravinářské výrobky. V konečném důsledku je třeba zajistit, aby všichni, kdo se podílejí na produkci potravin, měli spravedlivé a přiměřené příjmy a aby byly spotřebitelům nabízeny kvalitní a zdravé výrobky za rozumné ceny.

3.5.5. Sladění postupů a operací potravinářských podniků s cíli udržitelného rozvoje ⁽²³⁾

- i. Zelená dohoda pro Evropu a plán EU na podporu oživení ukazují, že hospodářský růst je třeba oddělit od neudržitelných postupů. Z rozhodnutí Rady EU o klimatických cílech pro rok 2030 vyplývá, že EU může v této oblasti hrát vedoucí úlohu. Musí se tak však dívat v širším kontextu cílů udržitelného rozvoje. Základní článek úspěchu cílů udržitelného

⁽¹⁹⁾ Stanovisko EHSV Od zemědělce ke spotřebiteli – udržitelná potravinová strategie (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV Podpora zdravého a udržitelného stravování v EU (Úř. věst. C 190, 5.6.2019, s. 9).

⁽²¹⁾ Úř. věst. L 111, 25.4.2019, s. 59.

⁽²²⁾ Stanovisko EHSV Směrem ke spravedlivému potravinovému řetězci (průzkumné stanovisko) (Úř. věst. C 517, 22.12.2021, s. 38).

⁽²³⁾ Stanovisko EHSV z vlastní iniciativy Sladění strategií a operací potravinářských podniků s cíli udržitelného rozvoje v zájmu udržitelného oživení v období po pandemii COVID-19 (dosud nezveřejněno v Úř. věst.).

rozvoje tvoří postupy a provozní činnosti potravinářských podniků, které jsou s nimi v souladu, neboť z nich činí středobod strategií (prostřednictvím činností a ambiciózních cílů, vyhodnocování dopadů a transparentní komunikace o výsledcích) ⁽²⁴⁾.

3.5.6. *Zajištění strukturovaného zapojení a účasti občanské společnosti a všech zúčastněných stran napříč potravinovým řetězcem, a to mimo jiné prostřednictvím Evropské rady pro politiku v oblasti potravin ⁽²⁵⁾ – podpora spolupráce namísto konkurence*

- i. EHSV se dlouhodobě zasazuje o celospolečenský přístup s využitím více participativních nástrojů, aby se občanská společnost – a zejména mladí lidé – mohla více zapojit do rozhodovacího procesu v oblasti udržitelnosti a podílet se na něm. Toto spoluvytváření může probíhat prostřednictvím Evropské rady pro politiku v oblasti potravin, což EHSV důrazně podporuje.

4. Nástroje, které mohou pomoci snížit závislost na vstupech, včetně těch syntetických, a zlepšit soběstačnost EU v oblasti bílkovin

4.1. Snížení závislosti na vstupech, především těch syntetických

4.1.1. Jak je vysvětleno ve zprávě EP o dodavatelském řetězci pro zemědělské vstupy: struktura a důsledky, velké kolísání cen zemědělských surovin a zemědělských vstupních nákladů zvýšilo nejistotu, pokud jde o příjmy v zemědělství a dlouhodobé investice zemědělců. Zároveň zemědělcům velmi chybí nástroje a alternativy, což je důsledkem toho, že se těmto tématům dostatečně nevěnuje výzkum. Je důležité, aby byly uvolněny významné prostředky a byly realizovány finanční investice mimo jiné do agroekologie, výzkumu nových odolných odrůd, nových metod biologické kontroly a přesného zemědělství.

4.1.2. Pokud jde o antibiotika v živočišné výrobě, je třeba připomenout významné úsilí Evropské agentury pro léčivé přípravky a zdůraznit pokles prodeje veterinárních antibiotik mezi lety 2011 a 2017 o 32,5 %. Cíl snížit používání antibiotik u zvířat o dalších 50 %, který si Evropa stanovila, by mohl mít vážné důsledky pro zdraví a dobré životní podmínky zvířat a mohl by ohrozit bezpečnost potravin. Zemědělci a veterináři jsou si situace velmi dobře vědomi a s podporou vlád prosazují vhodné a rozumné používání antibiotik, což by mělo být zachováno. Měly by být vyvinuty a nabízeny účinné a cenově dostupné alternativy k antibiotikům, protože současná úroveň jejich používání rovněž vyvolává obavy. EHSV plně podporuje návrh aktu v přenesené pravomoci, jež EK předložila v souvislosti s nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/6 ⁽²⁶⁾ a v němž se stanoví, že některá antimikrobika by měla být vyhrazena pro léčbu lidí. Zásadní jsou tři nástroje:

- investice do dobrých životních podmínek zvířat (více prostoru pro jednotlivá zvířata),
- posílení prevence prostřednictvím vakcinace a autovakcinace ⁽²⁷⁾,
- zachování a zajištění přístupu k doplňkům stravy.

4.1.3. EK ve strategii „Od zemědělce ke spotřebiteli“ podporuje snižování používání přípravků na ochranu rostlin a antibiotik a snižování ztrát živin v důsledku nadměrného hnojení, a to s cílem zlepšit ochranu životního prostředí, chránit zdraví, rozšířit plochu obhospodařovanou v rámci ekologického zemědělství a bojovat proti rezistenci vůči antibiotikům. Biostimulanty mohou nabídnout udržitelné alternativy k syntetickým přípravkům na ochranu rostlin (POR) a regulační orgány EU by měly malým a středním podnikům umožnit vývoj a registraci těchto produktů. Kromě negativních dopadů neudržitelného využívání zemědělských vstupů na životní prostředí a zdraví existují pro snížení závislosti zemědělských podniků na vstupech, včetně těch syntetických a včetně fosilních paliv, také ekonomické důvody – tedy v případě, že existují účinné, stabilní a odolné alternativy. Zvýšení nákladů na vstupy by mělo přímý vliv na výrobní náklady a mělo by negativní dopady buď na příjmy zemědělských podniků, nebo – pokud by bylo možné je přenést na odběratele – na ceny zemědělských a potravinářských produktů. EHSV zdůrazňuje potřebu minimalizovat objem vstupů na vyprodukovaný kilogram (chemické vstupy, práce, ropa, energie, plocha, počet zvířat atd.). EHSV navíc trvá na tom, že je třeba

⁽²⁴⁾ Stanovisko EHSV z vlastní iniciativy Sladění strategií a operací potravinářských podniků s cíli udržitelného rozvoje v zájmu udržitelného oživení v období po pandemii COVID-19 (dosud nezveřejněno v Úř. věst.).

⁽²⁵⁾ Stanovisko EHSV k tématu Příspěvek občanské společnosti k vypracování komplexní politiky EU v oblasti potravin (Úř. věst. C 129, 11.4.2018, s. 18), stanovisko EHSV Od zemědělce ke spotřebiteli – udržitelná potravinová strategie (Úř. věst. C 429, 11.12.2020, s. 268).

⁽²⁶⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/6 ze dne 11. prosince 2018 o veterinárních léčivých přípravcích a o zrušení směrnice 2001/82/ES (Úř. věst. L 4, 7.1.2019, s. 43).

⁽²⁷⁾ Vakcína připravená z patogenů izolovaných z nemocného zvířete nebo zdravého zvířete ze stejného hospodářství a určená k podání tomuto nemocnému zvířeti nebo zvířatům z tohoto hospodářství.

maximalizovat přítomnost agroekologických infrastruktur v našich výrobních ekosystémech, aby bylo možné využívat jejich četné služby, zejména pokud jde o aktivitu v nich přítomných organismů, jež jsou užitečné z hlediska pěstování plodin.

4.2. Zlepšování soběstačnosti EU v oblasti bílkovin

4.2.1. EU má velký nedostatek rostlinných bílkovin a většinu toho, co zemědělské odvětví EU potřebuje, zejména krmné suroviny, jako je sója, dováží. Navzdory nárůstu hodnoty své zemědělské produkce a vývozu byla EU v roce 2018 čistým dovozcem z hlediska kalorií (15 % závislost na dovozu). Výroba velkého objemu mléčných výrobků a masa je umožněna díky masivnímu dovozu bílkovinných plodin (zejména sóji a sójových šrotů) z amerického kontinentu. Závislost na dovozu potravin má své kořeny v poválečných obchodních dohodách mezi EU a USA. USA akceptovaly ochranu evropských trhů s pšenicí a mléčnými výrobky a na oplátku byly výrobky z americké kukuřice a sóji osvobozeny v EU od cel. Díky tomu se olejnatá semena a šrot dostávaly do EU za ceny na světovém trhu. Zatímco domácí produkce sóji stagnovala na velmi nízké úrovni kvůli nerentabilním ekonomickým maržím u geneticky nemodifikované sóji a nevhodnému klimatu v severní Evropě, dovoz sóji a sójového šrotu se masivně zvýšil (+ 49 % a + 87 % mezi lety 1986 a 2013).

4.2.2. Zlepšení soběstačnosti EU v oblasti bílkovin je žádoucí ze všech hledisek. Dovoz sóji ze třetích zemí může být odpovědný za odlesňování, znehodnocování lesů a ničení přírodních ekosystémů v některých zemích, které ji produkují. Rozvoj luskovin s vysokým obsahem bílkovin v Unii by omezil využívání dovozu, a měl by tak pozitivní dopad na klima a životní prostředí. Pěstování luskovin zároveň podporuje biologickou rozmanitost a snižuje spotřebu dusíkatých hnojiv. Zlepšení soběstačnosti polykulturních a chovných systémů z hlediska bílkovin rostlinného původu snižuje vystavení zemědělských podniků kolísání světových cen těchto surovin potřebných pro krmení zvířat.

4.2.3. EP přijal v dubnu 2018 zprávu vyzývající k vytvoření evropské strategie na podporu evropských bílkovinných plodin⁽²⁸⁾ a EK zveřejnila koncem roku 2018 zprávu o rozvoji rostlinných bílkovin v EU⁽²⁹⁾, nazývanou také „evropský plán pro bílkoviny“. EK nedávno zveřejnila plány na zastavení dovozu některých produktů, pokud jejich produkce způsobuje nezákonnou těžbu dřeva.

4.2.4. Ve strategii „Od zemědělce ke spotřebiteli“ zdůraznila EK potřebu podporovat mnohem více rostlinné bílkoviny pěstované v EU a zvýšit dostupnost a množství zdrojů alternativních bílkovin, jako jsou mikrobiální, mořské a hmyzí bílkoviny. Kromě toho mohou alternativní krmné suroviny, jako je hmyz, krmivo z mořských organismů (např. mořských řas) a vedlejší produkty z bioekonomiky (např. odpad z ryb), hrát důležitou roli při přechodu na udržitelnou soběstačnost v oblasti bílkovin. Klíčovým bodem je podpora evoluce v každodenním stravování společnosti EU. Tato diverzifikace bílkovin by měla být prováděna ve prospěch místních zemědělských surovin a produktů, aby se podpořila územní dynamika rostlinných bílkovin. V opačném případě hrozí zvýšení dovozu a dodávek zpracovaných výrobků, které jsou prezentovány jako náhražky masa a které jsou často z hlediska výživy nedostatečné⁽³⁰⁾.

4.2.5. Rozvoj produkce rostlinných bílkovin v EU může přinést nejen ekonomické výhody pro zemědělce a výrobce potravin a krmiv, ale také celou řadu výhod týkajících se životního prostředí a klimatu. Bílkovinné plodiny zejména pomáhají vázat atmosférický dusík v půdě, a hrají tak důležitou roli v udržitelnějším koloběhu dusíku. Na druhou stranu se zemědělci opět potýkají s výrazným nedostatkem aplikovaného výzkumu odolných, dostatečně výnosných a přizpůsobených odrůd.

4.2.6. Následující aspekty by bylo možné považovat za mechanismy vedoucí ke zlepšení soběstačnosti EU v oblasti bílkovin:

- i. posílení produkce olejnatých semen a pokrutin olejnatých semen. Vzhledem k tomu, že primárním cílem je produkce potravin, vychází ocenění olejnatých semen z ocenění oleje i pokrutin, což nelze oddělit. Díky tomu je možné posílit udržitelnou produkci potravin a energie. Důvodem k obavám je v této souvislosti dostupnost evropské produkce řepky olejné: zatímco v období 2017–2018 se sklídilo 3,8 milionu tun čisté bílkoviny, v období 2020–2021 to bylo 2,66 milionu tun. Tento vývoj se promítl v rámci dovozu semen a mouček, zejména sóji. K poklesu objemu řepky olejky v Evropě došlo v důsledku nepříznivých klimatických podmínek a obtíží při pěstování plodin způsobených zvýšením

⁽²⁸⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0121_CS.html

⁽²⁹⁾ COM(2018) 757 final.

⁽³⁰⁾ <https://www.clcv.org/storage/app/media/Dossier%20presse.pdf>

regulačních omezení a snížením objemu dostupných výrobních prostředků. Producenti ze zemí mimo Evropu mají v tomto směru významné konkurenční výhody, jako je možnost použití metod selekce, odrůd s herbicidní tolerancí atd. V této souvislosti mají zásadní význam reciproční doložky;

- ii. organizace a podpora odvětví bílkovin s cílem stimulovat produkci a přesvědčit zemědělce, zejména prostřednictvím ambiciózní SZP. SZP již obsahuje řadu opatření, která v posledních letech přímo či nepřímo podpořila produkci rostlinných bílkovin v EU, ale je zapotřebí strategičtějšího a ambicióznějšího přístupu. Rozpočet SZP není dostatečný na to, aby vynahradil ekonomické mechanismy, které fungují v neprospěch produkce rostlinných bílkovin v Evropě. Rozpočet SZP by tak bylo třeba celkově navýšit;
- iii. spoléhání na výzkum:
 - a. optimalizovat příjem bílkovin v krmivech pro hospodářská zvířata a zdůraznit význam pastvin/jetelů jako důležitého zdroje bílkovin pro přežvýkavce;
 - b. identifikovat možnou úlohu mořských plodů – ryby ve farmovém chovu a mořské plody mají například nižší uhlíkovou stopu než živočišná výroba na souši a pohlcují uhlík. Na trhu již jsou k dostání „svačinky“ z mořských řas. Tyto organismy však absorbují mnoho nerostných surovin, jako například železo, a proto je třeba dbát na to, aby nebyla narušena rovnováha ve vodách. Akvakultura tak může plnit důležitou úlohu v souvislosti se soběstačností EU v oblasti bílkovin prostřednictvím produkce udržitelných potravin a krmiv pro zvířata a vývoje nových bioproduktů, jako jsou potravinářské přídatné látky a nové materiály založené na řasách a jiných mořských organismech. Modrá ekonomika má kromě toho stále větší potenciál, pokud jde o podporu unijní ekonomiky, kvalitních pracovních míst a dobrých životních podmínek lidí v různých lokalitách, obzvláštní přínos pak má pro venkovské a pobřežní oblasti;
 - c. zemědělci musí mít větší možnosti, pokud jde o využívání přenosu znalostí a zvyšování povědomí o pěstování a produkci luskovin, a to z mnoha pohledů: co se týče výnosnosti, výběru odrůd, škůdců, řešení atd.;
- iv. propagace extenzivního chovu hospodářských zvířat⁽³¹⁾ coby způsobu produkce udržitelných živočišných bílkovin a zároveň podpora potenciálu pastvin pohlcovat uhlík a souvisejících agroekologických infrastruktur. Extenzivní a lesní zemědělství může zvýšit odolnost vůči lesním požárům.

4.2.7. EHSV plánuje vypracovat návrh strategie pro dosažení udržitelné otevřené autonomie EU v oblasti bílkovin a olejů prostřednictvím analýzy potenciálu rostlin pěstovaných v EU, akvakultury v EU, extenzivního chovu hospodářských zvířat a dalších zdrojů bílkovin, jako jsou hmyz, řasy a městské systémy zajišťování potravin.

V Bruselu dne 19. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽³¹⁾ Informační zpráva EHSV Přínosy extenzivního chovu hospodářských zvířat a organických hnojiv v kontextu Zelené dohody pro Evropu

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

566. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ EVROPSKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A SOCIÁLNÍHO VÝBORU –
INTERACTIO, 19. 1. 2022 – 20. 1. 2022

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2019/631, pokud jde o zpřísnění výkonnostních norem pro emise CO₂ pro nové osobní automobily a nová lehká užitková vozidla v souladu s ambicióznějšími cíli Unie v oblasti klimatu

[COM(2021) 556 final – 2021/0197(COD)]

(2022/C 194/11)

Zpravodaj: **Dirk BERGRATH**Spoluzpravodaj: **Bruno CHOIX**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 13. 9. 2021 Rada, 20. 9. 2021
Právní základ	čl. 192 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	13. 12. 2021
Přijato na plenárním zasedání	19. 1. 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	237/1/6

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV opakuje, že podporuje cíl Zelené dohody pro Evropu, kterým je učinit z EU do roku 2050 první klimaticky neutrální kontinent. EHSV dále zdůrazňuje význam strategie EU pro udržitelnou a inteligentní mobilitu, která vytyčila řadu milníků pro dosažení ambiciózního cíle zajistit, aby doprava odpovídala potřebám klimaticky neutrální Evropy roku 2050, a která prosazuje „integrovaný systémový přístup“⁽¹⁾.

1.2. EHSV sdílí názor, že nové registrace osobních automobilů a dodávek v Evropské unii by měly umožnit dosažení 100 % snížení emisí vozového parku EU do roku 2035. EHSV podporuje navrhované cíle snížení emisí CO₂ z vozového parku EU nových osobních automobilů o 55 % (ve srovnání s cílem pro rok 2021) a celkově podporuje také cíl 50 % snížení emisí u lehkých užitkových vozidel od roku 2030.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 158.

1.3. EHSV zdůrazňuje, že omezení vztahující se na vozový park jsou velmi silným a účinným impulsem pro technologické změny v tomto odvětví. V souladu se svým předchozím stanoviskem ⁽²⁾ EHSV konstatuje, že přístup založený na výfukových emisích musí být přes všechny své výhody doplněn dalšími politickými nástroji. Balíček „Fit for 55“ musí zajistit přístup založený na životním cyklu a zabránit elektrifikaci silniční dopravy vedoucí k přesunutí emisí do předchozích fází hodnotového řetězce.

1.4. EHSV důrazně opakuje, že individuální mobilita musí zůstat přístupná a cenově dostupná pro všechny, zejména pro osoby dojíždějící za prací, které nemají přístup ke kvalitní veřejné dopravě nebo jiným řešením v oblasti mobility ⁽³⁾.

1.5. Automobilový průmysl má pro Evropské hospodářství strategický význam. Výroba automobilů (montáž a dodavatelské činnosti) zaměstnává 2,6 milionu pracovníků a vytváří 900 000 pracovních míst v dodavatelských odvětvích, což dohromady v EU představuje 11,6 % pracovních míst ve výrobě.

1.6. Vzhledem k tomu, že balíček „Fit for 55“ přinese prudké zrychlení dekarbonizace, zejména v automobilovém průmyslu, budou zapotřebí dodatečné zdroje – například v rozšířeném Fondu pro spravedlivou transformaci (FST) –, aby se regiony závislé na dodavatelských řetězcích automobilového průmyslu vypořádaly se sociálními důsledky opatření ke snížení emisí.

1.7. EHSV opakuje svůj požadavek, aby byla v rámci hodnocení zmapována situace ohledně kvalifikací, rekvalifikace a odborné přípravy zaměstnanců a aby byla vypracována aktuální analýza, která ukáže, ve kterých oblastech je třeba přijmout (dodatečná) opatření pro další rozvoj dovedností a kvalifikací zaměstnanců v automobilovém průmyslu s ohledem na strukturální proměnu ⁽⁴⁾. EHSV opakuje, že by tyto aspekty měly být zahrnuty do navrhovaných ustanovení týkajících se řízení a monitorování.

1.8. EHSV se obává, že pokud nebude zavedena dobíjecí infrastruktura potřebná k podpoře transformace, bude cílů snížení emisí obtížné dosáhnout. Dobíjecí infrastrukturu je třeba zavést tam, kde lidé žijí, pracují a vykonávají svou každodenní činnost.

1.9. Obnovitelná a nízkouhlíková paliva, jakož i e-paliva, mohou hrát určitou úlohu při dekarbonizaci silniční dopravy, zejména pokud jde o stávající vozový park a obtížně elektrifikovatelné segmenty, je však třeba uplatňovat přísné normy udržitelnosti.

2. Souvislosti návrhu

2.1. Sdělení Zelená dohoda pro Evropu ⁽⁵⁾ zahájilo novou strategii růstu EU, jejímž cílem je transformovat EU na spravedlivou a prosperující společnost s moderní, konkurenceschopnou ekonomikou efektivně využívající zdroje. Potvrzuje ambici Komise zvýšit své klimatické cíle a učinit z Evropy do roku 2050 první klimaticky neutrální kontinent.

2.2. Tento cíl je stanoven ve sdělení Čistá planeta pro všechny – Evropská dlouhodobá strategická vize prosperující, moderní, konkurenceschopné a klimaticky neutrální ekonomiky ⁽⁶⁾.

2.3. Na základě komplexního posouzení dopadů navrhla Komise ve svém sdělení nazvaném Zvýšení cílů Evropy v oblasti klimatu do roku 2030 ⁽⁷⁾ přijmout ambicióznější cíle EU a předložila komplexní plán, jak odpovědným způsobem zvýšit závazný cíl Evropské unie pro rok 2030 na nejméně 55 % snížení čistých emisí. Cíl pro rok 2030 je v souladu s cílem Pařížské dohody udržet nárůst globální teploty výrazně pod 2 °C a pokračovat v úsilí o jeho udržení na 1,5 °C. Evropská rada nový závazný cíl EU pro rok 2030 podpořila na svém zasedání v prosinci 2020. ⁽⁸⁾ Aby Komise dosáhla této vyšší úrovně ambicí pro rok 2030, přezkoumala v současnosti platné právní předpisy v oblasti klimatu a energetiky, které mají snížit emise skleníkových plynů do roku 2030 pouze o 40 % a do roku 2050 o 60 %.

⁽²⁾ Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 52.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV *Strategie EU v oblasti mobility a průmyslové hodnotové řetězce EU: Ekosystémový přístup v automobilovém průmyslu* (stanovisko z vlastní iniciativy), odstavec 1.3 (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 26).

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 52, odstavce 1.6 a 4.13.

⁽⁵⁾ COM(2019) 640 final.

⁽⁶⁾ COM(2018) 773 final.

⁽⁷⁾ COM(2020) 562 final.

⁽⁸⁾ Závěry Evropské rady, 10. a 11. prosince 2020, EUCO 22/20 CO EUR 17 CONCL 8.

2.4. Tento legislativní balíček „Fit for 55“, který byl oznámen v plánu Komise pro dosažení cíle v oblasti klimatu ⁽⁹⁾, je nejkompaktnějším stavebním kamenem v úsilí o provedení nového ambiciózního cíle v oblasti klimatu do roku 2030 a všechna hospodářská odvětví a politiky včetně silniční dopravy budou muset přispět svým dílem.

2.5. Automobilový průmysl má pro hospodářství EU klíčový význam – tvoří více než 7 % HDP EU a přímo či nepřímo zajišťuje pracovní místa pro 12,6 milionu Evropanů. Investice do výzkumu a vývoje v automobilovém průmyslu v EU dosahují 60,9 miliardy EUR ročně.

2.6. Strategie Komise pro udržitelnou a inteligentní mobilitu ⁽¹⁰⁾ se zabývá širšími výzvami přechodu na mobilitu s nulovými emisemi a stanoví plán, který má evropskou dopravu pevně nasměrovat na správnou cestu k udržitelné a inteligentní budoucnosti.

2.7. Doprovodný akční plán strategie zahrnuje politiky zaměřené mimo jiné na podporu využívání vozidel s nulovými emisemi a související infrastruktury. Přechod na vozidla s nulovými emisemi zabrání znečištění a zlepší zdraví našich občanů; tím je rovněž podpořen cíl nulového znečištění v rámci Zelené dohody pro Evropu, jak je formulován v akčním plánu pro nulové znečištění ⁽¹¹⁾.

2.8. Emisní normy CO₂ pro osobní automobily a lehká užitková vozidla jsou hlavními hybnými silami pro snižování emisí CO₂ v tomto odvětví, jak vyplývá ze sdělení o zvýšení cílů Evropy v oblasti klimatu do roku 2030. Obecné cíle tohoto návrhu mají přispět k dosažení klimatické neutrality do roku 2050 a za tímto účelem v souladu s evropským právním rámcem pro klima přispět k alespoň 55 % snížení čistých emisí skleníkových plynů do roku 2030 ve srovnání s rokem 1990.

2.9. Emisní normy CO₂ pro dodávky nových vozidel s nulovými emisemi na trh jsou rovněž doplňkovým opatřením ke směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ⁽¹²⁾ (směrnice o obnovitelných zdrojích energie), které bude dekarbonizovat výrobu elektřiny používané v elektrických vozidlech a bude stimulovat využívání obnovitelných a nízkouhlíkových paliv pro nyní používaná vozidla se spalovacími motory. Existuje rovněž významná souvztažnost mezi emisními normami CO₂ a posíleným systémem obchodování s emisemi (ETS) ⁽¹³⁾ a směrnicí o obnovitelných zdrojích energie.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV opakuje, že podporuje cíl Zelené dohody pro Evropu, kterým je učinit z EU do roku 2050 první klimaticky neutrální kontinent, a revidované cíle snížení emisí do roku 2030, jak bylo uvedeno ve stanovisku Výboru k evropskému právnímu rámci pro klima ⁽¹⁴⁾.

3.2. Snížení emisí skleníkových plynů v EU do roku 2030 nejméně o 55 % bude vyžadovat výrazné dodatečné úsilí ve všech hospodářských odvětvích. Pro dopravu to platí obzvláště. Odvětví dopravy patří mezi priority Zelené dohody pro Evropu, přičemž obecným cílem je dosáhnout do roku 2050 snížení emisí skleníkových plynů z dopravy o 90 %. Emise související se silniční dopravou tvoří 22 % celkových emisí skleníkových plynů EU a 27 % jejích emisí CO₂ ⁽¹⁵⁾. Podle oficiálních údajů byly emise ze silniční dopravy v roce 2018 o 26,8 % vyšší než v roce 1990. ⁽¹⁶⁾ Pokud jde o aktuálnější vývoj, emise z nových osobních automobilů se v roce 2019 zvýšily třetí rok v řadě, přičemž dosáhly hodnoty 122,3 gramů oxidu uhličitého na kilometr (g CO₂/km). ⁽¹⁷⁾

⁽⁹⁾ COM(2020) 562 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2020) 789 final.

⁽¹¹⁾ COM(2021) 400 final; v této souvislosti viz také směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/50/ES ze dne 21. května 2008 o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu (Úř. věst. L 152, 11.6.2008, s. 1) a směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2284 ze dne 14. prosince 2016 o snížení národních emisí některých látek znečišťujících ovzduší a o zrušení směrnice 2001/81/ES (Úř. věst. L 344, 17.12.2016, s. 1).

⁽¹²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (Úř. věst. L 328, 21.12.2018, s. 82).

⁽¹³⁾ Úř. věst. L 275, 25.10.2003, s. 32.

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. C 364, 28.10.2020, s. 143.

⁽¹⁵⁾ <https://unfccc.int/documents/275968>.

⁽¹⁶⁾ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/transport-emissions-of-greenhouse-gases-7/assessment>.

⁽¹⁷⁾ <https://www.eea.europa.eu/highlights/average-car-emissions-kept-increasing>.

3.3. EHSV zdůrazňuje význam strategie EU pro udržitelnou a inteligentní mobilitu, která vytyčila řadu milníků pro dosažení ambiciózního cíle zajistit, aby doprava odpovídala potřebám klimaticky neutrální Evropy roku 2050. Tato strategie staví na předchozích politických dokumentech a správně podporuje „integrovaný systémový přístup“ opírající se o soubor doplňkových nástrojů k transformaci dopravy. Emisní normy hrají klíčovou úlohu, avšak dosažení stanovených cílů bude vyžadovat další úsilí při zavádění infrastruktury, posilování dekarbonizované výroby elektřiny a zavádění mechanismů pro ceny uhlíku v odvětví dopravy⁽¹⁸⁾.

3.4. Základním kamenem strategie EU pro snižování emisí v tomto odvětví je nařízení o emisních normách CO₂ pro osobní automobily a lehká užitková vozidla. EHSV poukazuje na to, že podrobná revize nařízení o emisích CO₂ z osobních automobilů a lehkých užitkových vozidel⁽¹⁹⁾ byla dokončena v roce 2018. EHSV však uznává, že tato nedávná revize nestačí k dosažení cílů snížení emisí skleníkových plynů stanovených v právním rámci EU pro klima.

3.5. Automobilový průmysl má pro Evropské hospodářství strategický význam. Výroba automobilů (montáž a dodavatelské činnosti) zaměstnává 2,6 milionu pracovníků a vytváří 900 000 pracovních míst v dodavatelských odvětvích, což dohromady v EU představuje 11,6 % pracovních míst ve výrobě. Činnosti spojené s automobilovým odvětvím zajišťují v Evropě zaměstnání pro celkem 12,6 milionu lidí, což znamená, že automobilový průmysl poskytuje 6,6 % všech pracovních míst v EU. Automobilový průmysl EU každoročně vytváří obchodní přebytek ve výši 76 miliard EUR a připadá na něj 33 % celkových výdajů na výzkum a vývoj v EU. V neposlední řadě je třeba zmínit, že nákup a používání motorových vozidel představují pro členské státy významný zdroj daňových příjmů, přičemž jen v Německu se každý rok vybere téměř 100 miliard EUR⁽²⁰⁾.

3.6. Dosažení cílů snížení emisí ze silniční dopravy do roku 2030 bude vyžadovat obrovské úsilí zaměřené na transformaci automobilového průmyslu a nahrazení stávajícího vozového parku. Elektrická vozidla v Evropě se v mnoha členských státech rychle prosazují, avšak stále jen v omezené míře: v roce 2019 představovala pouze 3,5 % z celkového počtu registrací nových vozidel – a to včetně bateriových elektrických vozidel (BEV) a plug-in hybridních elektrických vozidel (PHEV) – a tvoří jen 1,2 % stávajícího vozového parku v EU⁽²¹⁾. Nedávné údaje naznačují rychlé rozšíření podílů BEV a PHEV na trhu. Ty ve třetím čtvrtletí roku 2021 činily 9,8 % pro BEV a 9,1 % pro PHEV⁽²²⁾.

3.7. Je třeba mít na paměti, že dekarbonizace automobilového průmyslu EU bude muset probíhat v době, kdy se toto odvětví potýká s řadou dalších faktorů podnětujících strukturální změny a majících již tak výrazný dopad na jeho pracovní sílu: automatizace a robotizace montážních linek přináší zvýšení produktivity, jež bude mít dopad na počet odpracovaných hodin v tomto odvětví⁽²³⁾, přetrvávající nedostatek polovodičů vedl k výrobním ztrátám, zatímco pandemie a její důsledky zapříčinily to, že prodej a výroba klesly na historická minima.

3.8. EHSV důrazně opakuje, že individuální mobilita musí zůstat přístupná a cenově dostupná pro všechny, zejména pro osoby dojíždějící za prací, které nemají přístup ke kvalitní veřejné dopravě nebo jiným řešením v oblasti mobility.⁽²⁴⁾ Významnou překážkou pro růst trhu s BEV jsou vysoké počáteční kupní ceny, které vedou k vyšším odpisovým nákladům pro první vlastníky, jež jsou určující pro skladbu vozového parku. Různé zprávy však ukazují, že zohledňují-li se celkové náklady na vlastnictví, jsou BEV v mnoha zemích již nyní pro spotřebitele cenově nejdostupnější možností⁽²⁵⁾. V nadcházejících letech bude mít zásadní význam zachování přiměřených podpůrných opatření a pobídek, aby z nich mohli těžit uživatelé vozidel z druhé či třetí ruky, kteří budou mít z elektrifikace největší prospěch.

3.9. V květnu 2020 navrhla Evropská komise zřídit „Fond pro spravedlivou transformaci“ s prostředky ve výši 40 miliard EUR na podporu regionů, které jsou závislé na uhelném průmyslu a dalších odvětvích s vysokými emisemi CO₂, v jejich úsilí o dekarbonizaci. V kontextu jednání o unijním rozpočtu a oživení EU se členské státy dohodly, že na FST

⁽¹⁸⁾ Úř. věst. C 286, 16.7.2021, s. 158.

⁽¹⁹⁾ Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 52.

⁽²⁰⁾ Údaje sdružení ACEA, 2021: https://www.acea.auto/files/ACEA_Pocket_Guide_2021-2022.pdf.

⁽²¹⁾ EU + Velká Británie, Norsko a Island: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/proportion-of-vehicle-fleet-meeting-5/assessment>; BEV 0,4 % a hybridní vozidla 0,8 %; údaje sdružení ACEA, 2021.

⁽²²⁾ <https://www.acea.auto/fuel-pc/fuel-types-of-new-cars-battery-electric-9-8-hybrid-20-7-and-petrol-39-5-market-share-in-q3-2021/>.

⁽²³⁾ Viz studie Fraunhoferova institutu ELAB 2.0.

⁽²⁴⁾ Stanovisko EHSV *Strategie EU v oblasti mobility a průmyslové hodnotové řetězce EU: Ekosystémový přístup v automobilovém průmyslu* (stanovisko z vlastní iniciativy), odstavec 1.3 (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 26).

⁽²⁵⁾ https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2021-039_electric_cars_calculating_the_total_cost_of_ownership_for_consumers.pdf.

vyčlení 17,5 miliardy EUR. Vzhledem k tomu, že balíček „Fit for 55“ přinese prudké zrychlení dekarbonizace, zejména v automobilovém průmyslu, budou zapotřebí dodatečné zdroje, aby se regiony závislé na dodavatelských řetězcích automobilového průmyslu vypořádaly se sociálními důsledky opatření ke snížení emisí.

4. Konkrétní připomínky

4.1. EHSV zdůrazňuje, že omezení vztahující se na vozový park jsou velmi silným a účinným impulsem k technologickým změnám v tomto odvětví. Evropský automobilový průmysl se vydal cestou směřující k vozidlům s nulovými emisemi do značné míry právě díky tomuto regulačnímu podnětu. Přísnější limity pro vozový park pomohou zajistit, aby se Evropa do roku 2050 stala prvním klimaticky neutrálním kontinentem.

4.2. EHSV sdílí názor, že nové registrace osobních automobilů a dodávek v Evropské unii by měly umožnit dosažení 100 % snížení emisí vozového parku EU do roku 2035. EHSV poukazuje na to, že tohoto cíle snížení emisí lze dosáhnout pouze tehdy, budou-li všechny rámcové podmínky optimálně propojeny a bude-li možné zákazníkům (v celé Evropské unii) přesvědčit, aby přešli na vozidla s nulovými emisemi. Je proto důležité zavést nezbytnou dobíjecí infrastrukturu tam, kde lidé žijí, pracují a vykonávají svou každodenní činnost, a zároveň zajistit, aby jim tato dobíjecí infrastruktura vyhovovala.

4.3. EHSV podporuje navrhované cíle snížení emisí CO₂ z vozového parku EU nových osobních automobilů o 55 % (ve srovnání s cílem pro rok 2021) od roku 2030. EHSV poukazuje na to, že vzhledem ke specifickým výrobním a vývojovým cyklům v automobilovém průmyslu je nutné, aby nezbytná rozhodnutí v tomto odvětví, jež mají vést k dosažení tohoto cíle, byla přijata nyní.

4.4. Ačkoliv EHSV celkově podporuje i cíl 50 % snížení emisí u lehkých užitkových vozidel, upozorňuje na specifický výrobní a vývojový cyklus těchto vozidel i na to, jak jsou tato vozidla typicky využívána. EHSV se obává, že pokud nebude zavedena dobíjecí infrastruktura na podporu transformace, bude cíl snížení emisí obtížné dosáhnout, a tudíž mohou být zapotřebí další kritéria.

4.5. EHSV opakuje svůj požadavek z roku 2018, aby byla v rámci průběžného hodnocení stávajícího nařízení (původně plánovaného na rok 2024) zmapována situace ohledně kvalifikací, rekvalifikace a odborné přípravy zaměstnanců a aby byla vypracována aktuální analýza, která ukáže, ve kterých oblastech je třeba přijmout (dodatečná) opatření pro další rozvoj dovedností a kvalifikací zaměstnanců v automobilovém průmyslu s ohledem na strukturální proměnu⁽²⁶⁾. EHSV opakuje, že by tyto aspekty měly být zahrnuty do navrhovaných ustanovení týkajících se řízení a monitorování, která musí být založena na zkouškách emisí v reálném provozu.

4.6. Revize nařízení o normách CO₂ musí být založena na technologické neutralitě, přičemž je třeba mít na paměti, že ne všechny možnosti nabízejí vysokou energetickou účinnost. Elektrifikace je sice jednoznačně hlavní možností, pokud jde o dekarbonizaci silniční dopravy, nemusí se však jednat o nejvhodnější možnost pro těžší nebo dálkovou dopravu. Jak zdůraznila Evropská komise ve svém sdělení „Čistá planeta pro všechny“ z roku 2018, je třeba zvážit širokou škálu technologií a přístup EU musí být založen na technologické neutralitě. Při dekarbonizaci dopravního systému budou hrát roli baterie, vodík, pokročilá biopaliva, biomethan a e-kapaliny. EHSV podporuje zásadu „technologické neutrality“ a zdůrazňuje, že je třeba, aby ve skladbě prostředků mobility byla zachována všechna hnací ústrojí, která splňují normy CO₂ a emisní normy, a to v souladu s cíli Zelené dohody.

4.7. V souladu se svým předchozím stanoviskem⁽²⁷⁾ EHSV konstatuje, že přístup založený na výfukových emisích – tedy přístup zvolený v návrhu nařízení – musí být přes všechny své výhody doplněn dalšími politickými nástroji. Balíček „Fit for 55“ musí zajistit přístup založený na životním cyklu a zabránit elektrifikaci silniční dopravy vedoucí k přesunutí emisí do předchozích fází hodnotového řetězce. Revize systému EU pro obchodování s emisemi musí spolu se směrnicí o obnovitelných zdrojích energie zajistit, aby elektrifikace silniční dopravy a dekarbonizace výroby elektřiny probíhaly stejným tempem.

4.8. Současné uplatnění na trhu ukazuje, že plug-in hybridní technologie může sloužit jako vstupní a přechodná technologie, která napomůže tomu, aby odvětví dopravy splnilo cíle v oblasti klimatu. Je však třeba zajistit, aby hybridní vozidla byla po většinu času používána v čistě elektrickém režimu a často dobíjena. S ohledem na stále intenzivnější diskusi o zavádějícím označování plug-in hybridních elektrických vozidel (PHEV), měla by být urychleně podniknuta opatření ke zvýšení podílu „cest na elektrický pohon“, mimo jiné:

⁽²⁶⁾ Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 52, odstavce 1.6 a 4.13.

⁽²⁷⁾ Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 52.

- Dojezd PHEV na elektrický pohon by měl být navržen tak, aby pokrýval typické chování uživatele. V případě osobních automobilů by se u všech modelů mělo usilovat o dojezd zhruba 80 až 100 km v reálném provozu a o dobíjecí kapacitu 11 kW.
- Integrace digitálních služeb, informací a inteligentních provozních strategií do vozidel s cílem podpořit řidiče při používání elektrického režimu těchto vozidel.
- Dostupnost údajů o palubním měření spotřeby paliva (OBFCM) prostřednictvím (jednotně definovaného) rozhraní palubního diagnostického systému druhého stupně (OBD II) v souladu s ochranou údajů zajišťovanou technickou zkušebnou.
- Provádění vnitrostátních pobídek k používání baterií (sociálně spravedlivé systémy stanovení ceny uhlíku a postupné ukončení nepřímých dotací na fosilní paliva, jako jsou nezdaněné tankovací karty pro zaměstnance používající služební automobil).

4.9. Obnovitelná a nízkouhlíková paliva, jakož i e-paliva, mohou hrát určitou úlohu při dekarbonizaci silniční dopravy, zejména pokud jde o stávající vozový park a obtížně elektrifikovatelné segmenty, přičemž je třeba mít na paměti, že tato paliva budou přednostně zapotřebí k dekarbonizaci těch segmentů dopravního systému, které je obtížné elektrifikovat, jako jsou letecká a námořní doprava. Kromě toho musí právní předpisy EU zajistit uplatňování přísných norem udržitelnosti. Zaprvé, posouzení životního cyklu musí zajistit, aby uhlíková stopa byla v souladu s cílem dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality. Zadruhé, využívání těchto alternativních paliv – byť je jen omezené – musí být v souladu s cíli udržitelného rozvoje OSN, a v důsledku toho je třeba postupně upustit od používání biopaliv z plodin a biopaliv z palmového oleje a sóji.

4.10. EHSV podporuje, aby byla od roku 2030 zrušena výjimka pro malé výrobce, kteří registrují méně než 10 000 osobních automobilů nebo méně než 22 000 dodávek ročně. Obecný nikový trh s vozidly, na něž se nevztahují emisní cíle, je nepřijatelný. Návrh však neobsahuje ustanovení týkající se obtížně elektrifikovatelných automobilů pro zvláštní účely.

V Bruselu dne 19. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výbor k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí politický program 2030 „Cesta k digitální dekádě“

[COM(2021) 574 final – 2021/0293 (COD)]

(2022/C 194/12)

Zpravodajka: **Violeta JELIĆ**

Spoluzpravodaj: **Philip VON BROCKDORFF**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 18. 10. 2021 Rada, 26. 10. 2021
Právní základ	čl. 173 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	13. 12. 2021
Přijato na plenárním zasedání	19. 1. 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	239/1/6

1. Závěry a doporučení

1.1. COVID-19 odhalil zásadní význam technologií pro odolnost v oblasti hospodářství a zdraví, čímž se digitální transformace a svrchovanost EU stala otázkou existenčního významu. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) proto vyzývá EU, aby posílila svou digitální svrchovanost, která by měla být v nadcházejících letech klíčovým pilířem evropské cesty k hospodářskému, sociálnímu a environmentálnímu rozvoji.

1.2. EHSV zdůrazňuje skutečnost, že digitální svrchovanost musí být založena na globální konkurenceschopnosti, která se opírá o pevnou spolupráci mezi členskými státy, jež je nezbytným předpokladem toho, aby se EU mohla stát celosvětovou autoritou při tvorbě standardů, a to i pokud jde o důvěryhodnost technologií.

1.3. EHSV zdůrazňuje, že je třeba, aby digitální transformace probíhala udržitelným a inkluzivním způsobem orientovaným na člověka. EHSV proto považuje za zásadní, aby bylo zajištěno zapojení zástupců občanské společnosti – včetně sociálních partnerů, organizací spotřebitelů a dalších zainteresovaných subjektů – do utváření, provádění a monitorování politického programu a souvisejících národních plánů.

1.4. Úspěšná digitální transformace vyžaduje excelenci v oblasti technologií a talentů. Dále je nezbytný pevný a komplexní základ v podobě digitálních dovedností a kompetencí všech občanů. EHSV poukazuje na to, že je třeba věnovat zvláštní pozornost nejzranitelnějším osobám z hlediska jejich ohrožení digitální propastí, k nimž patří starší lidé, osoby s nízkou kvalifikací a osoby se zdravotním postižením.

1.5. Technologická excelence se opírá o silnou průmyslovou základnu, o intenzivní inovace a o investice. EHSV zdůrazňuje význam investic do digitální infrastruktury a rozvoje jednotného trhu s daty jako zásadních a nezbytných podmínek řádného digitálního rozvoje ve všech regionech EU, a to jak mezi občany, tak mezi podniky.

1.6. Evropské společnosti potřebují příznivější podmínky pro inovace, investice a provoz ve srovnání se zahraniční konkurencí. V rámci podpory inovativních podniků je třeba zajistit motivaci všech podniků, včetně mikropodniků, malých a středních podniků a podniků sociální ekonomiky, aby mohly participovat na pokroku a mít z něj prospěch.

1.7. Chceme-li zaujmout přední místo v digitální oblasti, musíme navázat spolupráci mezi soukromým a veřejným sektorem. EHSV zdůrazňuje zásadní úlohu veřejného sektoru v digitálním rozvoji spočívající v digitalizaci veřejných služeb a veřejné správy. Je to způsob, jak nejen zvýšit účinnost těchto služeb, ale také usnadnit inkluzivní přístup k nim.

1.8. EHSV považuje projekty pro více zemí za cennou iniciativu zaměřenou na podporu excelence EU v oblasti digitálních technologií a na posílení globálního postavení EU. Tato iniciativa by vedle šíření osvědčených postupů přes hranice pomáhala rovněž nalézat řešení problémů, které vyžadují více zdrojů, než je v možnostech jednotlivých členských států. Výbor rovněž vítá myšlenku konsorcia evropské digitální infrastruktury (EDIC) jako nástroje umožňujícího kombinovat pro účely tohoto programu financování z prostředků EU a členských států se soukromým financováním.

1.9. EHSV zdůrazňuje, že do projektů pro více zemí by mělo být zapojeno co nejvíce členských států, aby se podpořil propojený, interoperabilní a bezpečný jednotný digitální trh a aby se řešily případné nedostatky v kritických kapacitách napříč EU. EHSV proto vyzývá Komisi, aby tyto projekty urychlila a řídila je takovým způsobem, který zajistí co nejlepší přínos z hlediska celé EU.

2. Obecné připomínky

2.1. COVID-19 odhalil zásadní význam technologií pro odolnost v oblasti hospodářství a zdraví, čímž se digitální transformace a svrchovanost EU stala otázkou existenčního významu. Rostoucí napětí mezi USA a Čínou je pro EU další pobídkou, aby rozvíjela své vlastní digitální kapacity. Hrozí totiž, že se z tohoto napětí stane bojiště zápasu o technologickou a průmyslovou nadřazenost.

2.2. V této souvislosti je nezbytné, aby EU začala urychleně jednat a posílila svou digitální svrchovanost, která by měla být v nadcházejících letech klíčovým pilířem evropské cesty k digitalizaci a hospodářskému růstu a měla by mít rovněž vliv na bezpečnost a globální postavení Evropy. EHSV se domnívá, že digitální svrchovanost by pomohla posílit potenciální silné stránky EU a řešit strategické nedostatky v oblasti technologií. Mohla by se také stát hybnou silou v kontextu jednotného trhu a rozšířit využívání otevřených trhů a dodavatelských řetězců, aby se zabránilo přílišnému spoléhání na soukromé systémy.

2.3. Jde o značnou výzvu, neboť EU se musí začít ujmát vedoucí úlohy v oblasti technologií v situaci, kdy mezi členskými státy EU dosud chybí společný postoj k technologickým otázkám, a dokonce i jednotné chápání strategického významu digitálních technologií, např. pokud jde o zavádění širokopásmového připojení nebo o využívání umělé inteligence.

2.4. Digitální transformace je rovněž otázkou hodnot EU a způsobem, jak využívat moderní technologie k hospodářskému, sociálnímu a environmentálnímu posílení udržitelného rozvoje, včetně vytváření kvalitních pracovních míst a přechodu na oběhové a uhlíkově neutrální hospodářství. EHSV vítá důraz na inkluzivní přístup k digitální transformaci orientovaný na člověka, při němž jsou náležitým způsobem zohledňovány zájmy spotřebitelů, pracovníků, podnikatelů a společnosti jako celku, včetně ochrany soukromí a údajů, bezpečnosti informačních a komunikačních technologií a energetické a materiálové účinnosti digitálních systémů.

2.5. EHSV vítá, že Komise předložila návrh rozhodnutí o vytvoření politického programu do roku 2030 nazvaného „Cesta k digitální dekádě“ jako součásti zprávy o stavu Unie v roce 2021 a v návaznosti na sdělení „Digitální kompas 2030“ a na předcházející digitální strategii. EHSV již dříve předložil své stanovisko k tomuto sdělení⁽¹⁾.

2.6. EHSV zdůrazňuje skutečnost, že digitální svrchovanost musí být založena na konkurenceschopnosti, která se opírá o pevnou spolupráci mezi členskými státy a kterou doprovází skutečné zapojení subjektů občanské společnosti, včetně podniků, pracovníků, spotřebitelů, zástupců akademické obce a dalších relevantních zainteresovaných stran. Úspěch v celosvětové hospodářské soutěži a zamezení protekcionismu a izolaci jsou předpokladem toho, aby se EU mohla stát celosvětovou autoritou při tvorbě standardů, a to i pokud jde o důvěryhodnost technologií a jejich zaměření na člověka. To vyžaduje excelenci v oblasti technologií a talentů. Dále je nezbytný pevný a komplexní základ v podobě digitálních dovedností a kompetencí všech občanů.

2.7. Investice do digitální infrastruktury a rozvoje jednotného trhu s daty jsou zásadními a nezbytnými podmínkami řádného digitálního rozvoje ve všech regionech EU. Na pravidlech založené a rovné podmínky pro digitální činnosti jsou důležité i na mezinárodní úrovni. Současně je stále důležitější věnovat náležitou pozornost kybernetické bezpečnosti ve všech částech hodnotových řetězců.

2.8. Technologická excelence se opírá o silnou průmyslovou základnu, o intenzivní inovace a o investice. Evropské společnosti proto potřebují celkové podnikatelské prostředí, které jim poskytne příznivější podmínky ve srovnání se zahraniční konkurencí. V rámci podpory inovativních podniků je třeba zajistit motivaci všech podniků, včetně mikropodniků, malých a středních podniků a podniků sociální ekonomiky, aby mohly participovat na pokroku a mít z něj prospěch.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 374, 16.9.2021, s. 22.

2.9. Chceme-li zaujmout přední místo v digitální oblasti, musíme navázat spolupráci mezi soukromým a veřejným sektorem. EHSV zdůrazňuje zásadní úlohu veřejného sektoru v digitálním rozvoji spočívající v digitalizaci veřejných služeb a veřejné správy. Je to způsob, jak nejen zvýšit účinnost služeb, ale také usnadnit inkluzivní přístup k nim.

2.10. Vzhledem k uvedeným skutečnostem považuje EHSV čtyři prioritní oblasti činnosti stanovené ve sdělení o digitálním kompasu – dovednosti, infrastrukturu, podniky a veřejný sektor – za velmi důležité pro digitální transformaci. EHSV se rovněž domnívá, že konkrétní cíle pro každou prioritní oblast napomáhají zajišťování a sledování pokroku. Je však přinejmenším stejně důležité vytvořit příznivé a podpůrné podmínky pro provádění konkrétních opatření, která jsou nezbytná k dosažení těchto cílů.

2.11. Jedním z hlavních předpokladů digitálního rozvoje je financování. Důležitou úlohu při usnadňování investic do výzkumu a inovací, vzdělávání a odborné přípravy a technické infrastruktury hraje veřejné i soukromé financování. Dalším obecným faktorem, jenž ovlivňuje digitální rozvoj, je regulační rámec. EHSV považuje za důležité, aby regulace podporovala inovace a investice do digitalizace, a to v souladu s cíli v oblasti lidských práv a životního prostředí a klimatu.

2.12. EHSV se domnívá, že spolupráce a koordinovaná činnost členských států jsou nezbytným předpokladem účinnějšího využívání zdrojů a rozsáhlých investic, které nemohou samostatně provádět jednotlivé země. Spolupráce má rovněž zásadní význam pro vedoucí postavení v digitální oblasti v celosvětovém měřítku. EHSV taktéž souhlasí s návrhem na utváření digitální cesty pomocí meziodvětvového přístupu a začleněním všech relevantních politik, např. v oblastech výzkumu a inovací, průmyslu, vzdělávání, hospodářství, sociálních věcí a zaměstnanosti.

2.13. Je však třeba zajistit, aby do digitální transformace a úsilí v této oblasti byli zapojeni všichni občané. V této souvislosti musí návrh náležitě zohlednit nejzranitelnější osoby, pokud jde o jejich ohrožení digitální propastí. Zvláštní pozornost by proto měla být věnována potřebám starších osob a osob se zdravotním postižením, co se týče požadavků na odbornou přípravu a získávání dovedností v oblasti digitálních služeb a na přístupnost těchto služeb.

2.14. EHSV se domnívá, že v zájmu inkluzivního přijetí a provádění programu je zásadní, aby bylo zajištěno zapojení zástupců občanské společnosti – včetně sociálních partnerů, organizací spotřebitelů a dalších zainteresovaných subjektů – do utváření, provádění a monitorování politického programu a souvisejících národních plánů.

3. Konkrétní připomínky

3.1. EHSV vítá vizi a způsoby dosažení evropské digitální transformace, které předložila Komise, neboť podporují koordinovanou činnost napříč EU tím, že stanoví mechanismus monitorování a spolupráce sloužící řízení a posilování politik, opatření a činností pro dosažení digitálních cílů EU prostřednictvím spolupráce mezi členskými státy.

3.2. Obecné cíle

3.2.1. EHSV považuje obecné cíle uvedené v návrhu za relevantní pro účinné posílení digitálního rozvoje, v souladu se zásadami a aspekty popsány ve výše uvedených obecných připomínkách.

3.2.2. EHSV zdůrazňuje, že obecné cíle poskytují kvalitativní rámec pro kvantitativní digitální cíle a jako takové je třeba je společně s těmito digitálními cíli pečlivě monitorovat, aby bylo zajištěno, že těchto cílů bude dosaženo způsobem, který odpovídá hospodářským, sociálním a environmentálním cílům.

3.3. Digitální cíle

3.3.1. EHSV se domnívá, že čtyři prioritní oblasti a jejich cíle se vzájemně podporují, a zdůrazňuje, že je třeba je v plném rozsahu rozvíjet. Například odpovídající dovednosti a řádná infrastruktura umožňují rozvoj podniků a veřejných služeb.

3.3.2. EHSV požaduje ambiciózní cíle týkající se zvýšení počtu osob, které mají alespoň základní digitální dovednosti, a domnívá se, že všichni lidé by měli mít možnost získat základní digitální dovednosti, včetně dovedností v oblasti kybernetické bezpečnosti. V tomto procesu nelze opomíjet ani osoby s nízkou kvalifikací a starší lidi. To by mělo být usnadněno financováním ze strany EU a členských států, například prostřednictvím Evropského sociálního fondu.

3.3.3. Vedle cíle v oblasti základních dovedností EHSV zdůrazňuje nutnost zvýšit odborné digitální dovednosti umožňující reagovat na nedostatky v oblasti dovedností a dostát požadavkům pracovního života.

3.3.4. Pokud jde o posílení digitální excelence, EHSV podporuje zásadní zvýšení počtu vysoce kvalifikovaných odborníků v digitální oblasti. EHSV rovněž považuje za podstatné posílit sblížení podílu žen a mužů, tak aby byl v tomto ohledu využit celý potenciál společnosti. Vedle domácích odborníků je užitečné přilákat prostřednictvím projektů spolupráce v oblasti výzkumu také zahraniční talenty.

3.3.5. Vzhledem k tomu, že předpokladem jakéhokoli digitálního rozvoje je řádná infrastruktura, EHSV plně podporuje cíl, aby všechny evropské domácnosti disponovaly spolehlivým a rychlým připojením. To je stejně důležité i pro všechny podniky. Podniky a spotřebitelé jsou kromě toho stále více propojeni prostřednictvím digitálních produktů a služeb.

3.3.6. V zájmu zlepšení globálního postavení EU a snížení závislosti na zahraničních technologiích EHSV podporuje cíl posílení výroby polovodičů v EU, přičemž zdůrazňuje, že je třeba posílit také výrobu dalších průmyslových komponentů. Totéž platí pro posílení v oblasti kvantových kapacit, včetně rychlého zavedení kvantového počítače a spuštění uzlů na okraji sítě.

3.3.7. Vzhledem k tomu, že ústřední úlohu v digitální transformaci hrají podniky, považuje EHSV za nezbytné podporovat využívání digitálních technologií ve všech podnicích. EHSV podporuje cíl 70 % využívání, ale domnívá se, že technologie by neměly být definovány ani podrobně, ani taxativně, neboť by to mohlo bránit inovacím. Ačkoli umělá inteligence, služby cloud computingu a data velkého objemu jsou dnes relevantními strategickými technologiemi, bude do budoucna pokračovat vývoj nových technologií, a EHSV doporučuje, aby byl výše uvedený cíl technologicky neutrální.

3.3.8. Jakkoliv je důležité posílit zavádění umělé inteligence a dalších pokročilých technologií, je třeba rovněž uznat, že malé a střední podniky čelí velkým výzvám při zavádění byť jen základních digitálních technologií. Zvláštní pozornost je třeba věnovat mikropodnikům, které jsou početně největší skupinou podniků, ale mají nejmenší zdroje. Dále je třeba vzít v úvahu také specifika podniků sociální ekonomiky.

3.3.9. EHSV podporuje posilování inovativních začínajících a rychle se rozvíjejících podniků zlepšením jejich přístupu k financování. Vzhledem ke značnému podílu jiných druhů malých a středních podniků je rovněž velmi důležité podporovat v digitální transformaci i je.

3.3.10. Cíle v oblasti digitalizace veřejných služeb jsou z pohledu občanů i podniků velmi vítané. EHSV rovněž konstatuje, že digitalizace podniků a veřejných služeb je úzce propojena a že přináší oboustranný prospěch.

3.4. Monitorování a podávání zpráv

3.4.1. EHSV vítá rozhodnutí stanovit klíčové ukazatele výkonnosti pro každý digitální cíl, aby bylo možné srovnatelným a transparentním způsobem sledovat pokrok. EHSV zdůrazňuje, že je třeba zabránit překrývání sběru údajů a v co největší míře využívat stávající zdroje a systémy. Dobrým základem pro tuto práci je index digitální ekonomiky a společnosti (DESI).

3.4.2. EHSV považuje za důležité, aby každoroční zpráva o stavu digitální dekády pomáhala sledovat pokrok a identifikovat problémy jak na úrovni EU, tak na vnitrostátní úrovni. Zpráva by navíc měla členským státům pomoci porovnávat jejich činnost a vzájemně se od sebe učit.

3.5. Národní plány a jejich posuzování

3.5.1. Ústředním prvkem politického programu jsou národní strategické plány, které tudíž mají zásadní význam pro digitální rozvoj v EU. Je proto důležité členské státy v tomto úsilí podporovat. Členské státy samozřejmě potřebují pokyny ohledně toho, jak posuzovat a předvídat dopad plánovaných politik, opatření a činností, ještě důležitější je však poskytovat podporu samotným opatřením a činnostem.

3.5.2. Návrh politického programu vychází z cílů na úrovni EU, což znamená, že neexistují žádné absolutní cíle pro jednotlivé členské státy. Z toho vyplývá, že proces posuzování národních plánů a jejich úspěšnosti při dosahování cílů na úrovni EU je velmi náročný.

3.5.3. EHSV se domnívá, že trajektorie plánované na úrovni Unie jsou užitečným nástrojem pro hrubý nástin budoucího vývoje, měli bychom se však vyvarovat příliš zjednodušujících závěrů nebo doporučení na jejich základě.

3.5.4. Jakkoliv je proces každoročního hodnocení a spolupráce mezi Komisí a členskými státy důležitý, EHSV se domnívá, že produktivními způsoby podpory pokroku jsou výměna osvědčených postupů, provádění vzájemných hodnocení a vytváření projektů pro více zemí na úrovni členských států.

3.5.5. Vzhledem k tomu, že existuje řada souběžných procesů, jejichž cílem je provádění cílů na úrovni EU v různých oblastech politiky, EHSV zdůrazňuje, že je třeba zajistit soudržnost politik a vyhnout se opakování a překrývání jednotlivých snah. Aniž by tím mělo být dotčeno vědomí naléhavosti, bylo by rovněž vhodné zvážit, zda je třeba tento proces opakovat každoročně, neboť provedení mnoha opatření trvá delší dobu.

3.6. Projekty pro více zemí

3.6.1. EHSV považuje projekty pro více zemí za cenný nástroj k posílení excelence a globálního postavení EU ve vybraných oblastech. Mohou rovněž pomáhat nalézat řešení problémů, které vyžadují více zdrojů, než mohou nabídnout jednotlivé členské státy. Projekty pro více zemí jsou kromě toho jedním ze způsobů šíření osvědčených postupů přes hranice.

3.6.2. Projekty pro více zemí by neměly přispívat pouze k plnění digitálních cílů, ale měly by vždy usilovat také o vytvoření skutečné přidané hodnoty pro zúčastněné země i pro EU jako celek. EHSV má za to, že projekty v oblasti inovací, infrastruktury a rozvoje dovedností tento požadavek splňují nejlépe.

3.6.3. EHSV zdůrazňuje, že důsledkem tohoto mechanismu spolupráce nesmí být větší rozdělení v rámci EU, ale naopak silnější Unie. Proto je důležité, aby byla příležitost zapojit se do projektu pro více zemí nabídnuta všem členským státům, a to na základě jejich zájmů a finančního i nefinančního příspěvku. EHSV vyzývá Komisi, aby tyto projekty urychlila a vedla je takovým způsobem, který zajistí co nejlepší přínos z hlediska celé EU.

3.7. Konsorcium evropské digitální infrastruktury (EDIC)

3.7.1. Návrh zavádí možnost zřízení konsorcia evropské digitální infrastruktury (EDIC) pro provádění projektu pro více zemí, jež Komise schvaluje na základě žádosti alespoň tří členských států. EHSV vítá myšlenku EDIC jako nástroje umožňujícího kombinovat pro účely politického programu digitální dekády financování z prostředků EU a členských států a soukromé financování.

3.7.2. Stejně jako samotné projekty pro více zemí musí být i provádění EDIC inkluzivní – musí umožňovat, aby se ke konsorciu za přiměřených podmínek připojil jako člen nebo pozorovatel kterýkoliv členský stát. Obecně musí být stanovy EDIC jasné a musí definovat úlohu členských států, Komise a dalších účastníků, např. mezinárodních organizací nebo soukromých subjektů.

V Bruselu dne 19. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění struktura rámcových předpisů Unie o zdanění energetických produktů a elektřiny

[COM(2021) 563 final – 2021/0213 (CNS)]

(2022/C 194/13)

Zpravodaj: **Stefan BACK**

Spoluzpravodaj: **Philippe CHARRY**

Žádost o vypracování stanoviska	Rada Evropské unie, 21. 9. 2021
Právní základ	Článek 113 a čl. 192 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	14. 12. 2021
Přijato na plenárním zasedání	20. 1. 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	192/6/15

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV vítá cíl návrhu, neboť aktualizuje a snaží se vyjasnit rámec vymezený směrnicí z roku 2003, a dále z toho důvodu, že usiluje o zavedení takové struktury zdanění, která upřednostní udržitelnou energii z nefosilních zdrojů.

1.2. EHSV s politováním konstatuje, že zdanění biopaliv podle návrhu je příliš rigidně svázáno s kategorizací zavedenou směrnicí o obnovitelných zdrojích energie, a domnívá se, že omezené množství alternativních paliv a z toho plynoucí vysoká úroveň nákladů si žádají flexibilnější přístup k přípustnosti biopaliv, mimo jiné pokud jde o minimální úroveň jejich zdanění, které by měly být posazeny znatelně níže než úrovně platné pro paliva fosilní.

1.3. EHSV se domnívá, že zvýšení minimální úrovně zdanění může mít nepříznivé sociální dopady a způsobit energetickou chudobu a chudobu v oblasti mobility. S potěšením konstatuje, že členské státy mohou jít pod minimální úrovně u paliv k vytápění a elektřiny používaných zranitelnými domácnostmi nebo organizacemi, které dotýčný členský stát považuje za dobročinné, a že návrh zahrnuje možnost paliva a elektřinu používané „zranitelnými domácnostmi“ po dobu deseti let od daně osvobodit.

1.4. EHSV doporučuje použít pojem „energetická chudoba“, což je jev jak kvalitativní (vnímání chladu, vlhkosti, míry pohodlí) i kvantitativní (výdaje za energii, práh chudoby), který by neměl být nahlížen pouze kvantitativně, jako je tomu v návrhu směrnice při použití pojmu „zranitelné domácnosti“.

1.5. EHSV je přesvědčen, že ekologické zdanění musí též výslovně sledovat sociální cíle, protože se jedná o jeho přijatelnost pro společnost, neboť zde vyvstává otázka rozdělení výnosů této daně. Výbor doporučuje přerozdělit tyto daňové výnosy například nejvíce potřebným osobám.

1.6. EHSV zdůrazňuje, že v řadě členských států nyní vyvstává palčivá otázka finančních potíží vlivem nákladů na energii. EHSV se domnívá, že k řešení těchto problémů lze významně přispět podstatným navýšením investic do obnovitelných zdrojů energie a úpravou evropského systému určování cen tak, aby odrážel cenu všech druhů energie včetně těch nejlevnějších. K tomu je zapotřebí změnit současný systém dražeb na velkoobchodním trhu s elektřinou.

1.7. EHSV též varuje před rizikem nepříznivých dopadů na konkurenceschopnost evropského průmyslu a konstatuje, že Komise navrhuje dát členským státům možnost snížení daní na spotřebu energetických produktů použitých k topení ve prospěch energeticky náročného podniku nebo tam, kde jsou s podnikatelskými subjekty nebo sdruženími podniků uzavřeny dohody vedoucí ke zlepšení energetické účinnosti. Tato možnost je zásadním předpokladem zachování konkurenceschopnosti průmyslu EU, uvážíme-li, že většina ekonomik mimo EU dosud žádná hmatatelná klimatická opatření nepřijala.

1.8. EHSV dále s politováním zjišťuje, že návrh Komise v zásadě odstraňuje možnost rozlišovat mezi minimálními úrovněmi zdanění pro podniky a pro spotřebitele.

1.9. EHSV se domnívá, že možnosti snížení u přepravy zboží a u osobní přepravy nejsou dostatečné, neboť vylučují silniční dopravu a nedodržují zásadu technické neutrality. EHSV by spíše uvítal všeobecné osvobození od daně nebo její snížení pro přepravu zboží a pro podniky s významným podílem vývozu do třetích zemí.

1.10. EHSV v této souvislosti zdůrazňuje návrh Komise na harmonizaci úrovní zdanění motorové nafty a benzínu. Z toho plynou vyšší náklady na přepravu zboží, které by mohly být kompenzovány všeobecným snížením daní z pohonných hmot používaných v přepravě zboží. Tentýž argument platí pro odstranění rozlišení mezi obchodním a neobchodním použitím nafty.

1.11. EHSV též poukazuje na skutečnost, že specifické možnosti snížení daně podle čl. 8 odst. 2 a článku 18, které se týkají určitých typů zařízení a energeticky náročných průmyslových odvětví, jsou mimořádně selektivní a mohly by vzhledem k tomu, že jejich využití je na vlastním uvážení členských států, způsobit daňovou hospodářskou soutěž téhož druhu, jaký se návrh Komise pokouší odstranit.

1.12. Pokud jde o přidanou hodnotu rozšíření zdanění na leteckou a vodní dopravu v EU, je podle EHSV zásadně důležité soustředit se též na další produktivní možnosti, jak prosazovat vyšší udržitelnost těchto druhů dopravy. Například v případě letectví se vyvíjejí nově, udržitelné způsoby pohonu. Je třeba se tedy zaměřit na cílená řešení na jejich podporu.

1.13. Podle názoru EHSV nepřihlízejí ustanovení o námořní a letecké dopravě dostatečně k situaci ostrovních zemí, zemí s velkým množstvím poloostrovů a zemí s velkými vzdálenostmi a řídké osídlenými regiony.

1.14. EHSV rovněž konstatuje, že zůstává na členských státech, zda uplatní na leteckou a vodní dopravu mimo EU tytéž úrovně zdanění jako v rámci EU, nebo je od těchto operací osvobodí. EHSV se k tomuto ustanovení staví velmi kriticky, neboť může členské státy motivovat k samostatnému postupu při zdanění těchto druhů dopravy. Podporovat bychom přitom měli primárně celosvětová řešení, neboť jednostranné opatření může vyvolat vážné komplikace.

2. Souvislosti předložení stanoviska včetně předmětného legislativního návrhu

2.1. Komise v rámci balíčku „Fit for 55“ předložila návrh směrnice Rady, kterou se mění struktura rámcových předpisů Unie o zdanění energetických produktů a elektřiny (přepřacované znění), kterým aktualizuje stávající směrnici Rady 2003/96/ES⁽¹⁾ k témuž tématu.

2.2. Komise předložení návrhů vysvětluje potřebou jasných pravidel zdanění energetických produktů a elektřiny tak, aby i nadále přispívala k řádnému fungování vnitřního trhu a zároveň řešila výzvy v oblasti klimatu a životního prostředí související se Zelenou dohodou pro Evropu. Zdanění energie může přispět k plnění cíle evropského právního rámce pro klima, jímž je dosažení alespoň 55 % snížení emisí CO₂ do roku 2030 ve srovnání s rokem 1990 tím, že zdanění pohonných hmot, paliv a elektřiny bude lépe odrážet jejich dopad na životní prostředí a zdraví.

2.3. Nově se tak navrhuje vyšší minimální úrovně zdanění a možnosti členských států od těchto daní osvobodit se zmenšují a omezují. Zdanění nově podléhají též letecká a námořní paliva, zejména pokud jde o většinu operací uvnitř EU, a členské státy mohou leteckou nebo vodní dopravu mimo EU od daně osvobodit nebo uplatňovat stejné úrovně zdanění.

⁽¹⁾ Směrnice Rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny (Úř. věst. L 283, 31.10.2003, s. 51).

2.4. Návrh je součástí balíčku „Fit for 55“. Jako vyjádření zásady „znečišťovatel platí“ je tak úzce svázán se systémem ETS a návrhem na jeho aktualizaci, který je rovněž součástí daného balíčku.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV vítá cíl návrhu, neboť aktualizuje a snaží se vyjasnit rámec vymezený směrnicí z roku 2003, a dále z toho důvodu, že usiluje o zavedení takové struktury zdanění energetických produktů a elektřiny využívaných jako paliva a pohonné hmoty, která upřednostní udržitelnou energii z nefosilních zdrojů.

3.2. EHSV konstatuje, že v navrhovaných mírách zdanění není formálně zařazen prvek emisí CO₂, navrhovaná struktura zdanění však i tak bude mít podobný účinek, poněvadž nejvyšší minimální úrovně zdanění jsou stanoveny pro fosilní paliva produkující emise CO₂.

3.3. EHSV v této souvislosti s politováním konstatuje, že zdanění biopaliv je v návrhu příliš rigidně svázáno s kategorizací dle směrnice o obnovitelných zdrojích energie. Domnívá se, že omezené množství alternativních paliv a z toho plynoucí vysoká úroveň nákladů si žádají flexibilnější přístup k přípustnosti biopaliv, a to s ohledem jak na směrnici o obnovitelných zdrojích energie RED II, která není předmětem tohoto stanoviska, tak z hlediska minimální úrovně zdanění, která by měla být posazena znatelně níže než úrovně platné pro paliva fosilní.

3.4. Podle názoru EHSV může mít zvýšení minimální úrovně zdanění nepříznivé sociální dopady a způsobit energetickou chudobu a chudobu v oblasti mobility. Komise se touto otázkou zjevně zabývala a dala členským státům možnost jít pod minimální úrovně u paliv k vytápění a elektřiny používaných domácnostmi nebo organizacemi, které dotyčný členský stát považuje za dobročinné, a dále v čl. 17 písm. c) zakotvila možnost paliva a elektřinu používané „zranitelnými domácnostmi“ po dobu deseti let od daně osvobodit. EHSV vyjadřuje politování, že nebyla zahrnuta obdobná opatření zaměřená na prevenci chudoby v oblasti mobility. Možnosti snížení navrhované pro veřejnou dopravu a jiné druhy dopravy, než je doprava silniční, v této souvislosti nepomohou.

3.5. Sociální realita zeleného zdanění je problematická hned nadvakrát: jednak nemá stejný dopad na všechny domácnosti, za druhé jsou to často ty nejzranitelnější domácnosti a domácnosti střední třídy, které mají nejvyšší náklady na energii v poměru k příjmům.

3.6. EHSV zdůrazňuje, že ačkoli podle Komise byl sociální aspekt zohledněn v sociální části tohoto legislativního balíčku, tzn. v návrhu nařízení, kterým se zřizuje Sociální fond pro klimatická opatření, ve skutečnosti pro účely tohoto návrhu nařízení „nebylo provedeno žádné zvláštní posouzení dopadů“ (viz text návrhu nařízení). Namísto toho se návrh opírá o posouzení dopadů, ze kterého vychází Plán pro dosažení cíle v oblasti klimatu do roku 2030, a dále o posouzení dopadů k návrhu na změnu směrnice o systému ETS.

3.6.1. Jisté otázky vzbuzuje rovněž struktura fondu. Pouze část fondu bude použita na sociální kompenzační platby, zbytek tvoří různé pobídky pro elektrická vozidla, investice do nabíjecí infrastruktury a dekarbonizace budov. EHSV má pochybnost, zda z těchto opatření budou mít prospěch domácnosti s nízkými příjmy, neboť podpora elektromobilů bude výhodou spíše pro domácnosti dobře zajištěné.

3.6.2. Navrhnout spravedlivý a účinný mechanismus kompenzací je podle mínění EHSV vzhledem k různým nerovnostem náročný úkol, který Sociální fond pro klimatická opatření příliš vhodně neřeší. Relativně chudá země s menšími vnitřními nerovnostmi by mohla z fondu získat méně peněz než stát bohatý, avšak vyznačující se velkou nerovností.

3.7. EHSV se domnívá, že posouzení dopadů návrhu směrnice není dostatečně podrobné. Zdůrazňuje, že sociální realita zeleného zdanění má dvě strany mince: na jedné straně nemá stejný dopad na všechny domácnosti a často jsou to ty nejzranitelnější domácnosti a domácnosti střední třídy, které mají nejvyšší náklady na energii v poměru k příjmům.

3.8. Podle názoru EHSV by tak návrh směrnice měl lépe zapracovat pojem chudoby. Ostatně článek 17 stanoví, že „pro účely tohoto odstavce se ‚zranitelnými domácnostmi‘ rozumí domácnosti významně postižené dopady této směrnice, což pro účely této směrnice znamená, že jsou pod prahem ‚ohrožení chudobou‘ definovaným jako 60 % celostátního mediánu ekvivalizovaného disponibilního příjmu“.

3.9. Od roku 2009 používá směrnice o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou pojem energetické chudoby, kdy „energeticky chudý“ je zákazník nebo domácnost s omezeným přístupem k energii (zejména plynu a elektřině). „Osobou tíženou energetickou chudobou“ se pak rozumí jednotlivec nebo domácnost disponující prostředky a žijící v podmínkách, které jim neumožňují opatřit si dostatek energie k zajištění minimální úrovně pohodlí.

3.9.1. EHSV si klade otázku, proč přepracované znění směrnice o zdanění energie zavádí kritérium „60 % celostátního mediánu ekvivalizovaného disponibilního příjmu“, když je pro tento účel vhodnější pojem „energetické chudoby“, který má více rozměrů a zahrnuje:

- ekonomickou chudobu domácnosti (příjem, náklady nesouvisející s energií),
- rizika spojená s dodávkou energie (vysoké a volatilní ceny, kvalita energetických výrobních zařízení),
- zchátralost obydli nebo jeho geografickou izolovanost, nedostupnost hromadné dopravy a další faktory, které často korelují s dopravním typem omezení (vzdálenost mezi bydlištěm a pracovištěm, kterou nelze zkrátit).

3.9.2. Každé z těchto tří omezení zakládá stav energetické chudoby.

3.9.3. EHSV doporučuje použít pojem „energetická chudoba“, což je jev jak kvalitativní (vnímání chladu, vlhkosti, míry pohodlí) i kvantitativní (výdaje za energii, práh chudoby), který by neměl být nahlížen pouze kvantitativně, jako je tomu v návrhu směrnice při použití pojmu „zranitelné domácnosti“.

3.9.4. EHSV zdůrazňuje, že sociální nástroje na podporu osob s nízkými příjmy opouštějí zásadu přesných prahových hodnot, což nedůvodně vyřazuje občany, jejichž příjmy se mohou od stanoveného prahu lišit pouze o několik eurocentů. Každá pevná prahová hodnota, jako je uvedených 60 % dle návrhu směrnice, se může minout cílem a navíc vyvolat četné negativní jednání občanů a přesun zaměstnanosti do šedé ekonomiky nebo zatajování příjmů.

3.9.5. EHSV též poukazuje na skutečnost, že sociální podpora osob s nízkými příjmy se v jednotlivých členských státech výrazně liší a řada sociálních podpor nepodléhá zdanění, tudíž je finanční správa ani nepovažuje za příjem.

3.10. Kromě nedostatků v oblasti bydlení (6,9 % domácností v EU o 27 členských státech není schopno dostatečně vytopit své obydlí, a to v rozmezí od 30,1 % v Bulharsku po 1,8 % ve Finsku, což dobře ilustruje nerovnoměrnost výskytu energetické chudoby) jsou zde ještě potíže spojené s mobilitou a dopravou. Cena pohonných hmot ovlivňuje chování domácností v oblasti mobility, zejména pak těch, které žijí v oblastech bez hromadné dopravy, nebo mají stará vozidla bez možnosti je nahradit. Vznikají tak nové formy energetické chudoby spojené s mobilitou a dopravou.

3.11. EHSV v této souvislosti zdůrazňuje, že v řadě členských států nyní vyvstává palčivá otázka finančních potíží vlivem nákladů na energii, s nepříznivými dopady jak na nejzranitelnější domácnosti, tak na podniky. EHSV se domnívá, že k řešení těchto problémů lze významně přispět podstatným navýšením investic do obnovitelných zdrojů energie a reformou evropského systému určování cen tak, aby odrážel cenu všech druhů energie včetně těch nejlevnějších. K tomu je zapotřebí změnit současný dražební systém pro velkoobchodní trhy s elektřinou, který se řídí evropskými pravidly pro vnitřní trh s elektřinou.

3.12. EHSV též varuje před rizikem nepříznivých dopadů na konkurenceschopnost evropského průmyslu a konstatuje, že Komise navrhuje dát členským státům možnost snížení daní na spotřebu energetických produktů použitých k topení ve prospěch energeticky náročného podniku nebo tam, kde jsou s podnikatelskými subjekty nebo sdruženími podniků uzavřeny dohody vedoucí ke zlepšení energetické účinnosti. Tato možnost je zásadním předpokladem zachování konkurenceschopnosti průmyslu EU, uvážíme-li, že většina ekonomik mimo EU dosud žádná hmatatelná klimatická opatření nepřijala.

3.13. EHSV dále s politováním zjišťuje, že návrh Komise v zásadě odstraňuje možnost rozlišovat mezi minimálními úrovněmi zdanění pro podniky a pro spotřebitele.

3.14. EHSV bere na vědomí možnost snížení daní pro určité druhy dopravy, s politováním však konstatuje, že není ponechán žádný prostor v případě dopravy silniční, s výjimkou dopravy trolejbusem.

3.15. EHSV obecně považuje možnosti snížení u přepravy zboží a u osobní přepravy za nedostatečné, neboť vylučují silniční dopravu a nedodržují zásadu technické neutrality, např. označením trolejbusu za jediné silniční vozidlo, které může být předmětem snížení daně.

3.15.1. EHSV by spíše uvítal všeobecné osvobození od daně nebo její snížení pro přepravu zboží a pro podniky s významným podílem vývozu do třetích zemí.

3.15.2. EHSV v této souvislosti zdůrazňuje, že cílem návrhu Komise je harmonizace úrovní zdanění motorové nafty a benzínu. Z toho plynou vyšší náklady na přepravu zboží, které by mohly být kompenzovány všeobecným snížením daní z pohonných hmot používaných v přepravě zboží. Tentýž argument platí pro odstranění rozlišení mezi obchodním a neobchodním použitím nafty.

3.16. EHSV též poukazuje na skutečnost, že specifické možnosti snížení daně podle čl. 8 odst. 2 a článku 18, které se týkají určitých typů zařízení a energeticky náročných průmyslových odvětví, jsou mimořádně selektivní a mohly by vzhledem k tomu, že jejich využití je na vlastním uvážení členských států, způsobit daňovou hospodářskou soutěž téhož druhu, jaký se návrh Komise pokouší odstranit. Stěží lze tak porozumět tomu, proč nedostalo přednost jednoduché řešení v podobě snížení úrovně zdanění pro podnikatelské subjekty. Platí to zvláště pro „mineralogické postupy“, které lze jako takové zahrnout do možností snížení podle článku 18, avšak dle uvážení členského státu, což vytváří právní nejistotu a daňovou soutěž.

3.17. Pokud jde o přidanou hodnotu rozšíření zdanění na leteckou a vodní dopravu v EU, je podle EHSV zásadně důležité soustředit se též na další produktivní možnosti, jak prosazovat vyšší udržitelnost těchto druhů dopravy. V případě letectví se vyvíjejí nové, udržitelné způsoby pohonu. Je třeba se tedy zaměřit na cílená řešení na jejich podporu. Pokud jde o vodní dopravu, ta patří k odvětvím, jejichž dekarbonizace se jeví jako mimořádně obtížný úkol. Proto hrozí, že uvalení zdanění na tuto dopravu pouze zvýší náklady, jako tomu pravděpodobně bude už v případě rozšíření systému ETS na toto odvětví. V obou případech se desetileté přechodné období na celkové zavedení zdanění letecké dopravy a zvláštních daňových režimů pro udržitelná biopaliva a další alternativní paliva jeví jako mimořádně krátké.

3.18. Podle názoru EHSV nepřihlížíjí ustanovení o námořní a letecké dopravě dostatečně k situaci ostrovních zemí, zemí s velkým množstvím poloostrovů a zemí s velkými vzdálenostmi a řídké osídlenými regiony.

3.19. EHSV rovněž konstatuje, že zůstává na členských státech, zda uplatní na leteckou a vodní dopravu mimo EU tytéž úrovně zdanění jako v rámci EU, nebo je od těchto operací osvobodí. EHSV se k tomuto ustanovení staví velmi kriticky, neboť může členské státy motivovat k samostatnému postupu při zdanění těchto druhů dopravy. Podporovat bychom přitom měli primárně celosvětová řešení, neboť jednostranné opatření může vyvolat vážné komplikace.

3.20. EHSV si též klade otázku, jak účinné ekologické zdanění bude. Nástroje ekologického zdanění ovlivňují odvětví energetiky a dopravy a oblast znečištění a přírodních zdrojů. I když řada z nich byla definována v evropském rámci, a jsou tak společná všem zemím EU, jejich provádění se stát od státu liší, byť se předpokládá regulace.

3.21. Různé formy přerozdělení daňových výnosů – snížení schodku veřejných financí, přerozdělení výnosů domácnostem či podnikům, snížení jiných daní, jako je daň z příjmu za výdělečnou činnost, nebo přerozdělení výnosů na environmentální politiky či investice – mohou mít na ochotu daňových poplatníků přijmout ekologické zdanění nepříznivý vliv. Jak ukázala krize „žlutých vest“ ve Francii, tyto čtyři formy přerozdělení výnosů nestačí k tomu, aby lidé přijali vyšší ceny zdaněných produktů.

3.22. EHSV se proto domnívá, že přijatelnost ekologického zdanění pro společnost nelze zajistit bez kompenzace zohledňující příjmy domácností a jejich strukturálně podmíněnou energetickou chudobu (absence hromadné dopravy, izolace obydlí, účinnost systému vytápění, typ vozidla ve vlastnictví).

3.23. Ekologické zdanění je často považováno za nespravedlivé, neboť silněji zasahuje chudší domácnosti a dnes čím dál častěji i třídy střední. Domácnosti s nižšími příjmy, které za pohonné hmoty a dopravu utrácí velkou část svých příjmů, budou vystaveny nepřiměřené zátěži. O to méně budou také schopny přistoupit k ekologické transformaci, neboť i když mají nízkouhlíkové výrobky (elektromobily, solární panely atd.) nižší provozní náklady, neobejdou se bez vysoké vstupní investice, která je pro domácnosti s omezeným přístupem ke kapitálu překážkou. Domácnosti trpící chudobou navíc musí své výdaje plánovat v krátkodobém horizontu, což jim neumožňuje profitovat z případných dlouhodobějších úspor.

3.24. Má-li proto ekologické zdanění být přijatelné pro společnost, musí být spojeno s nápravnými opatřeními, která však v návrhu směrnice ani v Sociálním fondu pro klimatická opatření nenajdeme.

V Bruselu dne 20. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k doporučení pro doporučení Rady týkající se hospodářské politiky eurozóny

[COM(2021) 742 final]

(2022/C 194/14)

Zpravodaj: **Juraj SIPKO**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 7. 1. 2022
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	14. 12. 2021
Přijato na plenárním zasedání	19. 1. 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	229/2/10

1. Závěry a doporučení

1.1. Současný hospodářský a sociální vývoj v zemích eurozóny je doprovázen vysokou mírou nejistoty související s nekontrolovatelným a rychlým šířením onemocnění COVID-19. EHSV proto vítá nejnovější dokument Evropské komise o vývoji ekonomik členských států EU a analýzu důsledků pro proces správy⁽¹⁾. Poukazuje zároveň na historickou příležitost k urychlenému přijetí a důslednému provádění odpovídajících účinných a efektivních politik na cestě ke složitě, ale s ohledem na aktuální vývoj také nezbytné transformaci celé společnosti.

1.2. Jednou z největších výzev v oblasti vnitřní makroekonomické nerovnováhy je způsob, jak zajistit postupnou konsolidaci veřejných financí. EHSV se domnívá, že stávající legislativní rámec ve formě Paktu o stabilitě a růstu již neodpovídá současným podmínkám. Zdůrazňuje proto, že přijatelná a akceptovatelná revize fiskálních pravidel⁽²⁾ legislativního rámce zaměřená na jeho zjednodušení a monitorování je více než nezbytná.

1.3. EHSV poukazuje na pandemii COVID-19, která většinu zemí zasáhla ve chvíli, kdy procházely procesem nápravy makroekonomické nerovnováhy. Pandemie přerušila snižování poměru dluhu k HDP, zatímco ceny bydlení zrychlily růst, což svědčí o celkovém zhoršení makroekonomické situace. EHSV kromě toho poukazuje na největší vnější nerovnováhu, která se projevuje v eurosystému TARGET2⁽³⁾. Jedná se o největší rozdíly mezi státy od jeho vzniku.

1.4. EHSV sleduje prudký nárůst inflace od začátku roku 2021. Tento nárůst, který následoval po letech nízké inflace, souvisí zejména s prudkým nárůstem cen energií po historických minimech během pandemie, narušením dodavatelských řetězců a zvýšením nákladů na dopravu. Má za to, že současná vysoká míra inflace je výsledkem faktorů souvisejících s pandemií a opětovným otevíráním ekonomik, jež jsou dočasné povahy. Lze očekávat, že růst cen se zmírní v letech 2022 a 2023, kdy se úroveň inflace sníží na předchozí průměrné hodnoty.

1.5. Dokončení finanční unie je základním předpokladem dobře fungující evropské měnové unie. EHSV zdůrazňuje, že i přes pokrok, jehož bylo dosaženo při budování bankovní unie, je více než potřebné přijetí a urychlené schválení dalších kroků. Roztříštěnost kapitálových trhů v členských státech nevytváří dostatečný prostor pro snazší přístup podniků k finančním zdrojům na jednotném kapitálovém trhu v rámci unie kapitálových trhů. Proto je s dokončením unie kapitálových trhů zapotřebí pokročit.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_21_5321

⁽²⁾ <https://www.ft.com/content/f3377da4-2ec6-4edb-b9b8-6a5af22bc2a2>

⁽³⁾ https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/target_balances/html/index.cs.html

1.6. EHSV pozorně sleduje proces prohlubování rozdílů jak mezi členskými státy, tak uvnitř jednotlivých členských států EU a v rámci eurozóny. Podporuje proto přijetí kombinace hospodářských politik, které účinně využívají dostupné domácí zdroje, a to jak veřejné, tak soukromé, včetně finančních zdrojů vytvořených v rámci nástroje Next Generation EU a Nástroje pro oživení a odolnost. Účinné a obezřetné čerpání těchto finančních zdrojů může vést k zastavení a následně k žádoucímu obnovení konvergenčního procesu.

1.7. EHSV je znepokojen postupně narůstající sociální nestabilitou. Vzhledem k tomu, že po celosvětové finanční krizi nebyla přijata a provedena dostatečná opatření pro boj proti zvyšování nerovnosti a chudoby, pandemie COVID-19 tyto nerovnosti a růst chudoby dále prohloubila. Proto se nyní zdá být více než nezbytné vypracovat a sledovat vhodné ukazatele nerovnosti a chudoby, a to i v souvislosti s cíli udržitelného rozvoje.

1.8. Největší existenční hrozbou pro další život na naší planetě je bezprecedentní zhoršování klimatu. EHSV vyzývá, aby byla v boji proti změně klimatu přijímána a prováděna naléhavá opatření, včetně vypracování základních ukazatelů pro měření socioekonomických důsledků krize. EHSV dále zdůrazňuje, že negativní dopady klimatické krize významně ovlivní makroekonomickou stabilitu (zvýšení výdajů, růst cen v důsledku sucha) i finanční stabilitu, zejména pojišťovnictví⁽⁴⁾, a sociální stabilitu.

1.9. Evoluční technologický proces vede k rychlému zavádění digitalizace a finančních inovací. EHSV vítá rozhodnutí ECB a EK zahájit diskusi o zavedení digitálního eura. Jeho zavedení může být pro občany a podnikatele v eurozóně při zohlednění všech výhod potenciálně přínosné.

1.10. Částečně díky všem opatřením přijatým a provedeným po celosvětové finanční krizi se zatím zdá, že bankovní sektor v zemích eurozóny je poměrně stabilní. EHSV poukazuje na možné problémy související s platební neschopností, zejména v případě malých a středních podniků. Nepříznivý vývoj platební neschopnosti malých a středních podniků může vést k narušení stability ve finančním sektoru, především v bankovním sektoru. EHSV proto žádá, aby se více zvažovalo zavedení opatření potřebných k zajištění stability finančního systému.

1.11. EHSV upozorňuje na opatrný přístup v boji s krizí COVID-19, která dosud nebyla zdolána a stále pokračuje, zdůrazňuje však zejména potřebu připravit se na případné další virové krize. Politika zaměřená na vybudování silného imunitního systému obyvatel může vytvořit podmínky pro snížení výdajů na zdravotní péči při šíření nákazy a zároveň vytvořit lepší podmínky pro zdraví všech pracovníků, kteří se podílejí na vytváření hodnot ve společnosti.

2. Souvislosti

2.1. Ve srovnání s posledním stanoviskem EHSV k otázkám hospodářské politiky v zemích eurozóny se současný vývoj vyznačuje vysokou mírou inflace, která je vyvolána především cenami energetických komodit, zejména ropy a zemního plynu.

2.2. Velkoobchodní ceny zemního plynu a elektřiny se od roku 2019 zvýšily v průměru o 429 %, resp. 230 %⁽⁵⁾. Růst maloobchodních cen zatím není výrazný: jde o 14 %, resp. 7 %. Poslední zveřejněné krátkodobé prognózy naznačují, že růst velkoobchodních cen může pokračovat až do posledního čtvrtletí roku 2022.

2.3. Po letech nízkého růstu se inflace od začátku roku výrazně zvýšila a opakovaně je vyšší, než se předpokládalo. V listopadu dosáhla 4,9 %⁽⁶⁾. Hlavním faktorem tohoto rychlého růstu cen je prudký nárůst cen komodit, zejména ropy a plynu, z historického minima na úroveň z doby před pandemií, či ještě vyšší. Přetrvávají navíc narušení výroby a logistiky v mnoha částech světa, což zvyšuje ceny zboží, zejména v době prudkého růstu agregátní poptávky. Očekává se, že inflace klesne začátkem roku 2022.

2.4. Navzdory povzbudivým očekáváním oživení reálné ekonomiky v první polovině roku 2021 lze nyní usuzovat, že probíhající proces oživení se zdá být kvůli rychlému šíření třetí vlny epidemie komplikovanější. Boj proti onemocnění COVID-19 dosud není u konce a jeho dopad na reálnou ekonomiku může trvat ještě několik let. Přetrvávající problémy spojené s cenami energetických vstupů a nedostupností některých komodit potřebných pro výrobní cyklus představují značné omezení jak ve využívání výrobních kapacit, tak v uvažovaných investicích a spotřebě.

⁽⁴⁾ <https://www.imf.org/en/News/Seminars/Conferences/2021/11/17/9th-statistical-forum-measuring-climate-change>

⁽⁵⁾ COM(2021) 660 final.

⁽⁶⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563351/2-29102021-AP-EN.pdf>

2.5. Pozitivní vliv na výkonnost reálné ekonomiky a na překonání problémů souvisejících s pandemií COVID-19 může mít využívání finančních nástrojů v rámci nástroje Next Generation EU. V této souvislosti je probíhající přidělování finančních prostředků prostřednictvím iniciativy REACT-EU, ale také Nástroje pro oživení a odolnost zaměřeného na oživení, odolnost a udržitelnost jednotlivých ekonomik považováno z hlediska času za velmi pozitivní.

2.6. Historicky největší pokles hospodářského růstu od počátku evropské integrace byl zaznamenán v roce 2020. Očekává se, že reálný hospodářský růst v členských státech EU dosáhne v tomto roce asi 5 % a v roce 2022 úrovně 4,3 %. Reálný hospodářský růst v členských státech eurozóny v roce 2023 lze očekávat ve výši 2,5 %. Hospodářský růst v roce 2021 pohláňala především spotřeba domácností, která v eurozóně ve druhém čtvrtletí dosáhla 3,5 %.

2.7. Při hodnocení vývoje hospodářského růstu je třeba poukázat na stávající rizika, která souvisejí s poklesem obchodu se zbožím, ale existují i na straně poptávky v důsledku dopadu na výrobní proces a zvýšení nákladů ve zpracovatelském průmyslu eurozóny. Kromě toho se jedná také o narušení globálních hodnotových řetězců a poměrně vysokou závislost zpracovatelského průmyslu v eurozóně na dovozu surovin a mikroprocesorů.

2.8. COVID-19 má velmi negativní dopad na veřejné finance. Po skončení epidemie budou členské státy eurozóny čelit velkým výzvám, pokud jde o zajištění konsolidace veřejných financí. V roce 2020 byl zaznamenán schodek ve výši 7,2 % HDP, přičemž žádný stát neměl fiskální přebytek. Očekává se, že v roce 2021 schodek mírně klesne na 7,1 % HDP. Výraznější propad lze předpokládat v roce 2022 a dále v roce 2023, přičemž se očekává, že schodek klesne na přibližně 2,5 %, což je výrazně vyšší schodek než před pandemií COVID-19 (0,6 % HDP v roce 2019).

2.9. Vývoj na trhu práce nadále doprovázejí strukturální problémy v jednotlivých zemích eurozóny. Míra nezaměstnanosti je nicméně poměrně nízká, zejména díky rozsáhlému zavádění programů podpory udržení pracovních příležitostí. Současný trh práce ve většině ekonomik eurozóny čelí relativnímu nedostatku kvalifikované pracovní síly. Přestože míra nezaměstnanosti v důsledku onemocnění COVID-19 byla nižší, než se očekávalo, potýká se trh práce s řadou otevřených problémů souvisejících s nezbytnou rekvalifikací, zejména v souvislosti se započatým procesem transformace.

2.10. EU a eurozóna jako celek vykazují přebytek běžného účtu, avšak s výsledky, jež se mezi jednotlivými zeměmi značně liší. Některé země nadále vykazují vysoké přebytky běžných účtů. Na druhé straně země, v nichž má významné postavení odvětví přeshraničního cestovního ruchu, obecně zaznamenávají výrazný nárůst schodků běžného účtu nebo snížení jejich nevelkých přebytků. Očekává se, že v tomto případě dojde spolu s oživením cestování k postupné korekci. Při hodnocení úrovně vnější nerovnováhy v členských státech eurozóny je nezbytné upozornit na bezprecedentní nárůst nerovnováhy v platebním systému TARGET2, která je letos největší od jeho vzniku (?).

2.11. V současné době je vzhledem k rychlému a nekontrolovatelnému šíření viru možné očekávat další korekce představeného relativně slibného vývoje hospodářského růstu. Současný proces zavádění omezujících opatření v důsledku epidemie může do značné míry negativně ovlivnit reálný hospodářský růst a již nyní neudržitelnou výši veřejného dluhu v některých členských státech, včetně prohlubující se nerovnosti a růstu chudoby.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV se znepokojením sleduje současný hospodářský a sociální vývoj, pro nějž je charakteristická vysoká míra nejistoty. Tato míra nejistoty souvisí se dvěma negativními faktory: bezprecedentní akumulací veřejného dluhu a růstem inflace. Růst spotřebitelských cen vede ke zhoršení sociální situace domácností a negativně ovlivňuje životní úroveň. Vzhledem k tomu, že míra zadlužení byla v některých členských státech eurozóny vysoká již před krizí, znamená rychlé zhoršení fiskální pozice, že bude pro tyto členské státy eurozóny klíčové, aby přijaly a provedly opatření za účelem fiskální konsolidace ve střednědobém horizontu, jakmile to ekonomická situace dovolí.

3.2. EHSV vítá postupně se rozvíjející proces oživení reálné ekonomiky. Podporuje v této souvislosti záměr navýšit veřejné i soukromé investice. Rovněž oceňuje, že je při vytváření komplexního rámce Next Generation EU prostor pro účinné využívání těchto zdrojů na podporu reálného kvalitativního hospodářského růstu.

(?) <https://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000004859>

3.3. EHSV se domnívá, že prudký růst inflace nepovede k restriktivní měnové politice ECB, protože se zdá, že příčiny inflace jsou dočasné a mají původ především na straně nabídky. EHSV proto podporuje, aby byla hospodářská politika zaměřena na posílení odolnosti, flexibility, autonomie a funkčnosti strategických struktur, aby bylo možné v budoucnu čelit opakujícím se symetrickým otřesům.

3.4. EHSV podporuje zásadní historické systémové změny spojené s přechodem na zelenou, digitální a sociálně spravedlivou ekonomiku. Navzdory složitosti a nepředvídatelnosti dalšího vývoje v souvislosti s onemocněním COVID-19 podporuje EHSV Zelenou dohodu pro Evropu⁽⁸⁾ a považuje ji za historickou příležitost pro udržitelný hospodářský a sociální rozvoj na starém kontinentu. V této souvislosti EHSV podporuje přijetí a zohlednění všech důležitých faktorů zaměřených na zachování života na planetě pro současné i příští generace.

3.5. EHSV vyzývá k urychlenému přijetí a provedení opatření k postupnému snižování nerovnosti a chudoby v členských státech eurozóny⁽⁹⁾. Spatřuje zde prostor pro využití všech reálných nástrojů na straně příjmů a výdajů, včetně snižování kontraproduktivních výdajů, boje proti korupci, černé ekonomice, netransparentním operacím, a mimo jiné dlouhodobě odkládaného řešení otázek daňových rájů.

3.6. EHSV vzhledem ke složitosti a nepředvídatelnosti současného vývoje souhlasí s tím, aby jednotlivé členské státy přijaly fiskální politiky, jež zohlední aktuální stav oživení, fiskální udržitelnost a potřebu zmenšit hospodářské, sociální a územní rozdíly.

3.7. Je si vědom toho, že fiskální politika by měla být dostatečně aktivní a flexibilní pro případ potenciálních vln šíření virů a jejich mutací. V této souvislosti podporuje dodatečné a nezbytné výdaje na zdravotnictví, dokud se celková situace nevrátí do normálního stavu.

3.8. EHSV při řešení současného složitého hospodářského a sociálního vývoje doporučuje provádět účelnou kombinaci makroekonomických politik. Vzhledem k celkové strategii oživení může hrát důležitou úlohu expanzivní měnová politika v kombinaci s účelnou expanzivní fiskální politikou. Přijetí a provádění kombinace makroekonomických politik by mělo být současně koordinováno se sociálními partnery.

3.9. Evoluční technologický proces je spojen s inovacemi ve finančním sektoru. EHSV vítá první kroky ECB a Komise směřující k vytvoření digitálního eura⁽¹⁰⁾. Dosud nebylo přijato žádné rozhodnutí o zavedení digitálního eura a jeho možných koncepčních prvcích. Se zaváděním digitálního eura by se mohlo očekávat, že platební a zúčtovací operace budou realizovány rychleji, efektivněji a s nižšími náklady jak pro domácnosti, tak pro podniky, měly by se však zohlednit dopady např. na zúčtovací operace. V této souvislosti by bylo možné očekávat také přínos ke strategii na posílení mezinárodního významu eura.

3.10. EHSV podporuje a vítá zahájení veřejné konzultace o správě veřejných financí. Je třeba se zaměřit na: a) časový soulad procesu fiskální konsolidace; b) stanovení pravidel pro dlouhodobá opatření související s překonáním následků epidemie, ale především pro investice spojené se zelenou a digitální ekonomikou; c) zjednodušení fiskálních pravidel. EHSV poukazuje na svá četná stanoviska týkající se správy ekonomických záležitostí a zejména fiskálních pravidel. Ve svém nejnovějším stanovisku⁽¹¹⁾ k tomuto tématu vyzývá EHSV k zavedení zlatého pravidla pro veřejné investice, a to v kombinaci s výdajovým pravidlem, a upozorňuje, že jak vnitrostátní parlamentům, tak Evropskému parlamentu musí v budoucím rámci správy ekonomických záležitostí EU připadnout význačná úloha. EHSV dále vyzývá k většímu zapojení občanské společnosti do evropského semestru, a to na vnitrostátní úrovni i na úrovni EU, a k sestavení pokynů pro přechodné období, během něž by neměl být spuštěn postup při nadměrném schodku.

4. Konkrétní připomínky

4.1. EHSV vítá přístup Evropské komise k současnému nepříznivému vývoji cen energií, včetně navrhovaných krátkodobých a střednědobých opatření. Vzhledem k nepředvídatelnosti vývoje cen energií EHSV vyzývá k přijetí věcných a systémových opatření zaměřených na zmírnění nepředvídaných systémových vnějších otřesů, čímž by se vytvořily podmínky pro udržitelný, stabilní, odolný a sociálně spravedlivý život pro všechny obyvatele eurozóny.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_cs

⁽⁹⁾ <https://voxeu.org/article/income-inequality-eu-trends-and-policy-implications>

⁽¹⁰⁾ https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/html/index.cs.html

⁽¹¹⁾ Stanovisko EHSV Přepřevládání fiskálního rámce EU v zájmu udržitelného oživení a spravedlivé transformace (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 105, 4.3.2022, s. 11).

4.2. EHSV velmi oceňuje zahájení veřejné diskuse o budoucím nastavení fiskálních pravidel, která předložila Evropská komise. Tato dlouho očekávaná iniciativa může vést k jednoduchým a dobře monitorovaným pravidlům, která budou odpovídat současné situaci na začátku třetího desetiletí tohoto století. EHSV dále poukazuje na to, že proces postupného dokončování fiskální unie je rovněž spojen s vytvořením celé struktury systému správy veřejných financí, včetně vytvoření místa „ministra financí“.

4.3. EHSV s velkým znepokojením sleduje vývoj v oblasti změny klimatu. V této souvislosti vítá přijetí balíčku „Fit for 55“, včetně plánu EU na dosažení cíle v oblasti klimatu. Výbor považuje za rozhodující, aby byla v boji proti klimatické krizi přijata a provedena opatření ke stanovení obecně uznávaných a akceptovaných norem. Vzhledem k tomu, že pro boj proti změně klimatu máme stále méně prostoru a čas se krátí, EHSV požaduje, aby byl kladen důraz na přijetí všech naléhavých opatření v tomto boji. Kromě toho bude v souvislosti se změnou klimatu nezbytné analyzovat dopad na makroekonomický vývoj a její důsledky, tj. měnovou a fiskální politiku, včetně finanční a sociální stability.

4.4. EHSV zdůrazňuje, že je třeba dokončit finanční unii. Navzdory postupnému vytváření struktury bankovní unie⁽¹²⁾ je nutné vynaložit veškeré úsilí na její dokončení⁽¹³⁾. EHSV dále poukazuje na potřebu účinného fungování kapitálového trhu v rámci EU. V této souvislosti by se úsilí mělo zaměřit na další prohloubení unie kapitálových trhů⁽¹⁴⁾,⁽¹⁵⁾.

4.5. EHSV podporuje pokračování politik zaměřených na omezení agresivního daňového plánování, boj proti vyhýbání se daňovým povinnostem a účinné a spravedlivé zdanění, které může vést ke snížení vnitrostátních nerovností a chudoby.

4.6. EHSV se domnívá, že na cestě k úspěšné historické transformaci je nanejvýš důležité systematicky monitorovat a pravidelně vyhodnocovat účinnost všech přijatých a zaváděných opatření při provádění vnitrostátních hospodářských politik, a vytvořit tak příznivé podmínky pro pružnou reakci na měnící se vnitřní i nepředvídané systémové vnější otřesy.

V Bruselu dne 19. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2021/html/ecb.sp210318_1~e2126b2dec.cs.html

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 132, 24.3.2022, s. 151.

⁽¹⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_21_6251

⁽¹⁵⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_21_6307

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů NAIADES
III: Podpora evropské vnitrozemské vodní dopravy, která ob stojí i v budoucnosti**

[COM(2021) 324 final]

(2022/C 194/15)

Zpravodaj: **Mateusz SZYMAŃSKI**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 10. 8. 2021
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	17. 12. 2021
Přijato na plenárním zasedání	19. 1. 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	242/1/5

1. Závěry a doporučení

1.1. EHSV se domnívá, že potenciál vnitrozemské vodní dopravy ještě stále není plně využíván. Ve sdělení byly zohledněny závažné problémy v oblasti rozvoje tohoto druhu dopravy a EHSV v zásadě podporuje záměry a cíle, které v něm byly navrženy.

1.2. Vzhledem k tomu, že poptávka po dopravě se mění a zvyšuje se obrat námořních přístavů, musí být evropská doprava nepřetržitě přizpůsobována současným a budoucím potřebám. EHSV žádá, aby se tak dělo v souladu se zásadami multimodality a uplatňování inteligentních řešení v oblasti lodní dopravy, podle nichž je třeba optimálně využívat výhody různých druhů dopravy v zájmu dosažení co nejlepších výsledků a zároveň zvyšovat bezpečnost a snižovat dopady na životní prostředí.

1.3. Co se týče obsahu sdělení, bylo by vhodné seřadit navržené změny podle priority. EHSV je toho názoru, že cesta k dosažení stanovených cílů bude snazší, budou-li vytyčeny dvě hlavní priority, tj. 1) dlouhodobá priorita v podobě rozvoje a údržby infrastruktury vodních cest a 2) krátkodobá priorita v podobě rozvoje vnitrozemské vodní dopravy ve městech.

1.4. EHSV se domnívá, že zamýšlené změny nebudou účinné, pokud nebude k dispozici odpovídající infrastruktura, která je základním předpokladem pro rozvoj tohoto druhu dopravy a související údržbu. Jestliže nebudou existovat vyhlídky na to, že by se plavební podmínky na vodních cestách mohly zlepšit, pak nebudou rejdářské společnosti ochotny riskovat a investovat do moderních plavidel a místní orgány jednotlivých zemí nebudou mít zájem budovat intermodální terminály.

1.5. Pro uskutečnění krátkodobé priority týkající se rozvoje vnitrozemské vodní dopravy ve městech je třeba vytvořit určité podmínky. K těm nejdůležitějším patří vybudování infrastruktury pro poslední fázi přepravy (tzv. poslední míli) ve vnitrozemské vodní dopravě a osobní dopravě, rozšíření výhodnějšího zacházení, které je uplatňováno ve vztahu k jiným druhům městské či regionální dopravy, i na přepravu cestujících prostřednictvím vnitrozemské vodní dopravy, zvýhodnění vnitrozemské vodní dopravy s nulovými emisemi ve městech a digitalizace. Zároveň bude důležité zajistit, aby rozvoj vnitrozemské vodní dopravy ve městech pomohl zkvalitnit lidem život.

1.6. Je důležité, aby byly k dispozici odpovídající mechanismy finanční podpory. Je třeba zajistit, aby bylo možné financovat infrastrukturu a inovativní technologie v rámci současných i budoucích programů EU. S ohledem na specifika tohoto odvětví, například skutečnost, že v něm převažují malé a střední podniky, hrají tyto nástroje stěžejní roli. Má to o to větší význam z toho důvodu, že na toto odvětví mohou mít dopad ekologická opatření, která přinášejí značné výzvy.

1.7. Je třeba položit značný důraz na otázky související s pracovními podmínkami posádek. Nové technologie vyžadují nové dovednosti. Je nezbytné investovat do získávání dovedností a kvalifikací. Nebudou-li podniknuty žádné kroky, může to ohrozit bezpečnost pracovníků, posádek i cestujících. EHSV proto připomíná, že členské státy musí řádně provést směrnici (EU) 2017/2397⁽¹⁾ o uznávání odborných kvalifikací ve vnitrozemské plavbě. Mimoto je nutné zlepšit podmínky zaměstnávání v tomto odvětví, včetně pravidel týkajících se pracovní doby, odpovídajících právních předpisů v oblasti sociální ochrany při vysílání pracovníků a posílení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v tomto odvětví.

1.8. Prozatím nebyl vyřešen problém nízkých mezd ve vnitrozemské vodní dopravě, zejména ve střední a východní Evropě, kvůli němuž je toto odvětví považováno za neatraktivní. Je patrné, že se zvyšuje věkový průměr posádek, neboť mladé lidi tato práce neláká. Nejeví o ni zájem ani ženy. V důsledku toho má toto odvětví nedostatek pracovních sil a omezené perspektivy rozvoje. Při navrhování řešení v této oblasti hraje zásadní roli to, aby v tomto odvětví probíhal náležitý víceúrovňový sociální dialog a řádné kolektivní vyjednávání, což musí být podporováno veřejnými orgány.

1.9. EHSV upozorňuje rovněž na to, že mnohá z ohlášených a naplánovaných opatření ještě nebyla realizována. Proto je nezbytné, aby se do uskutečňování těchto cílů plně a usilovně zapojily evropské, celostátní a místní orgány, a to v souladu s pravomocemi EU, členských států a místních orgánů. Totéž platí pro financování, které by mělo zahrnovat prostředky z evropských i vnitrostátních zdrojů. EHSV s politováním konstatuje, že investice do vnitrozemské vodní dopravy jsou jen v omezené míře uvedeny v národních plánech pro oživení, které předložily jednotlivé členské státy.

2. Souvislosti

2.1. Evropská komise ve svém sdělení zdůrazňuje, že vnitrozemská vodní doprava hraje důležitou roli při budování nízkouhlíkové a moderní dopravy v Evropské unii. Poukazuje na to, že rozvíjení ekologičtější dopravy patří k cílům Zelené dohody pro Evropu. V souvislosti s tím byly stanoveny tyto cíle: vnitrozemská vodní doprava a pobřežní plavba by se měly do roku 2030 zvýšit o 25 % a do roku 2050 o 50 %⁽²⁾.

2.2. Ve sdělení se uvádí, že nebyl učiněn dostatečný pokrok ve zvyšování podílu vnitrozemské vodní dopravy v EU mezi jinými druhy dopravy. Zároveň byl vyzdvížen nevyužitý potenciál jak podél koridorů TEN-T, tak ve městech.

2.3. Vzhledem k výše uvedenému byly navrženy další kroky, jejichž účelem je toto odvětví dopravy zatraktivnit. Podle Komise je třeba sledovat dva hlavní cíle, tj. převést na vnitrozemské vodní cesty větší objem nákladní dopravy a neodvratně vnitrozemskou vodní dopravu nasměrovat na cestu k nulovým emisím, což bude podpořeno posunem paradigmatu směrem k další digitalizaci a doprovodnými opatřeními na pomoc současným i budoucím pracovníkům.

2.4. Těchto cílů se má dosáhnout prostřednictvím osmi stěžejních iniciativ, jež byly naplánovány na období 2021–2027. Navržený plán zahrnuje iniciativy týkající se infrastruktury (stěžejní iniciativy č. 1 a 4), multimodální dopravy (č. 2 a 5), pravidel s nulovými emisemi (č. 6, 3 a 8) a posádek (č. 7). V tomto ohledu se EHSV domnívá, že všechny stěžejní iniciativy jsou důležité, je však třeba zvážit stanovení priorit, které jsou předpokladem pro dosažení vytyčených cílů.

3. Obecné připomínky

3.1. EHSV by chtěl zdůraznit, že – jak již uvedl ve svých dřívějších stanoviscích – podporuje iniciativy, jejichž cílem je posílit vnitrozemskou vodní dopravu. Domnívá se totiž, že jde o jeden z nejužitečnějších druhů dopravy a že její potenciál ještě stále není plně využíván. Z dostupných údajů však bohužel vyplývá, že vnitrozemskou vodní dopravu – stejně jako jiné druhy dopravy – zasáhla krize způsobená pandemií COVID-19⁽³⁾.

⁽¹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/2397 ze dne 12. prosince 2017 o uznávání odborných kvalifikací ve vnitrozemské plavbě a o zrušení směrnic Rady 91/672/EHS a 96/50/ES (Úř. věst. L 345, 27.12.2017, s. 53)

⁽²⁾ Strategie pro udržitelnou a inteligentní mobilitu – nasměrování evropské dopravy do budoucnosti, COM(2020) 789 final.

⁽³⁾ Ústřední komise pro plavbu na Rýně (CCNR), *Market Insight, Inland Navigation in Europe* (Analýza trhu, Vnitrozemská plavba v Evropě), duben 2021.

3.2. Vzhledem k tomu, že poptávka po dopravě se mění a zvyšuje se obrat námořních přístavů, musí být evropská doprava nepřetržitě přizpůsobována současným a budoucím potřebám. Jelikož je zapotřebí omezit dopady na životní prostředí a zaručit bezpečnost, je důležité snížit přetížení dopravního systému způsobené silniční dopravou. EHSV žádá, aby se tak dělo v souladu se zásadou multimodality, podle níž je třeba optimálně využívat výhody různých druhů dopravy v zájmu dosažení co nejlepších výsledků. Bude rovněž důležité využít potenciál, který skýtají inteligentní řešení v oblasti vodní dopravy.

3.3. EHSV doporučuje seřadit navržené změny podle priority. Cesta k dosažení stanovených cílů by byla snazší, kdyby byly vytyčeny dvě hlavní priority:

- i. dlouhodobá priorita v podobě rozvoje a údržby infrastruktury vodních cest, což vytvoří stabilní základ pro rozvoj vnitrozemské vodní dopravy a posílí její konkurenceschopnost;
- ii. krátkodobá priorita v podobě rozvoje vnitrozemské vodní dopravy ve městech.

3.4. EHSV se domnívá, že zamýšlená opatření nebudou účinná, pokud nebude k dispozici odpovídající infrastruktura, která je základním předpokladem pro rozvoj tohoto druhu dopravy a související údržbu. Vedle přírodních podmínek závisí rozvoj tohoto odvětví v jednotlivých zemích právě na infrastruktuře. Jestliže nebudou existovat vyhlídky na to, že by se plavební podmínky na vodních cestách mohly zlepšit, pak nebudou rejdářské společnosti ochotny riskovat a investovat do moderních plavidel a místní orgány jednotlivých zemí nebudou mít zájem budovat intermodální terminály. Od této priority se odvíjí veškeré další kroky v oblasti vnitrozemské vodní dopravy.

3.5. Pro uskutečnění krátkodobé priority týkající se rozvoje osobní a nákladní dopravy ve městech je třeba vytvořit určité podmínky. K těm nejdůležitějším patří vybudování infrastruktury pro poslední fázi přepravy (tzv. poslední míli) ve vnitrozemské vodní dopravě a osobní dopravě, rozšíření výhodnějšího zacházení, které je uplatňováno ve vztahu k jiným druhům městské či regionální dopravy, i na přepravu cestujících prostřednictvím vnitrozemské vodní dopravy, zvýhodnění vnitrozemské vodní dopravy s nulovými emisemi ve městech a digitalizace. Zároveň bude důležité zajistit, aby rozvoj vnitrozemské vodní dopravy ve městech pomohl zkvalitnit lidem život, například snížením výskytu dopravních kongescí, rizika dopravních nehod, znečištění ovzduší a hluku.

3.6. Je rovněž důležité, aby byly k dispozici odpovídající mechanismy finanční podpory. Toto odvětví má omezené možnosti co do přístupu k financování, což je dáno jeho strukturou, poněvadž v něm působí především malé a střední podniky. Je třeba zajistit, aby bylo možné finančně podporovat investice do infrastruktury a inovativní technologie v rámci současných i budoucích programů EU. Je rovněž třeba zvážit řešení související se zdaněním tohoto odvětví. S ohledem na to, že plavidla mají dlouhou životnost, a i plánování v tomto odvětví má tudíž dlouhodobý charakter, hrají tyto nástroje stěžejní roli. Má to o to větší význam z toho důvodu, že na toto odvětví mohou mít dopad ekologická opatření, která přinášejí značné výzvy.

3.7. EHSV rovněž upozorňuje, že je nezbytné nejenom to, aby byly podniknuty konkrétní kroky, ale také aby se do uskutečňování těchto opatření náležitě a usilovně zapojily evropské, celostátní a místní orgány. Jednotlivé země musí jasně definovat svou politiku podpory rozvoje vnitrozemské vodní dopravy.

3.8. EHSV je si vědom toho, že zásadní význam má úloha členských států a jejich zapojení do uskutečňování jednotlivých opatření a cílů. Zvláštním projevem jejich plné angažovanosti je účast na investicích. V souvislosti s tím EHSV žádá, aby byly evropské prostředky na podporu vnitrozemské vodní dopravy doplňovány prostředky vnitrostátními, a to v souladu s pravomocemi EU a členských států. EHSV s politováním konstatuje, že investice do vnitrozemské vodní dopravy jsou jen v omezené míře uvedeny v národních plánech pro oživení, které předložily jednotlivé členské státy.

Konkrétní připomínky

3.9. Jak již bylo zmíněno, pro úspěšný rozvoj vnitrozemské vodní dopravy má zásadní význam rozvoj infrastruktury. Komise bere ve sdělení tento problém v potaz a zaměřuje se na síť TEN-T. Je ovšem třeba mít na paměti následující: 1) ne všechny důležité vodní cesty EU se značným potenciálem jsou součástí sítě TEN-T, 2) některé cesty, jež momentálně nesplňují požadavky hlavní sítě TEN-T, mohou představovat důležitý článek multimodálních spojení v dopravních koridorech, 3) některé úseky vodních cest, jež nejsou zahrnuty do TEN-T, by po uzpůsobení mohly odstranit úzká místa v okolí námořních přístavů ležících v dopravních koridorech.

3.10. Splnění této dlouhodobé priority bude záviset na vytvoření organizačních a finančních podmínek, jež umožní podpořit rozvoj infrastruktury vodních cest. V první řadě je nutné koordinovat síť vodních cest, které jsou součástí TEN-T, s dohodou o hlavních vnitrozemských vodních cestách mezinárodního významu (dohoda AGN, Evropská hospodářská komise OSN) a upravit síť TEN-T v tom smyslu, že do ní budou zahrnuty vodní cesty AGN se značným potenciálem nebo úseky cest, které mohou představovat důležitý článek mezinárodních intermodálních spojení v dopravním koridoru.

3.11. Mimoto je třeba zavést rozsáhlejší možnosti, jak pomoci financovat rozvoj vnitrozemských vodních cest. Týká se to nejenom těch vodních cest, které jsou v současnosti již zdárně využívány k přepravě zboží v rámci sítě TEN-T, ale také těch, jež momentálně nemají přílišný význam a nejsou součástí této sítě⁽⁴⁾. Vnitrozemské vodní cesty neslouží pouze k dopravě a musí být rozvíjeny komplexním způsobem. Pokud budou při rozvíjení vodních cest zohledňovány všechny jejich funkce, prodlouží se doba potřebná k jejich projektování a k uskutečnění investic do infrastruktury a vzrostou investiční náklady. Kromě úpravy sítě TEN-T by tedy dalším řešením bylo zřídit fond, z něhož by byl podporován rozvoj vodních cest, které do této sítě nepatří. Nebude-li pro tento účel poskytnuta zvláštní podpora, pak bude rozvoj vodních cest v celé EU nerovnoměrný a v mnoha případech se bude omezovat na menší investice do modernizace, které nejsou s to vytvořit stabilní základ pro rozvoj tohoto druhu dopravy.

3.12. Je obzvláště zapotřebí zdůraznit, že je nutné koordinovat činnost všech institucí, které mají s odvětvím vnitrozemské vodní plavby spojitost. EHSV upozorňuje na to, že v části věnované správě je ve sdělení mezi nejvýznamnějšími řídicími strukturami pro toto odvětví uvedena také Evropská hospodářská komise OSN (EHK OSN). Není však zmíněna mezi subjekty, s nimiž hodlá Evropská komise spolupracovat. EHSV soudí, že je nezbytné, aby mezi Evropskou komisí, EHK OSN a dalšími subjekty probíhala účinná spolupráce.

3.13. Opatření zaměřená na posílení úlohy vnitrozemské vodní dopravy v městské dopravě by měla zahrnovat i opatření k začlenění tohoto druhu dopravy do systému zásobování, u nichž jsou potřeby a náklady v oblasti infrastruktury malé, jelikož se týkají především bodové infrastruktury. Kromě toho by bylo vhodné začlenit ve městech, v nichž je to možné, vnitrozemskou vodní dopravu do systému veřejné dopravy. EHSV upozorňuje na to, že v důsledku zvýhodňování silniční hromadné dopravy ve městech není přeprava cestujících prostřednictvím vnitrozemské vodní dopravy z cenového hlediska příliš atraktivní. Je tedy nutné zajistit v tomto ohledu rovné konkurenční podmínky. V tomto případě hraje zvlášť důležitou roli zapojení místních orgánů.

3.14. EHSV by chtěl zdůraznit, že pro osobní a nákladní dopravu ve městech není zapotřebí, aby vodní cesty měly vynikající úroveň. Investice do infrastruktury, které je v souvislosti s rozvojem vodní dopravy nutné učinit, tedy nejsou příliš vysoké a týkají se bodové infrastruktury (přístaviště a překladiště) a infrastruktury pro používání obnovitelných paliv v moderních plavidlech s nulovými emisemi.

3.15. EHSV se rovněž domnívá, že rozvoj vnitrozemské vodní plavby ve městech by byl jedinečným impulsem k tomu, aby se urychlilo testování nových řešení, včetně těch v oblasti zdrojů energie s nulovými emisemi. S tímto rozvojem je totiž spojeno používání menších plavidel, která kladou menší nároky na infrastrukturu. Je ovšem nutné poskytnout pozitivní pobídky k investicím.

3.16. Komise ve svém sdělení velmi přesně popisuje problémy týkající se digitalizace a směry vývoje v této oblasti. Bylo by snad jediné zapotřebí formulovat doporučení ohledně cest s významem pro cestovní ruch (European Recreational Inland Navigation Network – AGNP). V souvislosti s dynamickým rozvojem vodního cestovního ruchu je nezbytné vytvořit systém pro poskytování informací o plavebních podmínkách na vodních cestách pro rekreační využití. Řada zemí již systémy tohoto typu zavedla nebo zavádí. Bylo by vhodné doporučit, aby byly tyto kroky koordinovány a aby byly v tomto ohledu stanoveny společné normy.

3.17. EHSV upozorňuje na to, že vzhledem k využívání nových zdrojů energie a nových technologií (včetně technologií digitálních) ve vnitrozemské vodní dopravě se mění pracovní podmínky posádek. Je nezbytné investovat do získávání dovedností a kvalifikací. Nebudou-li podniknuty žádné kroky, může to ohrozit bezpečnost posádek i cestujících. EHSV

⁽⁴⁾ Evropská komise, *Assessment of the Potential of Maritime and Inland Ports and Inland Waterways and of Related Policy Measures, Including Industrial Policy Measures* (Posouzení potenciálu námořních a vnitrozemských přístavů a vnitrozemských vodních cest a souvisejících politických opatření, včetně opatření průmyslové politiky), závěrečná zpráva, 2020.

proto připomíná, že členské státy musí do 17. ledna 2022 řádně provést směrnici (EU) 2017/2397 o uznávání odborných kvalifikací ve vnitrozemské plavbě.

3.18. EHSV souhlasí s řadou požadavků a návrhů Evropské komise, jež se týkají zaměstnávání. Nutno ocenit, že byl ve sdělení vyzdvížen problém zajišťování skutečného propojení mezi vlastníkem/provozovatelem společnosti a právy pracovníků. Domníváme se, že je třeba důkladně přezkoumat právní rámec v této oblasti. Stěžejní význam i nadále náleží účinnému prosazování pravidel týkajících se pracovní doby, která byla stanovena ve směrnici Rady 2014/112/EU ⁽³⁾. Kromě toho je důležité zavést odpovídající právní předpisy v oblasti sociální ochrany při vysílání pracovníků a také zajistit a zohlednit během procesu provádění náležitou úroveň bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na plavidlech vnitrozemské vodní dopravy.

3.19. Problémem zůstávají i nízké mzdy ve vnitrozemské vodní dopravě. EHSV upozorňuje na to, že v tomto odvětví panují z hlediska výše mezd výrazné rozdíly mezi západní Evropou a Evropou střední a východní. V důsledku toho se pracovníci přesouvají na západ a ve střední a východní Evropě je jich pak nedostatek. Potíže s náborem zaměstnanců lze nicméně pozorovat v celé Evropě. Přispívá k tomu i zvyšující se věkový průměr posádek. Mladé lidi práce ve vnitrozemské vodní dopravě neláká. Nejeví o ni zájem ani ženy. Rejdařské společnosti navíc hledají stále specializovanější pracovníky, kteří se na trhu práce nedají snadno nalézt ⁽⁶⁾. Všechny tyto otázky je třeba řešit přijetím odpovídajících opatření, a to v souladu s pravomocemi EU a členských států.

3.20. EHSV oceňuje, že Komise ve svém sdělení věnuje pozornost mechanismům pro vedení sociálního dialogu v tomto odvětví. Výbor podtrhuje nesmírný potenciál sociálního dialogu a kolektivního vyjednávání, zejména v dobách, kdy se potýkáme se závažnými hospodářskými problémy nebo kdy dochází k rozsáhlým strukturálním změnám v souvislosti s digitalizací a přechodem na zelenou ekonomiku. Sociální partneři jsou si vědomi výzev, před nimiž toto odvětví stojí. Dokládá to činnost Evropského výboru pro sociální dialog v odvětví přístavů (Výboru pro sociální dialog v odvětví vnitrozemské vodní dopravy). Je třeba zajistit sociálním partnerům odpovídající podporu na různých úrovních, aby bylo možné plně využít možností, které sociální dialog skýtá. EHSV proto vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby se v tomto směru plně angažovaly a poskytovaly zúčastněným stranám stejnou podporu, jestliže o ni požádají.

V Bruselu dne 19. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

⁽³⁾ Směrnice Rady 2014/112/EU ze dne 19. prosince 2014, kterou se provádí Evropská dohoda o úpravě některých aspektů úpravy pracovní doby v odvětví vnitrozemské vodní dopravy uzavřená Evropským svazem vnitrozemské plavby (EBU), Evropskou organizací lodních kapitánů (ESO) a Evropskou federací pracovníků v dopravě (ETF) (Úř. věst. L 367, 23.12.2014, s. 86).

⁽⁶⁾ Ústřední komise pro plavbu na Rýně (CCNR), *The European Inland Navigation Sector, Labour Market* (Trh práce v evropském odvětví vnitrozemské plavby), 2021.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2020/1429, pokud jde o délku referenčního období pro uplatňování dočasných opatření týkajících se zpoplatnění použití železniční infrastruktury

[COM(2021) 832 final – 2021/0437 (COD)]

(2022/C 194/16)

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 17. ledna 2022
	Rada Evropské unie, 21. ledna 2022
Právní základ	články 91 a 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato na plenárním zasedání	19. ledna 2022
Plenární zasedání č.	566
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	229/1/1

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 566. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 19. a 20. ledna 2022 (jednání dne 19. ledna), 229 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 1 člen se zdržel hlasování, zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko.

V Bruselu dne 19. ledna 2022.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG

